

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС

Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції

13 листопада 2024 р.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК – 2024

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

**УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила**

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС

**МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції**

13 листопада 2024 р.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК – 2024

УДК 81'25:80(082)

Філологічні студії та перекладознавчий дискурс: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 13 листопада 2024 р. Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2024. 340 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою ЗВО «Університет Короля Данила» (протокол № 5 від 21.11.2024 р.).

У збірнику опубліковано матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Філологічні студії та перекладознавчий дискурс» (13 листопада 2024 року).

Усі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції покликання на джерела є обов'язковими.

ЗМІСТ
СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНА ФІЛОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ
ВИМІРИ

<i>Юрій КОББАСКО</i> UKRAINIAN WRITTEN HERITAGE IN BRAZIL: PERIODICALS.....	9
<i>John CONNORS</i> LANGUAGE THAT IS WAY BEYOND THE WORDS.....	12
<i>Andrew GIFFORD</i> SUBJECTIVE AND OBJECTIVE INTERPRETATION IN ART, LITERATURE, LANGUAGE, AND WORLDVIEW.....	18
<i>Василь БОЙЧУК</i> НОАМ ЧОМСЬКИЙ І СУЧАСНЕ МОВОЗНАВСТВО.....	20
<i>Марія БОЙЧУК</i> СПОРТИВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	22
<i>Інна ВАРВАРУК</i> ДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКОМОВНА ПОЛІТИКА: ПОМИЛКИ МИНУЛОГО І ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	25
<i>Ольга КОСТРИБА</i> МОТИВОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СЛОВОТВОРУ.....	28
<i>Михайло КОВАЛЬЧУК</i> ДІАЛЕКТНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ ІНТЕНЦІЙ БІЙЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	32
<i>Яна ОСТАПЧУК</i> АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ В ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ.....	35
<i>Альона ПАЛАШ</i> МОВНО-ЕСТЕТИЧНІ ЗНАКИ КУЛЬТУРИ У ТВОРЧОСТІ НЕОКЛАСИКІВ: СЕМАНТИКА МРІЇ ЯК КУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ.....	37
<i>Любов ПЕНА</i> ДІАЛЕКТНІ РИСИ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ГАЛИНИ ПЕТРОСАНЯК.....	41
<i>Володимир ЯСЛИК</i> СКОРОЧЕННЯ В ОНЛАЙНОВОМУ СПІЛКУВАННІ.....	45
<i>Ольга ПЕТРІВ</i> ІРИНА ФАРІОН ЯК МОВОЗНАВЕЦЬ І ПАЛКІЙ БОРЕЦЬ ЗА НАЦІОНАЛЬНОМОВНІ ІНТЕРЕСИ.....	47
<i>Ольга ВІРСТЮК</i> СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ.....	49
<i>Roman ZUBRYTSKYI</i> ABOUT SOME ASPECTS OF MODERN ENGLISH SLANG.....	53
<i>Ірина КАСПРИШИН</i> ПРИЗВИЩА, АДРЕСИ ТА ДАТИ: ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРИ ОФОРМЛЕННІ В ДОКУМЕНТАХ ЗГІДНО З НОВИМ ДСТУ 4163:2020.....	55
<i>Марія КУЦЕЛА</i> НЕЙРОЛІНГВІСТИКА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МОВИ ТА МОЗКУ.....	57
<i>Михайло СЕНЬКІВ</i> МЕТАФОРА: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ.....	59
<i>Роксолана БІЛАК</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДІАЛЕКТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ.....	63
<i>Божана ГУЛЯН</i>	

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	66
<i>Аліна ДУШКЕВИЧ</i>	
ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	68
<i>Ярина БОДНАРЕНКО</i>	
ЛІНГВАЛЬНА ПРИРОДА СЛЕНГУ.....	70
<i>Софія ГАРГАТ</i>	
ТИПОВІ ВИПАДКИ ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У ЗМІ.....	72
<i>Аліна ГНИДИН, Софія ПТАШНИК</i>	
МЕТАФОРИЗАЦІЯ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	76
<i>Вікторія ГУМЕНЮК</i>	
МЕМ ЯК РІЗНОВИД СМІХОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ОСОБЛИВОСТІ, ТЕМАТИКА, ЗНАЧЕННЯ.....	78
<i>Вероніка ДОЛІД</i>	
ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКІЙ ПІСЕННІЙ ТВОРЧОСТІ	81
<i>Лілія ДУХ</i>	
АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО КОНТЕНТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	84
<i>Ярослав СЬОМА</i>	
СТРУКТУРА ПРОСТИХ УСКЛАДНЕНИХ РЕЧЕНЬ У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	87
<i>Марта ІЛЬКІВ, Вікторія ФІЛЯК</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПОНІМІВ У МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	90
<i>Христина КІЗИМЧУК</i>	
ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ЖАРГОНУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	94
<i>Катерина КРАВЧЕНКО, Аліна КАРАВАНЕЦЬ</i>	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З КОНЦЕПТОМ «ЗДОРОВ'Я».....	97
<i>Denys KLYM</i>	
THE IMPACT OF ENGLISH ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN PROGRAMMING.....	99
<i>Олена КРУЦЬ</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛЕЇЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	101
<i>Evgeniia LUKACHYSHYN</i>	
ABOUT SLANG IN GRAPHIC DESIGN.....	104
<i>Вікторія МИКИТИН</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	106
<i>Аліна МИРКА</i>	
ПОРІВНЯННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	109
<i>Вікторія ОЛЕКСИШИН</i>	
МЕТОДИКА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	112
<i>Анастасія-Тетяна ПЕРЕГІНЕЦЬ</i>	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ТА ГРЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ...	115
<i>Сніжана ПЕТРУШКА</i>	

НЕОЛОГІЗМИ У ЛЕКСИЦІ ПІДЛІТКІВ: ПОРІВНЯННЯ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	118
<i>Alisa PODOPRYHORA</i>	
UNDERSTANDING COLORS ACROSS LANGUAGES AND CULTURES.....	121
<i>Ростислав РИЛЬЧУК</i>	
ПОЯВА ТА ПОХОДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	124
<i>Євгенія СТЕФАНЦІВ</i>	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СЛОВОТВОРЕННІ ПРИКМЕТНИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	127

СЕКЦІЯ 2. НОВІТНІЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИСКУРС

Катерина БІЛОБРОВСЬКА

ВАСИЛЬЧЕНКО-ВЧИТЕЛЬ В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ Б. АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА.....	129
---	-----

Лілія БУРКІВСЬКА, Світлана ГРИГОРАШ

НАРОДНОПОЕТИЧНА ПІСЕННІСТЬ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО ЯК ІСТОРИЧНИЙ І ФОЛЬКЛОРНИЙ ДОКУМЕНТ ЕПОХИ.....	132
---	-----

Nailia KHAIRULINA

PECULIARITIES OF ARTISTIC SOLUTION OF THE PROBLEM OF IMAGES PSYCHOLOGISM IN THE NOVEL “LORD JIM”.....	135
--	-----

Людмила ОСТАПОВА

«ГАМЛЕТ» У ХХІ СТОЛІТТІ: ВІЧНА ТЕМА В СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ	139
--	-----

Іванна ВОЛОСЯНКО

УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ СВІТОГЛЯДНІ УНІВЕРСАЛІЇ В СУЧАСНІЙ ПРОЗІ ПРО ВІЙНУ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	141
---	-----

Галина ШИНДАК

РОМАНІСТИКА МАКСА КІДРУКА.....	143
---------------------------------------	-----

Божена НИКОЛИН

ВПЛИВ БЛОГІВ, ФОРУМІВ ТА ІНШИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ НА ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ СМАКІВ.....	146
--	-----

Ірина SKLIAROVA

DAS PHÄNOMEN DES POSTMEMORYS IN DER MODERNEN DEUTSCHEN LITERATUR.....	150
--	-----

Софія САВЧУК

СТЕПАН ПУШИК – БАГАТОГРАННИЙ МИТЕЦЬ ПРИКАРПАТТЯ.....	154
---	-----

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Bård BORCH MICHALSEN

COMMUNICATING ABOUT COMMUNICATION FAR AWAY FROM HOME..	158
---	-----

Ірина КАРАНАІКО

THE FUTURE OF LANGUAGE LAB: A NEW ERA WITH AI.....	163
---	-----

Ірина КУШНІР

МЕТОД КОМУНІКАТИВНОГО ПІДКЛЮЧЕННЯ У СИСТЕМІ НАВЧАННЯ УМІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	166
--	-----

Наталія МАГАС

ПАРАЛЕЛЬНІ КОРПУСИ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	168
--	-----

Тетяна МУЗИКА

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	170
---	-----

<i>Інна САХНЕВИЧ</i>	
АНАЛІЗ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕДІАОСВІТНІХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ВИДАВНИЦТВА “OXFORD UNIVERSITY PRESS”).	173
<i>Наталія СОЛОШЕНКО-ЗАДНІПРОВСЬКА</i>	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.	177
<i>Yuliana SENKIV</i>	
GAMIFICATION IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE.	181
<i>Віктор ЧЕТВЕРИК</i>	
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДНИКА ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.	183
<i>Юлія СТАХМИЧ, Олександр ТОМИЧ</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ...	187
<i>Наталія ГАСЮК</i>	
THE ROMODORO TECHNIQUE У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	188
<i>Олеся КОРОЛЬ</i>	
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	192
<i>Галина МАКСИМІВ</i>	
СУЧАСНІ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ...	196
<i>Христина ЯНУШ</i>	
ВПЛИВ КУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ..	198
<i>Наталія БУТЕНКО</i>	
БЛЕНДИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У МЕТОДОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	200
<i>Дмитро АНДРЕЙКО</i>	
ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.	204
<i>Марія БАРНОВСЬКА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКСИКИ ДІЛОВОГО СПРЯМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ (НА ПРИКЛАДІ БРИТАНСЬКИХ ПІДРУЧНИКІВ).	206
<i>Анна ЖУКОВА</i>	
ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.	209
<i>Христина ЗАСТАВНА</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	212
<i>Марія КОРОЛЬ</i>	
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.	214
<i>Кароліна-Марія ЛЕНЬО</i>	
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.	217
<i>Іванна ГАВРИШ</i>	
ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ, МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ	220
<i>Вікторія ЖУРАВЕЛЬ</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	223

<i>Олександр САБАДАШ</i>	
ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ ПІДРУЧНИКІВ PEARSON).....	225
<i>Марина СТЕФАНЮК</i>	
НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ: ЯК ІНТЕГРУВАТИ ГРАМАТИКУ В СПОНТАННУ МОВУ, А НЕ ЯК ОКРЕМИЙ ПРЕДМЕТ.....	228
СЕКЦІЯ 4. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО КРИЗЬ ПРИЗМУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЦИФОРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	
<i>Óscar JIMÉNEZ SERRANO</i>	
THE TECHNOLOGICAL PARADIGM SHIFT IN INTERPRETING	233
<i>Дарія ПАВЛЕШЕН, Ана ДУГАНДЖИЧ</i>	
ДЕЩО ПРО ІНТЕРЛІНГВАЛЬНИЙ, ІНТРАЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД У СУЧАСНОМУ ХОРВАТСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ.....	238
<i>Анна ІЛЬКІВ</i>	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БІОМЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ.....	241
<i>Марія ГУЦОЛ</i>	
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ГРЕКО-ЛАТИНСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ» ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА. МЕДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА МОВА)», ЇЇ РОЛЬ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ.....	243
<i>Володимир ПАВЛИК</i>	
СУЧАСНІ ВПЛИВИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ НІМЕЧЧИНИ: ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ.....	246
<i>Ольга ІГНАТЮК</i>	
THE KEY FEATURES OF TRANSLATION AND LOCALIZATION OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS.....	249
<i>Мар'яна ШТОГРИН, Сергій КУШНІРЮК</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ.....	252
<i>Ірина БАГЛАЙ</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ.....	254
<i>Тетяна МАРШАЛ</i>	
РЕФЕРАТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ЯК БІНАРНИЙ МОВНИЙ ПРОЦЕС: МЕТОДИКА ТА ЗНАЧЕННЯ.....	257
<i>Yuliia PLESHCHYNSKA, Ryan DAVENPORT</i>	
TRANSFORMATIONS IN THE CONTEXT OF SOLVING THE PROBLEM OF TRANSLATION EQUIVALENCE.....	259
<i>Ольга ГУМЕНЮК</i>	
ПРОВІДНІ СВІТОВІ ПЕРЕКЛАДАЧІ СУЧАСНОСТІ.....	262
<i>Діана ЧЕРНЕГА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ СФЕРИ ЕНЕРГЕТИКИ.....	264
<i>Denys SLOBODIANIUK</i>	
THE ROLE OF ENGLISH IN CREATING USER INTERFACES IN SOFTWARE PRODUCTS.....	266
<i>Софія АНДРУСИШИН</i>	
ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ.....	268
<i>Олеся ВАВРИК</i>	

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА В ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ ТА МІЖНАРОДНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	271
<i>Тетяна ДАНИЛЮК</i>	
КУЛЬТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	273
<i>Іванна ГУЦЕЛЮ</i>	
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ.....	275
<i>Анна КОСТИШИН</i>	
СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ ТА ПСЕВДОІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ.....	278
<i>Ірина КУШЛИК</i>	
ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ ТА СПОСОБИ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	282
<i>Надія МИТНИЧУК</i>	
АДАПТАЦІЯ ВАРВАРИЗМІВ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ.....	285
<i>Максим НІКОНЧУК</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	287
<i>Yelysei PANIBRATETS</i>	
HISTORY OF TRANSLATION: FROM ANTIQUITY TO MODERN TIMES.....	289
<i>Софія ПЕТРИШИН</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНТОНІМІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ОСНОВІ РОМАНУ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ»).....	292
<i>Юлія МІРЗОЄВА</i>	
ЮРИДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД.....	295
<i>Софія САХРО</i>	
ПЕРЕКЛАДАЧ І САТ-ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....	298
<i>Дмитро ФЕДОРА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОЛЕКСИКИ: ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ТА МЕТОДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ.....	301
СЕКЦІЯ 5. БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВНИЙ ЕТИКЕТ	
<i>Oksana POLYAKOVA-NESTERENKO</i>	
PROMOTING PLURILINGUAL AND INCLUSIVE TOURISM: INSIGHTS FROM THE PEREKHRESTYA PROJECT.....	304
<i>Світлана ЛУЦАК, Галина ЮРЧАК</i>	
КОПРАЙТИНГ ЯК ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	307
<i>Оксана МЕЛЬНИЧУК, Василь ІВАНОЧКО</i>	
ЕТИКЕТНІ ВИСЛОВЛЕННЯ ЛЮБ'ЯЗНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	309
<i>Маркіян ТХІР</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ КАМАЛІ ГАРРІС ТА ДОНАЛЬДА ТРАМПА ПІД ЧАС ЇХНІХ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ 2024 РОКУ.....	312
<i>Олександр ЛАДА</i>	
ТЕХНІКА СТОРІТЕЛІНГУ В БІЗНЕС-АНГЛІЙСЬКІЙ.....	315
<i>Олександра МЕДЕЙЧУК</i>	
ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	317

<i>Ольга БЛЕДНОВА</i>	
ЦИФРОВИЙ МОВНИЙ ЕТИКЕТ ЯК ФОРМА РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНІКАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	320
<i>Наталія ТИХОНОВА</i>	
БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	323
<i>Аліна БІЛАК</i>	
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ: ЯК НАВЧАТИ УЧНІВ НЕ ЛИШЕ МОВИ, АЛЕ Й КУЛЬТУРНИХ АСПЕКТІВ.....	326
<i>Юлія БОГАЧЕНКО</i>	
ПРОМОВА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЛІДЕРА: ЯК ЕФЕКТИВНО ВПЛИВАТИ НА СВІДОМІСТЬ ТА ЕМОЦІЇ АУДИТОРІЇ.....	328
<i>Oleksandr PARTYKA</i>	
USE OF ENGLISH IN IT.....	331
<i>Eugene SAVCHYN</i>	
THE USE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN THE IT SPHERE.....	334
<i>Ангеліна ХІМЕЙ</i>	
КОМУНІКАЦІЯ В БІЗНЕСІ.....	336

СЕКЦІЯ 1
СУЧАСНА ФІЛОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ТЕОРЕТИКО-
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ВИМІРИ

Yurii KOVBASKO,
Doctor of philological sciences, professor,
Department of foreign philology
and business-communications,
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

UKRAINIAN WRITTEN HERITAGE IN BRAZIL: PERIODICALS

Migration processes of individual individuals, tribes and peoples are one of the most common phenomena that have always accompanied the development of human civilization and often changed the state, spiritual, cultural structure of states, determined their evolution or revolution. From the point of view of diachrony, namely the historical retrospective of humanity, migration processes are always objective, but each synchronic segment of such a retrospective is characterized by specific historical, social, economic, political, religious events, or simply subjective reasons. Ukrainians were no exception in these processes. As of 2020, Brazil is among the top three countries with the largest number of people of Ukrainian origin living outside of Ukraine. Moreover, Brazil itself is one of the first countries of mass resettlement of Ukrainians at the end of the 19th century and Parana state is the home for about 80% of the Ukrainian people in Brazil. Throughout its existence, the Ukrainian community in Brazil has made a lot of efforts, striving not only not to forget, but also to continue the traditions of learning the Ukrainian language, and, therefore, to preserve its own identity and integrity in the Brazilian environment, which was still foreign for most of them at that time [4]. Ethnic Ukrainians who still identified themselves with their homeland and had a spiritual connection to Ukraine were actively engaged in translation activity and «their translations can be viewed as components of the system of translated literature within the Ukrainian literary polysystem, especially as their translation activity was predetermined by the same aims – to develop and preserve the Ukrainian national identity, culture, language, and literature» [5; 10]. Another manifestation of such originality and independence of the Ukrainian people, which at the end of the 19th century faced with new social and cultural realities, was the appearance of the Ukrainian printed word, which began to call the readership to self-organization and self-help. The Ukrainian-language press cherished the idea of the national unity of the people as a prerequisite for national liberation and an independent state: it called to take care of the national cultural good, to build churches, schools, homes, and scientific and educational institutions. The Ukrainian printed word united people, being the strongest connecting link, satisfying the informative and cognitive demands of the time and the latest achievements of science, forming in the people a healthy outlook and the need for common thought and solidarity. It was on the pages of the Ukrainian-language press that the most important issues of the Ukrainian people in emigration

and the situation of Ukrainians in their homeland were freely covered [6; 7; 9; 11].

The **aim of the paper** is to provide a brief description and analysis of the linguistic materials, in particular periodicals, which can be found in the Brazilian archives, libraries, scientific institutions, and cultural organizations. **It is hypothesized** that the scope of the Ukrainian-language artifacts, which have been written or published in Brazil, is noteworthy taking into account the place and the role of the Ukrainian diaspora in Brazil. The **significance of the research** is substantiated by the absence of the comprehensive corpus of the Ukrainian language of diaspora and the necessity to compile such a corpus, which will contribute to the Ukrainian linguistic studies, as well as socio-cultural and political studies, history, and ethnography of Ukraine.

In the heyday of digitalization, which, on the one hand, leads to globalization of socio-cultural activities, and, on the other, provides incredible opportunities for the de-internationalization of the research, support and development of each language in particular, compilation of «The Diachronic Corpus of the Ukrainian Language of Diaspora» is a truly culturally and linguistically significant project, which will contribute to the preservation and formation of Ukrainian national identity outside Ukraine.

Brazil, which is the third top country for the Ukrainian emigration in the 20th century [8], can boast of, at least, two major periodicals: the ‘O Trabalho’ and the ‘O Lavrador’, which appeared in the early 20th century and have been successfully published for the last hundred years. In addition, a number of issues affiliated with these periodicals or their supplements were produced from time to time and can be now found in different archives. They include but are not limited to the ‘Almanac’, which is affiliated with the ‘O Trabalho’; the ‘Aos Amigos’ produced by the publishing house the ‘O Lavrador’; the ‘Ukraina’ published by the ‘Orgão de Conselho Nacional Ukrainiano no Brasil’; the ‘Grilo’, which was issued by the ‘Orgão do Monaquismo’ in Santa Catarina etc.

The ‘O Trabalho’ is a catholic periodical, which has been published since 1912 but has gone through some troubles and difficult times. Its publication was interrupted during the First World War (1916 and 1918) and in-between 1941–1946 when there was a ban on foreign language publications in Brazil. Since 1993, the periodical has become bilingual, whereas before only newspaper advertisements had been published in Portuguese. The Brazilian archives, in particular Centro de Documentação e Memória/CEDOC (UNICENTRO), offers the issues published in 1914, 1919, 1924, 1927–1932, 1936, and 1947–2019 that makes it the largest collection in Brazil [1]. An extra exploration for the material made it possible to identify the issues published in 1912–1915, 1917, 1919–1924, 1927–1932, 1934–1938, and 1947–1951, which do not belong to the CEDOC collection.

The ‘O Lavrador’ is another milestone in the history of the Ukrainian language fight for survival in Brazil, which emerged in 1924 and which has been continuously published since then with one gap in 1942–1947. The ‘home’ of the periodical is the Sociedade Ucrâniana do Brasil/SUBRASS, however, the CEDOC can offer the readers a number of issues from different years between 1932 and 1999.

Concerning the secondary sources of the empirical material, it is worth

mentioning that they appeared sporadically and often depended on the scope, size, and format of the periodical during the certain historical period. The ‘Almanac’ was issued by the same publishing house as the ‘O Trabalho’ in Prudentópolis and was the supplement to the ‘O Trabalho’. It presented the church calendar for the upcoming year and a number of ecclesiastical, cultural, and historical articles. The research covers 18 annual publications in the range between 1931 and 1964. The ‘Aos Amigos’ was affiliated with the Organization of Ukrainian Nationalists (OUN) and was published as a supplement to the ‘O Lavrador’. In the course of the research, 6 issues from the year of 1955 and from 1957 to 1961 have been found. The ‘Ukraina’ was one of the earliest Ukrainian periodicals in Brazil and served as the official bulletin of the ‘Orgão de Conselho Nacional Ukrainiano no Brasil’. The research covers 6 issues throughout 1919–1920. The ‘Grilo’, which was issued by the ‘Orgão do Monaquismo’ in Santa Catarina appeared in 1945, though it seemed to be more of an amateur publication, which was handwritten and aimed at the narrow circle of readers, than an official periodical.

The research project undoubtedly testifies that it was the contributors, correspondents and editors of the Ukrainian-language periodicals who presented the daily life of Ukrainian communities, recorded it in printed form – the only available material form of information preservation at that time, and it was due to the printed publications that every stage of the historical development of the Ukrainian people abroad did not go unnoticed. The Ukrainian- language press, along with the establishment of its educational, public institutions and organizations, churches, became an expression of the national cultural, educational, political and public views of the Ukrainians.

The collections of the Ukrainian-language periodicals, which have been published and are now preserved in Brazilian universities, institutions, and archives, will become a cornerstone for historians, ethnographers, linguists, and enthusiasts, who are interested in the development and preservation of the Ukrainian socio-cultural tradition in diaspora.

References

1. Coleção periódicos da diáspora ucraniana. Centro de documentação e memória/CEDOC. Irati : Universidade Estadual do Centro-Oeste do Paraná, 2023. 54 p.
2. Kovbasko Yu. Ukrainian DPs and the Comité Ucraniano de Auxilio às Vítimas da Guerra in Brazil: hopes and expectations. *Public History: selected issues. Collective monograph* : Filipovych M. (Ed.). Riga : Baltija Publishing, 2024. Pp. 405–422. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-465-8-18>
3. Os ucranianos do Brasil – Ukrainians in Brazil – Українці в Бразилії: historical and ethnological research / Hrymych M. et al (Eds.). Kyiv : Duliby, 2011. 262 p.
4. Pidkurkova I. The problem of preserving the ethnic identity of the Ukrainian diaspora in Brazil. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University: Philosophy, Philosophies of law, Political sciences, and Social sciences*. 2021. №. 4(51). Pp. 208–219.
5. Rudnytska N. Translations of Ukrainian diaspora in Brazil: nation-

building, ideological context and activism. *Cadernos de Tradução*. 2022. Vol. 42, №. 1. Pp. 1–20.

6. Біловус Л. І. Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991-2017 рр.). Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 576 с.

7. Біловус Л., Яблонська Н. Українськомовна періодика діаспори США як важливий чинник збереження комунікації між еміграцією та Україною. *Гуманітарні студії : історія та педагогіка*. 2021. № 1. С. 8–18.

8. Бондаренко М. Українська діаспора Бразилії: історія заселення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2013. Вип. 1. С. 13–15.

9. Гомотюк О., Недошитко І. Українська діаспора США у процесах українського державотворення: перспективи дослідження. *Мандрівець*. 2014. № 5. С. 48–53.

10. Качуровський І. Перекладачі української діаспори. *Всесвіт*. 1991. №. 11. С. 109–113.

11. Хім'як О. Українська преса на американському континенті (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2012. Вип. 24. С. 27–31.

John CONNORS,

*Secretary at Borrisoleigh Historical Society,
Borrisoleigh, County Tipperary, Ireland*

LANGUAGE THAT IS WAY BEYOND THE WORDS

Firstly, I would like to say that it is a great pleasure for me to be here today – not only a great pleasure but also a great privilege. It is with gratitude and humility that I accept the privilege of, one more time, standing on Ukrainian ground. That humility, gratitude and sense of privilege derives from the fact that the soldiers and citizens of your country defend the values that I, as a resident of the Free World, hold dear to my heart. Thank you for that.

I like to tell a little story about an experience that I had in a grocery store in Lviv when I visited that city last June. I wanted to buy some food but I had no Ukrainian currency, only a credit card. So, I asked the storekeeper if he accepted payment by card but he did not understand what I was saying. He then produced his phone, turned on some translation application and invited me to speak. Slowly, in the clearest voice that I could summon, I spoke into the phone. «Do - you - accept - payment - with - card?» The storekeeper looked at his phone, - and then at me with a puzzled look on his face. It was obvious that the translation app could not interpret what I said. But with a combination of amateur dramatics and sign language, I eventually succeeded in making my needs known and left the shop with my purchases secure.

Whenever I speak with Ukrainian groups in Ireland, I am usually accompanied by a lady, named Natalia, who does the translation for me. By now, Natalia has become so accustomed to my dialect, or my own unique version of the English

language, that she can translate my words perfectly. In thanking Natalia at the conclusion of my talks, I recount that story of my experience in the grocery store in Lviv, and I say; «That storekeeper in Lviv, he had Google Translate which only has artificial intelligence, -- but Natalia, my interpreter, she has real intelligence. So, I wish good fortune to whoever is translating my words here today and please forgive me if I test your «real intelligence» to the very limit.

Esperanto, a universal second language designed for international communication, was created by L. L. Zamenhof in 1887. Despite the best intentions of its proponents at the time, Esperanto failed to gain popular traction among the global population and its use today is confined mostly to a minority of academics who take an interest in such matters. Perhaps one reason for this is that strong association between language and nationhood. P. H. Pearse, one of the sixteen leaders who were executed following the Irish Rebellion of 1916, once said; «A country without a language is a country without a soul». The Irish language suffered centuries of subjugation by British Imperial rule but yet somehow survived. That was until a disastrous famine struck Ireland in 1845 which continued for five more years. Within a relatively short period, the population of Ireland fell from 8 to 3 million inhabitants. While many died from hunger and disease, many more emigrated to places such as America, Canada, Australia.

So began a pattern of Irish emigration that continued up until the 1990's. Parents, in the aftermath of the famine, educated their children in the almost certain knowledge that they would emigrate and so, the learning of Irish was discouraged in favour of English, the spoken vernacular of the intended destinations. The Irish language is today alive, – but on life support, – and it will never again be the everyday spoken language of the Irish nation. But we can, like Ukraine, proudly state that we have our own language. There are no such languages as American, Australian or Canadian. Sometimes I like to think that if Esperanto was in common usage worldwide, it would make my task much easier in my communicating with different nationalities. Of course, that is just wishful thinking because it does not take into account such things as accents and emphasis. Neither do I believe that when I speak, do I want to be understood instantly in every given situation. I like performing my little dramas, drawing my diagrams and displaying my repertoire of hand gestures. This has led to innumerable amusing and unforgettable encounters that has often led me to whisper to myself, «Thank You God for the language barrier».

My first encounter with humanitarian issues happened in 1996 when I visited the country that was Yugoslavia following the terrible Civil War that took place there. Almost every year I return to the region of that country where I renew friendships with the people that I met there all of 28 years ago. Exactly 20 years ago, my late father accompanied me on one of my journeys there. One evening we paid a visit to the home of the parents of my friend and host. My father was, at that time, almost 80 years old, was practically deaf and certainly had not even the slightest knowledge of the Croatian language. My host's father, Ivan, was similarly almost 80 years old, suffered a speech impairment on account of a stroke and certainly he had not even the slightest knowledge of the English language. Yet the two men had

a prolonged and animated conversation. How could this happen you may well ask, especially it being well prior to the days of translation applications? My friend's father was, in his younger and healthier days, an accomplished woodworker, as also was my own father. As Ivan began to show my father the various implements of his trade, the two men found common ground in their shared passion. Ivan, from a dusty corner, retrieved an unfinished stock of a hunting rifle, a project that he had abandoned some years previously. Together, for almost an hour, the two 80-year-olds continued with their labour of love, the conversation between them not ceasing for a single moment.

I often think about that memorable evening of 20 years ago and I often question as to what that experience meant to me and how it would shape my future thinking and outlook upon life. I have observed, and indeed participated in, many conversations that could well be described as, «a dialogue of the deaf». Conversations where people talk but refuse to listen, where empathy is absent, where the privilege of having the last word is considered to be a victory of sorts. What I witnessed on that evening of 20 years ago convinced me then and continues to convince me, firstly, that there are too many words in this world and, secondly, that there does exist an international language that is beyond words.

In the field of interpersonal relationships, or more so, in the area of breakdown in relationships or marriage, the word «communication» is commonly used. We hear such phrases as, «there was no communication between them», «they needed to communicate more». In the violent or abusive relationship, there is no shortage of communication between the parties but this does not necessarily manifest itself in words. The footstep on the stairs, the key turning in the door lock, the cupboard door being closed with that little extra force – these are all forms of communication, and a language that is way beyond words but can instil fear and terror that no spoken words are adequate to describe.

The air raid siren, that every resident of Ukraine is sadly over familiar with, does not emit its grim warning in any particular language. Without using words, the sound of the siren delivers a clear and concise message, «Death is close by». The combined pounding hearts of the occupiers of the basement or shelter speak the language of indescribable terror and the muttered prayers and curses, speak a language of forlorn hope. The sound of the bomber planes entering their orbit to release their cargo of death speak a language of impending, imminent doom. The noise of the rocket, exploding as it rips through the apartment complex, says, «on this occasion, at least, it was not meant for me». The faint murmur from beneath the rubble, quietly whispers, «hold on to hope», and the deafening cry of the mother who has lost her precious daughter or son, loudly proclaims, «my life is empty, my grief is infinite».

The language of terror, despair, grief, fear, hopelessness, indescribable pain, loss and suffering, is spoken from the streets, homes, basements and shelters of Ukraine every day for now almost 1,000 days. Of course, it is not true to say that the war in Ukraine began on 24 February 2022 with the full-scale invasion. Somehow, in the West, we seem to have forgotten about the illegal annexation of Crimea in 2014 and the activities of Russian funded separatists in the Donbass from the

beginning of Ukrainian independence in 1991. The greatest challenge to me, as it should be to each and every citizen of the Free World, is how to adequately respond to what those voices are saying.

We attempt to respond with words but our words are at best inadequate or at worst hypocritical, because our actions are, all too often, the polar opposite to what we speak. When Russian dissident Alexi Navalny was lodged in a penal colony on his return to Russia, President Biden of the United States would sombrely announce that if anything nefarious was to happen to Navalny, America would see it as «the crossing of a Red Line». While the loss of all human life is to be deplored, I beg to ask the question, – what differentiates the life of Alexi Navalny from that of any of the 2,000 Ukrainian soldiers of the Azovstal Regiment who defended Mariupol until the last bullet was spent and right now are incarcerated under the most horrific conditions in Russian prison camps. Was Navalny’s life any more precious than any one of the 600 women and children whose lives were obliterated by the Russian bombing of the Donetsk Drama Theatre on 16 March 2022.

«Red Lines», or lines of any colour, spoken about with whatever degree of gravitas as one wishes, are no more than words that carry no meaning. In my own country, Ireland, our Government Ministers are very adamant that, «we stand with Ukraine» and when the occasion demands they can proudly recite, «Slava Ukriani». Yet, just last June, our government enacted legislation that debarred any Ukrainian not in possession of a valid passport from entering Ireland. Imagine if you would, even though I don’t think any Ukrainian needs to imagine, a missile strikes your apartment block, your apartment is destroyed and perhaps, some of your dearest and loved ones killed. Russian tanks are rolling into your city and you leave with just the cloths that you wear. Such a scenario would, I am sure, not be unusual. Our government say to that person, «do not come to Ireland, - you are not wanted here». In this context, to say «we stand with Ukraine» is a meaningless expression and a mockery of language. It is the kiss of Judas Iscariot. Perhaps one of the saddest headlines that I read in an Irish newspaper, I did so on the 8th of July this year. The headline boldly proclaimed that State support for Ukrainians coming to Ireland would be substantially reduced and after being provided with accommodation for a period of 90 days, they would then have to make their own arrangements. I try to imagine myself having to leave my own country under such horrific circumstances, make my way across 3,000 km of land and sea, reach a country where I knew no one, understood neither the language nor indeed the alphabet and then try in some way to recreate my life. The prospect does not bear thinking about. To compound the matter, on that very same day, the Central Children’s Hospital in Kyiv was struck by a Russian ballistic missile resulting in many deaths and injuries. How distorted have our values become, when blatant murder and the targeting of hospitals garners miniscule mention, while policies designed to somewhat appease right-wing agitators, command prominent position in the headlines.

When news media report on the latest atrocity to occur in Ukraine or indeed in any other part of this strife torn world, a form of language is employed that bears little relationship to the true version of events. Occasionally, military experts or retired generals are invited on to these programmes and they discuss the wars just

like a panel of experts would discuss a football game. Such a waste of time and energy, dispensing freely words that carry little meaning. Who can remember what any of these experts said six months, or indeed six hours ago, or indeed who cares? Have their numerous contributions helped in any way in awakening the Free World from its inertia and indifference? I very much doubt it. To say that, «a missile struck a house, four people were killed and six others were injured», is no more than a statement of casual, insignificant information. But the truth of the situation is much more real. It is about the mother whose heart pounded with terror as that moment of impact arrived. It is about the arms and legs ripped from bodies, it is about the beautiful son and daughter that will never dance or play the violin again, it is about the grandparents whose lives are forever destroyed. It is about unique human entities with names, Vita, Roman, Yuri, Anya. This is the reality, a reality for which there are no words, nor will there ever be words, to accurately describe.

While preparing and drafting this script, I have attempted, without success, to find a formula of words that would, in some way, describe the language that emanates from the Kremlin. It is a language of lies, based on yet more lies, that comes from a country where if truth ever existed, it died a long long time ago. Such is the extremity of the propaganda and the confidence with which it is delivered that one must ask if its proponents do somehow believe the actual words that come from their mouths. Sadly, there are many that occupy positions of leadership in the Western World who hold a strong admiration for putinism and it is these that are the greatest impediment to a conclusion of the war and Ukrainian victory. It is also disheartening to observe the significant number of ordinary citizens, even in my country, who have gravitated towards right-wing and violent organisations whose philosophies are largely based on Russian propaganda and disinformation. My own comment on all of this I take, verbatim, from a young woman from Kolomyia named Veronika: «It challenges the intellect of the human mind and destroys the structure of values of the heart, - that one would not be outraged by the idiocy of the statement that «Black is White». We live in the book – *1984*».

Yet, it would be incorrect to give the impression that the people of Ireland are hostile to the arrival of Ukrainian refugees among us. The vast majority of Irish people are favourably disposed towards welcoming those who are fleeing war zones and in Ireland, there are many voluntary organisations that dedicate their energy and resources in this way. The presence of displaced Ukrainian people among our communities silently teaches us one of life's most important lessons: «dignity and resilience in the face of adversity».

There is the expression «To feel another man's pain». This is a sentiment with which I would not entirely agree. But I can certainly feel my own pain. Twenty-eight years ago, I saw the Croatian city of Vukovar reduced to ashes by the artillery and bombs of the Serbian army. I looked and I saw, - and felt a sense of shock and horror to be there in the place where the darkest of deeds were perpetrated. Had I immediately returned to Ireland, I am sure that the emotions I felt while viewing that obliterated city would in time dissipate and in due course it would be no more than a story that I would relate about one of my many foreign travels. But instead of returning home, I travelled south to the province of Herzegovina and a town named

Ljubuski. Accommodated in disused train carriages close to that town were refugees and displaced people from Northern Croatia and central Bosnia, and through an interpreter I heard many of their stories. So horrific were the stories told to me and the evidence I saw with my own eyes, that in all of those intervening years, they have caused me more than the occasional night of disturbed sleep. I heard of rape, mutilation, torture, the most depraved and vile of acts and to this day I can vividly recall what was told to me and the faces of the people who spoke. And I said a prayer to God that the experience would remain with me always and the weight of my own pain would motivate me to strive towards higher principles and help in whatever way possible the victims of war. I also said a second prayer, that I would never again hear such terrible personal accounts of misery, hardship and heartache. But in this request, the good God was not so obliging.

It was last July, on Ukraine Vyshyvanka day, I was invited to a Ukrainian celebration in my local city. During the evening, I was introduced to a young girl of perhaps no more than 15 or 16 years old and through an interpreter she told me her story. She came from the city of Mariupol and she told of a missile strike on their apartment in which a number of people were killed, including her uncle. When it was safe to do so, the residents set about the grim task of collecting the bodies of the dead to bury them in the courtyard. The body of this young girl's uncle was collected in five different pieces and he was buried alongside the other victims. Two days later, the residents were having their communal meal in the area of the apartment complex when a dog ran by, – with her uncle's hand in its mouth. Based on human instinct alone, I drew the girl close to me and I hugged her, not with a view to offer her comfort but in the hope that it would somehow lessen the enormous pain that I, myself, felt. But it is a pain that nothing will ever wash away and her story and the face of the young girl will remain with me forever.

Not everyone has been as privileged as I have been to meet with those amazing and heroic people, to hear the stories I heard and feel the pain that I felt. But we must strive in some way to speak that common language of pain, sorrow, suffering and grief. To begin that process, it might be a worthwhile exercise to challenge the «love of self» that so consumes the modern world, in which we live - and to varying degrees, each of us individually, and search within our own humanity for a higher value and a deeper meaning. We might not change the world but we can make the world that is around us a better place, – and in the process, make ourselves better people. If we do that, there is every possibility that at a future time, we will share in that other common language of joy, laughter, brotherhood and love of humanity. A language that transcends all borders.

Andrew GIFFORD,
Ph.D Candidate, M. A. in Classical Languages,
M. Phil., Associate Professor of Biblical Studies,
Faulkner University,
Montgomery, Alabama, US

SUBJECTIVE AND OBJECTIVE INTERPRETATION IN ART, LITERATURE, LANGUAGE, AND WORLDVIEW

The world today is becoming increasingly subjective. It is common to hear people advocating for personal truth instead of objective truth. Debates often end with people who «agree to disagree» which in reality makes no progress forward in a discussion. Each human's worldview plays a major role in how he or she interacts with others. A worldview is a broad and all-encompassing lens that informs how a person deals with politics, relationships, religion, and all of life's major questions. Instead of examining and critiquing worldviews in the modern world, people often allow noticeable flaws in a worldview to go unchecked due to a preference for allowing others to interpret facts in their own way. However, if critical reasoning and discussions are to continue, there must be an objective truth for a person to find meaning. The method through which a person's worldview allows them to interpret smaller things such as literature and art will inform how that same person interprets other more significant issues in life.

Every person has the ability to interpret something critically. That skill set is used daily. For instance, if a driver comes upon an intersection and sees a red octagonal sign, that driver interprets the meaning of the sign to stop at the intersection before proceeding. Now, some may apply their interpretation differently: perhaps they only slow the vehicle for a moment before accelerating, or they might even just continue at the same pace if they believe no other driver is coming. However, if a police officer were to stop them after doing such, the argument would not be over the subjective application of the interpretation, but instead on the objective meaning that should have been interpreted from the stop sign.

With that example at the outset, the question should be addressed: do literature and art have objective meaning? Many people would agree that poems, books, songs, or movies have had an emotional effect on them one way or another. As emotions are pulled in one direction or another, it often creates a desire to find an ultimate meaning. This is where the question of objectivity comes into play: does it matter more that a piece of literature or art has a meaning that is created by the author? Or does it matter more what it means to the one who receives it at the time they interact with it?

In today's world, the most popular art form is likely music. In its basic form, music is a genre of literature, as it is simply poetic lyrics set to instrumentation. Using a song then provides a good example for this discussion. In 1998, American pop-rock band Semisonic released what would become their most popular hit song *Closing Time*. The song includes beautifully poetic lyrics such as «every new beginning comes from some other beginning's end» and has been reinterpreted in several different ways. It has been used as an anthem in restaurants and bars during

the last hour of their workday; a tune to signify a new journey in visual media; and, probably most famously, in an episode of the American sitcom *The Office* as the characters would sing the lyrics when it was 5:00 PM to signify that it was time to go home for the day. Any one of these different interpretations might seem valid in a subjective context, but they all run contrary to the meaning expressed by the author. Dan Wilson, frontman of the band and lyricist of *Closing Time*, stated in an interview, «(*Closing Time*) is all about being born and coming into the world, seeing the bright lights, cutting the cord, opening up into something deeper and more universal» [1]. This illustration leads to the overarching question: is it more important what Dan Wilson meant when he wrote the lyrics, or how others have interpreted them upon hearing them?

This may seem trivial, but in reality, the way a person views the method of interpreting simple art mediums will affect how that same person interacts with the world on a grander scale because it is the foundation of his or her worldview. If a person leans toward subjective interpretation of art forms, then that person will tend to lean toward subjective interpretation elsewhere as well. This becomes especially concerning in the field of language interpretation and translation. Should an interpreter render into a second language the exact meaning of what their subject has said, or only what the interpreter feels like the subject probably means? While it is true that there are often no exact equivalents when interpreting from one language to another, the subject expects that the interpreter will try to get as close as possible to the original meaning. Otherwise, the loss of original meaning could cause miscommunication, confusion, and possibly even division. In this case, the interpreter must remove personal feeling and subjectivity and focus on the original meaning.

Why is this discussion important? Subjective or objective interpretation informs everything a person does because those skills are used daily. Although the examples used here are trivial in many ways, they open the conversation to greater issues. While many people would like to claim that subjective interpretations are the correct method and that each person can interpret meaning based on their own emotions, in practice, very few people actually live this way. Humans argue about the meanings of songs, paintings, poems, and literature. On a grander scale, long debates are regarding morality and ethics, and the truth of what is right and wrong. If interpretation is subjective though, then none of these arguments matter because every person can take what they want and do what they want. However, if it is concluded that objective meaning is superior, then there is reason to have these debates to determine what the truth of a matter is.

Ultimately, the reason that this question is important is because it is the foundation of the most important philosophical questions that humans ask: what is truth? And what is the meaning of life? If literature, art, morality, language interpretation, and truth are all viewed subjectively, then life has no meaning and any person is free to live however they see fit. However, if objective interpretation is the foundation of a worldview, there is an end goal that can be met by rationally and logically examining evidence and critically arriving at true meaning in art, interpretation, and life itself.

References

1. Walthall C. Behind the Song Lyrics: 'Closing Time,' Semisonic. American Songwriter, 30 December 2021. URL: <https://americansongwriter.com/closing-time-semisonic-behind-song-lyrics/> (date of application: 08.11.2024).

Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

НОАМ ЧОМСЬКИЙ І СУЧАСНЕ МОВОЗНАВСТВО

Лінгвістичний поворот, або мовна революція, – це передусім кардинальне зміщення у царині філософії уваги з аналізу « суб'єкт-об'єктної проблематики» на дослідження «проблематики мови». Біля витоків цього явища у гуманітарній науці поряд з англо-американською аналітичною філософією стояла й континентальна, представлена передусім структуралізмом Соссюра, постфройдизмом Лакана і фундаментальною онтологією Гайдеггера, який у «Листах про гуманізм» відкрито дистанціювався від екзистенційного гуманізму Сартра і переключився на дослідження мови як «дому буття» [1, с.332].

Ноам Чомський, завдячуючи своїм працям із генеративної граматики, спричинився до становлення і розвитку новітнього теоретичного мовознавства, яке ґрунтується зокрема й на ідеологічних принципах мовної революції.

Основні положення лінгвістичної концепції Ноама Хомського базуються на ідеї про вродженість мовної здатності та універсальні граматичні принципи. Наукові зацікавлення вченого можна представити у кількох лінгво-філософських аспектах:

1. **Гіпотеза вродженої граматики.** Чомський стверджує, що кожній людині властива мовна здатність від народження, що, власне, дозволяє їй оволодівати мовою незалежно від конкретного мовного середовища. Звідси – здатність до мови є біологічно запрограмованою. (Учені довели, що людина має ген FOXP2, що уможливорює спілкування).

2. **Універсальна граматика** є набором принципів і правил, які, на переконання лінгвіста, є спільними для всіх мов і становлять підґрунтя будь-якої мовної системи. Універсальна граматика описує структури, що є загальними для всіх мов і якими керується кожен мовний процес. Чомський також доводить, що люди народжуються з «універсальною граматиною», яка забезпечує засади для вивчення будь-якої мови, саме тому дитина може швидко оволодіти будь-якою мовою. Таке твердження перекреслює попередні біхевіористські погляди, згідно з якими вивчення мови відбувається винятково

через навчання (закріплення) та повторення [4].

3. **Трансформаційно-генеративна (породжувальна) граматики** Чомського – це модель, в якій граматики мови може бути описана за допомогою формальних правил, застосування яких дозволяє генерувати нескінченну кількість речень, тобто мовна система здатна створювати нові речення, які ніколи раніше не використовувались. Ці постулати представлено у новаторській праці «Syntactic Structures» [3], в якій автор розкритикував біхевіоризм і розвинув ідею, що людська мова є проявом внутрішньої здатності мозку до створення та розуміння структур.

4. **Поверхнева та глибинна структура** – це два рівні структури речень: глибинна представляє семантичний зміст, а поверхнева – формальне вираження цього змісту. Процес трансформації глибинної структури в поверхневу детермінується відповідними граматичними правилами.

5. **Компетенція та перформативність** у розумінні вченого – це складові конкретного використання (перформативність) у мовленні вродженого знання мовної системи, тобто граматики, (компетенції). Наголошуючи на різниці між цими двома поняттями, Чомський все-таки вважає компетенцію важливішою для лінгвістичних досліджень.

6. **Критика біхевіоризму:** Чомський відкинув ідею, що мову можна пояснити лише на підставі стимулів і відповідей, як припускав біхевіоризм. Він стверджував, що мова є занадто складною, щоб її можна було пояснити винятково через навчання і повторення, і підкреслював важливість когнітивних процесів.

Теоретичні напрацювання Ноама Чомського, без сумніву, сприяли зміні парадигм у лінгвістиці, запровадивши науковий підхід до дослідження мови як вродженої здатності людини. Лінгвіст стверджує, що всі мови мають спільну основу, яку назвав «універсальною граматикою», і що ця граматики є вродженою.

Сучасні світові тенденції у світовій лінгвістиці, зокрема американській, відображають розвиток нових методів і міждисциплінарні дослідження, які збагачують як теорію, так і практику. Основні напрями, що привертають увагу дослідників, включають:

1. **Мульти- і транслінгвізм.** Питання багатомовності, особливо у зв'язку з соціокультурними аспектами, набуває великого значення, зокрема в контексті глобалізації [2]. Транслінгвізм (перехід між мовами у межах однієї комунікації) активно досліджується для створення більш адаптованих підходів до вивчення мов.

2. **Психолінгвістика та когнітивна лінгвістика.** Дослідження зв'язку мови з психічними процесами, емоціями та соціальними реакціями розширюються, включаючи питання ментального здоров'я та лінгвістичні прояви тривоги й емоційного стану мовців.

3. **Корпусна лінгвістика та машинне навчання.** Використання великих мовних корпусів для аналізу природної мови, а також машинного навчання для автоматизації мовних досліджень, є одним із ключових трендів. Це також включає вдосконалення аналізу синтаксису та семантики.

4. **Застосування штучного інтелекту.** Використання штучного інтелекту для аналізу мовних моделей та автоматизації мовного перекладу щоразу збільшується. Інновації у цій сфері допомагають вивчати лінгвістичні структури та створювати адаптивні освітні інструменти.

5. **Соціолінгвістика.** Сьогодні зацікавлення вивчення мовою як соціальним інструментом доволі актуальне, оскільки активно досліджуються питання дискримінації, гендерної ідентичності та впливу соціальних медіа на мовлення, що особливо актуально в США, де багатомовність та культурна різноманітність розглядаються як ключові фактори.

Таким чином, сучасні дослідження в лінгвістиці фокусуються на поглибленні розуміння мови через технологічні, психологічні та соціальні аспекти, що відкриває нові горизонти для інтеграції цих знань у практичну площину, зокрема у процесах викладання мов і взаємодію з інструментами штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Лук'янович В. Лінгвістичний поворот. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ : Абрис, 2002. С.332–333.

2. Jasone Cenoz. Defining Multilingualism. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2013, 33, 3–18. URL : <file:///C:/Users/38095/Downloads/ARAL-JCenoz2013.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Noan Chomsky. *Syntactic Structures*. Sec. edition. Berlin-New-York, 2002. 135 s. URL : https://www.ling.upenn.edu/courses/ling5700/Chomsky_1957.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

4. Noan Chomsky. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Massachusetts, 1985. 247 s. URL : <https://www.colinphillips.net/wp-content/uploads/2015/09/chomsky1965-ch1.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

Марія БОЙЧУК,
кандидат філологічних наук,
викладач циклової комісії
Івано-Франківського коледжу
фізичного виховання НУФВСУ

СПОРТИВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасній лінгвістичній науці термінознавство розуміють як комплексну науково-прикладну дисципліну, що вивчає утворення та функціонування термінів, термінологій і терміносистем, а також різні аспекти мови для спеціальних завдань у лінгвістичному та прикладному аспектах (наприклад: з погляду стандартизації, побудови баз даних, інформаційно-пошукових тезаурусів тощо) [1, с. 808]. Спортивна терміносистема як структурно організована спеціалізована лексика, що слугує в цілому для опису видів спорту, правил гри, дій та інших аспектів спортивної діяльності, є важливою складовою сучасної української термінології. Варто зауважити, що аналізована термінологія відображає специфічну культуру і розвиток спорту в

певних країнах та мовах і є у фокусі наукових зацікавлень мовознавців, які досліджують указані одиниці у сфері українськомовного політичного дискурсу [3], мові засобів масової інформації [2], у дидактичному аспекті [4] тощо.

Дескриптивна методологія у мові передбачає класифікацію спортивних термінів, яку можемо представити як:

– загальноприйняті терміни, що використовуються в багатьох видах спорту (наприклад, *гра, команда, тренер* тощо);

– специфічні терміни, притаманні окремим видам спорту, як-от: *офсайд* у футболі, *бордеркрос, паралельний слалом, слалом-гігант, супергігант, фрірайд* у сноубордингу):

– запозичення, що походять із мов, де певний вид спорту є найбільш розвиненим (наприклад, *тайм-аут, фінт*).

Зазначимо, що спостерігається тенденція до транслітерованих запозичень у спортивних термінах (*беккантри сноубординг, бонк* тощо). З огляду на сказане, не можна оминати проблематику запозичень термінологічних одиниць. Сьогодні важливим джерелом формування спортивної термінології є англійська мова як основний ресурс міжнародної спортивної лексики через домінування англійської мови у багатьох видах спорту, хоча багато спортивних термінів мають давні класичні основи, особливо в фехтуванні, гімнастиці, тенісі, менше запозичень є з японської мови (*сумо*).

Транслітерування часто трапляється через особливості перекладу спортивних термінів, що зумовлені відсутністю аналогів у цільовій мові; також використовуємо калькування та адаптацію для створення нових термінів (наприклад, *фол* – від англ. *fall*); спрощуємо складні терміни або використовуємо метафоричні вирази.

Спортивна термінологія відіграє значну роль у розвитку лексики української мови. Можна твердити про збагачення національних мов завдяки активному використанню спортивної лексики у ЗМІ, рекламі, повсякденному житті. Крім того, спортивні дійства (Олімпійські ігри, чемпіонати світу та континентів) зумовлюють появу нових термінів та їх популяризацію у комунікативній практиці соціуму.

На трансформацію спортивної термінології активно впливають екстралінгвальні чинники: глобалізаційні процеси в суспільстві, швидка інтеграція та адаптація спортивних інновацій завдяки міжнародним трансляціям та соціальним медіа; зростаюча роль англійської мови як мови-джерела для багатьох нових термінів та ін.

З огляду на сказане можемо прогнозувати певні тренди розвитку спортивної терміносистеми. Йдеться передусім про очікуваний розвиток нових видів спорту та поява, відповідно, нових понять, що потребуватимуть ономасіологічного опрацювання та подальшої уніфікації термінології. Помітним явищем є цифровізація та поява нових видів спорту таких, як кіберспорт. Власне розвиток кіберспорту як окремої галузі спортивної діяльності призвів до появи великої кількості нових термінів, пов'язаних із

віртуальними змаганнями, стратегіями та технологіями.

Уже сьогодні очевидно, що англійська мова стала основним джерелом спортивної термінології, навіть у країнах, де англійська не є державною мовою. Це пов'язано з тим, що багато міжнародних спортивних федерацій, організацій та подій використовують англійську як офіційну мову. Це не може не позначатися на процесах інтернаціоналізації лексичного складу мови. Сьогодні такі слова, як *тайм-аут*, *гол*, *хет-трик*, стали звичними у багатьох мовах і часто не мають повноцінних відповідників. У цьому аспекті прослідковується тенденція до уніфікації та стандартизації спортивної термінології, бо різні країни використовують схожі або однакові терміни для опису правил, технік та елементів спорту. З іншого боку, це значно полегшує комунікацію між спортсменами, тренерами та вболівальниками з різних країн.

Існує тенденція до адаптації міжнародних термінів відповідно до специфіки мови та культури окремих країн. Це може бути калькування (наприклад, *воратар* від англ. *goalkeeper*) або створення нового терміна, схожого за змістом до оригіналу. З іншого боку, маємо практику використання синонімів і спрощень у розмовній мові для популяризації складних або іноземних термінів.

Новітні соціальні політики, такі як гендерна нейтральність та інклюзивність, також чинять певний вплив, що зумовлює використання гендерно-нейтральної термінології у спорті для позначення ролей, змагань і категорій. Це частина ширшої соціальної тенденції до інклюзивності. Крім того, у деяких мовах розробляються терміни, які враховують інклюзивний підхід, щоб уникати гендерної асиметрії.

Не можна також не враховувати все більший вплив інтернету та медіа на формування різних сегментів спортивної термінології, що спричинено безлімітною трансляцією і переглядом спортивних подій на відповідних інтернет-ресурсах, інтерв'юванням зірок спорту і комунікативною практикою коментаторів тощо. Як наслідок, нові поняття швидко входять в активний словник у різних країнах. Глобалізація також сприяє поширенню нових видів спорту, як-от: скейтбординг, серфінг, кіберспорт, що запроваджують у різні мови нові терміни та поняття.

Таким чином, спортивна термінологія швидко оновлюється під впливом інновацій та появи нових технік, що стає можливим завдяки міжнародним контактам між спортивними спільнотами. А глобалізація суттєво сприяє зближенню різних культур через спортивну термінологію, роблячи її зрозумілішою та уніфікованішою на міжнародному рівні. Це полегшує спілкування та взаємодію у спортивній сфері між людьми різних національностей та культур.

Список використаних джерел

1. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.
2. Каленюк С.О. Функціонування спортивної лексики у мові українських засобів масової інформації. *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10. № 1. С. 31–39.
3. Поплавська Н., Костюк Ю. Смеричинська В. Функціонування

спортивної термінології в суспільно-політичній комунікації (на матеріалі українських масмедіа). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 66. Том 2. 2023. С.162–168.

4. Terminology framework for understanding of physical education and sport / Nenad Živanović, Petar Pavlović, Veroljub Stanković, Zoran Milošević, Nebojša Randelović, Kristina Pavlović-Babić. *Physical education and sport through the centuries*, 2020, 7(1), S. 1-10. URL : file:///C:/Users/38095/Downloads/Terminology_Framework_for_Understanding_of_Physica.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

*Інна ВАРВАРУК,
завідувачка кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКОМОВНА ПОЛІТИКА: ПОМИЛКИ МИНУЛОГО І ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Вступ. Тема мовної політики та її історичного розвитку в Україні залишається особливо актуальною у сучасних умовах, адже забезпечення статусу української мови як державної є одним із ключових аспектів у формуванні національної ідентичності, соціальної згуртованості та культурного розвитку. Здобутки та помилки минулого в цій сфері показують необхідність нових підходів, що відповідають сучасним викликам, серед яких глобалізація, інтеграційні процеси, повномасштабне вторгнення росії, які впливають на мовний простір України. Саме тому в сучасному світі роль державної мовної політики стає вирішальною для захисту національної мови. Неправильна або недостатньо ефективна політика загрожує зниженню статусу мови як державної. Відповідно, аналіз історичних помилок у контексті становлення та розвитку української мови та розуміння сучасних викликів сприятимуть формуванню більш дієвих методів впровадження державної мовної політики. Такий підхід і зумовлює **актуальність** цього дослідження.

Мета публікації – аналіз історичних помилок в утвердженні української мови як державної, визначення сучасних викликів, з якими стикається українська мова в умовах війни та виявлення необхідних заходів для ефективного розвитку українськомовної політики, забезпечення функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, а також формування національної ідентичності через підтримку та популяризацію мови серед громадян України і за її межами.

Фактично після розпаду Київської Русі – практично єдиної епохи, коли українська мова повноцінно функціонувала, розвивалася література, культура, документознавство, – більше не було періоду для стабільного і належного розвитку мови. 7,5 століть бездержавності – перебування під утисками різних країн, особливо під гнітом Московії, репресіями, «Розстріляним відродженням», «українізацією» у період Радянського Союзу – створили

величезну стіну у функціонуванні української мови. Емський указ, Валуєвський циркуляр, інші директиви спричинили практично 200-літню заборону на спілкування українською мовою, друкування книг, переклади, театр, адже *«Ніякої окремої малоросійської мови не було, немає і бути не може»*. Це було надзвичайно продумане та систематичне винищення української мови назавжди.

Однак, історія має схильність повторюватися, і найгірше те, що помилки минулого не дали належного розуміння того, що відбуватиметься далі. Порівняймо: 01 серпня 1923 р. ухвалюється декрет *«Про заходи забезпечення рівноправності мов і про допомогу розвитку української мови»*, відповідно до якого мало відбуватися активніше вивчення української мови працівниками радянських установ, у загальноосвітніх школах і професійно-технічних закладах та викладання українською мовою у вищій школі. Навіть був ухвалений іспит з української мови, за результатами складання якого людина отримувала так звану посвідку. Однак, починаючи з 1930-их років, почалося поступове згортання політики українізації без будь-яких державних наказів. Українська мова стала «прямою загрозою» існуванню комуністичного режиму і відповідно були зроблені усі дії, щоб викорінити її з життя народу і знищити тих, хто активно брав участь у процесі українізації.

Однак, не минає й століття, як у 2012 році на державному рівні ухвалюється Закон України *«Про засади державної мовної політики»* (т.зв. Закон Ківалова-Колесніченка). Іронія в тому, що навіть попри масові фальсифікації у голосуванні, шахрайство у підготовці документів, політичні інтриги, постійні відтермінування, цей документ поспіхом затвердили. Скасування дії закону відбулося лише через 4 роки після початку війни росії проти України. Лише у 2018 році Конституційний Суд України визнав Закон *«Ківалова-Колесніченка»* неконституційним та таким, що втратив чинність. Виникає питання, коли настане наступна хвиля змін та безпрецедентних і підступних зрад нашого законодавства та його покровителів у формуванні *«захисної»*, а не *«знищувальної»* державної українськомовної політики.

Чи не найбільш трагічним, на наш погляд, є основний закон України – Конституція України, у якому проголошені усі права та обов'язки громадян, у якому утверджені територіальна цілісність та свободи українців, однак, у якому у Ст. 10 *«гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України»*. Сьогодні для усіх українців ця частина статті є прямою загрозою суверенітету та культурної експансії. Це неприпустимий крок у нашому законодавстві, що вкотре доводить слабкість української політики та безсилість нашої влади у протистоянні ворогу на всіх фронтах. Українська нація зараз тримається на честі, силі, витримці та терпінню наших ЗСУ, волонтерів, усіх громадян, для яких є велика різниця, якою мовою говорити і яку мову захищати. Так, ми маємо зараз ухвалений у 2019 р. Закон України *«Про забезпечення функціонування української мови як державної»* та ряд інших змін, які намагаються «прибрати» нечисть російської у всіх сферах суспільного життя. Цей процес надто тривалий і виснажливий, проте найважливіше, щоб ми не

допустили більше ніколи «другу лагідну українізацію» після такого кривавого періоду української історії, який розпочався 24 лютого 2022 року.

Аналізуючи віхи історії, усвідомлюємо, що захист мови має відбуватися на державному рівні. На думку мовознавиці Лариси Масенко, *«лише систематична державна підтримка мови може виправити наслідки попередніх репресій»* [2;3], особливо зараз, коли виборюється незалежність. Недосконале дотримання законодавства, як зазначає Олександр Пономарів, залишає виклики для українськомовного середовища: *«Мова не може існувати без функціонування в усіх сферах суспільного життя»* [4]. Це означає потребу в адаптації законодавства для забезпечення повного виконання мовних норм.

Виклики сьогодення через глобалізаційні процеси і домінування англійської мови створюють нові дискусії. За словами Григорія Півторака, *«сучасна політика повинна орієнтуватися на баланс між захистом української мови і її конкурентоздатністю на міжнародному рівні»* [1]. З іншого боку, щоб українська мова стала конкурентною у світі, необхідно підтримувати мовні дослідження, створювати доступні ресурси для вивчення мови іноземцями та розвивати україномовний культурний продукт для зовнішнього ринку. Важливим є також використання української мови в академічній сфері та технологічних інноваціях – наприклад, у програмному забезпеченні, медіа та наукових публікаціях. Необхідно також активно вивчати іноземні мови серед українців, оскільки це дозволить представникам країни доносити український контент на глобальні платформи, при цьому не послаблюючи національну мову, а лише зміцнюючи її репрезентацію за кордоном.

Ключову роль у формуванні національної українськомовної ідентичності відіграє баланс освіти і мовної політики. Мовознавець Іван Ющук акцентує: *«Українська мова має бути фундаментом освіти, оскільки від цього залежить майбутнє покоління українців»* [1]. Освітні реформи мають забезпечувати мовне середовище, формувати почуття патріотизму та захищати мову, незалежно від обставин і ситуацій на всій території України.

Підсумовуючи написане, відзначимо, що історія української мовної політики та сучасні виклики є надзвичайно складними. Захист української мови має базуватися на систематичних заходах і підтримці з боку держави. Збереження мови як основного елементу національної ідентичності потребує не лише законодавчих заходів, а й культурних та освітніх ініціатив, які стимулюватимуть популяризацію української серед громадян і в міжнародній спільноті.

Список використаних джерел

1. Антонюк Н. Українська мова скріплює людей та вселяє довіру один до одного. Інтерв'ю Івана Ющука. URL: <https://cutt.ly/ieGWfA1S> (дата звернення: 04.11.2024).

2. Масенко Л. Як СРСР репресував українську мову. Інтерв'ю з мовознавицею Ларисою Масенко. Локальна історія. URL: <https://cutt.ly/jeGhEGCJ> (дата звернення: 03.11.2024).

3. Масенко Л. «Відкату назад вже не буде»: мовознавиця Лариса Масенко про відродження української мови після російського колоніалізму / Суспільне Культура. 30 серпня 2022 р. URL: <https://cutt.ly/deGhEEQK> (дата звернення: 03.11.2024).

4. Стріха М. Він був лицарем української мови. Пам'яті Олександра Пономарева / Українська правда. 15 жовтня 2020 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/10/15/7269943/> (дата звернення: 04.11.2024).

Ольга КОСТРИБА,
*асистентка кафедри української філології,
докторка PhD зі спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МОТИВОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СЛОВОТВОРУ

Актуальним завданням сучасних лінгвістичних досліджень є необхідність встановити мотивологічні відношення між словами різних рівнів мови, що зумовлено синкретичним характером явища мотивації. Як зазначає Н. Цимбал, «мотивологія – актуальний напрям сучасної номінації» [14, с. 93], проте її визначення залежить саме від напрямку дослідження [16, с. 1]. Так, «у мовному плані можна виокремити три типи мотивованості: 1) знакову (семіотичну); 2) формальну (словотворчу); 3) змістовну (інтенціональну)» [7, с. 1]. На особливу увагу заслуговують словотвірні мотиваційні взаємозв'язки в діаді «твірне – похідне», адже задля комплексного підходу до аналізу словотвірної номінації існує потреба осмислити поняття «словотвірна мотивація», окреслити проблематику та запропонувати вирішення, що спричинено різноманітністю методологічних підходів до інтерпретування цього явища.

Метою дослідження є класифікувати мотиваційну здатність вигуків як вершин словотвірних гнізд (СГ).

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) теоретично окреслити поняття «словотвірна мотивація», 2) встановити мотиваційні типи вершинних вигуків.

Матеріалом дослідження слугувала спеціально укладена картотека похідних слів, утворених від вигуків на позначення звуку від удару, які зафіксовані в таких лексикографічних працях, як «Словник української мови» в 20 томах (том 1–11, 2010–2019) [13], «Словник української мови» у 11 томах (1970–1980) [12], «Великий тлумачний словник сучасної української мови» за редакції В. Бусела (2001) [2].

Одним із ядерних понять дериватології є вмотивованість як конституентна частина внутрішнього змісту багатьох слів: «<...> саме вона відображає засобами мови одну або кілька ознак предмета в його назві» [8, с. 92]. Свідченням цього твердження є значні напрацювання, присвячені аналізу словотвірних мотиваційних відношень, здійснених здебільшого на базі інших мов: І. Альошина (латинська мова) [1, с. 52–56]; О. Доценко (англійська

мова) [4, с. 33–51]; В. Мойсюк, М. Гнатенко (французька мова) [8, с. 91–94]; В. Ситюк, В. Кульчицький, А. Ясинська (німецька мова) [11, с. 162–167; 17]. Студії з української дериватології представлені дослідженнями М. Глуховської [3], І. Іншакової [5] – формально-структурний підхід, Н. Цимбал – семантичний [15], О. Селіванової, А. Сердюка – когнітивно-ономасіологічний [9, с. 21–27; 10] та інші.

Услід за М. Глуховською, мотивацію (у межах словотвірної номінації) визначаємо як суто словотвірне явище, якому властивий номінативно-словотвірний характер, за якого між твірним та похідним словом зберігається формально-змістовий зв'язок для забезпечення стабільності словникового складу мови та водночас варіативності лексики, дифузності мовних знаків різних рівнів [3, с. 41]. Так, словотвірна мотивація – це «<...> формальне й семантичне взаємовідношення між синхронійно похідним словом та його твірним» [3, с. 43]. Подібне трактування знаходимо у В. Мойсюк та М. Гнатенко, які розуміють словотвірну мотивацію «<...> як відношення між двома спільнокореновими словами, за якого значення одного з них визначено через значення іншого або тотожне значенню іншого в усіх своїх компонентах, окрім граматичного значення частини мови» [8, с. 94].

У нашому дослідженні проаналізовано 79 відвигукових дериватів (про поняття «відвигукові похідні» дет. див.: О. Кушлик [6]), що належать до таких лексико-граматичних класів слів, як дієслова (63 од.), іменники (14 од.), вигукі (2 од.), які є складниками 14 словотвірних гнізд. Вершини комплексних системоутворювальних одиниць – *бабах*, *бах*, *бац¹*, *бебевх*, *бехбех*, *бух*, *гех*, *грим²*, *грюк*, *гун¹*, *тьоп*, *бех*, *бум¹*, *ген* – багатозначні, що є одним із чинників мотиваційної спроможності непохідних, й, відповідно, характеристики гнізд загалом. Так, параметри СГ представимо як мікросхему «вершина СГ / лексичний обсяг / потужність / глибина / ширина / словотвірні ланцюжки / словотвірні парадигми»: *бабах* / 7 / 6 / III / 2 / 2 / 4; *бах* / 7 / 6 / II / 2 / 4 / 3; *бац¹* / 2 / 1 / I / 1 / 1 / 1; *бебевх* / 3 / 2 / II / 1 / 1 / 2; *бехбех* / 4 / 3 / II / 2 / 2 / 2; *бех* / 6 / 5 / III / 1 / 2 / 4; *бум¹* / 4 / 3 / II / 2 / 2 / 2; *бух* / 5 / 4 / II / 2 / 3 / 2; *ген* / 5 / 4 / III / 1 / 2 / 3; *гех* / 5 / 4 / III / 1 / 2 / 3; *грим²* / 10 / 9 / IV / 1 / 6 / 4; *грюк¹* – 17 / 16 / IV / 1 / 10 / 10; *гун¹* / 13 / 12 / III / 1 / 8 / 5; *тьоп* / 5 / 4 / II / 2 / 3 / 2.

Аналізуючи мотивувальну природу вершинних вигуків, опираємося на класифікацію словотвірної мотивації, які, на думку О. Доценко, є визначальними [4, с. 37–38].

1. *Повна* (значення твірного повністю входить у семантику деривата) / *часткова* (значення твірного частково мотивує семантичну структуру похідного) [1, с. 53]. Наприклад, *бац¹* («1. Звуконаслідування, що означає різкий короткий звук», «2. розм. Уживається як присудок за знач. *бацати*) – *бацати* («розм. Різко вдаряти») – повна; *гех* («1. Звуконаслідування, яке відтворює удар») – *гехати* («розм. Те саме, що *гехкати*») – часткова, адже мотивувальною є єдина семема з непереосмисленим значенням.

2. *Пряма* (слово мотивоване інваріантною семантикою) / *переносна* (слово мотивоване варіантним значенням) [4, с. 37–38]. Наприклад, *бех* («розм., рідко. Уживається як присудок за знач. *бехнути* і *бехнутися*») – *бебехи*

(«розм. Стусани») – пряма; *бах* («2. розм. Уживається як присудок за знач. *бахкати 1, 2* і *бахнути 1*») – *бахати* («розм. Те саме, що *бахкати*») – переносна.

3. *Периферійна* (семантика похідного ширша, ніж значення твірного) [4, с. 37–38]. Наприклад, *гуп²* («розм. Те саме, що *гупання*») – *гупати* («1. розм. Видавати або створювати глухий стук, шум при ударах, поштовхах, розривах і т. ін. // З шумом ударяти, бити по чому-небудь // безос.», «2. Важко, з шумом падати», «3. Важко ступаючи, йти»).

4. *Вихідна* (мотивація непохідним словом) / *невихідна* (мотивація похідним словом) [4, с. 37–38]. Наприклад, *гуп¹* («розм. Звуконаслідування, що означає глухий звук від падіння, удару, пострілу і т. ін.») – *гупати* («1. Видавати або створювати глухий стук, шум при ударах, поштовхах, розривах і т. ін. // З шумом ударяти, бити по чому-небудь», «2. Важко, з шумом падати») – вихідна мотивація; *гепнути* («розм., Однокр. до *гепати*») – *гепнутися* («1. Раптово, з великим шумом упасти», «2. Ударитися») – невихідна, адже *гепнути* – дериват II ступеня словотворення.

5. *Єдина* (наявність однієї твірної бази) / *множинна* (вивідність деривата від різних твірних) [4, с. 37–38] (у нашому дослідженні полімотивати відсутні).

Таким чином, словотвірна мотивація становить явище номінативного змісту, базоване на формально-семантичному аспекті та представлене різнорідністю типологізації. Водночас відвігукове словотворення на базі гніздування слів у нашому дослідженні уможливорює чотиритипну класифікацію та становить передумову до цілковитого осмислення номінативного акту в дериватології й потребує подальших розвідок на розширеному мовному матеріалі.

Список використаних джерел

1. Альошина І. Г. Типологія словотвірної мотивації в латинській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Серія : Філологія. 2009. Вип. 45. С. 52–56.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусела. Київ ; Ірпінь, 2002. 1440 с.

3. Глуховська М. С. Асоціативно-порівняльна мотивація українських словотвірних інновацій у сфері іменника : дис. ... к-та філол. н. : 10.02.01. Харків. 2019. 2017 с.

4. Доценко О. Типи мотивації похідних англійських слів із суфіксом *-tent* у словотвірних рядах. *Філологічний часопис*. 2022. Вип. 1 (19). С. 35–51.

5. Іншакова І. О. Явище множинної словотвірної мотивації в мовознавстві. *Філологічні студії*. 2009. Вип. 3. С. 30–34.

6. Кушлик О. П. Засади систематизування відвігукових дієслів української мови як вершин словотвірних парадигм. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 12. С. 16–24.

7. Литвиненко О. А. Мотивація терміна (на матеріалі англійської термінології галузі машинобудування). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14042716.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

8. Мойсюк В. А., Гнатенко М. В. Питання вмотивованості складених слів у сучасній лінгвістиці (на матеріалі французької мови). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2021. № 50. Т. 1. С. 91–94.

9. Селіванова О. О. Когнітивний аспект дослідження явища мотивації. *Лінгвістичні студії*. Черкаси : Брама – ІСУЕП, 1999. Вип. III. С. 21–27.

10. Сердюк А. М. Мотиваційна основа назв рослин у первинному і вторинному семіозисі (на матеріалі української, російської, німецької та французької мов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Бердянськ, 2002. 377 с.

11. Ситюк В. В., Кульчицький В. І. Затемнення мотивації та словотвірні конструкції віддієслівних прикметників у сучасній німецькій мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 13. Т. 2. С. 162–167.

12. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ, 1970–1980.

13. Словник української мови : в 20 т. / за ред. В. М. Русанівського. Київ, 2010–2019. Т. 1–11.ї

14. Цимбал Н. Аспекти дослідження мотивації діалектного слова. *Studia Methodologica* : альманах / уклад. С. Є. Панцьо, Н. О. Свистун. Тернопіль : ТНПУ, 2009. Вип. 27. С. 92–96.

15. Цимбал Н. А. Зв'язок мотивації та антонімії в термінологічній лексиці (на матеріалі сучасної української термінології будівництва та архітектури). *Філологічні науки*. 2017. Вип. 44. С. 308–311.

16. Цимбал Н. Мотивологічні аспекти дослідження явища мотивації. С. 1–8. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1548/1/Методологічні_аспекти_дослідження_явища_мотивації.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

17. Ясинська А. Семантико-словотвірна мотивованість похідного слова у сучасній німецькій мові. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14062162.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).

Перелік умовних скорочень та позначень:

надрядкові цифри 1, 2 вказують на омонімічність лексем;

од. – одиниця;

рядкові цифри 1, 2 тощо вказують на порядковість лексико-семантичного варіанта в семантичній структурі слова;

СГ – словотвірне гніздо.

Михайло КОВАЛЬЧУК
доцент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

ДІАЛЕКТНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНИХ ІНТЕНЦІЙ БІЙЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Про роль мови у воєнний час, зокрема в контексті російсько-української війни, можна дуже багато дискутувати, досліджувати цю тему в різних аспектах. А результатом таких студій, безумовно, стануть у майбутньому численні наукові праці різного рівня й масштабу. Ми в пропонованій розвідці зупинимось на специфіці мови, зокрема діалекту як інструмента, засобу реалізації комунікативної мети, порозуміння між людьми у складних умовах війни.

За одним із визначень, комунікативні інтенції – це «осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який визначає внутрішню програму мовлення і спосіб її втілення» [1, с. 116].

Українська мова стала чи не найпотужнішим різновидом зброї проти ворожої агресії, насамперед у плані протидії російській пропагандистській машині. Адже ворог, якого б він статусу не був (офіцер, солдат, політик чи просто одурманений пропагандою громадянин рф), втрачає самоконтроль, коли чує українську мову в будь-якому її вияві. Про це свідчить безліч фактів, коли окупанти були безпомічні зрозуміти українські слова, тим більше їх вимовити (як приклад можна взяти відомі випадки з «паляницею», «полуницею» та ін.).

Як відомо, з початком війни найбільшою мірою постраждали регіони, де проживало чимало й російськомовних людей, а значна частина україномовних послуговувалась суржиком. За свідченням різних досліджень, престиж української мови загалом значно зріс саме під час війни: «У кризових ситуаціях, одним з проявів яких є війна, посилюється роль мови як чинника національної консолідації, мірила розмежування на «свій-чужий» [1].

Власні спостереження показують, що українська мова в будь-якому вияві об'єднує бійців ЗСУ, незалежно від того, який регіон вони представляють і на якому рівні володіння нашою мовою спілкуються. Спільна військова служба з уродженцями різних регіонів України (Прикарпаття, Київщина, Луганщина, Харківщина, Дніпропетровщина, Черкащина, Хмельниччина, Закарпаття, Волинь та ін.) давала можливість почути якнайрізноманітніші прояви нашої милозвучної мови.

У більшості частин спілкувались виключно українською мовою, хоча часто можна було почути й суржик, і російську мову. Це, однак, не впливає на боєздатність бійців, на їх мотивованість боронити свою землю від ворога. Також помітне постійне намагання російськомовних побратимів перейти на українську мову.

Часто мали місце цікаві випадки, коли, наприклад, харків'янин, луганець чи дніпровець у тих умовах успішно опановує гуцульсько-покутські діалектизми типу на кшталт *файно, пательня, клевець, цвек, маржина, мандибурка, шпацерувати, штрамуватисі, твир, гачі* тощо. При цьому застосування невідомих для тамтешнього загалу і передусім для ворогів слів стало одним із важливих компонентів воєнної тактики підрозділів.

Це стало необхідністю особливо в умовах ближньої дислокації з ворогом, коли в радіоетері сторони конфлікту мають можливість перехоплювати інформацію одні в одних. Передумови прості: ворог не розуміє й літературної мови, не кажучи вже про діалекти. Натомість розуміючи мову окупантів, можна отримати в цьому плані певну перевагу. Адже застосовуючи у своїх доповідях густо насичену нецензурщиною російську мову, ворог мимоволі видає свої наміри. Такий собі злий жарт багатолітньої політики русифікації в Україні.

Можна навести спостереження цікавими численними прикладами застосування діалектних засобів для реалізації комунікативних інтенцій у буднях війни, однак враховуючи специфіку воєнного часу, обмежимось окремими епізодами. При цьому деякі назви, особливо локаційні, свідомо подаємо у зміненому вигляді.

Насамперед варто пригадати кіноепізод з військової драми «Хазяїн-2» - у продуктивній крамниці за участю продавчині-героїні Ольги Сумської та ворожих солдатів-окупантів, її дотепне тлумачення для них слова «*оцет*» (як «*особенно ценний товар*», який буцімто дуже ефективний при короткозорості, ангіні, геморою, та й узагалі можна використати для покращення імунітету) – *головне, побільше залити*.

В одному з визволених населених пунктів на Харківщині, де довколишніми лісами на той час ще блукали залишки ворожих підрозділів. Наші бійці тоді зайшли в село і перевіряли обійстя. Місцеві люди, не знаючи ситуації, хто зайшов, переважно ховались у підвалах. Воїни заходили і звертались до них українською мовою: «*Агов, чи є хто живий?*», «*Людоньки добрі, обізвіться!*». Люди тоді сміливо виходили, хрестились, дякували, розповідали про жахіття окупації.

Коли ж облаштовували свої локальні позиції поблизу ворога, то насамперед намагались називати їх топонімами рідного Прикарпаття. Однак з деяких міркувань наведемо децю інші назви, використавши історичні по праву українські регіони. Це, наприклад, назви річок *Курської, Білгородської, Воронезької (а історично - Воронізької), Кубані: Моква, Обоянка, Відьма, Ржасава, Хан (Курищина) Дон, Уда, Айдар, Лопань (Білгородщина), Воронезж, Боровая, Битюг, Ведуга, Толучіївка, Богучарка (Воронезжчина, а історично - Вороніжчина), Кубань, Расшеватка, Анапка, Ахтир (Кубань)*; це назви вершин *Кримських гір: Ай-Петрі, Демір-Капу, Зейтин-Кош, Кемаль-Егерек, Еклізі-Бурун, Роман Кош* та ін.

Спілкуючись за допомогою радіостанцій на передньому рубежі оборони, часто використовували слова різних діалектів. Так, наприклад, доповідь про місце знаходження когось чи якоїсь раптової зміни обстановки

могло виглядати так: «*На вішьта від нас на шесту велику...*», або «*На гайта від нас на дев'яту-десяту малу*». У діалектних лексикографічних працях відомі лексеми *гайта*, *вішта* з відповідним значенням [див. 2, с. 43; 4, с. 89]. Про час прибуття певної кількості когось із стрільців чи бійців іншої служби приблизно доповідали: «*Д-вам шпацірує штири олуфки, за п'етнайціт-шішнайціт малих*» (олуфко, шпацірувати [2, с. 139, 219]). Про можливе наближення чи наступ ворога цитували рядок з відомої жартівливої пісні: «*Газдо, рихтуйте весіле*», щоб підготувались на «теплого прийому» незваних гостей (*газда, рихтувати* [4, с. 100; 2, с. 163]).

Окремо варто проілюструвати практику з використанням лемківських прислів'їв у воєнних буднях. Це стало можливим завдяки тому, що в молодшому командному складі був уродженець одного з сіл біля Перечина, що на Закарпатті, на позивний «Лемко» (або по-галицьки «Лемок»). Оскільки він постійно говорив на рідному для себе лемківсько-закарпатському діалекті, то й побратими згодом почали жартома так спілкуватись і з ним, і навіть між собою. А з часом узагалі з метою «шифрування етеру» вирішили обмінюватись і радіограмами на цьому діалекті, принагідно насміхаючись з ворожих солдатів, які тут були безсилі второпати бодай щось.

Наведемо деякі приклади використання у так званому «лемківському взводі» діалектних прислів'їв та приказок у певних бойових обставинах на передньому краї.

Під час навчання на полігоні, коли бійці нарікали на важкі фізичні навантаження: *Біда тя намучыт, лем і добре тя научыт* [пор.: с. 452].

Були випадки, що бійці проявляли зайву ініціативу й здійснювали необдумані виходи за межі позицій, внаслідок чого виникали загрози їх безпеці: *Де вас люде не просят, там най вас ногы не носят* [пор.: с. 453].

У ситуації, коли всім було сутужно з провіантом через безпосередню близькість ворога і ускладнення для логістики: *Кідь є хліб і вода, то нема нігды голода* [пор.: 3, с. 455].

У червні 2022-го при стримуванні наступу ворога на Донеччині, коли особливо посилювались обстріли, важливо було якось підтримати бійців. Тоді взводний вдавано бадьоро констатував: *До вечера дожыли – то вже динь пережыли* [пор.: 3, с. 454].

А коли щось не виходило у військовій справі ненавченим бійцям, то «Лемко» жартував: *Говорив глухонімый сліпому: позирай як онде хромый біжыт* [пор.: 3, с. 453].

Таким чином, у різних ситуаціях під час воєнного стану, зокрема в зоні бойових дій українська мова з її багатим розмаїттям діалектів постає незамінним чинником національного єднання, боротьби проти загарбників. Це проявляється, зокрема, у широких можливостях за допомогою наших неповторних діалектів реалізувати внутрішні комунікативні інтенції бійців ЗСУ (для оцінювання бойової обстановки на передових позиціях, для передачі прихованої інформації, для з'ясування оперативних даних та ін.) в їх нелегкій щоденній роботі з захисту рідної землі.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Гуцульські говірки. Короткий словник / відповідальний редактор Я. Закревська. Львів, 1997. 232 с.
3. Ступінська Г. Ф., Битківська Я. В. Фразеологічний словник лемківських говірок. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2013. 463 с.
4. Шило Г. Ф. Наддністрянський регіональний словник. Львів; Нью-Йорк: Інститут українознавства ім. Крип'якевича, 2008. 288 с.
5. Українська мова під час війни: ключові тенденції розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень. 20 березня 2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinska-mova-pid-chas-viyny-kyuchovi-tendentsiyi-rozvytku> (дата звернення: 10.11.2024).

*Яна ОСТАПЧУК,
доцентка кафедри іноземних мов
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
кандидатка філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ В ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

Сучасні лінгвістичні дослідження зорієнтовані на вивчення функцій мовних одиниць у різних формах мовленнєвої діяльності, результативність якої демонструє таке комплексне явище, як текст, що здавна привертая увагу дослідників як особливий об'єкт вивчення. Тракткування поняття тексту займає одне з важливих місць у питаннях мовознавства, зокрема його визначають як «писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнокомпозиційному, дистантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю» [6, с. 627], «повідомлення, яке складається з кількох (чи багатьох) речень, характеризується змістовою й структурною завершеністю і певним ставленням автора до змісту висловлювання» [1, с. 303], «закінчений твір, що має власну внутрішню структуру, певну побудову та є продуктом монологічного або діалогічного мовлення, вираженим в усній і писемній формі» [5, с. 123], «комплекс вербальних знаків природної мови, що характеризується формально-змістовою цілісністю та прагматично-комунікативною єдністю» [4, с.12]; максимальну одиницю мови найвищого рівня мовної системи; продукт мовлення; одиницю, що виражає судження; цілісне і зв'язне повідомлення, складене для передання та збереження інформації; суму, сукупність або множину фраз; структурну і смислову єдність [3, с. 31].

Різноманітність варіантів дефініцій тексту свідчить про невгасаючий інтерес лінгвістів до аналізу та синтезу різноманітних аспектів та характеристик тексту, його потрактовують як знак (складний знак або знакова

послідовність) відповідно до його конститутивних аспектів: структурного (парадигматичного і синтагматичного), змістового, функціонального (комунікативного, прагматичного); як систему, тип і феномен; структурно-семантичне і комунікативне утворення; системно-структурну й інформаційно-функціональну сутність; як комунікативну або когнітивну модель; динамічну одиницю у плані текстопородження, текстотворення і тексторозуміння; засіб міжкультурної комунікації; психо- і соціолінгвістичний феномен, явище культури; як об'єкт вивчення стилістики та риторики; предмет теорії інтерпретації; комплексний, міждисциплінарний об'єкт.

Лінгвістичний аналіз тексту визначають як «аналіз будь-якого тексту як продукту мовно-розумової діяльності людини із застосуванням лінгвістичних методів і прийомів з метою виявлення його структурно-сислової єдності, комунікативної спрямованості та інтерпретації упорядкування мовних засобів для вираження смислу» [6, с. 291.], тобто він передбачає вивчення усіх мовних одиниць та їх категорій, що беруть участь у створенні системи образів у певному тексті.

Серед прийомів лінгвістичного аналізу тексту виділяють семантико-стилістичний, який полягає у виявленні дібраних з арсеналу загальнонародної мови одиниць та поясненні доцільності їх вибору; 2) зіставно-стилістичний, який дає змогу порівняти різні редакції тексту й пояснити позицію автора у виборі остаточного варіанта; 3) прийом кількісного аналізу, що полягає у визначенні кількісних ознак мовних явищ [3, с. 29–32].

Структурний підхід до лінгвістичного аналізу передбачає визначення статусу кожної мовної одиниці, з'ясування її внутрішнього співвідношення з одиницями суміжних рівнів мови, визначення її індивідуально-мовної своєрідності. Для функційного підходу характерний аналіз мовних одиниць з боку їх виражальних властивостей, коли окремі компоненти тексту розглядають з погляду їх ролі в організації цілого тексту, що допомагає розкрити співвідношення значення мовних одиниць та їхнього смислу в тексті.

Світ художнього тексту складний, наповнений різноманітними амбівалентними і латентними (прихованими, потайними) смислами. Відтак смислову структуру тексту варто розглядати як єдність формально-тематичного змісту та глибинного імпліцитний контексту, який увиразнює авторський задум.

Аналіз художнього тексту передбачає звернення до концептуального аналізу, спрямованого на потрактування концептів – глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, носіїв етнокультурної інформації, оскільки внутрішній образно-метафоричний смисл текстів створюється перетинанням ознак та властивостей понять концептуального та предметного рівня. В умовах текстового оточення формується не тільки оцінний компонент смислу концепту, а й синтезуються нові концептуальні смисли, що ґрунтуються на принципі зовнішньої фіктивності, а насправді підпорядковані закономірностям смислової доцільності, облігаторності тексту.

Визнаючи однією із функцій тексту «творення нових смислів» інтерпретація тексту пов'язана з декодуванням метафорики, «в якій закладено

внутрішні глибинні смисли, що стають прозорими за умов їхнього накладання одне на одне, можливостями різних інтерпретацій тощо» [2, с. 6].

Вивчення природи художнього тексту як мовленнєвого утворення, яке репрезентує мовну картину світу його автора, пояснює необхідність аналізу суб'єктивного чиннику текстотворення, що його персоніфікує особистість автора твору, наратора, мовця, що в свою чергу породжує ідею дихотомічних відносин на рівні адресант-адресат.

Художній текст досліджується на матеріалі творів різноманітних жанрів художньої літератури, що характеризуються своєю структурно-композиційною й мовностилістичною організацією, яка впливає на процеси розуміння адресатом творчого задуму письменника. Художній текст є посланням автора своєму потенційному читачеві, і завдання читача полягає у правильній інтерпретації, тобто у виявленні прихованої мети автора. Тож, лінгвістичний аналіз художнього тексту як прояв акта взаємодії вважатиметься завершеним не тоді, коли його написали, а тільки тоді, коли його прочитали, тобто трактували, проінтерпретували відповідно до задуму автора.

Список використаних джерел

1. Ганич Д. І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
2. Єрмоленко С.Я. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ : Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.
3. Ковалик І.І. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ: Вища школа, 1984. 119 с.
4. Кондратенко Н. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу. Київ, 2012. 328 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Ленвіт, 2003. 149 с.
6. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. [та ін.]. Київ: «Вид-во Укр. енцикл. ім. М. Бажана», 2004. 824 с.

*Альона ПАЛАШ,
доктор філософії за спеціальністю 035 «Філологія»,
молодший науковий співробітник
відділу стилістики, культури мови
та соціолінгвістики
Інституту української мови НАН України,
м. Київ, Україна*

МОВНО-ЕСТЕТИЧНІ ЗНАКИ КУЛЬТУРИ У ТВОРЧОСТІ НЕОКЛАСИКІВ: СЕМАНТИКА МРІЇ ЯК КУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ

Історія літературної мови – це історія мовних особистостей, які через своє слово визначають напрям розвитку мовного стандарту. Щоб зрозуміти

внесок письменника в цю еволюцію, потрібен час, що відбирає та зберігає те, що є дійсно значущим і варте уваги, залишаючи позаду все другорядне й повсякденне. Для мовної особистості слово є не просто інструментом комунікації, а й орієнтиром, через який виявляється її культурний досвід, що актуалізується на різних рівнях сприйняття та розуміння.

У контексті українського неокласицизму роль мовних особистостей є особливо важливою, оскільки митці, такі як Микола Зеров, Максим Рильський, Михайло Драї-Хмара, Павло Филипович і Юрій Клен, не тільки формували нові естетичні принципи, але й активно транслювали через свою поезію культурні й національні цінності, що відображали високий рівень інтелектуальної й естетичної вимогливості. Їхнє слово було тим важливим орієнтиром, який актуалізував культурний досвід, втілюючи у своїх текстах концепти, що виражали глибокий зв'язок між особистісним і національним, між індивідуальним творчим досвідом і загальною культурною пам'яттю.

Аналіз мовно-естетичних знаків, зокрема концепту *мрія* в поезії неокласиків, дозволяє не тільки виявити нові аспекти літературної мови, але й краще зрозуміти, як через слово вони створювали модель ідеальної реальності, що, в свою чергу, формувала культурний світогляд і національну самосвідомість.

Для побудови цілісної моделі дослідження мовотворчості неокласиків важливо визначити та охарактеризувати особливості, які виокремлюють цю мовотворчість як самодостатній елемент національної словесної традиції. На сьогодні до таких особливостей належать: okazionale словотворення (Г. М. Вокальчук, В. П. Ковальова, Н. В. Гаврилук, А. Калетник, Л. І. Лонська), інтертекстуальність (О. О. Маленко, Г. М. Сjuta, Н. М. Цівун), експресивно-синтаксична організація текстів (Г. Білик, Н. М. Цівун), структурно-семантична організація тексту (С. Я. Єрмоленко, Л. В. Кравець, О. В. Коваль, М. В. Кудряшова, Н. І. Заверталук, В. Д. Нарівська, Л. В. Зіневич). Застосування теоретичних положень та принципів практичного аналізу з цих досліджень до теорії мовно-естетичних знаків культури (термін С. Я. Єрмоленко) дозволяє створити інтегративну методикку для аналізу мовно-естетичних знаків у неокласичному дискурсі та вивчити їх у контексті взаємодії індивідуального і колективного інтелектуально-культурного досвіду автора та читача.

Слід зазначити, що термін «мовно-естетичний знак культури» (МЕЗК) був вперше теоретично окреслений у монографії С. Я. Єрмоленка «Нариси з української словесності» (Єрмоленко, 1999). Методологічно важливим для лінгвостилістики тексту та лінгвокультурології стало визначення основних ознак МЕЗК, серед яких: 1) наявність компонента етномаркованого культурного знання; 2) насиченість символічним змістом; 3) герменевтичний характер (це означає, що розуміння і сприйняття знака потребує співвіднесення з іншими текстами); 4) дидактична сутність знака (оволодіння ним можливе через процес освіти та інтеграцію в національну культуру) [1, с. 12].

Актуальність введення поняття МЕЗК у науковий лінгвістичний обіг

підтверджується його відповідністю з іншими термінами, сформованими наприкінці ХХ століття в рамках лінгвоконцептології та лінгвокультурології: концепт національної культури, лінгвокультурний концепт, культурно маркована одиниця, етнокультурний концепт, знак [української] етнокультури, національно маркована мовна одиниця (В. В. Жайворонок), лінгвокультурема (Л. І. Мацько). Ці поняття акцентують увагу на етноконотації мовних одиниць, «семантика яких часто має глибинні етнокультурні нашарування» [2, с. 3]. Тому для декодування таких мовних знаків та розуміння їх текстової прагматики необхідно, щоб реципієнт мав відповідний етнокультурно-лінгвістичний рівень.

У словнику української мови в 11-ти томах кодифіковано кілька значень лексеми *мрія*: «1. Те, що створене уявою, фантазією; витвір уяви; 2. Думка про щось бажане, приємне; 3. Про щось нереальне, нездійсненне, недосяжне; фантазія...» [10, с. 544].

Інші словники подають розгорнутіші тлумачення: «1. те, що створене вимислом, уявою, фантазією і т. ін.; витвір уяви; 2. *заст.* Привид, примара і т. ін; 3. Думка про щось бажане, приємне; 4. Бажання, прагнення; 5. Предмет бажань, прагнень і т. ін; 6. Про кохану людину; 6. Про щось нереальне, нездійсненне і т. ін.» [9]; «онтологічна характеристика людського буття, що полягає у рухові від світу реалізованих можливостей до тих, які ще постають; вид уяви, при якому суб'єкт уявляє деякі майбутні події, настання яких він бажає; заповітне бажання, здійснення якого подарує щастя» [8].

МЕЗК *мрія* в поетичній мові неокласиків вербалізується за допомогою широкого синонімічного ряду: *мрія, бажання, сон, думка (про щось бажане), марення, надія, привид, примара, уява, фантазі, ілюзія, пор.: Велика мрія, мудра і єдина, / Недаром дзвонить у всесвітній дзвін* [11, с. 49]; *Одна сповняє втіха тиха-мирна, / У всіх бажання прості і ясні* [11, с. 120]; *Деся – колись – далеко – це усе було, / І пройшло явою, і як сон пройшло, – / Я ж не той, що був: / Те, що звать кохання, віра, гнів і зло, / Я давно забув* [6, с. 104]; *Перша думка летить У неозорий світ, / Перша пісня дзвенить, / В пісні – сонячний міт* [11, с. 78]; *Сік з дерева... З людського тіла кров... / Голодне марення про Ельдорадо... / Все зрозуміле, але як би радо / Я звідси в гай березовий пішов!* [7, с. 203]; *Немов моряк, здоланий морем, / Я все життя схопив, як стій, / З його надіями і горем І захватом бентежних мрій* [11, с. 153]; *Вона сто вікон навстіж відчиняє / В лихому морі зради і брехні. / Кошмарний край, коли у тому краї / Стобичить привид в кожному вікні* [4, с. 375]; *Пустеля – мертві тротуари, / де річ не гомонить. / Лиш авто часом, як примара, / крізь пустку прошумить* [4, с. 298].

Одним з інтелектуальних джерел мовотворчості для неокласиків є тексти національної культури, зокрема, мовотворчість Лесі Українки. Про інтенсивність такого впливу в одній із своїх літературно-критичних праць зауважує М. Рильський: «Якщо взяти лірику Лесі Українки у сукупності з усією творчістю та з її гострими публіцистичними і критичними роботами, то перед нами ясно постає образ незламного борця і бійця ... її поезія була мужньою, сміливою, вольовою, бойовою. І разом з тим ... таїлась глибока

ніжність, чиста жіночість, жадаба кохання. Таїлась – і іноді виливалась у слова здебільшого забарвлені смутком, що був спричинений і обставинами особистого життя, і обставинами життя суспільного» [6, с. 54].

Продовжуючи традицію, сформовану в поезії Лесі Українки «Мріє, не зрадь! Я так довго до тебе тужила», неокласики актуалізують семантичний зв'язок МЕЗК слово як вербалізатора духовного життя людини, символу й інструмента творчості з лексемами мрія, мрійник. Пор.: Я, звісно, **мрійник** був. Хоч нині слово **мрії** / В нас так затріпано, що соромно й торкнуться, / Та не минеш його. Було зляга на вії / Півсон легесенький – і води враз течуть / (В уяві, певна річ), і далечінь ясніє, / І зеленавий лин крізь синю каламуть / Лускою заблищить, і вудлице стискаю / Рукою сонною... Хвилина – і впіймаю! / Яких захоплень я в житті не зазнавав! [6, с. 96]; І ваше слово, смак, калагатія / Для нас лиш порив, недосяжна **мрія** / Та гострої розпуки гострий біль. [3, с. 65]; Тут, виростаючи із зерна **мрії**, / Висока думка, мов пшениця, зріє, / Тут слово «воля» гарт дає серцям [6, с. 165].

Здійснений аналіз дав змогу виявити, умотивувати й описати новітні семантичні приращення, яких набуває образ мрія у поетичній практиці неокласиків. Мовно-естетичний знак культури мрія у поетичній мові неокласиків набуває виразної семантичної багатозначності, що вербалізується через широкий синонімічний ряд: мрія, бажання, сон, думка (про щось бажане), марення, надія, привид, примара, уява, фантазія, ілюзія. Це багатство мовних засобів відображає багатовимірне сприйняття мрії як концепту, що втілює не лише прагнення і надії, а й світоглядні уявлення, символічні та навіть ілюзорні образи. Через таку синонімічну палітру поети-неокласики створюють розмаїту картину мрії, що слугує інструментом для вираження внутрішніх поривів, культурних та національних ідеалів, що лежать в основі їхньої творчості.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: Стилїстика та культура мови. Київ: Довіра, 1999. 431 с.
2. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
3. Зеров М. К. Твори: у 2-х томах: т. 1. Поезії. Переклади. Київ: Дніпро, 1990.
4. Клен Ю. Вибране. Київ: Вид-во художньої літератури «Дніпро», 1991, 461 с.
5. Клен Ю. Вибране. Упоряд., авт. передм. та приміт. Ю. Ковалів. Київ: Дніпро, 1991. 461 с.
6. Рильський М.Т. Зібрання творів: у 20 т. Київ: Наукова думка, 1983. Т. 1. 534 с.
7. Рильський М.Т. Зібрання творів: у 20 т. Київ: Наукова думка, 1984. Т. 4. 422 с.
8. Словник української мови: <https://esu.com.ua/> (дата звернення: 01.11.2024).

9. Словник української мови: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 01.11.2024).
10. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1–11.
11. Филипович П. Поезії. Київ: Рад. письменник, 1989

*Любов ПЕНА,
доцент кафедри української мови
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
кандидат філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДІАЛЕКТНІ РИСИ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ГАЛИНИ ПЕТРОСАНЯК

Галина Петросаняк – сучасна українська письменниця, перекладачка, літературознавиця. У її творчому доробку – поетичні збірки «Парк на схилі» (1996), «Світло окраїн» (2000), «Спокуса говорити» (2008), «Політ на повітряній кулі» (2015), «Екзофонія» (2019); книжка оповідань «Не заважай мені рятувати світ» (2019), роман «Вілла Анемона», збірка есеїв «Наш сусід Альберт Гофман»; переклади «Сонети до Орфея» Райнера Марії Рільке (2022), автобіографічного роману Александра Гранаха «Ось іде людина» (2012), автобіографії Соми Моргенштерна «В інші часи. Юні літа у Східній Галичині» (2019), оповідань Ганса Коха (2016), роману Андре Камінського «Наступного року в Єрусалимі» (2021), роману Лео Перуца «Уночі під кам'яним мостом» (2024) та ін.

2024 року побачив світ роман Галини Петросаняк «Матриган», у якому зображено події нашого сьогодення, тісно переплетені з минущиною. Це, як зазначено в анотації, «роман про пам'ять, про здатність розумітися без слів, про магію барв і рослин. І про любов, що ніколи не перестає» [1, с. 4]. Утікаючи від війни, яка триває в Україні, Меланія разом із сином-підлітком опинилася в Німеччині, де випадково натрапила на слід, що змусив її «з'ясувати таємничі деталі життя попередніх поколінь своєї родини, адже вісімдесят років тому Німеччина вже була місцем, де не з власної волі опинилися мільйони молодих українців і українок» [1, с. 4]. На чужині, далеко від дому, Меланія пірнає в порівняно недалеке минуле Гуцульщини, звідки походила її мама й де розквітнув поетично-пісенний таланти її бабусі. Це минуле постає перед нею зі щоденника близької родички і з телефонних розмов із тіткою.

Оскільки у творі змальовано життя Гуцульщини, то текст містить різноманітні діалектні особливості гуцульської говірки, що є рідною для авторки: Галина Петросаняк народилася в селі Черемошна Верховинського району Івано-Франківської області.

Серед фонетичних рис, засвідчених у романі, виділимо такі: звук [e] замість [a] після м'яких приголосних та шиплячих (*вважєй, ек, молодек, тежке, дековать*); звукосполучення *шч* внаслідок асиміляції і стягнення

вимовляється як *ш* (*шестє* замість *щастя*, *нишестє* замість *нещастя*); ствердіння м'яких приголосних в іменникових закінченнях (*кирница*); скорочення кінцевих ненаголошених складів (*Слава Йсу!*).

Серед морфологічних говіркових особливостей зафіксовано енклітичні форми займенників (*Нишестє би на тє впало* [1, с. 102]); усічення форми прийменника *до* у сполученні з іменниками та займенниками (*д'хати*); також можуть усікатися ненаголошені склади слів інших частин мови (*нічо'* замість *нічого* тощо); залишки перфекта у формах дієслів минулого часу (*Просили мама, тато і я вас файно прошу, абийсте* були такі ласкаві прийти до мене на весіле [1, с. 180]); використання *ся/си* у препозиції до дієслів (*То не твоє ся меле, як казав дедя* [1, с. 95]); перформатив *дякую* вжито у формі інфінітива (*Дековать файно!* [1, с. 110]).

Найчисленніше в аналізованому романі репрезентовані лексичні діалектизми різночастиномовної належності. Серед територіально маркованих іменників виділяємо велику групу назв осіб: *тета* «тітка (сестра батька або матері)», *лайдак* «зневажл. ледар», *дідо* «1. те саме, що дід; 2. старий чоловік», *неня* «пестл. мати», *дедя* «батько», *дівка* «1. дівчина; 2. донька», *вуйко* «1. брат матері або батька; 2. незнайомий старший чоловік», *вуйна* «1. дружина брата матері або батька; 2. старша жінка взагалі», *сарака* «бідолаха», *газди* «тільки множ. газда і газдиня; господарі», *княгиня* «молода (на весіллі)», *любаска* «коханка», *молодек* «юнак, парубок», *стариня* «1. батько з матір'ю; 2. люди похилого віку», *хлоп* «1. селянин; 2. чоловік». Напр.: *Дівка не так файна, як бистра, ніби потік після травневих злив, гостра, наче лезо* [1, с. 82]; *Ілько не тямився з радості: перед ним стояв вуйко Штефан, старший брат деді* [1, с. 84]; *Неня* склала мені в тайстру децо їсти [1, с. 124] та ін.

Номінації природних географічних об'єктів у романі представлено такими діалектними лексемами: *плай* «гірська стежка; дорога в горах», *полонина* «високогірне пасовище», *поточина* «потічок, струмок», *царинка* «1. сіножать; пасовище; 2. обгороджений шматок поля або сіножаті; 3. невелика галявина в лісі», *моріг*, *моріжок* «молода зелена трава, мурава», *скрут* «поворот». Напр.: *Петро старався не потрапляти на очі новій владі, а в травні пішов із худобою в полонину* [1, с. 98]; *Уві сні вона бачила плаї неподалік гори Скупови, куди в дитинстві, коли приїжджала з мамою в Карпати, ходила збирати афини* [1, с. 114]; *Дедя починав сінокіс у червні, а в липні на царинці вже росла молода отава... косити в нас тяжко, царинки бувають ох які стрімкі* [1, с. 185] та ін.

Велика кількість діалектизмів використана для змалювання сільської виробничої діяльності горян: *бутин* «1. лісорозробка, лісові роботи; 2. лісова ділянка, призначена на зруб», *бердо* «частина ткацького верстата», *денька* «робочий день; щоденна праця», *поліг* «покіс, скошена трава», *острива* «кусок сукуватого дерева (перев. ялини), на якому сушать сіно, снопи», *оборіг* «повітка на чотирьох стовпах для сіна, збіжжя, соломи», *грунт* «поле, земельний наділ», *кішня* «косіння та збирання трави, косовиця», *линва* «1. міцна мотузка або ланцюг, яким прив'язують рубель на возі; 2. налигач», *гушка* «моток ниток», *фіра* «віз, підвода». Проілюструємо їх уживання: *На межі між*

*грунтами старшого й молодшого поколінь сусідів є джерело [1, с. 35]; Паютині руки просилують **гушку** між нитками основи на верстаті, вона старається не занадто гучно вдаряти **бердом**, аби не розбудити дитину [1, с. 107]; А **денька** косаря чимало коштує [1, с. 185] та ін.*

Авторка послуговується діалектними номінаціями одягу, головних уборів та прикрас: *кресаня* «чоловічий фетровий капелюх із прикрасами», *вуставка* «вишита смуга, вставлена на плечах або рукавах жіночої сорочки», *заплітки* «кісник з кольорових вовняних ниток», *запаска* «жіночий поясний одяг з двох полотниць (тканий з вовняної пряжі)», *сардак* «верхній короткий рукавний чоловічий або жіночий одяг з домотканого сукна, оздоблений вовняними нитками», *платина* «хустина», *лудиння* «одяг, вбрання», *лелітки* «круглі блискучі бляшечки з діркою посередині, якими прикрашають орнамент на одязі, головних уборах», *попружка* «1. те саме, що крайка; 2. стрічка для повивання немовляти», *чільце* «весільний головний убір молодої». Напр.: *Провітрюючи якось сорочки, аби в них не завелася міль, Паюта взяла до рук сестрину найулюбленішу, ту, де на **вуставках** багато небесної блакиті [1, с. 92]; Погляд молодої з-під **чільця**, її таємнича, меланхолійна усмішка – все це було сповнене дивного чару й залишилося назавжди [1, с. 181] та ін.*

З огляду на тематику, у романі, крім діалектної лексеми із «флористичним» значенням (*матриган* «белладона»), що стала його назвою, використано чимало інших говіркових найменувань рослин: *афини* «чорниці», *лен* «льон», *натина* «лобода», *невісточка* «королиця», *трепета* «осика», *хобза* «бузина трав'яниста». Напр.: *Аж у травні, коли з'явилася перша зелень і стало можна варити кропиву й **натину**, Ілько відчув приплив сил [1, с. 112]; Бо **матриган** не лише зіцлює, він здатен убити... «Ті, що століттями копають і підносять **матриган** нам, українцям, роблять це явно не з добрими намірами, – думала Меланія. – Наша правда – теж **матриган**...» [1, с. 227] та ін.*

Колорит буття горян допомагають передати діалектизми зі значенням продуктів харчування: *барабуля* «картопля», *бринза* «спеціально приготовлений для зберігання посолений сир», *бужениці* «копчене м'ясо», *сушениці* «сухофрукти», *фасулі* «квасоля», *гусянка* «спеціально заквашене густе кип'ячене молоко», *кулеша* «густа страва з кукурудзяної муки, варена на воді». Напр.: *Частувалися хлібом з **бринзою** або салом, **гусянкою**, іноді холодними млинцями зі сливовим чи яблучним повидлом [1, с. 176].*

Назви будівель та їхніх частин репрезентовано такими словами: *колиба* «житло лісорубів, пастухів», *сніжарка* «приміщення для зберігання зерна, комора», *данцовня* «підготовлене для танців місце (напр., на весіллі)», *склеп* «крамниця, магазин», *хороми* «тільки множ. сіни». Напр.: *Візьми насіння там у **хоромах**, у скрині в мішечку [1, с. 89]; Казав, що як робити там не зможе, то їсти хлопам варитиме й у **колибі** порядкуватиме [1, с. 106] та ін.*

В аналізованому тексті авторка послуговується й діалектними назвами обрядодій: *грушка* «ігри при небіжчикові (перев. молоді)», *посиженія* «сидіння при небіжчикові вночі».

Діалектними лексемами маніфестовані номінації речей хатнього

вжитку: *люстро* «дзеркало», *каламар* «1. чорнильниця; 2. посудина з розчиненим у воді вугіллям, яким вибивають на дошках і брусах прямі лінії», *тайстра* «полотняна або вовняна торба, яку носять через плече (перев. для харчів)», *бисаги* «дві торби, з'єднані одним полотнищем, що їх носять перекинутими через плече», *100 коновка* «1. дерев'яна посудина з одним вухом для води; 2. частина олійниці», *маглівниця* «пристрій для качання білизни, качалка», *клябука* «палиця із загнутою ручкою». Напр.: *Паюта закінчила товкти у ступі насіння конопель на олію до Святвечора й, зібравши зело в тайстри, поклала ті тайстри в бисаги: кукурудзу в задні, а ячмінь і овес у передні бисажки* [1, с. 100].

У романі вжито і гуцулізми інших лексико-семантичних груп, зокрема: *дощівка* «дошова вода», *тифус* «тиф», *ватра* «вогнище, вогонь», *когут* «півень» *кавальчик* «кусень, шматок», *пригістне* «гостинець», *ріща* «хмиз», *ровер* «велосипед», *фана* «прапор; корогва», *віно* «придане», *покай* «1. чудо, диво; 2. страхіття», *щезник* «евф. чорт, нечиста сила». Напр.: *Твоя краса – найдорожче віно* [1, с. 97-98]; *Дотепер, коли молюся, маю перед собою того Христа з церковної фани* [1, с. 144]; *Бо щезник не дримає: почує тебе і придумає, як тобі зашкодити* [1, с. 167].

Меншою кількістю лексем репрезентовано діалектні прикметники: *файний* «гарний», *старовіцький* «старосвітський, стародавній», *наглий* «раптовий, несподіваний». Напр.: *Ці старовіцькі дурниці мені не важать* [1, с. 97].

Колорит місцевого буття передано численними діалектними дієсловами різної семантики: *видіти* «бачити», *газдувати* «господарювати», *здибати* «зустріти», *жорнати* «молоти на жорнах», *ймити* «спіймати», *перепудитися*, *напудитися* «налякатися», *старати* «дбати, роздобувати», *фірманувати* «правити кіньми; бути візником, фурманити», *шкородити* «боронувати», *тямити* «пам'ятати», *столувати* «годувати; приймати, гостити». Напр.: *Газдувати треба вчитися, бо від співанок сита не будеш* [1, с. 90]; *Щастя, що у Ковинчиних є домашні жорна, в них можна ужорнати зерно* [1, с. 100]; *...за доброї погоди косарів ми столували надворі: стелили полотно на землі в холодку під сливками* [1, с. 185] та ін.

Органічною складовою аналізованого твору є діалектизми-прислівники, маніфестовані такими лексемами: *гезде* «тут», *банно* «сумно», *файно* «гарно; добре». Напр.: *Від цього мені так банно стало за домом, що сльози самі бризнули з очей* [1, с. 185].

Діалектні службові частини мови репрезентовані часто вживаною часткою *най* «хай, нехай»: *Піду за того, кого полюблю, най він буде багатий чи бідний* [1, с. 82]; *Най би там у себе порядкували* [1, с. 86]; *Най Бог боронить, що діється* [1, с. 104].

В аналізованому романі іноді наведено авторське пояснення деяких діалектних слів. Зокрема, вустами головної героїні Меланії письменниця пояснює значення спільнокореневих лексем *бухня*, *бухнище*: «бухнище – це від слова «бухня», що означає стара хата. Так на Гуцульщині називається місце, де ще недавно було обійстя, господарі якого перебралися в інше місце або

повмирали» [1, с. 175-176]. Натрапляємо в тексті також на тлумачення семантики діалектизмів *хобза* та *острива*: «А головне, казала бабуся Паюта, повстромляти у піддашшя хобзу – трав'янисту чорну бузину, що пахне їдко, неприємно й нібито відганяє злих духів» [1, с. 177]; «Обертали поліг, за сонячної погоди він висихав за день, й увечері ми вже громадили сіно, складали його в копиці й звозили до остриви – міцного кола висотою щонайменше чотири метри» [1, с. 186].

Загалом, художнє мовлення Галини Петросаняк образне, багате, барвисте. Письменниця ретельно ставиться до роботи зі словом, дбайливо відшліфовуючи свій авторський стиль. Роман «Матриган» – чи не перший текст, у якому мисткиня для забезпечення художньої переконливості й етнографічної достовірності відтворення гуцульського колориту, гуцульської мовної картини світу вдалася до використання різнорівневих особливостей рідної говірки. Фонетичні й морфологічні риси гуцульського діалекту простежуємо лише в мовленні персонажів, а лексичні – і в мовленні персонажів, і в авторському мовленні.

Список використаних джерел

1. Петросаняк Г. Матриган: роман. Чернівці : Книги – XXI, 2024. 240 с.

Володимир ЯСЛИК,
доцент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна

СКОРочЕННЯ В ОНЛАЙНОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Сучасні технологічні та соціальні зміни (розвиток інтернет-комунікацій, соціальних мереж, мобільних додатків) останнім часом активно впливають на мововжиток носіїв та породжують нові мовні явища, що потребують більш детального вивчення. Мова адаптується до нових реалій, осучаснюється новими формами спілкування, стає більш гнучкою, що засвідчують використання «емодзі», мемів, нестандартних граматичних структур, скорочень. Важливими складниками усного та писемного мовлення стають інтерактивність і простота. Одним з помітних явищ, що впливає на стиль, динаміку та культуру комунікації загалом, вважаємо, є скорочення. Значна кількість видів скорочень слів дає можливість мовознавцям класифікувати їх за будовою, функціями, способом скорочення, сферою використання. Так, наприклад, за методом скорочення можна виокремити скорочення графічні й лексичні. Серед популярного виду скорочень способом абрєвіації дослідники виокремлюють акроніми, ініціалізми, аферези, апокопи та ін.

Нас цікавлять більше не графічні скорочення, утворені способом усічення чи стягнення на кшталт позначення одиниць вимірювання, днів тижня, валют та ін., а лексичні скорочення, які виникають переважно в інтернет-комунікації, зокрема в соціальних мережах, чатах, та є своєрідним

сленгом, наприклад: «хз» – хтозна, «спс» – спасибі, «нз» – не знаю, «крч» – коротше кажучи та інші.

Скорочення такого виду, як засвідчують опитані респонденти (студенти Фахового коледжу ЗВО «Університет Короля Данила»), дають змогу швидко передавати інформацію та економити час, що особливо актуально у форматі коротких повідомлень. Натомість скорочення не зумовлюють непорозумінь між адресатами, навпаки, засвідчують, що мовці належать до тієї самої спільноти, об'єднаної поглядами, віком, зацікавленнями.

Як вважає К. Кравець [1], слова, утворені способом скорочення, «не мають бути загадкою чи ребусом, які спотворюють сприйняття тексту та створюють «інформаційний шум». Утворені скорочення мовці без зусиль декодують, адже новотвори не становлять арготизмів. Основна мета використання скорочень – більш компактна та сконденсована комунікація у певному обмеженому просторі. Зрештою використання таких неформальних слів підвищує й інформальність спілкування, що дає змогу користувачеві соціальних мереж індивідуально передавати думки в невимушеній атмосфері, реагувати на події більш емоційно, нешаблонно, відповідно до контексту листування.

Зазвичай слова чи фрази скорочують до кількох літер, щоб користувач зміг здогадатися про сенс написаного. Так, для привітання студенти найчастіше обирають скорочені форми «че» – честь, «пр» – привіт, «хело» – hello; прощаються за допомогою скорочень «дв» – давай, «па» – з польської ра ра, «бб» – бувай; дякують – «спс» – спасибі, «дяк» – дякую; перепрошують – «ср» – вибач (з англійської). Для звертань найбільш поширеними формами є «бро» – брате, «чел» – чоловік, у значенні «людина». Скорочуючи сполучення слів, студенти не використовують розділових знаків, зокрема крапки чи скісної риски, наприклад: «Дн» – день народження, «дз» – домашнє завдання, «глс» – голосове повідомлення, «оп» – особисті повідомлення, «Омг» – о Боже (з англійської Oh My God). Не є проблемою для молодих користувачів соцмереж скоротити їхні назви «Інста» – інстаграм, «Тт» – тікток, «Фб» – фейсбук, «Тг» – телеграм.

Часто в письмовому мовленні користувачів можна натрапити на використання графічних знаків, які цілком зрозуміло передають зміст думки. Так, якщо мовець підтримує певну пропозицію, то більшість студентів зазначила, що використовує знак «+» (плюс), для вираження незгоди «-» (мінус), якщо не визначилися, то «+-» (без скісної риски між ними). Сумніви в повідомленні переважно будуть передані за допомогою «?» (знака питання). Серед інших частотних скорочень виявлено такі: «ок» – гаразд (з англійської), «норм» – нормально, «зроз» – зрозуміло, «інфа» – інформація, «ріл» – реально, «мб» – може бути, «ск» – скільки, «лол» – гучний сміх (з англійської), «лю» – люблю, «скл» – складно, «хз» – хтозна, «гг», «хах» – для вираження сміху та ін.

Як бачимо, скорочення дають змогу висловлювати думки швидше і зручніше, що особливо корисно у форматі швидкого текстового спілкування або в ситуаціях, коли є обмеження на кількість знаків. Молодь часто

використовує скорочення як частину власної субкультури, через яку вони виражають свою індивідуальність, належність до певної групи.

Окрім усього, скорочення виконують експресивну функцію, оскільки виступають своєрідними емоційними маркерами, які допомагають розпізнати настрій адресанта, багато з них є виразниками іронії, сарказму.

Варто зауважити, що серед тенденцій використання скорочень останнім часом виникає ризик зниження грамотності: користувачі починають нехтувати орфографічними та граматичними правилами мови, не розрізняючи формального – неформального спілкування. Тому, з одного боку, скорочення спрощують і пришвидшують спілкування, водночас створюють особливий стиль, який є зрозумілим більше для молодшого покоління та тих, хто активно користується соцмережами і месенджерами, а з іншого – є порушенням норм літературної мови. Перспективність дослідження полягає в тому, що детальне вивчення проблеми скорочення в сучасному онлайн-спілкуванні допоможе зрозуміти, як мова пристосовується до сучасних комунікаційних технологій і які наслідки це матиме для майбутніх поколінь, наскільки закономірно скорочення залежить від інтенцій мовця.

Список використаних джерел:

1. Кравець К. Ю. Англomовні абрeвіатури в контексті євроінтеграції України та способи їх перекладу українською мовою. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2016. Вип. 2. С. 61–64.

Ольга ПЕТРІВ,

*доцент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ІРИНА ФАРІОН ЯК МОВОЗНАВЕЦЬ І ПАЛКІЙ БОРЕЦЬ ЗА НАЦІОНАЛЬНОМОВНІ ІНТЕРЕСИ

19 липня 2024 року посеред білого дня безжальним пострілом було вбито Ірину Дмитрівну Фаріон – відому українську мовознавицю, політичну та громадську діячку, активістку, освітянку, публіцистку та блогерку, докторку філологічних наук, професорку Національного університету «Львівська політехніка», ексдепутатку Верховної Ради України (2012-2014). Без сумніву, це величезна втрата не лише для всієї української філологічної спільноти, а й для кожного українця, оскільки пані Ірина найбільш відома своєю принциповою позицією щодо української мови, абсолютно нетерпима до всього російського на наших землях; вона досконало знала історію України й не боялася відстоювати у публічному просторі її національномовні права українців.

Внесок Ірини Фаріон у вивчення української мови, історії, культури й популяризацію їх важко переоцінити. Визначмо основні напрями діяльності цієї надзвичайно розумної й сміливої жінки-науковця:

1) написання й видання монографій й інших наукових творів.

Дослідниця є авторкою таких праць, як: «Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII — початку XIX століття (з етимологічним словником)», «Правопис — корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір», «Мова — краса і сила: Суспільно-креативна роль української мови в XI — середині XIX ст.», «Отець Маркіян Шашкевич — український мовотворець. Лінгвістичний феномен на тлі світового романтизму», «Степан Бандера — практик, теоретик, містик націоналістичного руху. Лекція Ірини Фаріон з нагоди столітнього ювілею Провідника», «Мовна норма: знищення, пошук, віднова», «Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV—XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива», «Мовний портрет Івана Пулюя (за листами мислителя)», «Мовна норма: пошук істини», «Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціоконтексті» (у співавторстві) та інших;

2) медійна діяльність. Охоплює два основних напрями:

- *популяризація української мови, пропагування культури української мови.* Ірина Фаріон мала два авторські YouTube-канали: «Студія Фаріон» [1] та «Iryna Farion» [2].

«Студія Ірини Фаріон» – це ресурс, на якому дослідниця вела інтерактивний курс з культури української мови. Його мета – «формування національної мовної свідомості й засвоєння визначальних норм культури українського мовлення на всіх мовних рівнях в історичній динаміці» [3]. Мовознавиця зазначила: «...*Необхідно різними способами протистояти ослабленню державного статусу української мови в Україні в час національно-визвольної війни та віднаходити обґрунтовані методичні прийоми вивчення української мови як чинника національної безпеки та осі нашої ідентичності, а не банального засобу спілкування*». На цьому YouTube-каналі порушено питання про орфоепічні, словотвірні, лексичні, граматичні норми української мови з їхнім ґрунтовним аналізом, з поясненням з погляду історії мови, з проєкцією на сучасне.

На ресурсі «Iryna Farion» розміщено 69 коротких відео про барбаризацію нашої мови, засмічення її невинуватими англізмами [4]. Ірина Фаріон вдало підбрала відповідники до 100 англійських слів, якими зловживає сучасний українець, як-от: *хайп* – укр. *галас*, *булінг* – укр. *цькування*, *коуч* – укр. *наставник*, *стикер* – наліпка, наклейка і под.

- *популяризація знань про знакових постатей української історії, політики, культури.* Ірина Фаріон вела блог на порталі «Українська правда» [6]; заснувала телевізійний культурологічний проєкт «Велич особистості» (2013-2019) [5] на парламентському телеканалі «Рада»; заснувала телевізійний проєкт «Ген українців» (2019—2024) [7] і стала його авторкою на львівському телеканалі «НТА». Дослідниця ділилася глибокими знаннями з життєпису таких відомих українців, як Тарас Шевченко, Леся Українка, Дмитро Донцов, Роман Шухевич, Алла Горська, Олександр Кошиць, Улас Самчук, Олена Курило,

Мирослав Скорик, Катерина Білокур, Святослав Караванський,
Євген Коновалець, Емма Андіївська та ін.

Таким чином, Ірина Фаріон своєю мовознавчою діяльністю, стійкою позицією й енциклопедичними знаннями довела, що мова – це зброя, яка повинна єднати українців задля боротьби з багатовіковим ворогом. Її геніальної мовознавиці є символом мужності, палкої боротьби й шаленої любові до всього українського. Маємо докласти всіх зусиль, щоб здійснилася найсокровенніша мрія українки-патріотки: *«Я бажаю, щоб реально Україна вся заговорила українською мовою. Якщо би це сталося, то не було би війни. Бо якщо би це сталося, українці би продемонстрували внутрішню і ментальну відокремленість від москви»*.

Вічна пам'ять і подяка Ірині Фаріон!

Список використаних джерел

1. Студія Фаріон. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCueQDZn87v-bJFs20127IKQ> (дата звернення: 8.11.2024).
2. Iryna Farion: ютуб-канал URL: https://www.youtube.com/channel/UCUtg_aYdO07kkVRvVOUtCFg (дата звернення: 8.11.2024).
3. Професор Ірина Фаріон зніціювала інтерактивний курс з культури української мови на персональному youtube-каналі. URL: <https://lpnu.ua/news/profesor-iry-na-farion-zinitsiiuvala-interaktyvnyi-kurs-z-kultury-ukrainskoi-movu-na> (дата звернення: 8.11.2024).
4. Протианглізми. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLSnlkbZxSf-u8hmHVSQrMyTIFlcb1hEyp> (дата звернення: 8.11.2024).
5. Велич особистості. URL: <https://cutt.ly/qeZFu1ml> (дата звернення: 8.11.2024).
6. Блог Ірини Фаріон. Українська правда. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/> (дата звернення: 8.11.2024).
7. Ген українців. URL: <https://www.youtube.com/playlist?app=desktop&list=PLSnlkbZxSf-uLkyE8Sejdb78h2eYG2B9I> (дата звернення: 8.11.2024).

Ольга ВІРСТЮК,
викладач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

Велику частку фразеологічного фонду англійської мови складають усталені одиниці із зоонімічним компонентом (у мовознавстві зустрічаються також синоніми до цього терміна: зоонімічні фразеологічні одиниці, зоосемічні фразеологізми, зоофразеологізми, фразеологічні одиниці з анімалістичним компонентом, зооніми). Вони утворилися внаслідок тривалих спостережень людини за поведінкою та зовнішнім виглядом тварин. Проте

взяті зі світу тварин образи відображають не тільки окремі риси людського характеру (мужність – лев, хитрість – лисиця, боягузтво – заєць), а й побутові, соціальні, духовні зв'язки між носіями мови, національну специфіку народу взагалі. Вони наділені виразною експресивною семантикою, тому в художній літературі назви тварин часто виступають в образно-символічній функції.

Центром уваги мого дослідження є стилістичні функції зоонімічного компоненту фразеологізмів, який виступає першоджерелом культурно-національної інформації. **Актуальність** теми обумовлена тим, що зоонімічні фразеологізми складають значний відсоток з усієї кількості існуючих фразеологізмів у англійській мові, і у цьому напрямку можна шукати нові підходи і по-іншому розглядати цю групу фразеологізмів. **Мета** дослідження – проаналізувати стилістичні особливості англійських ідіом із зоонімічним компонентом.

Об'єктом дослідження є ідіоматичні вирази із зоонімічним компонентом в англійській мові.

Предметом дослідження є стилістичні особливості ідіоматичних виразів із зоонімічним компонентом в англійській мові.

Багато ідіом, що стосуються тварин, містять метафори, позначають та конотують характеристики чи якості, які потім застосовуються до людей та ситуацій, які можуть відбутися з людьми. За словами З. Р. Дубравської, цікаво, що жодна база даних, де можна знайти переклад, не містить тварин чи комах, хоча багато з них містять такі гіпоніми, як кішка, собака чи кінь: можливо, через те, що загальні слова, такі як тварина, є досить нейтральними, щоб створити подібні інституціоналізовані метафори, хоча як тварина, так і комаха використовуються в інших контекстах з метафоричними значеннями (*like a bear with a sore head* – дратівливий, розлючений, *treat someone like a dog* – відноситися до когось гірше, ніж до собаки, *eat like a horse* – багато їсти, жерти, *eat like a pig* – їсти як свиня); тож тут спостерігається порівняння з твариною, деколи в позитивному значенні, але в даних ідіомах конотація є більш негативною. *Buzz around like a blue-arsed fly* – створювати вид, що працюєш, дуже зайнятий – вживається у контексті, де присутній кримінал, проступки тощо [2, с. 52].

А. В. Головня наголошує, що в метафоричних прислів'ях, які використовують архаїчні образи та/або лексику (наприклад, з ферми або домогосподарство в доіндустріальну добу) найбільша кількість ідіом пов'язана зі словом птах (*bird*). Проте не вказується жоден клас птахів. Це можна пояснити наміром мовця використати загальні характеристики птаха в метафоричних прислів'ях як колективні традиційні знання та народну мудрість. У цих метафоричних ідіомах є певні особливості птаха, ймовірно, будуть надмірними [1, с. 67]. Отже, птах у прислів'ях – це істота, яка вкрита пір'ям і має дзьоб (*Fine feathers don't make fine birds; Birds of a feather flock together; The early bird cleans its beak while the late one's half asleep*), уміє літати (*One can tell a bird by its flight; The bird who has eaten cannot fly with the bird that is hungry*), їсть черв'яків та жучків (*The early bird catches the worm*), має гніздо (будує гніздо) (*Every bird likes its own nest; It is a foolish bird that soils its own*

nest) [5].

Однакова перевага узагальнених слів «риба» і «муха» над виділенням і зазначенням їх видів (*herring, eel, gudgeon, minnow and bee, flea, butterfly*) зазвичай спостерігається в метафоричних ідіомах.

О. І. Панченко, досліджуючи особливості фразеологізмів, що містять зооніми домашніх тварин, стверджує, що тут можна спостерігати тенденцію до збільшення кількості зоонімів собака (*dog*), кіт (*cat*), кінь (*horse*) [4, с. 79].

Дуже мало зоонімічних ідіом використовуються іронічно. Невідповідність між поверхневим та передбачуваним значенням можна розглядати як метафоричність: *like a moth to the flame* – як метелики до вогню (вогонь у значенні як привабливість, так і водночас небезпека).

Проаналізувавши фразеологічні одиниці із зоонімічним компонентом в англійській та українській мовній картині світу, можна помітити, що вони можуть використовуватись для характеристики:

а) зовнішності людини: *face like a bulldog chewing a wasp* (дослівно: обличчя як в бульдога, що жує осу), тобто мова йде про скривлений вираз обличчя, про вираз огиди на обличчі. Для опису жінки, що вдягається не за віком і намагається всіма можливими способами виглядати молодше, у англійській лінгвокультурі використовують компаративний фразеологізм із зоонімами *mutton* (баран) і *lamb* (ягня): *mutton dressed like a lamb*;

б) поведінки: незграбну поведінку в багатьох мовних картинах світу пов'язують із великими тваринами – биком, ведмедем, слоном, китом: *like a bull in a China shop* – поводитись як слон у посудній крамниці. В українському перекладі маємо «слон», хоча в англійській є *a bull*, тобто бик. Для характеристики поведінки людини, яка поводить себе неадекватно і явно порушує норми пристойності та поведінки у німецькій мові використовується фразеологізм із зоонімом «дика свиня»: *to go hog wild* («здичавіти»). Неврівноважена поведінка особи в англійській лінгвокультурі може передаватись зі зверненням до ще однієї тварини – мавпи (*a monkey*): *to monkey around* – біснуватися, дуріти, скаженіти; *to have (one's) monkey up* – дуже сердитись, бути розлюченим.

в) соціального статусу: загальновідомим є протиставлення багатих та бідних людей, адже кількість грошей, яку заробляє людина, визначає її положення в суспільстві, що знаходить відображення і у фразеології. Наприклад, дуже вбога людина в багатьох культурах асоціюється з церковною мишею. Походження цього фразеологізму пов'язано з тим, що в церквах не було комор, де б миші могли хоча б щось знайти для харчування. Про дуже багату людину в українській культурі часто говорять, що «в неї так багато грошей, що їх кури не клюють», відповідниками у англійській лінгвокультурі будуть фразеологізми без зоонімічного компонента *to have money to burn*.

г) міжособистісних відносин: людей, які абсолютно різні та не можуть разом співіснувати та порозумітися порівнюють з котом та собакою: *fight like a cat and dog* – жити як кішка з собакою, тобто постійно сваритись, не ладнати один з одним;

д) відношення до роботи: для характеристики людини, яка багато та

тяжко працює, використовують компаративний фразеологізм із зоонімічним компонентом *dog: to work like a dog* (український відповідник – працювати як віл);

е) фізичний стан: сила, наприклад, асоціюється з ведмедем: *strong like a bear* – дужий як ведмідь, сили як у ведмедя, проте силу в українській мові можуть уособлювати бик (сили як у бика) та віл (сильний як віл). Специфіка мовних картин простежується у характеристиці сильного голоду, так в англійській мові він як у ведмедя (*to be as hungry as a bear*), а в українській – як у вовка (мати вовчий апетит);

є) емоційний стан: закоханість, гнів, лють, хвилювання можуть передаватись за допомогою таких зоонімів як *ants in the pants* – хвилюватись.

ж) інтелект: інтелектуальні здібності людини характеризуються за допомогою концептуальної опозиції «розум- дурість». Розумна людина постає в образі сови: *as wise as an owl* – бути дуже розумним. Дурість асоціюється з віслюком: *ass-headed* (тупоголовий).

з) рис характеру. Хитрість уособлює в багатьох культурах лисиця, цьому сприяла біблійна символіка, фольклор, літературна традиція: *sly as a fox* – хитрий як лисиця. Неохайність приписують свині – *eat like a pig*. Впертість асоціюється з бараном або віслюком: *as stubborn as a mule* – впертий як осел. Пихатість, гамірність, задерикуватість пов'язують з півнем або павичем: *as proud as a peacock* – гордий як павич. Покірність, лагідність, невинність символізує в багатьох мовах вівця (ягня): *as gentle as a lamb* – лагідний як ягня. Лякливість, боягузтво асоціюється із зайцем: *like a rabbit caught on the headlights* – злякатись, залякнути. Вірність, відданість пов'язують у багатьох культурах з собакою: *faithful as a dog* – вірний як собака [5].

При перекладі фразеологізмів та паремій із зоонімічним компонентом слід звертати особливу увагу на образність цієї фразеологічної одиниці, оскільки назви тварин у різних мовах можуть бути пов'язані не з тотожними образами та символами, а одна й та ж тварина бути еталоном різних якостей та характеристик. Зоонімічний образ відіграє вирішальну роль у формуванні індивідуального значення фразеологічної одиниці, виконуючи як інформативну, так і образно-експресивну функцію.

Список використаних джерел

1. Головня А. В. Зоонім як складова порівняння на позначення рис характеру людини (про вибір засобів україномовного перекладу порівнянь з компонентом-зоонімом у прозі Редьярда Кіплінга). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2011. №6. С. 67–76.

2. Дубравська З. Р. Зооніми як окремі лексичні одиниці та як компоненти сталих виразів. *Молодий вчений*. 2018. № 3.1 (55.1). С. 51–53.

3. Марценюк О. Г., Ременяк С. В. Структурно-семантичні особливості англійських фразеологізмів-зоонімів та їх україномовні еквіваленти. *Молодий вчений*. 2021. С. 54–57. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-113.1-13> (дата звернення: 30.09. 2024).

4. Панченко О. І. Фразеологізми з компонентом-зоонімом в українській та англійській мовах. *Вчені записки Таврійського національного університету*

ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2014. С. 79–84.

5. Cambridge Educational Dictionary of English Idioms. Retrieved from <http://idioms.thefreedictionary.com/> (date of accessed: 04.10. 2024).

Roman ZUBRYTSKYI,
*Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communications,
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

ABOUT SOME ASPECTS OF MODERN ENGLISH SLANG

Modern English slang reflects the fast-paced, digital, and diverse world we live in, with much of it influenced by internet culture, social media, pop culture, and global trends. It's often expressive, humorous, and creative, frequently blending existing words or abbreviations to create something new.

Key Characteristics of Modern English Slang [1].

1. Abbreviations and Acronyms: Shortened forms or acronyms make slang quicker to type and read, often originating in texting or on social media (e.g., «OMG» for «Oh my god» and «TBH» for «To be honest»).

2. Blends and Portmanteaus: Words are combined to create new meanings or to be catchy (e.g., «FOMO» from «Fear of Missing Out»).

3. Pop Culture References: Many slang terms reference current events, trends, or memes, often disappearing as trends change.

4. Irony and Sarcasm: Slang often has ironic undertones, like using «big mood» to agree with a feeling or experience.

5. Positive Affirmations and Self-Care: Words are frequently used to encourage or compliment others, reflecting a focus on well-being and self-love (e.g., «slay», «glow up»).

Examples of Modern English Slang. Here are some popular slang terms along with their meanings:

1. FOMO: Fear of Missing Out. The feeling of anxiety that an exciting or interesting event may be happening elsewhere.

2. Salty: To be upset or bitter, often over something minor («He's still salty about losing the game»).

3. Lowkey/Highkey: «Lowkey» is used to express something subtly or in a low-profile way, while «highkey» is the opposite, meaning openly or strongly («I lowkey want to skip the meeting», or «She's highkey obsessed with that show»).

4. Ghosting: The act of suddenly cutting off communication without explanation, often in dating or social contexts.

5. Flex: To show off, typically something impressive or expensive («He's always flexing his new car»).

6. Glow up: A significant transformation, usually related to appearance or lifestyle, in a positive direction («She had such a glow up after college»).

7. Tea: Gossip or news, especially juicy or scandalous («Spill the tea about what happened at the party»).

8. Vibe: A feeling, mood, or atmosphere («This place has such a chill vibe»).

9. Yeet: An exclamation of excitement, or a verb meaning to throw something energetically («I yeeted my old phone when I got a new one»).

10. Slay: To do something exceptionally well, often used as a compliment for a stylish or impressive action («You slay that outfit!»)

The Alpha Generation, born roughly from the early 2010s onward, is growing up in a hyper-digital, social media-driven world. Their slang reflects both the influence of older generations and new trends rooted in short-form video (like TikTok), memes, and online gaming. Here are some examples of Gen Alpha slang, including newer terms and some repurposed words from older slang, with explanations:

Gen Alpha Slang Examples [2]:

1. Bussin': Used to describe something extremely good, especially tasty food («This pizza is bussin'!»)

2. Cap / No Cap: Saying «cap» means lying, while «no cap» means telling the truth or being real. Originating from hip-hop culture, this term is used to call out honesty or exaggeration («You got straight A's? No cap?»)

3. Bet: A way to say «okay» or «sure,» often in response to a suggestion or a plan («Wanna meet up at 5?» «Bet!»)

4. Sus: Short for «suspicious», this term is popularized by the game Among Us and refers to someone or something that seems shady or untrustworthy («He didn't do his part of the project, kinda sus»).

5. Drip: Refers to stylish or expensive clothing and accessories («Check out his drip!»)

6. GOAT: Acronym for «Greatest Of All Time.» Often used to praise someone's skill or quality in something. («She's the GOAT at math»).

7. Periodt: A way to emphasize that something is final or undeniable, similar to saying «end of story.» The «t» adds extra emphasis, signaling a strong conviction. («That's the best song of the year, periodt»).

8. Ratio: Primarily used on social media, this term refers to when replies or likes on a post outnumber the original, often as a form of disagreement or joke («Your post got ratioed»).

9. W and L: Shorthand for «win» and «loss», often used in online gaming or social media to rate experiences or people's action. («Getting free tickets? That's a W»).

10. Slaps: Used to describe something that's impressive or really good, often for music or food («That new song slaps!»)

11. Sheesh: An exclamation to express surprise, admiration, or amazement. It's often used humorously or ironically and is often accompanied by a gesture, like pointing to the arm («Sheesh, you really got an A on that exam?»)

12. It's giving...: A phrase used to compare someone or something to a particular style or vibe, typically associated with a person or trend. («This outfit is giving main character energy»).

13. Main Character Energy: Refers to someone who seems confident,

attention-grabbing, and central to whatever is happening – like they're the «main character» of a story («He always has main character energy wherever he goes»).

14. **Simp**: Originally from older slang, this term means someone who shows a lot of attention or affection, especially to someone who might not return it. It's often used humorously or to tease friends («You stayed up all night talking to her? Total simp move»).

15. **Big Yikes**: An exaggerated way of saying «yikes» to express embarrassment or shock at something uncomfortable or cringe-worthy («He totally spilled his drink on his date, big yikes»).

These examples show how modern English slang is adaptive, fun, and reflective of shared experiences, especially in online communities. The vocabulary evolves quickly, with some terms going viral and then fading out almost as fast.

References

1. Classic English Slang – a glossary. URL : <https://linguapress.com/slang.htm> (date of accessed: 28.10.2024).
2. Gen Alpha Slang 101: How to Understand Kids This Back to School Season. URL : <https://thestoryexchange.org/gen-alpha-slang-101-how-to-understand-kids-this-back-to-school-season> (date of accessed: 29.10.2024).

*Ірина КАСПРИШИН,
викладачка Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРИЗВИЩА, АДРЕСИ ТА ДАТИ: ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРИ ОФОРМЛЕННІ В ДОКУМЕНТАХ ЗГІДНО З НОВИМ ДСТУ 4163:2020

Одними з найважливіших ознак офіційно-ділового стилю є конкретність, точність формулювань та високий ступінь стандартизації. З метою досягнення оптимального рівня впорядкованості та уникнення непорозумінь у процесі діловодства розроблено Національний стандарт ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» (далі – ДСТУ 4163:2020), що стандартизує оформлення офіційної документації. Дотримання цих вимог є обов'язковим для всіх державних установ та організацій, а також рекомендованим для приватного сектору.

Пропонуємо зосередити увагу на особливостях зазначення окремих реквізитів чи їх елементів, які необхідно враховувати також і фізичним особам при заповненні або складанні документів, зокрема заяв, доповідних чи пояснювальних записок, службових листів тощо.

Обов'язковим реквізитом будь-якого документа є дата, яку можна оформити цифровим або словесно-цифровим способом. Цифровий спосіб передбачає зазначення елементів арабськими цифрами в такій послідовності: день місяця, місяць, рік. Якщо день місяця або місяць містить тільки одну цифру, перед нею необхідно ставити нуль, тобто число і місяць зазначаються

двома парами цифр, а рік – чотирма цифрами. Між собою елементи слід розділяти крапкою, однак наприкінці крапка не потрібна. *Порівняймо:*

правильно

07.12.2024

13.11.2024

неправильно

7.12.2024

13.11.2024.

Допускається використання зворотної послідовності. *Напр.*, 2024.12.07 – здебільшого такий спосіб датування використовують під час листування з іноземними партнерами.

Важливо пам'ятати, що ані слово «рік», ані скорочення «р.» у такому випадку не зазначають, слід вказувати тільки 8 цифр (вісім, а не шість) без будь-яких літер. *Порівняймо:*

правильно

15.11.2024

13.11.2024

01.01.2025

неправильно

15.11.24

13.11.2024 рік

01.01.2025 р.

Запис дат, до складу якого входять букви, – словесно-цифровий. Застосовується він здебільшого у документах, які містять відомості фінансового характеру. При такому форматі місяць зазначають прописом, а після чотирьох цифр на позначення року додають скорочення «р.» або слово «рік»/ «року». Проставлення нуля перед позначенням дня місяця, що складається з однієї цифри залишається обов'язковим. *Наприклад:*

01 грудня 2024 рік

01 грудня 2024 року

01 грудня 2024 р.

Правильне оформлення дати відіграє особливо важливу роль у юридичній документації, оскільки помилки можуть призвести до непорозумінь або ж навіть визнання документа недійсним.

Ще один важливий елемент багатьох реквізитів документів – найменування особи. Використання власного імені, замість ініціалів, – одна з ключових ідей, закладених в ДСТУ 4163:2020, адже такий підхід поступово узгоджує українську нормативну базу зі світовими практиками документування. Зазначення власного імені та прізвища без використання по батькові є вимогою при оформленні 10 реквізитів, де фігурує вказівка на особу. Однак, рекомендуємо вказувати власне ім'я та прізвище і в інших реквізитах, де згадуються особи, задля уніфікації концептуальних засад діловодства.

Порівняймо:

стало (ДСТУ 4163:2020)

було (ДСТУ 4163:2003)

підпис

Директор *підпис* Іван
ТРАЧ

Директор *підпис* І. В.
ТРАЧ

відмітка про засвідчення копії документа

Згідно з оригіналом

КРАВЧУК

Секретар *підпис* Олег

Згідно з оригіналом

Секретар *підпис* О. Ю. Кравчук

адресат

Директору ТзОВ «Веселка»
Іванові Петренку

Директору ТзОВ «Веселка»
Петренку І. М.

Зауважимо, що реквізит «адресат» передбачає зазначення власного імені та прізвища фізично особи у давальному відмінку, а потім – поштову адресу. Реквізити адреси зазначають відповідно до постанови КМУ «Про затвердження Правил надання послуг поштового зв'язку» від 05.03.2009 № 270. *Наприклад:* вул. Є. Коновальця, буд. 35, м. Калуш, Калуський район, Івано-Франківська область, 77311. У разі зазначення в цьому реквізиті столиці «Київ» скорочення «м.» не застосовують.

Дотримання вимог ДСТУ 4163:2020 забезпечує уніфікацію та прозорість документального обігу, що має важливе значення для юридичної точності та ефективності роботи установ. Стандартизація запису прізвищ, адрес та дат сприяє уникненню неоднозначності і помилок, які можуть виникати в процесі діловодства. Упровадження цих вимог у повсякденну роботу забезпечує підвищення загальної культури документування і сприяє формуванню єдиних підходів до оформлення документів в Україні.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4163:2020. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. URL: <https://www.kdu.edu.ua/Documents/DSTU41632020v1.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

Марія КУЦЕЛА,
*викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

НЕЙРОЛІНГВІСТИКА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МОВИ ТА МОЗКУ

У сучасну еру нейронауки глибше розуміння функціонування мозку стало більш доступним завдяки значним досягненням в області візуалізації та вивчення когнітивних процесів. Ці знання мають безпосередній вплив на різні галузі, зокрема й на філологію. Особливо важливою тут є нейролінгвістика, яка досліджує, як мовні процеси взаємодіють із нервовою системою.

Нейронаука в загальному визначенні вивчає структуру та функції нервової системи, включаючи її підтримку когнітивних і комунікативних процесів. У контексті мовного навчання нейролінгвістика, як складова сучасної філологічної парадигми, допомагає краще зрозуміти механізми, які лежать в основі засвоєння й використання мови.

У цій роботі розглянемо ключові аспекти нейропластичності та

префронтальної кори, а також їхній вплив на процес вивчення мов. Нейропластичність є одним із найбільш фундаментальних явищ, що забезпечують здатність мозку змінювати свою структуру і функції у відповідь на навчання, досвід або нові завдання. Це особливо важливо у контексті вивчення іноземних мов, оскільки нові мовні структури та лексика активують специфічні ділянки мозку, стимулюючи формування нових нейронних шляхів [2, с. 1100].

Коли людина вивчає англійську як іноземну мову, зокрема в дорослому віці, мозок активує кілька когнітивних процесів, зокрема асоціативне запам'ятовування нових слів, граматичних структур та фонетичних особливостей. Нейропластичність забезпечує здатність мозку адаптуватися до нових мовних викликів через перебудову нейронних мереж. Наприклад, при вивченні нової лексики мозок створює зв'язки між різними ділянками, що відповідають за обробку звукових сигналів, зорових образів і семантичних значень.

Ще одним важливим аспектом є тривале повторення та практика. Коли студент активно використовує нову мову – слухає, говорить, пише або читає англійською – відповідні нейронні мережі зміцнюються. Це підтверджує принцип закону Хебба: «клітини, які активуються разом, з'єднуються разом», що означає, що чим частіше людина використовує англійську в реальному контексті, тим ефективнішим стає її засвоєння [1, с. 50].

Префронтальна кора головного мозку (ПКГМ) відіграє надзвичайно важливу роль у вивченні іноземної мови. Ця ділянка мозку відповідальна за виконавчі функції, такі як планування, робоча пам'ять, увага та когнітивна гнучкість. Коли студент вивчає англійську, ПКГМ допомагає організувати інформацію, вирішувати мовні завдання та утримувати нові лексичні одиниці та граматичні структури в робочій пам'яті під час спілкування або читання.

Робоча пам'ять, функція ПКГМ, є критично важливою для засвоєння іноземної мови. Наприклад, під час аудіювання англійської мови студент повинен утримувати в пам'яті слова та їхнє значення, щоб зрозуміти загальний зміст речення або висловлювання. Це особливо важливо на початкових етапах навчання, коли нові слова та структури ще не автоматизовані [3, с. 390].

Когнітивна гнучкість, ще одна функція ПКГМ, дозволяє учням швидко перемикатися між різними мовними завданнями. Наприклад, під час мовної практики студент може мати потребу перейти від читання тексту до говоріння, а потім до письма або аудіювання. Це вимагає здатності адаптуватися до нових завдань та швидко змінювати стратегії, що сприяє більш глибокому засвоєнню мови.

Вивчення англійської мови як іноземної також залучає навички планування, які є функцією префронтальної кори. Студенти повинні приймати рішення щодо побудови речень, вибору правильних граматичних форм або найбільш відповідних лексичних одиниць у конкретному контексті. Це важливо для успішного спілкування на новій мові, особливо у випадках, коли необхідно швидко формулювати думки або відповідати на питання.

Крім когнітивних функцій, префронтальна кора також бере участь у

соціальному пізнанні та емоційній регуляції, які є ключовими для міжособистісної комунікації англійською мовою. Вивчення мови відбувається не лише через засвоєння нових слів та граматики, але й через розуміння соціальних і культурних норм, що пов'язані з мовою. ПКГМ допомагає регулювати емоційні реакції під час спілкування, зокрема у випадках, коли студент відчуває стрес або тривогу через використання іноземної мови. Наприклад, під час спілкування з носієм англійської студент може відчувати певну невпевненість, і саме ПКГМ допомагає контролювати ці емоції, дозволяючи зосередитися на мовній взаємодії [4, с. 1860].

Таким чином, нейролінгвістика, як важливий напрямок сучасної філологічної парадигми, відкриває нові горизонти для розуміння процесів мовного навчання та засвоєння інформації. Завдяки феномену нейропластичності мозок продовжує розвиватися навіть у дорослому віці, що дозволяє значно покращити мовні навички за допомогою правильно організованого навчання. Розуміння цих процесів може допомогти в розробці більш ефективних методів викладання англійської мови, що враховують когнітивні та нейрофізіологічні особливості студентів.

Список використаних джерел

1. Gage F.H., Kempermann G. New neural cells for the adult brain. *Scientific American*. 1999. № 28(5). P. 48–53.
2. Maguire E.A., Woollet K., Spiers H.J. (2006). London taxi drivers and bus drivers: A structural MRI and neuropsychological analysis. *Hippocampus*. 2006. №16 (12). P. 1091–1101.
3. Marien P., Ackermann F., Adamseck M., Barwood C.H.S., Beaton A. et al. (2014). Consensus paper: Language and the cerebellum: an ongoing enigma. *Cerebellum*. 2015. № 13(3). P. 386–410.
4. Nokia M.S., Lensu S., Ahtfainen I.P., Johansson P.P., Koch L.C. et al. (2016). Physical exercise increases hippocampal neurogenesis in male rats provided it is aerobic and sustained. *Journal of Physiology*. 2016. № 594(7). P. 1855–1873.
5. Taren A.A., Creswell D., Gianaros P.J. Dispositional mindfulness co-varies with smaller amygdala and caudate volumes in community adults. *PLOS ONE*. 2013. 8(5).

Михайло СЕНЬКІВ,

викладач кафедри української філології

ЗВО «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ, Україна

МЕТАФОРА: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Мова володіє широким інструментарієм для пізнання та переосмислення навколишнього світу. Від передання найпростішої інформації до розвитку засобів створення глибоких образів – усі ці механізми є наслідком тривалої еволюції мови і мовлення, з одного боку, і разом перебувають у процесі подальших динамічних змін, з іншого. «В хорошому вірші про любов немає слова «любов»», – сказав у інтерв'ю психолог Олег

Покальчук [6]. І в такий спосіб дуже чітко та влучно описав дію одного із найбільш вживаних інструментів художньої виразності, що живить літературу неповторною естетикою образів, – метафори. До слова, сучасна поп-культура при створенні свіжих оригінальних текстів для вдалих пісенних композицій називає пошук та використання метафори наріжним каменем, тим, що «must have» [12]. Проте, будучи складним явищем, цей засіб виразності не належить лише царині літератури чи навкололітературним сферам. Він виростає навіть поза межі лінгвістичного феномену, оскільки, за свідченнями сучасних шкіл, бере свій початок в особливій побудові мислинневих процесів [11]. Зрештою свою «історію» метафора почала разом зі створенням найдавніших філософських концептів.

Платон у «Державі» вивчав багатозначність мови для розвитку риторики та політики загалом. І, виходячи з того, що «мистецтво слова має два різновиди: один – справжній, а другий – оманливий» [5, с. 55], античний філософ відкрив для світу універсальний інструмент красномовства та створення неповторних художніх світів. Іншими словами, відому нам сьогодні метафоричність. У свою чергу, Аристотель, одним з перших уточнив, що метафора – це називання чогось іменем, яке належить чомусь іншому [8]. Зрештою, «метафора» з грецької означає «передавати» [9] і сучасне її тлумачення – передача властивостей чи рис з одного об'єкта на інший [4].

Теорія лінгвістики розглядає внутрішню будову метафори як взаємодії двох частин: суб'єкта і об'єкта. Об'єкт позичає, передає свою якість суб'єкту. Відповідно, суб'єкт – той, на кого риси чи властивості іншого предмета чи явища переходять [13]. При цьому створення і функціонування метафори передбачає дотримання кількох принципових засад.

Насамперед між об'єктом і суб'єктом повинна бути певна схожість або зв'язок [10]. Виконавець Дмитро Шуров, співаючи у пісні: «Ти – моє сонце», очевидно, вловлює подібність між почуттями до своєї симпатії та теплотою, сьайвом, радістю та іншими яскравими сприйняттями небесного світила. І, власне, сонце, як об'єкт-носії усього можливого переліку позитивних, світлих, бажаних вражень, передає «їй»-суб'єкту цей перелік якостей.

Для створення якісної метафори її об'єкт і суб'єкт повинні належати до різних поняттєвих сфер. Вислів «зламати присягу» є дуже креативним прикладом поєднання непоєднуваного. «Присяга» становить приналежність до світу абстрактних понять. Тож будь-які заходи фізичного впливу на неї є просто неможливими. Натомість дієслово «зламати» властиве світу існуючих предметів, які мають достатню крихкість, щоб можна було порушити їхню цілісність [2]. І тільки поєднання у межах новоствореної мовної конструкції цих двох сфер виявляє вимушене точкове наближення світу абстрактних понять та фізичних предметів. І у цій точці абстрактна «присяга» набуває фізичної здатності «зламатися», «нівелюватися» або припинити свою дію.

Зрештою, метафори працюють у певному контексті, поза яким вони частково або повністю втрачають свою силу. Згадка на сторінках ЗМІ або в постах соціальних мереж про «кредитне рабство» знаходить розуміння та

відгук у читачів. Особливо, якщо вона накладається на певні моменти з пережитого досвіду. Об'єкт цієї метафори «рабство» передає суб'єкту відчуття несправедливості, примусу, безвиході тощо. Натомість використання подібного вислову у процесі реалізації маркетингової стратегії банківських чи кредитних установ не вбачається можливим. В рекламних матеріалах останніх швидше можна зустріти іншу метафору – «кредитні канікули». Тобто копірайтери будуть намагатися створити емоції легкості, безтурботності, свіжості у споживача задля того, щоб він розпочав/продовжив свою співпрацю із кредитною установою. Зауважимо, що суб'єкт метафор у цих наведених прикладах залишається ідентичним, а на підбір об'єкта впливає зміна культурного чи соціального тла.

Звідси – серед особливостей створення метафор варто виділити ту, що один суб'єкт може мати різні об'єкти, які до того ж семантично перебувають дуже віддалено один від одного або й прямо взаємно виключають один одного. У висловах «час – це гроші» та «час – це злодій» перенесення назв на суб'єкт «час» відбулося зі сфер, які хоч і об'єднані значенням «цінність», але абсолютно протиставлені семантичними особливостями: «гроші – бути цінним» та «злодій – відібрати цінність».

Метафори оточують нас скрізь у нашому повсякденні. Ми навіть можемо не помічати, як їх використовуємо [8]. Але є природно, що найбільше їх створюється у творах мистецтва: кінокартинах, театральних постановках, художніх полотнах, літературі. Зокрема, іномовленню художнього друкованого слова, багатству його образів присвячено чимало розвідок та наукових досліджень. Окремий інтерес становить вивчення точності та збереження мистецької якості при перекладі метафор. Адже складні мовні конструкції вимагають неабиякої майстерності для їх адаптації іншою мовою. Тим більше, коли йдеться про дотримання непростого балансу між формою та змістом. Олена Пономарева звернула увагу на певні деталі опрацювання текстів Ю. Андруховича та І. Римарука при перекладі на італійську мову. У 2022 році в Італії побачила світ збірка «Поети України». Аналізуючи якість роботи перекладачів, О. Пономарева зауважила, що в поезії Юрія Андруховича «змійне зивання потяга» подається італійською як «потяг, схожий на змію». Тобто є певне збіднення метафори, яка в оригіналі описує не лише зовнішню схожість потяга до рептилії, але й передає дію-процес. А у вірші І. Римарука, наприклад, «зернина роси» переклали як «вологе зерно», у такий спосіб геть змістивши глибину акцентів оригіналу [7, с. 112].

Метафора відіграє важливу роль не тільки при створенні художніх світів, образів, а й поняттєвої бази науки чи публіцистики. Частим у царині культури є вживання вже звичної для нас назви покоління українських митців «Розстріляне відродження». Запозичивши вітаїстичність, пасіонарне піднесення, зміну дискурсу із середньовічного умертвіння на людиноцентричне осяяння, формула «Розстріляне відродження» увійшла до національної літературної свідомості як метафора і як науковий термін, що означають феномен розквіту української літератури. [1, с. 3]. На жаль, феномену такого, що був зумисне знищений радянською владою.

Можемо також знайти приклади оригінального використання метафори у історичних розвідках. Цитата Віктора Мельника «Тут перша скрипка історичної симфонії належала тюркським племенам» [3, с. 224] виявляє використання одразу двох метафор: більш часто вживаної у мовленні чи різножанрових творах – «перша скрипка» (можемо припустити, що цей вислів вже переходить до розряду мовних кліше) – та власне вужчої, більш свіжої – «історичної симфонії» – на позначення розмаху подій, явищ, їхньої широкої географії та глибини впливу. Обидві створені через перенесення назв.

Метафора є універсальним мовним інструментом, котрий ми застосовуємо у всіх сферах діяльності. Її функція далеко не обмежується лише категоріями естетики. Адже науковці, публіцисти, політики, артисти також створюють та вживають метафору, щоб у короткий простий спосіб передати інформацію більш якісно та точно.

Список використаних джерел

1. Барабаш Ю. «Гоголь» як інтертекст у простороні українського модернізму 20-х років (трое з кола «Розстріляного відродження»). *Слово і час*. 2018. № 1. С. 3–17.
2. Зламувати. *Словник UA* : веб-сайт. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=зламувати> (дата звернення: 06.11. 2024).
3. Мельник В. Від Рах Романа до Рах Chazarica: українські землі в геополітичних процесах доасколькової доби. *Всесвіт*. 2021. №1–2. С.224–231
4. Метафора. *Енциклопедія сучасної України* : веб-сайт. URL: <https://esu.com.ua/> (дата звернення: 10.11. 2024).
5. Платон. Держава. Київ : Видавництво Марка Мельника, 2021. 336 с.
6. Покальчук О. Люди хочуть боятися. У цьому є свій кайф. *Лівий берег*. 2022. 24 січня. URL: https://lb.ua/society/2022/01/24/503739_oleg_pokalchuk_lyudi_hochut.html (дата звернення: 10.11. 2024).
7. Пономарева О. Голоси й обличчя сучасної української поезії. *Слово і час*. 2023. № 5. С. 110–113.
8. Шумахер Х. Слова, які допомагають нам краще мислити. *BBC News Україна*. 2020. 18 липня. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cul-53444275> (дата звернення: 06.11. 2024).
9. Metaphor. *Dictionary* : веб-сайт. URL: <https://www.dictionary.com/browse/metaphor> (дата звернення: 06.11. 2024)
10. Jane Hirshfield. The art of the metaphor. URL: <https://youtu.be/A0edKgL9EgM?si=EurlXyA5h0QWZgdY> (дата звернення: 10.11. 2024).
11. Metaphors We Live By: George Lakoff and Mark Johnson. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IYcQcwUfo8c> (дата звернення: 05.11. 2024).
12. Song Ideas: 20 Tips for Songwriting Inspiration. *Berklee Online* : веб-сайт. URL: <https://online.berklee.edu/takenote/20-tips-to-write-20-songs-in-20-days-part-one/> (дата звернення: 05.11. 2024).
13. What is a Metaphor — 8 Ways to Create Meaning with Comparison. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Aan0_wDrlvA (дата звернення: 01.11. 2024)

Роксолана БЛАК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Ольга ВІРСТЮК,
викладачка кафедри іноземних мов
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ ДІАЛЕКТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ

Сучасне суспільство знаходиться під впливом таких процесів, як глобалізація, розширення світового ринку, розповсюдження стандартів масової культури. Всі ці процеси взаємопов'язані та значним чином впливають на будь-яку мову, що обумовлює еволюційні зміни у діалектичному просторі.

Актуальність теми нашого дослідження полягає у тому, що еволюція діалектів української та англійської мов є важливим аспектом мовознавства, оскільки мова постійно розвивається під впливом соціокультурних, історичних та географічних факторів, тому виникає необхідність у постійному оновленні вже існуючих досліджень на схожі теми. Дослідження діалектів обох мов сприяє розкриттю особливостей формування національних мовних і культурних спільнот, а також аналізу механізмів адаптації мови до різних умов.

Мета дослідження – проаналізувати особливості еволюції діалектів української та англійської мов, виявити спільні та відмінні тенденції у їхньому розвитку, а також визначити ключові фактори, що вплинули на формування сучасного діалектного різноманіття.

Об'єкт дослідження – діалекти української та англійської мов, які еволюціонували протягом історичного розвитку цих мов.

Предмет дослідження – мовні зміни та процеси, що визначають еволюцію діалектів української та англійської мов, зокрема їхні фонетичні, лексичні та граматичні особливості, а також вплив соціокультурних і географічних чинників на ці процеси.

М. Г. Залізник визначає діалект як територіальний різновид мови певної країни, що відображає колорит певної місцевості, з урахуванням історичних, соціальних, побутових, економічних чинників, що існували на цій території [2, с. 81].

За твердженням М. А. Жовтобрюха, спільними рисами еволюції діалектів обох мов, англійської та української, є:

1. Вплив сусідніх мов – транскордонний рух, численні війни, культурні контакти і тд. Для прикладу, на діалект української мови вплинули наступні країни: Польща, росія, Угорщина, Туреччина, щодо англійської мови: Норвегія, Франція і тд.

2. Соціальні зміни – міграційні процеси, освітні реформи, урбанізація та стандартизація мов. Такі процеси не тільки призвели до збереження мов, а і до відродження діалектів [1, с. 541].

Розпочнемо з дослідження еволюції діалектів англійської мови. Давно не новина, що англійська мова є найпоширенішою мовою у світі, вона використовується не тільки у побутовому спілкуванні, а і у дипломатичних колах. Наприклад, у Лондоні існує найбільша кількість діалектів англійської мови. Одним із найбільш уживаних лондонських діалектів є Cocksney. Цей діалект вперше почали вживати східні міста (East End) і він вважався діалектом нижчих соціальних верств. Він відрізняється просторіччям і для нього характерне відкидання літери *h* (не *help*, а *elp*), прагнення відкинути другу голосну в дифтонгах (не *mouse*, а *ma:s*), та й взагалі зміна дифтонгів на свій лад (*lime* = *loime*, *frame* = *fraim*), заміна *th* на *f* і *v* (*thank* = *fank*, *them* = *vem*). Замість *isn't* або *am not* використовується *ain't*, замість *[r]* звук, що нагадує *[w]*.

У вищих шарах West End застосовувався Queen's English або Received Pronunciation, або BBC. Однак цей діалект зараз використовує лише 3% високоосвіченого англійського населення, зокрема члени королівської родини. Мова не стоїть на місці, вона зазнає змін з початку ХХ століття, і в радіомовленні BBC, і в промовах королівської сім'ї з'являється все більше відхилень від цього діалекту. *[a:]*, а не *[æ]* та деякі інші.

А ось поєднання Queen's English та Cocksney дало новий діалект – Estuary English, який набирає популярності і широко поширений на південному сході Англії. Він ще має прізвисько «Mockney» (фальшивий Cocksney). Його особливостями є також як і в Cocksney вимова *lime* = *loime*, відкидання *h*, вживання слова *never* у фразях, де варто було б вжити просто *not* (замість *he did not* – *he never did*) [4].

Діалект East Midlands зі своєю повільною офіційністю поширений у Дербіширі, Лестерширі, Лінкольнширі і Ноттінгемширі. Для нього характерне неймовірне перетворення і скорочення слів, вимова *ou* як *u*, ковтання *r*. Деякі приклади: *Aya gorra weeya?* (*is the wife with you?*), *corshucan* (*of course you can*).

У західному діалекті – West Midlands – спостерігається оглушення приголосних *b*, *d*, *g*, наприкінці слів – *p*, *t*, *k*, *are* вимовляється як *am*, *am* замінюється на *bin*, *is not* = *ay*, *are not* = *bay*.

На півночі та сході Ліверпуля використовується Lancashire. Для нього характерне редукування *r*, вимова *[æ]* як *[u]* (*luck* = *luk*), *[ou]* як *[oi]* (*hole* = *hoil*). І не обійшлося без трансформації слів: *Ees fair bowlegged wi brass* - *He is very rich*.

Scouse – діалект Ліверпуля, історія виникнення якого пов'язана з іммігрантами з Уельсу, Шотландії, скандинавських країн, Німеччини та Ірландії. Для нього характерна заміна довгого *[u:]* на *[ui]*, *[^]* на *[u]*, заміна *[th]* на *[ff]* і *[v]*, використання *me* замість *my* (за винятком випадків, де приналежність предмета особливо підкреслена) [4].

Діалект Geordie (територія Newcastle). Містить багато староскандинавських слів, з підкресленням звуку *[r]*. Ось деякі особливості: *er*=*æ*, *ou*=*o:*, *talk*=*ta:k*, *work*=*work*, *my*=*me*, *me*=*us*, *our*=*wor*, *you* (мн.ч.)=*youse* *so father*=*fædhæ*.

Тепер розглянемо особливості еволюції діалектів в українській мові. Для говорів південно-східної частини України характерні багатомовні особливості

української літературної мови. Зокрема, наявність шестифонемного ударного вокалізму, що включає фонemi [i], [и], [e], [a], [y], [o]; вимова [u] у ненаголошеній позиції [u^e], а [e] – як [e^u]: *ни^eсу́, ви^eду́, же^uв^e, си^eло́*. Серед інших фонетичних особливостей, включаючи й ті, що невідомі літературній мові, відзначаються: збереження пом'якшеного [p'] наприкінці слова: «*базáр'*», «*жосáр'*»; поширення м'яких шиплячих: «*лош'á*», «*бiж'áт'*»; відповідно до фонemi [ф] виступають [х], [хв]: *ту́хлі, хвáбрика*; обмежено зустрічаються африкати [дж], [дз], [дз'], на їх місці часто виступають [д], [ж], [з]: *ход'у «ходжу», бужу́, бужу́, звонóк, жерелó* і т.д. [1; с. 2].

Часом про зміст деяких слів навіть важко здогадатись: жалива (кропива), курай (перекотиполе), перетика (перелісок), скот (худоба), бовдур (димар), вагани (ночви), кабиця (літня піч), кипяч (окріп), зубува (взуття), гарман (тік), киря (сокира), шарівниця (сала), хвища (сильний дощ), кура (заметіль), бокасувати (ходити боком), випасатися (тинятися), желіпати (кричати), но (але) [3, с. 4].

Західна підгрупа південноукраїнської вимови має значно менше поширення, ніж східна, і в порівнянні з останньою відрізняється в основному:

- твердою доганою звуку [p]: [*бура*], [*гира*], [*радно*], замість [*буря*], [*гиря*], [*рядно*];
- закінченням -є замість -я та відсутністю довготи приголосного (у правописі - подвійного приголосного) у словах типу [*життя*], [*весілля*], [*зілля*], що вимовляються внаслідок цього як [*житє*], [*весіє*], [*зіє*];
- відмінковими закінченнями іменників: [*батькови*], [*ковальови*], [*коньом*], [*землею*], [*на полі*], замість [*батькові*], [*ковалеві*], [*конем*], [*землею*], [*на полі*];
- закінченням -ий (у деяких говорах) в прикметниках м'якого відмінювання, мають зазвичай закінчення -ій: [*синий*], [*третий*] замість [*синій*], [*третій*].

Південно-західна вимога фонетично ближча до літературної, ніж північна. Північні говірки відрізняються від літературної мови в основному фонетикою (у вимові, наголосі).

У південно-західному наріччі є такі слова: бараболя, крумплі (картопля), ярець (ячмінь), трепета (осика), хопта (бур'ян), вивірка (білка), когут (півень), льоха (свиня), маржина (худоба), тайстра (торба), нецьки (ночви), плова (дощ), цмок (райдуга), стрий (дядько по батькові), вуйко (дядько по матері), нанашко (хрещений батько), банітувати (лаяти), пантрувати (стежити), окмітовувати (помічати), витуманити (видурити), далєбі (їй-богу), ід (до) [3, с. 4].

Отже, на основі опрацьованих матеріалів можемо зробити висновок, що різні види діалектів є невід'ємною частиною української та англійської мов та продовжують впливати на їх розвиток. Тому їхнє вивчення є важливим. Ми проаналізували відмінності між територіальними та професійними діалектами, які наочно демонструють значні відмінності між стандартною вимовою та діалектним мовленням.

Список використаних джерел

1. Жовтобрюх М. А., Молдован А. М. Східнослов'янські мови. Українська мова. Мови світу. Слов'янські мови. М.: Academia, 2005. С. 545–546.
2. Залізняк М. Г. Українська мова : енциклопедія. Південно-східне наріччя (укр.). Київ. Ізборник. 2000. 341 с.
3. Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [відп. ред. С.В. Шевчук, відп. за випуск Ю. Б. Виноградова, С. В. Глущик. Київ: Видво НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. 171 с.
4. Wardhaugh R. An Introduction to Sociolinguistics (3rd ed.). The UK, Oxford: Blackwell Publishers, 1998. P. 25–57.

*Божана ГУЛЯН,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Граматики – це невід'ємна частина усіх видів мовленнєвої діяльності. Якісний результат буде тільки у випадку, якщо студенти будуть оточені реальними умовами комунікації. Вивчення граматики англійської мови часто сприймається як складне завдання, особливо для тих, хто вивчає мову як іноземну. У традиційних підходах, акцент часто робиться на вивченні граматичних правил та їхньому механічному запам'ятовуванні [3]. У сучасному світі, інноваційні методи - це трансформація освітнього процесу відповідно до вимог часу.

Основними принципами комунікативного методу є навчання через реальне вільне спілкування. Цей спосіб включає в себе інтеграцію всіх чотирьох видів мовних умінь (читання, говоріння, аудіювання та письмо). Граматичні структури, в процесі невимушеного спілкування, - це частина контексту, який швидко запам'ятовується [2]. Граматику можна вивчати індуктивно та дедуктивно. Дедуктивний метод – це стандартний варіант за поясненням правил і практичними завданнями на закріплення. Індуктивна методика має на меті самостійне формулювання правил на основі прикладів.

Комунікативний метод вивчення граматики англійської мови відкриває нові можливості, сприяючи більш ефективному та природньому засвоєнню граматичних структур [1]. Основна ідея комунікативного методу - це навчити студента мовленнєвої компетенції, здатності ефективно спілкуватися. В цьому контексті граматики розглядається не як єдина мета, а як інструмент досягнення комунікативних цілей. Це означає, що граматику можна пояснити та вивчити через контекст, реальні ситуації спілкування, ролеві ігри, діалоги та інші комунікативні завдання. Під час комунікативних вправ студенти часто

працюють у парах або в групах, обговорюючи теми, розв'язуючи проблеми та виконуючи завдання разом. Це стимулює їх активну участь у процесі навчання і сприяє формуванню впевненості в собі під час спілкування англійською мовою. Новітні підручники дають можливість вивчати граматику у формі ігор, які можна використовувати на різних етапах навчання. Завдання варіюються залежно від потреб та самої граматичної теми: рольові ігри, пантоміми, розслідування, головоломки, мозковий штурм тощо. Не менш важливим елементом комунікативного навчання є практичні завдання-проекти [1]. Саме цей елемент допомагає студентам самостійно застосувати всі знання та навички, створюючи щось цікаве та особливе. А під час представлення своїх проєктів, інші студенти слухають та беруть щось для себе. За допомогою такої методики студенти переборюють страх зробити помилку, адже атмосфера легка та дружня, авикладач не акцентує увагу на виправленні, а спостерігає, направляє, допомагає провести аналіз роботи.

Проте, комунікативний метод не підходить для всіх видів студентів чи для всіх аспектів вивчення мови. Наприклад, деякі студенти можуть відчувати потребу в додатковому практикуванні письма або читання, які можуть бути менш активно включені у комунікативні вправи. Також можуть існувати певні аспекти граматики, які потребують більшої уваги до деталей, яку не завжди можна надати в рамках комунікативного методу. Не завжди потрібно відмовлятися від традиційних методів.

Отже, процес освоєння граматики є складним, але його можна урізноманітнювати. Викладачі мають можливість використовувати матеріали, які відображають реальне спілкування. Правила повинні бути стислими та легкими для сприйняття, а закріплення має бути в контексті, що дасть змогу запам'ятати не тільки структуру, а і як та коли її застосувати.

Список використаних джерел

1. Будз І.Ф., Поченюк Я.В. Комунікативний підхід у навчанні граматики англійської мови. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 27. Том 1. 2023. С.156–159.
2. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Том 3. № 27. С. 128–132.
3. Шаргун Т.О., Жукова А.Р., Горошко-Яровик Л.І Особливості комунікативної методики у викладанні іноземної мови як один з ефективних способів розвитку лідерських компетенцій у здобувачів освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2023. Випуск 1 (52).С.237–241.

*Аліна ДУШКЕВИЧ,
асистентка кафедри іноземної
філології та бізнес комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Інклюзивна освіта при вивченні іноземних мов передбачає створення умов, що дозволяють усім учням, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби, ефективно оволодіти мовними навичками. Вказаний процес в свою чергу вимагає відповідної адаптації методів викладання, навчальних матеріалів та оцінювання результатів навчання, в залежності від освітніх потреб таких учнів, а також забезпечення необхідної підтримки для кожного учня.

В науковій літературі поняття «інклюзивне навчання» зводиться до спеціально організованого та керованого навчального процесу взаємодії учителя та учнів у загальноосвітньому навчальному закладі, у результаті якого відбувається задоволення індивідуальних освітніх потреб усіх учнів, засвоєння знань, умінь та навичок [4, с.123]. Таким чином, інклюзивне навчання слід розуміти як систему освіти, що забезпечує рівний доступ до навчання для всіх дітей, незалежно від їх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних або інших особливостей, з метою створення таких умов, за яких усі учні, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, можуть навчатися разом в одному навчальному середовищі та брати активну участь у навчальному процесі.

Також п. 13 ст. 1 Закону визначає інклюзивне освітнє середовище як сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [3].

Натомість І. Малишевська пропонує його розуміння як певну технологію інклюзивного навчання, спрямовану на досягнення кінцевого результату – успішну соціалізацію дітей і молоді з особливими освітніми потребами. За її твердженням, інклюзивне освітнє середовище ґрунтується на принципах інклюзії, враховує об'єктивні та суб'єктивні чинники ефективного розвитку особистості в межах відкритої соціально-педагогічної системи, спрямоване на досягнення чіткої мети, реалізованої змістом інклюзивного навчання дітей та молоді з ООП [1, с.22].

На нашу думку, поняття «інклюзивне освітнє середовище» включає в себе декілька категорій: доступність (адаптація освітніх класів, розроблення спеціальної навчальної, методичної та іншої літератури ((шрифт Брайля, аудіокниги, переклад жестовою мовою, тощо)); адаптація (розробка індивідуальних навчальних планів, які враховують особливості та потреби кожного учня, використання диференційованого навчання); залучення спеціалістів (логопедів, психологів, дефектологів, асистентів учителя); соціальна інтеграція (створення умов для соціалізації учнів з особливими

освітніми потребами); партнерські відносини (формування культури толерантного ставлення).

Так, розглянуті нами в ході проведення дослідження терміни інклюзивної освіти становлять собою основу для подальшого формування понятійно-категоріального апарату фахової мови інклюзивної освіти в Україні. Зокрема слід констатувати той факт, що термінологія інклюзивної освіти, зокрема англomовної включає в себе як власні галузеві терміносистеми так і терміни, запозичені з інших наук. Як слушно стверджують окремі науковці, до її складу входять: власні фахові терміни, що виникли саме в межах сфери інклюзивної освіти (наприклад, tutoring support, inclusive schooling); базові терміни, які є запозиченими з термінології, що становить фундамент цієї галузі знання (терміни спеціальної педагогіки – special education teacher, sign language, early intervention strategies); терміни із суміжних галузей (педагогіки – teacher training, child-centered philology, pre-teaching specialized vocabulary, медицини – disablement, impairment, hard of hearing, physical and mental disabilities, психології – child-centered psychology, development psychology); загальнонаукові терміни, що мають однакове значення в різних галузях знання, але їхнє значення уточнюється та набуває додаткових конотацій у конкретній галузі (American sign language, individual education program (IEP Team), education for all-together) [2, с. 10].

Зазначене в свою чергу зумовлює необхідність здійснення комплексного аналізу такої термінології, здійснення його систематизації із подальшим відображенням в єдиному термінологічному словнику фахової мови інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта при вивченні іноземних мов є важливою складовою сучасної освітньої системи, яка передбачає створення умов для ефективного навчання всіх учнів, зокрема тих, хто має особливі освітні потреби. Це вимагає адаптації методик викладання, навчальних матеріалів та систем оцінювання, а також забезпечення підтримки з боку фахівців з метою задоволення індивідуальних потреб учнів. Згідно з визначенням, інклюзивне навчання є системою, що забезпечує рівний доступ до знань і сприяє соціалізації всіх дітей в одноманітному навчальному середовищі. Важливо також враховувати термінологічні аспекти інклюзивної освіти, які потребують систематизації та аналізу, щоб формувати чітке понятійне поле та сприяти ефективності навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Малишевська І. А. Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2016. №3. С. 19–26.
2. Мігай Н. Б., Камишова Т. М. Англomовна термінологія галузі інклюзивної освіти та її однойменні одиниці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія*. 2021. № 48. Том 2. С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-2.2>.

3. Про освіту. Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

4. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: методичні рекомендації. Рівне: РДГУ, 2014. 74 с.

Ярина БОДНАРЕНКО,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЛІНГВАЛЬНА ПРИРОДА СЛЕНГУ

Здатність до ефективної комунікації, а також належне володіння мовою в усіх її аспектах і особливостях є показником високого рівня освіченості та інтелектуальної обізнаності індивіда. Мова, як відомо, є специфічною формою спілкування та відображення реальності, що постійно реагує на соціокультурні зміни в суспільстві.

Особливо яскраво ці зміни відображаються в сленгу, який репрезентує сучасні реалії, є результатом мовного контакту різних народів і культур. Сленг виникає в мовленні певних соціальних груп, підкультур, або професійних спільнот і часто виконує ідентифікаційну функцію для членів певного соціуму. Саме тому сленгові слова та словосполучення можуть вийти з ужитку або перетворитися на активну лексику.

Сучасний світ не стоїть на місці, разом з ним динамічно розвивається і мова. Мова є засобом спілкування, а не бар'єром. Саме для полегшення спілкування необхідно вивчати розмовні стандарти в іноземній мові [2]. Сленг як невід'ємний елемент сучасної мови є однією з найбільш актуальних і дискусійних проблем сучасної лексикологічної науки, оскільки цей мовний прошарок «протистоїть» літературним нормам. Звісно, сленг як ненормативний елемент може входити в мову літератури, але водночас не є частиною кодифікованої, нормованої мови. Це явище віддзеркалює динаміку соціокультурного життя та визначається як лексичний компонент, що зазнає постійних змін. Його характерною ознакою є тенденція до набуття переносних значень, а також прив'язаність до певних соціальних груп, що зумовлює його унікальність. Оволодіти сленгом – це зрозуміти граматику різних мовних стилів, уміти застосувати їх у потрібний час і в потрібному місці, адже сленг тепер можна почути всюди.

Причини використання сленгу зумовлені прагматичними потребами мовців, які обирають ті мовні одиниці, що найбільш точно відображають їхні думки, почуття та емоції. Нові слова й вислови формуються в процесі живого

мовлення з метою досягнення конкретних комунікативних завдань, а не для планового збагачення лексичного фонду мови, тобто словникового запасу.

Основними причинами вживання сленгових одиниць є глобалізація, технічний прогрес, інновації в культурі тощо. Усе це сприяє розвитку сленгу передусім у значному прошарку розмовної мови, що має тенденцію швидко трансформуватися, постійно змінюватися та оновлюватися.

Загалом сленгові утворення можна поділити на: загальні, тобто зрозумілі для широкого загалу, і спеціальні – слова та словосполучення певної соціальної чи професійної групи, як-от: сленг студентів, футбольних фанатів, асоціальних елементів тощо.

Сленгова лексика може функціонувати як в усному мовленні, так і в літературних творах, на радіо, телебаченні та інтернеті. Вона активно використовується представниками майже всіх вікових та соціальних груп, підтверджуючи свою широку поширеність та актуальність.

Проблематика дослідження сленгу стала предметом наукового інтересу, проте єдиного визначення поняття «сленг» досі не сформовано. Це створює певну багатовекторність у підходах науковців, які займаються дослідженням аналізованої лексики, оскільки сленг розглядається як свідоме і навмисне використання загальнолітературних слів у розмовному мовленні з метою створення ефекту новизни, непередбачуваності, відмінності від звичайних виразів. Так, Ставицька Л. визначає сленг як «мовне середовище спілкування значної кількості людей, яке відрізняється від мовної норми» [3, с.40], а Фріз Чарльз переконаний, що «сучасний сленг має настільки широкі межі й використовується для позначення значної кількості понять, що майже неможливо достеменно визначити, що є сленгом, а що – ні» [4, с. 52].

Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує таке визначення терміна «сленг» – це «1) розмовний варіант професійного мовлення; жаргон; 2) жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків» [1]. Деякі лінгвісти вважають, що використання сленгу може призвести до деградації літературної мови через поширення вульгарних або нецензурних висловів. Інші ж вбачають у ньому важливий культурний елемент, який потрібно захищати і вивчати. Отже, сленг можна визначити як специфічний прошарок лексичної системи, який зумовлений соціальними чинниками, тобто формується та одночасно змінюється під впливом розвитку суспільства, мистецтва, технологій та інших аспектів повсякденного життя. Постійне збагачення мовного фонду за рахунок сленгу на всіх етапах його розвитку є безсумнівним аргументом для проведення ґрунтовних досліджень цього явища.

Із поняттям сленгу співвідносяться такі мовні одиниці як, арго, вульгаризми, жаргонізми та професіоналізми. Ці поняття мають схожі значення і часто важко розмежовувати їх між собою.

Жаргон – це особливі лексичні одиниці та вирази, які використовуються соціально професійними групами, а тому відрізняються від загальноживаної мови. Оскільки жаргон є умовною мовою, він зрозумілий лише обмеженому колу осіб.

Вульгаризми, навпаки, є негативно забарвленими словами та виразами, що суперечать нормам літературної мови. Вони вважаються неприйнятними у спілкуванні і зазвичай асоціюються із соціальними верствами суспільства, які перебувають на нижчому рівні, такими як в'язні чи безпритульні. По суті, вульгаризми відображають грубий мовний стиль.

Агро є секретною мовою, яка використовується злочинними елементами суспільства та має свої власні лексичні та семантичні особливості.

Таким чином, сленг – це субмова, що належить до розмовного типу і характеризується нижчим статусом порівняно із стандартною літературною мовою. Він формується за рахунок як нових, так і вже відомих слів, які набувають особливих, специфічних значень. Незважаючи на поширену думку, що сленг є вульгарним через свою неформальність та можливі граматичні помилки, існує також протилежний погляд: сленг здатний робити мовлення динамічним, зберігати його живим і актуальним. Це пояснюється тим, що сленг бере свій початок у середовищі субкультур, які об'єднують людей різних професійних та соціальних груп. Значну роль у створенні та поширенні сленгу відіграють підлітки, представники кримінального середовища, а також люди без формальної освіти. На сучасному етапі сленг продовжує розвиватися, адаптуючись до нових умов, зокрема до появи нових технологій, способу життя та культур.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник української мови. URL: <https://1531.slovaronline.com/163016-%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B3> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Сечка С. В. Системна характеристика лексичних та соціальних основ англійського сленгу. *Молодий вчений*. 2020. № 5(1). С. 107–110. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5\(1\)_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5(1)_25) (дата звернення: 10.11.2024).
3. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. К. : Критика, 2005. 464 с.
4. Fries Ch. Introduction to American College Dictionary. New York, 2003. 358 p.

Софія ГАРГАТ,
студентка спеціальності 061 Журналістика,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Тетяна МУЗИКА,
доцент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

ТИПОВІ ВИПАДКИ ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У ЗМІ

Мова – це не лише засіб спілкування, а й елемент національної ідентичності та культури, який ми повинні збагачувати, поважати й цінувати. Важливо пам'ятати про існування певних мовних норм та дотримуватися їх

для ефективності та зручності комунікації не лише під час ділової розмови, а й у повсякденному житті.

На сьогодні норма є незамінним елементом мови. З часом та за потреби, мовні норми можуть змінюватися. З-поміж усіх ознак літературної мови, таких як: чіткість, точність, логічність, доречність та доцільність, - саме унормованість є головною.

Літературна мовна норма – це усталені, загальноприйняті правила, регламентації, взірці вживання мовних засобів у письмовій і усній формі спілкування [5, с. 19]. Мовні помилки можуть бути граматичними, лексичними, стилістичними, орфоепічними, орфографічними, акцентуаційними, пунктуаційними. Вони стосуються наголосів, вимови та написання слів, вживання розділових знаків, доречності слів у словосполученнях. Їх порушення можуть призвести до заниження рівня грамотності і культури мови, втрати ідентичності мови. Слід відзначити, що мовні огріхи трапляються досить часто не лише у побуті, а й на сцені, у телевізійних програмах, блогах, офіційних текстах, ми чуємо їх від відомих людей, у зв'язку з чим іноді сприймаємо їх за норму. Мовні помилки в медіа просторі можуть вплинути як на якість матеріалу та ставлення до ЗМІ, так і на становлення та розвиток цілої мовної системи. Одним із найпоширеніших порушень мовних норм, репрезентованих в мас-медіа є лексичні помилки, зокрема надмірне споживання росіянізмів. Безліч грубих порушень можна почути не лише у розважальних шоу на зразок «Супер мама», «Хто зверху?» тощо, а й у повсякденному спілкуванні. Проблема виникає внаслідок двомовності в Україні. В умовах швидкого темпу життєвої та професійної діяльності, деякі помилки можуть залишатися непоміченими. Так, великих масштабів набула негативна тенденція використання телевізійними журналістами відмінкових форм числівників, характерних для російської мови:

- *Коштує від шестидесяти доларів...;*
- *Жителі п'ятидесяти п'яти багатоповерхівок...;*
- *Ролі в семидесяти фільмах...;*
- *Згадати восьмох товаришів...;*
- *Номер журналу «Кроко дил» кінця сімидесятих. [4, с. 107]*

У багатьох ЗМІ всупереч правилам не відмінюють прізвища осіб чоловічої статті: Тараса Шевченко, Миколи Лисенко, а потрібно: Тараса Шевченка, Миколи Лисенка.

Також у медіа часто чуємо порушення акцентуаційної та орфоепічної мовних норм. За вимогою ортоєпії, в нас немає асиміляції за глухістю: «ніш» замість «ніж», «ниска» замість «низка», «блиський» замість «близький» тощо. Поширені порушення акцентуаційної мовної норми трапляються у словах: «листОпад», «нОвий», «чарІвний», «літОпис», «вИпадок», «одИнадять», «нестИ» тощо [3].

Недостатнє знання основних принципів милозвучності редакторами газет спричиняє порушення, що призводять до негативного сприйняття української мови. Яскравим прикладом такої мовної помилки є

тексти, опубліковані у газеті «Вісті»:

- В народі кажуть... - У народі кажуть...;
- Світ вже бачить – Світ уже бачить...;
- Всього чотири літери... - Усього чотири літери...;
- Йдеться про пожежну безпеку - Ідеться про пожежну безпеку...;
- Порівняйте цифри з вказаними вище... – Порівняйте цифри із вказаними вище. [1].

Особливої уваги потребує усне публічне мовлення, оскільки сьогодні воно входить у важливі сфери суспільного і державно-політичного життя. Цей різновид спілкування є складним і вимагає зосередження, адже у такому акті співіснують різні системи, словесний потік посилюється невербальними засобами. Серед багатьох проблем, які виокремилися у сфері функціонування цього різновиду мовлення, варто назвати принаймні найістотніші:

- У багатьох людей вербальна й невербальна поведінка не завжди відповідає прийнятим стандартам;
- Серед журналістів не надто багато тих, хто здатен професійно організувати наше громадянство на ефективні теле- та радіовиступи;
- Значна кількість політиків та посадовців різного рівня не має навичок публічних виступів [2, с 179].

В усному мовленні доволі частими є випадки порушення морфологічних норм, зокрема неправильне узгодження числівників з іменниками: *депутата, двух, ноль, містами заморозки*; використання форми називного відмінка при звертанні – *Павло, Тарас* (замість *Павле, Тарасе*). Типовими і поширеними є випадки, коли, коли чиновники чи високопосадовці не здатні позбутися ненормативних висловів *приймати участь, самий, протирічить закону, замість брати участь, най, суперечить або не відповідає закону*.

У процесі дослідження мовних анормативів нами була звернена увага на тавтологію. Часто вона свідчить про бідність словникового запасу того, хто говорить або пише. Таку помилку можна легко виправити, замінивши одне слово або словосполучення, що повторюється, синонімом або ж прибрати його з тексту.

Наведемо декілька прикладів з газети «Вісті»:

- Літо – найяскравіша, кольорова і багатозвучна пора року. А літній відпочинок... (16.08.2013);
- Острівцець дитинства став улюбленим місцем відпочинку для дітей нашого району, де вони відпочивають... (16.08.2013);
- Редакція газети приймає безкоштовні оголошення в рубрику «Здам квартиру», а також оголошення в рубрику «Візьму на роботу»... (02.05.2014);
- Нагадуємо, що придбати газету «Вісті» ви можете придбати у... (02.05.2014);
- Промінчиком сонця сяє в очах дітей, твоїх дітей. Адже більшість дітей... (29.08.2014).

Важливим показником мовних знань і практичного володіння мовою є правильне вживання розділових знаків, що позначають структуру речення,

виділяють певні елементи висловленого змісту, вказують на особливості вимови. Речення є засобом формування і вираження думок і почуттів, а їх правильне пунктуаційне оформлення має безпосередній зв'язок з процесами мислення і мовлення.

Спілкування між мовцем і адресатом у письмовій формі вимагає дотримання пунктуаційних норм як умови взаєморозуміння. Розділові знаки забезпечують однозначне сприйняття написаного тексту тими, хто його читає. Вони не ставляться хаотично, а, звичайно ж, за певними правилами. Уміти користуватися правилами постановки розділових знаків треба всім, бо саме вони допомагають нам організувати нашу мову, вчать виділяти у тому, що пишемо, щось важливе.

Отже, серед типових порушень мовних норм в українській мові виокремлюємо лексичні, акцентуаційні та орфоепічні, граматичні помилки. Ці порушення можуть негативно вплинути на сприйняття інформації, враження про ЗМІ та ефективність комунікації, адже створюють враження непрофесійності. Зокрема, деякі з типових помилок можуть призвести до спотворення змісту або негативно вплинути на милозвучність української мови. Тож важливо дотримуватись усіх правил, вимог та стандартів як під час публічного виступу, так і в буденних розмовах, адже від цього залежить не лише довіра аудиторії та якість інформації, а й наше сприйняття рідної мови.

Список використаних джерел

1. Грицик Ю. Порушення мовних норм у засобах масової інформації (на прикладі Нововоронцовської районної газети «Вісті»). URL: <http://dudchany.edukit.kherson.ua/Files/downloadcenter> (дата звернення: 23.11.2024).

2. Сербенська О. Інтерференци в усному публічному мовленні та способи їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2011. №24. С. 177–181.

3. Пономарів О. Про найпоширеніші мовні помилки в радіо- й телебаченні. URL: <https://detector.media/infospace/article/125677/2017-05-10-pro-nayposhyrenishi-movni-pomylky-v-radio-y-teleefiri/> (дата звернення: 25.11.2024).

4. Капелюшний А. Росіянізм в телевізійному мовленні і в газетному тексті. *Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика*. 2012. № 33. С. 84–103.

5. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : Підручник. К : Алерта, 2011. 696 с.

*Аліна ГНИДИН,
студентка Івано-Франківського
національного медичного університету
Софія ПТАШНИК,
студентка Івано-Франківського
національного медичного університету,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МЕТАФОРИЗАЦІЯ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Особливою ознакою медичного дискурсу сучасної англійської мови є його насиченість термінами-метафорами. Метафора – художній засіб, який використовується для увиразнення поняття на основі аналогії, порівняння, схожості у переносному значенні. Як правило, метафора не завжди має пряме значення та буквальний відповідник в перекладі, тому в мові використовується контекстуальна заміна [1, с. 202]. Крім цього, метафора також має здатність висвітлювати в мові нові значення та поняття слів, фраз та навіть цілих речень, наприклад: solar plexus – сонячне сплетіння; kidney stones – камені в нирках; frog abdomen – жаб'ячий живіт; open bite – відкритий прикус; closed bite – закритий прикус; target cells – клітини-мішені; defensive cells – захисні клітини; defensive mechanisms – захисні механізми; temporal pole – полюс головного мозку; barking cough – гавкаючий кашель; viral load – вірусне навантаження.

В основі метафоризації медичної терміносистеми переважно лежить оцінка стану організму людини. Спостереження за сучасною мовною картиною світу показує, що багато явищ реальної дійсності описуються «медичною» мовою через численні «симптоми», «синдроми» та «комплекси», які в свою чергу розкриваються через метафори різного типу: «Sydenham's chorea» – «хорея Сиденгама», «Quasimodo syndrome» – «синдром Квазімодо» – «людина з фізичними вадами, що бажає жити як нормальні люди» [1, с. 210].

Учені Джордж Лакофф і Марк Джонсон в книзі «Metaphors we live by» стверджують, що метафори – це не лише мовні конструкції, але й основний елемент людського мислення: «Ми не просто говоримо метафорично, а й мислимо метафорично. Метафори пронизують наше повсякденне життя і організовують наше мислення та сприйняття світу» [2, с. 7]. Практично кожен носій мови сьогодні використовує в мовленні метафори, які відрізняються в різних умовах.

Деякі медичні терміни являють собою метафори, наприклад, в основу терміна blind gut (сліпа кишка) покладено схожість з аналогічним станом людини (мається на увазі її сліпота). Це значення метафорично переноситься на один із сегментів травного тракту. Аналогічно утворено терміни heart murmur (серцеві шуми) і pyramid of medulla oblongata (піраміда довгастого мозку) [3]. Одна з найбільш продуктивних моделей виникнення переносних значень у медичному жаргоні - колірні метафори. Наприклад: golden hour – золота година (так називають зазвичай вельми нетривалий проміжок часу, за який потрібно постаратися надати швидко медичну допомогу пацієнтові, з

яким трапився інсульт або інфаркт); pink eye – рожеве око (гострий контагіозний кон'юнктивіт); yellow disease – жовта хвороба (жовтуватий колір шкіри будь-якої етіології, найчастіше – внаслідок хвороби Боткіна); pink puffer – пацієнт із хронічною обструктивною хворобою легень, (термін походить від дієслова походить від дієслова to puff – важко дихати), тобто в основі цього перенесення значення лежить часта задишка хворого. Деякі метафори в медичному терміні мають літературну аналогію, наприклад, «Alice in Wonderland Syndrome», тобто психічний розлад «синдром Аліси в країні чудес». Цей синдром характеризується явищами дереалізації, деперсоналізації, зоровими ілюзіями, псевдогалюцинаціями, почуттям роздвоєння особистості.

Медична метафора існує в образі комунікативного ресурсу, який полегшує професійну інтеракцію. У перекладі таких термінів важливо зберігати точність й уникати втрати наукового змісту. Звичайна метафора має в основі концепт, який робить зрештою текст яскравим та емоційно насиченим.

Метафоризація як процес створення метафор або використання метафоричних виразів у мові характеризується тим, що об'єкти чи явища, які не мають безпосереднього зв'язку, з'єднуються через певні спільні риси або властивості. Наприклад, «a ticking time bomb» підкреслює небезпеку, що загрожує організму через нерегульовані або приховані фактори ризику, які можуть призвести до серйозних наслідків; «the body as a battlefield» – метафора, що використовується для опису боротьби між здоровими і хворими клітинами в організмі, наприклад при онкологічних захворюваннях; «the body as a fortress» – метафора фортеці використовується для опису захисної ролі шкіри та інших бар'єрних систем організму; «the heart as the engine» – в цій метафорі серце порівнюють з двигуном, що підкреслює його важливість у підтримці життєдіяльності організму; «the immune system as an army» – імунну систему часто порівнюють з армією, що захищає організм від хвороб; «antibodies as soldiers» – антитіла описують як солдатів, які борються з інфекціями в організмі; «molecular machines» – білки або інші молекули порівнюються з машинами, що виконують специфічні функції в клітині; «the brain as a computer» – у цій метафорі мозок порівнюють з комп'ютером, що обробляє інформацію; «cancer cells as invaders» – у цій метафорі ракові клітини описують як ворогів, що вторгаються в здорові тканини організму; «cloning as a photocopy» – процес клонування порівнюється з виготовленням копії оригіналу, що полегшує розуміння процесу; «DNA as a blueprint» – в цій метафорі порівнюють ДНК з кресленням або планом для організму, що визначає його характеристики; «Cell membrane as a gatekeeper» – тут описують клітинну мембрану як воротаря або бар'єра, що контролює, що входить і виходить з клітини.

Таким чином, метафора у медичній терміносистемі сучасної англійської мови використовується з метою привернення уваги пацієнта або колеги, щоб у доступній, стислій формі передати складну ідею або професійну інформацію, надати емоційного забарвлення темі висловлювання, увиразнити симптом чи

побудувати авторське бачення, допомогти пацієнтові сформувати уявлення про стан його здоров'я і перспективи лікування. Основна функція метафори у професійній комунікації працівника охорони здоров'я є прагматичною, тому розцінюємо метафору як дієвий інструмент впливу на свідомість та емоційну сферу пацієнта чи колеги-медика.

Список використаних джерел

1. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.
2. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
3. Segen's Medical Dictionary. (2011). URL: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/Pollyanna+principle>.
4. Montalt V. *Medical Translation Step by Step: Learning by Drafting*. L.; N.Y. : Routledge, 2014. 333 p.

***Вікторія ГУМЕНЮК,**
студентка спеціальності 081 Право
Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – **Ольга ПЕТРІВ,**
доцент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МЕМ ЯК РІЗНОВИД СМІХОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ОСОБЛИВОСТІ, ТЕМАТИКА, ЗНАЧЕННЯ

Мем – головний елемент сучасного інтернет-фольклору [2]. Український мем – це особливе явище, що відображає специфіку українського суспільства, його цінності та гумор. У сучасному світі цей різновид сміхової культури став важливим засобом комунікації, самовираження та навіть підтримки національної ідентичності. Меми швидко поширюються, перетворюючись на феномен колективного гумору, відображаючи настрої суспільства, його реакцію на події та допомагаючи українцям краще розуміти один одного в динамічному й часто нестабільному світі. Особливо під час повномасштабного вторгнення росії меми об'єднують, підбадьорюють, зміцнюють бойовий дух.

Особливості українських мемів. Українські меми мають кілька важливих характеристик. По-перше, вони дуже динамічні. Нові теми з'являються й швидко набирають популярності, тоді як старі швидко забуваються. Як наслідок, меми часто відображають поточні події та є своєрідним коментарем до політичних, соціальних та культурних процесів. По-друге, українські меми емоційно насичені й часто містять іронію, сатиру, сарказм та самоіронію як спосіб вивільнення та подолання емоційної напруги. Крім того, вони часто набувають національної специфіки й зумовлені культурним контекстом, у якому їх розуміють українці. Це стосується

використання специфічних висловів, слів та образів, а також алюзій на історичні та культурні явища. Популярні образи українських традицій, фольклорні персонажі та національні символи (наприклад, тризуб, синьо-жовтий прапор) часто трапляються в мемах, створюючи відчуття єдності та національної належності. Також, незважаючи на локальний характер, багато українських мемів стають популярними за межами країни, демонструючи універсальність гумору.

Сьогодні меми – досить поширена художня гумористична форма, яка манерою виконання та змістом подібна до шаржу. Однак шарж вирізняється доброзичливим ставленням, на відміну від мему, в основі якого – сарказм, гостра сатира та висміювання. У мемах чітко простежуються життєві переконання, позиції, погляди, настрої суспільства, що становлять національну систему цінностей. У будь-якому мемі закладена конкретна історія, ситуація, подія, що розкривається здебільшого за допомогою гумористичних картинок. Така візуалізація інформації формує особливу видову групу сміхової культури українців у культурно-мистецькому просторі. Вирізняючись особливим гумором, сьогодні меми набули широкої популярності в медіа-просторі [1, с. 27].

Тематика українських мемів. Тематика мемів в Україні багатогранна, але є кілька основних напрямів, які мають найбільшу популярність:

– політика та війна: через вторгнення росії та внутрішні політичні події меми стали важливим способом осмислення ситуації, що склалася. Зображення політичних лідерів, висміювання ворогів, підтримка українських військових та їхніх досягнень – усе це дає змогу українцям виразити ті емоції, які важко висловити звичайною мовою;

– побут, стосунки та національні стереотипи: самоіронія є типовою рисою українського гумору, і меми активно експлуатують образи, пов'язані з національними стереотипами (наприклад, любов до сала, борщу, певний тип господарності та завзятості). Такі меми не тільки веселять, але й зміцнюють зв'язок із національними рисами та традиціями. Окрім великих тем, меми часто зображують щоденні ситуації, з якими стикаються люди, як-от: конфлікти на роботі, стосунки між партнерами, проблеми зі здоров'ям або фінансами. Це дає змогу людям бачити в цих ситуаціях щось спільне й легше їх переживати;

– соціальні проблеми та психологія: меми також використовуються для обговорення економічної ситуації, проблем в освіті, медицині та інших соціальних сфер. Вони створюють певну форму соціальної критики, завдяки якій люди усвідомлюють спільні проблеми та ставляться до них із гумором;

– культура, спорт: українські меми на тему культури й спорту охоплюють різноманітні аспекти, зокрема мову, традиції, звичаї, літературу, музику, кіно, сучасні культурні явища, спортсменів, спортивні змагання тощо.

– історія: меми на тему історії є важливою частиною сучасної мем-культури, оскільки вони допомагають переосмислити минуле, привернути увагу до важливих подій та образів і підтримати національну самоідентифікацію українців.

Значення. Меми відіграють кілька важливих ролей у житті українців. По-перше, вони функціонують як засіб емоційної розрядки та зниження напруги. Особливо у важкі часи війни та соціальної нестабільності меми допомагають людям подолати страхи, відчуття єдності та підтримати бойовий дух. По-друге, вони є своєрідним інструментом соціалізації, особливо для молоді, яка може використовувати їх для вираження своїх поглядів, ідей та розуміння світу. Меми створюють своєрідну віртуальну «спільноту», до якого легко приєднатися, поділяючи спільні цінності та бачення. По-третє, вони сприяють розвитку національної ідентичності. Меми часто відображають патріотизм, любов до батьківщини, підтримку української мови та культури. Особливо у воєнний час меми стають символом стійкості та сили українського народу, демонструючи його готовність з гумором долати навіть найскладніші виклики.

Проте варто пам'ятати, що будь-який мем здатен когнітивно впливати на свідомість людей. Негативна інформація, закладена в ньому, стає потужним маніпулятивним інструментом у суспільстві. Тому важливим є правильне розуміння мему, особливо в сучасних воєнних реаліях, коли переважає інтернет-комунікація. Безперечно, ефект комізму, закладений у мемі, емоційно впливає на реципієнта, тому така гумористична репрезентація ідеї повинна бути переконливою та згуртовувати українців для вираження твердої позиції суспільства. «Окрім користі для інформаційної війни, гумор також сприяє об'єднанню людей. Якщо є культурний мем, зрозумілий конкретній спільноті, він її згуртовує. А консолідація – одна з головних умов перемоги українців» [1, с. 27].

Висновок. Українські меми – справді складне й багатогранне явище, важлива частина сучасної сміхової культури, що відображає специфіку, історію, настрої, почуття та цінності суспільства. Це не тільки про щось поверхове, несерйозне, а й про дещо глибше й глобальніше. Вони виконують важливу соціальну функцію, об'єднуючи людей, виражаючи емоції та критикуючи сучасну суспільну систему, допомагають нам долати труднощі, висловлювати своє ставлення до подій та зберігати національну ідентичність. Через меми українці демонструють свою єдність і стійкість, доводячи, що гумор є не лише засобом самовираження, а й потужною силою для підтримки духу та надії.

Варто зазначити, що агресивне вторгнення рф в Україну підсилило вагомість сміхової культури українців, яка виявляється через сатиру, сарказм, іронію та гумор. Це своєрідна зброя проти окупанта, яка має величезну візуальну інформативну силу [1, с. 28].

Отже, меми – це не просто розвага, а форма сучасного фольклору, у якій через гумор передається досвід та прагнення людей. Це своєрідний символ української незламності, здатності знаходити вихід та сили навіть у найскладніші часи. А вивчення українських мемів дає змогу глибше зрозуміти сучасне українське суспільство та його цінності.

Список використаних джерел

1. Мельник М. М. Різноманітність новітніх форм сміхової культури в

медійному просторі України. Культура і сучасність : альманах. 2022. № 2. С. 24–29. URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4696/Kultura_i_suchasnist_2_2022-24-29.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 9.11.2024).

2. Черниш О. Гумор проти ракет. Як Україна жартує під час війни. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61473573> (дата звернення: 9.11.2024).

Вероніка ДОЛІД,
студентка спеціальності 025 Музичне мистецтво
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Тетяна МУЗИКА,
доцент кафедри української філології,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКІЙ ПІСЕННІЙ ТВОРЧОСТІ

Мова є одним із ключових засобів комунікації в мистецтві, зокрема в музиці. Пісенна творчість є засобом, через посередництво якого відбувається спілкування між аудиторією та митцями, сферою, у якій через особливі концепти представлено картину світу як окремої людини, так і певної нації. Українське пісенне мистецтво завжди було багатою культурною скарбницею, репрезентантом національної ідентичності. У час російсько-української війни, коли зацікавлення українською культурою, у тому числі музикою, несподівано зростає, коли пісенна творчість стає одним із символів нашої країни, дослідження мови музичних текстів на різних рівнях, зокрема вивчення порушення мовних норм у мові музичних текстів, є важливою та актуальною темою.

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що музичні тексти, особливо популярних жанрів, мають значний вплив на мовну культуру та мовлення, формуючи певні звички та стилістичні особливості спілкування. Використання ненормативної лексики, сленгу, діалектизмів та інших порушень мовних норм у музиці часто сприяє поширенню таких елементів і у повсякденному мовленні. Детальний аналіз цих випадків дає змогу не лише зрозуміти, як музичні тексти впливають на трансформацію мовних норм та актуалізацію нових стилістичних засобів, але і як музика відображає настрої, проблеми та ідеї суспільства, висвітлює соціальні зміни. Окрім цього, мовні помилки можуть бути засобом самовираження виконавців, підкресленням їхнього індивідуального стилю чи творчого підходу. Аналіз цих порушень дозволяє глибше зрозуміти специфіку музичного мистецтва, побудованого на нестандартних мовних формах. Часте використання певних мовних відхилень у музичних текстах поступово формує нові тенденції у мові. Вивчення таких тенденцій допомагає простежити, як музика може впливати на мовні зміни у суспільстві загалом.

Метою нашого дослідження є аналіз сучасних українських пісень та дослідження типових випадків порушення мовних норм у них.

Об'єктом дослідження стали тексти сучасних виконавців, таких як: Христина Соловій, Перфенюк, Jerry Heil, Kazka, Schmalgauzen, badactres, гурти «Скрябін», «Океан Ельзи» та ін.

Останнім часом в світовому музичному просторі простежується значне зростання популярності пісень українською мовою. Після розпаду Радянського союзу відбувалися уже перші спроби популяризації українського музичного контенту, проте доволі велика частка текстів на телебаченні, радіо тощо були російськими. Часто автори пісень відзначають, що писали російською вимушено, що цього хотіли продюсери, слухачі, що відтак породило ситуацію, коли попит на російськомовну музику був значно більшим, ніж на українську. Окрім того, у багатьох інтерв'ю виконавці розповідають, що їхні пісні не хотіли транслювати на радіо тільки через мову, просили перекласти цю ж пісню на російську, бо вважали пісню гарною, але мову – неактуальною. Так, зокрема Марія Бурмака в своєму інтерв'ю згадувала: «Мої пісні не брали на радіо, бо вони українською» [1]. На нашу думку, окреслена ситуація була одним із чинників того, що в текстах пісень сучасних пісень наявна велика кількість мовних помилок.

Проаналізувавши творчість деяких українських гуртів та виконавців, ми встановили, що найчастотнішими помилками в них є лексичні, акцентуаційні, граматичні.

Серед найпоширеніших **лексичних** помилок у проаналізованих нами текстах виділяємо такі, як: вживання сленгу, неформальних виразів, використання іншомовних слів і кальок. Так, у пісні «Стежечка» Христини Соловій використано слово *унесла*, яке є варіантом російської мови. Рядки композиції виконавців Kola та Parfeniuk «Температура» ілюструють використання русизму *ноль* замість питомо українського нуля «Як розпалити вогонь В серцях яких Температура на *ноль*» У творчості призерки Євробачення 2024 року Jerry Heil часто зустрічаються помилки; наприклад пісня «*Охрана, отмена*» вже у назві має помилку. Виконавиця badactres в пісні «Абонент» в уривку «Абонент не абонент? Так, це мій аргумент Поза зоною *відносин* Встановила по connect» помилково вживає слово «відносин» замість «стосунків».

Серед поширених порушень **акцентуаційних** норм української мови в сучасних піснях виділяємо зокрема такі: «Зотліла ніч, зранку все стало *сірЕ*», «Врятую від стріл твоїх хоч би *тілО*» (Kazka «Плакала»), «Космос пахне весь *зорЯми*» (Schmalgauzen). Трапляється так, що причиною порушень акцентуаційних норм є той факт, що автори пісень стверджують, що з іншим наголосом краще римується рядок. Христина Соловій у своїй композиції використовує західний варіант наголошування дієслів майбутнього часу: «Очі тобі *зав'Яжу*, І серце своє *покаЖу*, Тобі про все *розкаЖу*» («Тримай»), порушуючи тим самим норми наголошування.

Нерідко трапляються у сучасних піснях й **морфологічні** помилки. Так, єдина українськомовна пісня репертуару музичного гурту «Время и Стекло»

починається рядком «Моя любов чорна біль». Ці рядки репрезентують ще одну типову морфологічну помилку, що полягає в неправильному узгодженні слова «біль», що є іменником чоловічого роду. У пісні «Губи у губах» Jerry Neil і Володимира Дантеса порушено узгодження роду присвійного займенника *свій* та іменника (аббревіатури) *ДНК* «Залишай у жінках мого міста компоненти свого *ДНК*». Популярний співак Dzidzio у своїй композиції «Каділак» використовує «до упора» замість «до упору», «номера замість «номери», «сюда» замість «сюди», що є порушенням морфологічних норм української мови. В одній із пісень гурту «Океан Ельзи» використано помилкову форму наказового способу дієслова «давай залишимо більше для нас...» («Океан Ельзи») замість нормативної «залишмо» чи «залишімо».

Зважаючи на те, виконавці досить сильно впливають на своїх слухачів, фанати часто переймають звички артистів, манеру поведінки та мовлення, коли ж у піснях є такі помилки, люди починають сприймати їх як правильні слова.

На нашу думку, існує кілька чинників порушення мовних норм, серед яких є намагання створити власний «стиль», вплив західних тенденцій, намагання адаптувати тексти до цільової аудиторії тощо. Звісно, розвиток пісенного мистецтва, формування певних текстових традицій відбувалося рід впливом соціально-політичного становища України.

Отже, до найтипівіших порушень мовних норм в українських пісенних текстах належать: лексичні, морфологічні, акцентуаційні. Установлено, що неправильне вживання слів, помилки в граматиці, наголосах чи інтонаціях можуть призводити до неправильного розуміння твору або спотворення його смислу. З іншого боку, у сучасній музиці навмисне використання мовних помилок може мати певну стилістичну або експресивну функцію, додаючи індивідуальності твору. Вивчення цих помилок дозволяє зрозуміти, як вони впливають на слухачів, і розробити рекомендації для покращення якості текстів.

Список використаних джерел

1. Марія Бурмака про те, як вийти з кола російськомовності Електронний ресурс. URL: <https://radioukrajina.cz/novyny/z-rky-ukrajins-kogo-soyb-zy/mar-ja-byрмака-pro-te-jak-vyjty-z-kola> (дата звернення: 11. 11.2024).
2. Наше : тексти пісень. URL: <http://nashe.com.ua> (дата звернення: 11. 11.2024).
3. Яручик Ю. Культура мовлення українських музичних гуртів. На матеріалі пісенних текстів «Океану Ельзи», «Скрябіна», «Бумбокса». Дивослово. 2012. №8. С. 36–39.

Лілія ДУХ,
студентка спеціальності
026 Сценічне мистецтво,
Фаховий коледж
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Інна ВАРВАРУК,
завідувачка кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
м. Івано-Франківськ, Україна

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО КОНТЕНТУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Зростання популярності соціальних мереж стало одним із найвизначніших явищ сучасності. Ці платформи не лише дають можливість людям спілкуватися та обмінюватися інформацією, але й сприяють формуванню потужних інструментів для самовираження та творення громадської думки.

В Україні соціальні мережі відіграють особливу роль. Вони стали майданчиком для консолідації суспільства, мобілізації та опору агресору під час війни. Одним із важливих аспектів цієї трансформації є зростання популярності українськомовного контенту. Ця тенденція свідчить про зміну мовних уподобань українців та зміцнення національної ідентичності. Саме аналіз цих питань і зумовлює ***актуальність дослідження***.

Мета дослідження – проаналізувати зміни у використанні української мови в соціальних мережах під час повномасштабного вторгнення росії в Україну.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну використання української мови в популярних соціальних мережах значно зросло. Кожен українець намагався обірвати будь-які зв'язки з усім, що пов'язане з країною-окупантом. Про це свідчать результати дослідження, проведеного Центром контент-аналізу. *«Вперше за всю історію нашого дослідження частка дописів, які робляться в українському сегменті соціальних мереж українською мовою, переважає. Ми маємо станом на зараз 56% дописів українською мовою, вони робилися у серпні-вересні 2024 року»* [5], – сказав керівник аналітичного відділу Центру контент-аналізу Сергій Стуканов.

Українська мова тепер переважає майже в усіх найпопулярніших соціальних мережах. Однак позиції російської мови залишаються досить міцними: нею пишеться кожен другий допис. У соціальних мережах Facebook, Twitter та Instagram – української стало набагато більше. Найбільша «мовна революція» відбулася в Instagram, де тепер українською публікується понад 90% дописів, тоді як у Facebook та Twitter (X) – 75-80%. У порівнянні з минулим роком частка української мови в цих соціальних мережах становила 65–70%, а у 2020 – коливалася в межах 15–25%. Цікаво, що ця тенденція спостерігається як у приватних, так і в публічних акаунтах, а також серед

організацій (Мал. 1) [3].

СПІВВІДНОШЕННЯ МОВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

(на основі досліджень Центру контент-аналізу в 2020, 2022, 2023 і 2024 роках)

Мал. 1. Дослідження Центру контент аналізу за жовтень 2024 року.

Відзначимо, що згідно з даними дослідження Центру контент-аналізу, проведеного в жовтні за 2024 рік, спостерігається значне збільшення кількості дописів українською мовою, особливо в східних регіонах країни. У західних областях цей процес розпочався ще на початку повномасштабного вторгнення, коли частка дописів українською мовою швидко зростає до понад 85% вже у червні 2022 року. Зараз цей показник збільшився до 95%. У східних областях також фіксується зростання контенту українською. Найбільш суттєвий прогрес демонструє Сумщина, де кількість україномовних дописів зростає на 16%. Київщина також показує високий рівень використання української мови – близько 84% дописів, тобто «вперше українська мова має сильніші позиції в Харківській, Дніпропетровській та Миколаївській областях» [3].

Як бачимо, історія вкотре доводить, що тільки через трагічні й складні події в суспільстві відбувається зміна суспільних орієнтирів, усвідомлення громадянами процесів, які підтримують державну політику, й, що важливо, активізують процес українізації й утверджують українськомовні позиції, хоч це й прописано на законодавчому рівні. Однак, наразі складно однозначно стверджувати, чи стало загалом більше українськомовних українців не лише в соціальних мережах. При цьому, маємо врахувати кілька факторів, які спричинили створення українськомовного контенту:

- зростання популярності соціальних мереж загалом;
- зміна поведінки користувачів внаслідок війни, коли вони більше часу проводять онлайн;
- свідоме використання української мови як акту патріотизму та опору російській агресії.

Ще однією причиною формування українськомовного контенту є загальні тенденції, які показують, наскільки українська мова є рідною для громадян. Позитивно, що саме серед молоді цей відсоток зростає. Відповідна динаміка залежить і від регіону. Порівняймо результати: за даними соціологів станом на 2021 р., 76% жителів країни вважають українську мову рідною, 19% – російською. Водночас 30% російськомовних назвали своєю рідною мовою українську. 86% вважають, що українська мова має бути єдиною державною

мовою, 10% підтримують статус російської як офіційної в окремих регіонах, лише 3% за російську як другу державну мову в Україні [3].

Наприкінці 2000-х років значна частина української молоді перебувала під впливом російського контенту. Причиною цього стали відповідні соціальні мережі, блогери, меми, що швидко просочувалися до кожного користувача. Ті, хто намагався створювати український контент, стикався із низкою проблем. Сьогодні перегляд українськомовного відео чи подкасту – це практично виборювання права на наш голос у світовій сфері розваг. *«Інтернет є вкрай важливим для формування державної мовної політики, інформаційної гігієни та безпеки, а також для боротьби з російською пропагандою й дезінформацією»* [4], – зазначив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень.

Саме тому творення українськомовного контенту в соціальних мережах має кілька причин:

1) національна самоідентифікація, тобто створення якісного контенту рідною мовою, що сприяє підвищенню патріотизму, дарує відчуття гордості, об'єднує суспільство та допомагає краще зрозуміти земляків;

2) культурний розвиток, який повинен відбуватися державною мовою; щоб не розгубити його, потрібно постійно підтримувати, розвивати та популяризувати нові формати поширення інформації українською мовою;

3) підвищення інтересу до українського продукту, адже розвиток українськомовного контенту може стати стимулом для інновацій та підтримки креативних проєктів.

Однак, найскладнішим завданням на сьогодні є переконання громадян у тому, що спілкуватися державною мовою – потреба, необхідність, тренд. І тут роль кожного з нас є надзвичайно важливою, адже ми можемо й повинні:

– підтримувати український контент, тобто переглядати українські фільми та серіали, слухати українську музику, читати українські книги, підписуватися на українські ютуб-канали та сторінки в соціальних мережах;

– розповідати про український контент своїм друзям та знайомим, ділитися враженнями, рекомендувати цікаві проєкти, заохочувати інших долучатися до популяризації українського контенту;

– використовувати українські продукти та послуги, підтримувати українських виробників, вибирати українську мову в інтерфейсах та налаштуваннях, надавати перевагу українським брендам.

Зараз немає виправдання для споживання російськомовного контенту. Раніше деякі люди могли виправдовувати споживання російськомовного контенту нестачею якісного україномовного альтернативного контенту. Однак, це твердження вже не актуальне, адже зараз доступно безліч високоякісних україномовних продуктів у різних сферах. Важливо підкреслити, що споживання російськомовного контенту не лише позбавляє нас можливості насолодитися якісним продуктом, але й може містити неправдиву та упереджену інформацію, яка сфабрикована російською пропагандою.

Таким чином, зростання використання української мови в соціальних

мережах стало важливим елементом формування національної ідентичності та патріотизму серед українців, особливо після початку повномасштабного вторгнення росії. Вплив війни, соціально-політичні обставини, а також потреба протистояти російській пропаганді сприяли збільшенню частки україномовного контенту, особливо серед молоді. Цей процес відображає не лише зміну мовних уподобань, але й культурну та соціальну трансформацію суспільства, яке прагне утвердити Україну на міжнародній арені як сильну і самобутню державу.

Список використаних джерел

1. Осадча Я. Українська мова в соціальних мережах. Дослідження 2023. *Українська правда*. 31 жовтня 2023 р. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/10/31/257343/> (дата звернення: 13.11.2024).
2. Птаховська Д. Чому важливо створювати, дивитися та популяризувати україномовний контент. *24 канал*. 10 жовтня 2023 р. URL: <https://cutt.ly/CeKeClRi> (дата звернення: 13.11.2024).
3. Українська мова у соцмережах: що змінилося після початку повномасштабної війни. *Центр контент-аналізу*. 29 жовтня 2024 р. URL: <https://cutt.ly/AeKeCaA1> (дата звернення: 13.11.2024).
4. Українська мова домінує в соцмережах та медіа: результати дослідження від 29 жовтня 2024 року. *Уповноважений із захисту державної мови*. URL: <https://cutt.ly/LeKeVN5w> (дата звернення: 12.11.2024).
5. Уперше за історію українська мова переважає в соцмережах: результати дослідження. *#ЩоТам*. 30 жовтня 2024. URL: <https://cutt.ly/xeKeVl4c> (дата звернення: 12.11.2024).

Ярослав СЬОМА,
студент Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила;
науковий керівник – Михайло КОВАЛЬЧУК,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

СТРУКТУРА ПРОСТИХ УСКЛАДНЕНИХ РЕЧЕНЬ У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Упродовж останніх років в україністиці помітно відроджується інтерес до проблем поетичного синтаксису Шевченка. Протягом останніх десятиліть мовознавці зосередилися на опрацюванні його поезики на рівні ускладненого речення, зокрема, предметом вивчення були звертання, однорідні члени, прикладки, уточнювальні звороти, вставні слова. Переважно думки мовознавців сходяться на тому, що зі структурно-семантичного погляду серед простих речень різноманітного спектру переважають ускладнені речення.

Метою пропонованої праці буде аналіз структурних особливостей тексту окремих поетичних творів Тараса Шевченка. Поетичному синтаксису Великого Кобзаря властиве ускладнення простого речення, представлене різними формами. До них належать звертання, вставні конструкції,

відокремлені приєднувальні та парцельовані, однорідні члени речення як форма вияву універсального принципу повтору. Звертання здебільшого розгорнені, з емоційними епітетами і позитивного, і негативного забарвлення:

«Схаменіться, недолюди, / Діти юродиві!» («І мертвим, і живим...»).

Серед багатьох оригінальних звертань виокремлюється емоційне виділення у звертання означення і – через повтор – підмета – особового займенника:

«Чого ж ви чванитеся, ви! / Сини сердешної України!» («І мертвим, і живим...»).

Широко вживання набули речення-звертання з високою експресивністю, звертальних вигуків-вокативів: *«Муко! Муко!»*. Загалом поет часто послуговується експресивною формою звертання до неживого об'єкта.

Визначенню стилістичного потенціалу звертань, риторичних звертань і звертальних груп у прямому і переносному значенні в художніх творах Шевченка присвячено праці Л. Кадомцевої, Р. Козак, Г. Циганенко та ін. Особливу увагу дослідники приділили прикладкам у складі звертань [3, с. 235-238; 2, с. 3-14; 5, с. 237].

Живомовного характеру поезіям Шевченка надають також вставні конструкції і частки, типові для розмовного синтаксису українця; особливо широко вони представлені в мові, що звернена до співбесідника:

«Довго вони, як бачите, / Меж мови-розмови / Цілувались, обнімались / З усієї сили» («Гайдамаки»).

Вказівні частки *он, онде, ото ж*, як і вказівні прислівники *отам, отак*, вказівні займенники *той, отой, ота* надають поетичному тексту народнорозмовних рис:

«Гуляючи, як той казав, / Шматок хліба з'їсти» («Сліпий»).

Типові для народнорозмовної мови, придієслівні частки (насамперед частки *собі, ну, та й ну, як, аж, таки, же, ж*) у мові поета створюють ефект невимушеної розповіді чи розмови:

«Пливуть собі та співають» («Іван Підкова»);

«Боже милий! / Як хочеться жити» («Ми восени таки похожі»).

Функції часток докладно описав В. Ільїн [1, с. 58-59].

Помітне місце серед досліджуваних синтаксичних явищ посідають приєднувальні конструкції, найчастіше зі сполучниками *і та а* [1, с. 55; 3, с. 495-504]:

«Кохалася мати сином, / Як квіткою в гаї, / Кохалася... А тим часом / Батько умирає» («Сова»).

За принципом приєднувальних конструкцій оформляються ряди однорідних членів речення, частіше однорідних присудків:

«Ввійшов Марко в малу хату / І став у порогу... / Аж злякався» («Наймичка»).

Близькою до цього явища є така ознака Шевченкового синтаксису, як парцеляція – членування єдиної синтаксичної одиниці на формально самостійні частини:

«Дитина б тая виростала / Без Матері, і ми б не знали / І досі правди на землі! / Святої волі!» («Марія»).

Характерною синтаксичною ознакою поетичного стилю Т. Шевченка також є стилістично навантажене повторювання різних членів речення, найчастіше – дієслівних присудків, однорідних присудків:

«Покинув ниву я і рало, / Покинув хату і город. / Усе покинув» («Варнак»).

«А Ярина / То клене, то просить, / То замовкне... поцілує, / То знов заголосить!» («Сліпий»).

Іменникові повтори в поезії Шевченка використано на позначення великої кількості чогось, найчастіше – у неповних реченнях з іменниковим присудком:

«Аж глядь – палати зайнялись. / Пожар! пожар!» («Марина»).

Високу частотність демонструє повтор анафоричних сполучників *і, а*, меншою мірою – *та, та й* (близько 50 випадків на 1000 вживань) [див.: 1, с. 54]:

«Виглянь, голубко, / Та поворкуєм, / Та посумуєм» («Гайдамаки»).

Ознакою спорідненості з народнопісенною творчістю в мові Шевченка виступають різнотипні повтори прийменників: *«За Києвом, та за Дніпром, / Попід темним гаєм, / Ідуть шляхом чумаченьки, / Пугача співають»* («Катерина»).

Яскравими прикметами мови Шевченка, як і народної пісні, є повтор прийменника перед постпозитивним означенням [1, с. 56]:

«Пішла в садок у вишневий, / За сльозами за гіркими / І світа не бачить» («Катерина»), а також повтор означуваного, другий елемент якого поширюється одним означенням, наприклад:

«В степу, безлюдному степу» («Муза»).

Таким чином, різні напрями досліджень синтаксичних особливостей поетичного тексту Т. Шевченка на рівні простого ускладненого речення і надалі залишаються актуальними в контексті розвитку української мовознавчої науки, зокрема в напрямі всебічного опрацювання синтаксису мови Великого Кобзаря.

Список використаних джерел

1. Ільїн В. Оформлення присудка в українських поезіях Т. Г. Шевченка. *Дослідження з синтаксису української мови*. К., 1958. С. 52–59.
  2. Кадомцева Л. Із спостережень над граматичними і стилістичними функціями звертань у поезії Т. Г. Шевченка. *Дослідження з мовознавства: зб. ст. аспірантів і дисертантів*. К., 1963. Вип. 2. С. 3–14.
  3. Козак Р. Трансформація розмовно-мовленнєвих конструкцій в експресивні засоби поетичного синтаксису (На матеріалі художнього мовлення Т. Г. Шевченка). *Наукові праці. Кам'янець-Подільський держ. ун-т. Кам'янець-Подільський*, 2005. Вип. 9. С. 235–238.
  4. Скляр С. Стилістична роль повторів у поезіях Т. Г. Шевченка (атрибутивні сполуки). *Дослідження з мовознавства: зб. ст. аспірантів і дисертантів*. К., 1963. Вип. 2. С. 15–23.
- Циганенко Г. Прикладка у мові віршів Т. Шевченка. *XXX наукова*

Олександра МАСНЮК,
магістрантка II курсу спеціальності 035 Філологія,
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу;
Мар'яна ШТОГРИН,
завідувачка кафедри філології та перекладу,
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,
кандидатка філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна

ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ГЕОДЕЗІЇ

Англійська геодезична термінологія – незамінний інструмент у сучасній науці та інженерії. Її використання забезпечує точність, уніфікованість і зрозумілість у міжнародному контексті, що сприяє ефективному обміну даними, інтеграції технологій і стандартизації підходів до вирішення складних завдань.

Функційні особливості термінології геодезії полягають у виконанні кількох важливих ролей, що допомагають фахівцям точно передавати інформацію, ефективно спілкуватися та працювати з технічними даними для створення глобальних інфраструктурних проєктів, моніторингу кліматичних змін і впровадження інновацій.

Термінологія геодезії виконує такі основні функції:

1. Геодезичні терміни передають точне значення, яке легко зрозуміти спеціалістам. Кожен термін чітко визначає об'єкт, явище або процес, уникаючи неоднозначності, наприклад, *altitude* вказує на висоту над рівнем моря, що є загальноприйнятим і зрозумілим терміном у міжнародному середовищі - інформативна функція.

2. Використання стандартних термінів дозволяє фахівцям з різних країн легко взаємодіяти, наприклад, термін *GPS* (Global Positioning System) відомий і використовується однаково в усіх країнах, без перекладу або адаптації - комунікативна функція.

3. Терміни допомагають структурувати знання в геодезії, групуючи схожі поняття за категоріями. Це сприяє точнішій класифікації методів та інструментів, наприклад, терміни *geodetic surveying* (геодезична зйомка) та *topographic surveying* (топографічна зйомка) допомагають розмежувати різні види зйомок у межах геодезії - класифікуюча функція.

Групування термінів за категоріями спрощує також процес навчання для студентів: наприклад: класифікація інструментів на "традиційні" (теодоліти) та "сучасні" (тотальні станції, лазерні сканери) полегшує розуміння технологічного прогресу. Систематизація термінів дозволяє швидко знайти

необхідну інформацію у спеціалізованих довідниках: наприклад: глосарії або стандарти, як-от ISO 19111, групують терміни за темами.

4. Термінологія в геодезії допомагає формувати систему знань, де кожен термін має своє місце і значення. Всі терміни співвідносяться один з одним, формуючи чітко визначену ієрархію, наприклад, термін *coordinate system* (система координат) є базовим і має кілька підкатегорій: *cartesian coordinate system* (декартова система координат) та *polar coordinate system* (полярна система координат) – систематизуюча функція

5. Використання єдиних стандартів термінології дозволяє уникати непорозумінь у глобальному масштабі [1, ст. 147-148]. Міжнародні стандарти, такі як ISO та рекомендації Міжнародної асоціації геодезії (IAG), сприяють стандартизації геодезичних термінів, наприклад, термін *datum* використовується для позначення стандартної математичної моделі, яка служить основою для визначення координат на земній поверхні. *WGS84* (World Geodetic System 1984) — загальноприйнята глобальна система відліку, що застосовується в GPS [4] – стандартизуюча функція.

Отже, функційні особливості термінології геодезії є важливими для забезпечення точності, систематизації та міжнародного розуміння. Це дозволяє геодезістам у всьому світі працювати з узгодженою термінологією, що полегшує обмін інформацією і сприяє розвитку науки.

Завдяки англійським термінам геодезія стає універсальною мовою, яка допомагає вирішувати глобальні виклики сучасності.

Наприклад, проєкт Євротунелю між Великобританією та Францією включав міжнародну команду геодезистів, які використовували англійські стандарти термінології для узгодження координатних систем та технічних вимог [2].

Також більшість наукових публікацій, освітніх матеріалів та інструкцій написані англійською мовою. Це сприяє міжнародній співпраці та спрощує обмін знаннями.

Англійська геодезична термінологія є фундаментом для міжнародної співпраці, стандартизації знань та розвитку геодезичної науки. Вона дозволяє ефективно реалізовувати великі проєкти, спрощує освітній обмін і сприяє інтеграції українських фахівців у глобальну спільноту. Використання англійської термінології забезпечує точність, зрозумілість і уніфікованість, що є важливим для сучасного розвитку науки та технологій.

Однак, поряд із перевагами, існують і виклики, пов'язані з мовними бар'єрами та необхідністю адаптації термінів до місцевих стандартів. Ці проблеми вимагають розробки двомовних ресурсів, навчальних програм і міжнародного співробітництва. У підсумку, англійська термінологія не лише полегшує комунікацію, але й створює спільну платформу для вирішення глобальних викликів, що робить її ключовим елементом успіху геодезії у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення : семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. : КМ Academia, 2000. 217 с.

2. Geodesy and Geodynamics / journal. URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/geodesy-and-geodynamics> (дата звернення: 09.10.2024).

3. Gorse Ch. A Dictionary of Construction, Surveying and Civil Engineering. Oxford : Oxford University Press, 2012. 499 p.

4. Hofmann-Wellenhof, B., Lichtenegger, H., & Collins, J. *Global Positioning System: Theory and Practice*. 3rd ed. Springer-Verlag, 1994. 356 pp.

Марта ІЛЬКІВ,

*студентка Івано-Франківського національного
медичного університету*

Вікторія ФІЛЯК,

*студентка Івано-Франківського національного
медичного університету
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПОНІМІВ У МЕДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Важливою складовою медичної терміносистеми є епоніми, що становлять особливу групу медичних термінів і є невід’ємною частиною узусу. Епоніми – це власні назви, що стали загальними поняттями в певній галузі знань. У медицині зазвичай епоніми використовуються для позначення хвороб, різних патологічних станів, методів, препаратів або інших понять, названих на честь людини, яка їх відкрила або винайшла. Більшість епонімічних термінів, що увійшли в узус у XVI–XIX століттях, використовуються в медицині й донині. Медичний термін є результатом теоретичного узагальнення і повинен якнайточніше передавати суть явища, яке описується. Тому епоніми мають і певні недоліки з погляду медичної термінології: вони зазвичай малоінформативні, утворюють додаткові синонімічні ряди, важко піддаються транслітерації і часто не відображають характерних особливостей описуваного об’єкта.

Структурно епоніми найчастіше являють собою двокомпонентні термінологічні поєднання, до яких, разом із власним ім’ям, входить тематичне і структурне ядро з узагальнювальним значенням (у клінічній термінології – хвороба, симптом, перелом, вивих, перелом, синдром, реакція, операція, метод, спосіб, пляма, рефлекс тощо; в анатомічній – канал, труба, протока, пазуха тощо; у фармацевтичній – мазь, пігулка, краплі, розчин, рідина, збір тощо).

У результаті проведеного нами дослідження епоніми медичної терміносистеми були класифіковані на такі підгрупи: терміни, що включають імена вчених і лікарів; терміни, що включають імена хворих; міфологізми; біблеїзми; терміни, що включають імена літературних персонажів. Так, у складі анатомічних термінів латинського походження часто фігурують імена богів та богинь: cornu Ammonis (hippocampus) – Аммонів ріг, mons Veneris – міст Венери, tendo Achillis – Ахіллове сухожилля та інші. Міфологічні епоніми

трапляються і в клінічній термінології, наприклад, *psychiatria* (психіатрія) походить від імені Психеї – уособлення душі, *hygiene* (гігієна) – від імені дочки Асклепія Гігієї, *caput Medusae* – голова Медузи, *corona Veneris* – корона Венери. Біблеїзми стали частиною медичної термінології в Середньовіччі, коли назви певних хвороб пов'язували з іменами біблійних персонажів. і вони широко функціонують в англійськомовному медичному дискурсі, наприклад «Adam's apple» – «Адамове яблуко, або кадик», «Fallopian tubes» – «Фаллопієві труби» [3]. Імена вчених і лікарів, які вперше відкрили й описали те чи інше явище, становлять найбільшу за кількістю групу епонімів. У деяких випадках термін складається з імен двох чи більше людей. Це відбувається в тому випадку, коли хворобу відкрили й описали двоє вчених, незалежно один від одного, наприклад, хвороба Іценка-Кушинга [2, с. 70].

Окрему групу епонімів складають епоніми, де власна назва виконує роль субстантивованого додатку, тобто іменник вживається як прикметник без зміни форми): *Colles fracture*, *Jones criteria*, *Hering-Breuer reflex*. Це також стандартна форма для епонімів, що стосуються хірургічних інструментів чи пристроїв (*Kocher clamp*, *Levin tube*, *Velpeau bandage*), методи або техніки (*Gram stain*, *Paranicolaous smear*, *Pfannenstiel incision*), генетичні фактори або сімейні захворювання (*Christmas factor*, *Duffy blood group*, *Hartnup disease*) [3].

Переклад епонімів може бути складним, оскільки імена вчених часто пропускають або не використовують, а деякі спеціалізовані словники містять неповні чи суперечливі переклади та тлумачення. Сьогодні точаться дискусії щодо доречності використання епонімів. Зараз багато вчених наполягають на їхньому скасуванні, аргументуючи це тим, що епонім часто відображає ім'я лише однієї людини, тоді як відкриття може бути результатом праці багатьох, а самі епоніми не завжди є науково точними. Крім того, написання епонімів може відрізнятися в різних країнах, або один епонім може позначати абсолютно різні захворювання. З лінгвістичної точки зору, все це вказує на доцільність відмови від епонімів на користь описових найменувань. Хоча такий переклад може бути більш розлогим, можливість скорочення пояснень залежить від конкретного контексту.

Отже, епонімічні терміни широко використовуються в різних галузях медичної термінології, відображають антропоцентричний підхід й увічнюють імена науковців та лікарів. Однак водночас виникають проблеми, які змушують задуматись про доцільність заміни епонімів на описовий переклад через їхню неоднозначність, можливість плутанини та складності в науковій комунікації в умовах глобалізації. Структурна категоризація англійських медичних епонімів сприятиме їх кращому розумінню та глибшому запам'ятовуванню, що в свою чергу запобігатиме можливим помилкам при здійсненні усного чи письмового медичного перекладу.

Список використаних джерел

1. Дзюба М.М. Епонімічні найменування в українській науковій термінології. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 55–63.
2. Лисенко В. І. Терміни-епоніми в українській анатомічній термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*.

Серія «Проблеми української термінології». 2009. 648. С. 66–70.

3. Montalt V. Medical Translation Step by Step: Learning by Drafting. L.; N.Y.: Routledge, 2014. 333 p.

4. Rask N. Analysys of a medical translation: terminology and cultural aspects. *Växjö Universitet Publikationer*. 2004. P. 16–17.

5.

*Христина КІЗИМЧУК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
науковий керівник – Ольга ВІРСТЮК,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ЖАРГОНУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Молодіжний лексикон є важливим об'єктом лінгвістичних досліджень, оскільки він зазнає найбільших змін під впливом соціальних, культурних і технологічних факторів. За останні десятиліття Інтернет-культура значно вплинула на формування та розвиток сленгу серед молоді в усьому світі. Завдяки популярності соціальних медіа, блогів, мемів і відеовмісту нові слова та фрази швидко поширюються, долаючи мовні та культурні кордони.

Молодіжний сленг формується не тільки під впливом місцевих культурних і соціальних умов, а й у зв'язку з процесом глобалізації, що посилюється через доступ до Інтернету. У сучасному суспільстві Інтернет є основним простором спілкування молоді. Тому важливо дослідити, як Інтернет-культура впливає на мовлення молоді в різних країнах, особливо в англомовному та українському середовищах.

Це дослідження дозволить зрозуміти процес формування нових мовних одиниць, їх адаптацію та дифузю в різних мовах, а також виявити спільні та унікальні риси сленгу молоді в англійській та українській мовах.

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, що у зв'язку зі стрімким розвитком технологій та наук і зростаючою популярністю соцмереж серед молоді мова постійно і незупинно збагачується великою кількістю нових слів і термінів, тому існує необхідність у нових підходах і об'єктивних поглядах при дослідженні цієї проблеми.

Мета дослідження – проаналізувати особливості впливу інтернет-культури на формування молодіжного жаргону української та англійської мов.

Предмет дослідження – інтернет-культура у спілкуванні молоді, а **об'єкт** – молодіжний жаргон української та англійської мов.

Інтернет – це новий медіум, який вимагає особливої форми мовлення. При спілкуванні в мережі усне та письмове мовлення тісно переплітаються, створюючи своєрідний вид розмовної мови, густо насичений неологізмами, сленгізмами. І притаманний такий тип спілкування, насиченого такою

лексикою, в основному, молоді, тобто тим, хто найбільше свого часу проводить в мережі.

За визначенням Т. С. Бабіна, молодіжний жаргон – це набір специфічних слів, виразів і мовних конструкцій, які використовують молоді люди для спілкування. Він характеризується неформальністю, креативністю та швидким розвитком, часто пов'язаним із культурними, соціальними та технологічними змінами [1, с. 14].

Основні характеристики молодіжного жаргону включають:

- Інновації слів: Молодіжний сленг постійно поповнюється новими словами, часто запозиченими з інтернет-культури, відеоігор, мемів, музики тощо.

- Запозичення з інших мов: Англійська є основним джерелом запозичень, особливо через соціальні мережі та глобалізацію [1, с. 15].

Розглянемо та проаналізуємо деякі приклади молодіжного жаргону:

● *Залипати (to get stuck)*. Покоління Z використовує цей термін, щоб описати стан повного занурення в діяльність, зазвичай на телефонах або комп'ютерах. Якщо ви коли-небудь ловили себе на тому, що годинами прокручуєте соціальні мережі, ви могли б сказати: «Я залипаю в Інстаграм» (англійською *I'm struck on Instagram*).

● *Чілити (Chill)*. Походить від англійського слова *chill* і використовується для опису розслаблення або проведення часу. Якщо ви хочете запросити когось розслабитися і нічого особливого не робити, ви можете сказати: «Пішли чілити» (англійською *Let's go chill.*)

● *Хайп (Hype)*. Використовується для опису хвилювання або ажіотажу навколо чогось. Незалежно від того, чи це нова пісня, вірусне відео чи майбутня подія, якщо навколо нього багато хвилювання, ви можете сказати: «Ця пісня на хайпі» (англійською *This song is hyped*).

● *Флексити (Flex)*. Похизуватися або виставляти щось на показ, особливо в соціальних мережах чи перед друзями. Коли ваш друг купив нову річ ви можете сказати: «Він завжди флексить своїми новими кросівками» (англійською *He's always flexing his new sneakers*).

● *Шиперити (Ship)*. Бажати романтичних стосунків між двома людьми, реальними або вигаданими. Наприклад: «Я шиперю цих двох героїв у серіалі» (англійською *I ship these two characters in the show*)

● *Крінж (Cringe)*. Почуття сорому чи ніяковості через щось незручне. Наприклад: «Він робить такий крінжовий контент» (англійською *He makes such cringey content*).

● *Краш (Crush)*. Людина, до якої ви відчуваєте романтичний інтерес, зазвичай на відстані або приховано. Наприклад, коли хтось подобається вашому другу, ви можете сказати: «У неї краш на нього» (англійською *She has a crush on him*).

● *Топчик (Top)*. Це слово використовується для опису чогось чудового або найкращого. Якщо ви хочете зробити комплімент, ви можете сказати: «Це топчик» (англійською *This is top notch*) [3].

● *Gucci*. Використовується коли ми хочемо сказати про стан наших

справ. Наприклад: – *Hey! How are you? – Everything's Gucci, bro! Gucci* – означає, що у вас усе класно [4].

За словами М. Я. Велущак, використання молодіжного сленгу не лише виражає індивідуальність та емоції, але і сприяє формуванню почуття спільності та групової ідентичності серед молоді. Він є важливим інструментом для виявлення приналежності до певної культурної чи соціальної групи та сприяє розвитку взаєморозуміння та солідарності серед її членів. Молодіжний сленг у сучасній англійській мові відображає різноманітність та динаміку молодіжної культури, а також слугує важливим механізмом самовираження та соціальної взаємодії [2, с. 95].

Ми вважаємо, що Інтернет-культура значною мірою впливає на мовну практику молоді як в англійській, так і в українській мовах, стимулюючи постійне оновлення і збагачення молодіжного жаргону. Соціальні медіа та онлайн-платформи виступають головними джерелами нових слів і виразів, багато з яких швидко стають частиною повсякденного спілкування молоді. Англійська мова, через глобалізацію інтернет-культури, активно впливає на формування українського сленгу, зокрема через запозичення та калькування популярних слів і фраз.

Паралельно з цим, жаргон в обох мовах виконує соціально-культурні функції, зокрема сприяє ідентифікації молоді з певними групами, визначає статус у цифровому просторі, а також відображає тенденції і моди, які швидко змінюються. Таким чином, інтернет-жаргон стає своєрідним індикатором соціальних змін та культурних впливів, що поширюються через онлайн-середовище.

Загалом, можемо підсумувати, що інтернет-культура має потужний вплив на молодіжний сленг обох мов, розширюючи межі мовної креативності, прискорюючи адаптацію нових мовних форм і роблячи комунікацію динамічнішою та багатограннішою.

Список використаних джерел

1. Бабін Т. С. Вплив англійської мови на формування молодіжного сленгу. *Перекладацькі інновації*: матеріали X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 20–21 березня 2020 р. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 14–16.

2. Велущак М. Я., Осіпчук Н.В., Алиєва А. Д. Особливості молодіжного сленгу сучасної англійської мови. *Вісник науки та освіти*. Серія: філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія. No 3(21)2024 С. 100 URL:<http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/10344/10400> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Project 12. Журнал курсів англійської. 20 сленгових висловів, які актуальні сьогодні URL: <https://p12.com.ua/journal/view/20-slengovyh-vyrazhenij-aktualnyh-segodnya> (дата звернення: 21.10.2024).

4. Top 10 Ukrainian Gen Z Slang Terms You Need to Know URL: <https://talkpal.ai/vocabulary/top-10-ukrainian-gen-z-slang-terms-you-need-to-know/> (дата звернення: 21.10.2024).

Катерина КРАВЧЕНКО,
студентка Івано-Франківського національного
медичного університету
Аліна КАРАВАНЕЦЬ,
студентка Івано-Франківського національного
медичного університету,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З КОНЦЕПТОМ «ЗДОРОВ'Я»

Фразеологізми як стійкі сполучення слів у кожній мові є особливим об'єктом мовознавчих досліджень, відкриваючи широкий спектр лінгвокультурних особливостей носіїв мови, демонструючи різні картини світу. Фразеологічні одиниці із концептом «здоров'я» часто мають спільні образи в основі ідіоматичного значення, однак окрему групу становлять фразеологізми, які мають унікальні асоціативні зв'язки, тому порівняльний аналіз таких фразеологічних одиниць допомагає розкрити лінгвокультурні особливості, пізнати цілісну картину світу, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Мета цього дослідження – провести порівняльний аналіз англійських фразеологізмів та їхніх українських відповідників із концептом «здоров'я».

Фразеологізми виконують численні функції в мовленні, зокрема, вони слугують засобом вираження культурних і соціальних уявлень, передаючи традиції, цінності та колективний досвід. Через фразеологізми люди передають складні ідеї, емоції та ставлення до життя у стислій формі, що робить спілкування більш образним і виразним; впливають на ментальність, формуючи певні стереотипи мислення і поведінки, а також на картину світу, відображаючи світоглядні уявлення про соціальні взаємодії, успіх чи труднощі. Таким чином, фразеологізми не лише збагачують мову, але й поглиблюють розуміння культури та психології народу. Крім того, фразеологізми збагачують лексику, додаючи яскраві образи і роблячи висловлювання більш виразними. Вони підкреслюють емоції та дозволяють економити слова, замінюючи довгі пояснення короткими, усталеними виразами. Також фразеологізми відображають культурні традиції та особливості, що суттєво збагачує мовний контекст. Завдяки синонімії, вони пропонують альтернативи для звичайних слів, що робить мову більш різноманітною і колоритною.

Порівняльний аналіз фразеологічних одиниць англійської та української мов із концептом «здоров'я» засвідчив, що більшість із них мають схожу метафоризацію, що пояснюється спільними фізіологічними й психічними станами людини: *fit as a fiddle* – як цвяшок; *out of shape* – не у формі; *lose your marbles* – втратити розум; *recharge your batteries* – перезарядити батарею; *take something to heart* – брати близько до серця; *be a load, weight off your mind* – зняти тягар з душі; *pull yourself together* – опанувати себе. У деяких фразеологізмах навіть збігається концептуальний образ, наприклад, *on pins*

and needles – почуватись як на голках, як бачимо, в основу обидвох фразеологізмів покладено образ «голки», або спільний образ «тіні» маємо у фразеологізмі *be a shadow of your former self* - бути своєю тінню.

Разом з тим, низка фразеологічних одиниць має в своїй основі різні смислові центри чи образи, наприклад:

- *have egg on your face* – потрапити в халепу, потрапити на слизьке чи потрапити в тенета, в англійській мові фразеологізм утворено навколо образу яйця, тоді як в українській мові в центрі сама ганебна ситуація;

- *your heart misses a beat* – серце в н'ятах, в англійській мові стан емоційного напруження асоціюється із переривчастим серцебиттям, тоді як в українській мові серце переміщується в іншу частину тіла – в нижні кінцівки;

- *under the weather* – мов у воду опущений, як бачимо, поганий фізичний і психічний стан, а також настрої англійці детермінують погодою, тоді як в українській мові цей стан асоціюється із людиною, яка намокла у воді; також поганий настрої в англійській мові можна передати за допомогою кольористики, зокрема синього кольору - *to feel blue*, до якого найближчим українським еквівалентом виступає вже згаданий нами фразеологізм «мов у воду опущений»;

- *have a thick skin* – мати залізні нерви, тобто емоційно стійка людина в англійській лінгвокультурі асоціюється із грубою, непробивною шкірою, тоді як в українській мові значно ближчий асоціативний зв'язок – міцна нервова система.

Багато емоційних станів людини асоціюються в англійській та українській мові із білим кольором, зокрема: 1) опис зовнішнього вигляду (*as white as a chalk* - білий як крейда, *be (look) white about the gills* – мати поганий вигляд); 2) характер людини (*whiter than white* – людина, яка завжди чесна і порядна, *white man* – порядна людина). Майже усі кольори, особливо ті, які зустрічаються найчастіше, можуть проявлятися у фразеологізмах як в позитивному, так і в негативному значенні. Часто ми зустрічаємо такі функції фразеологізмів, як опис станів, почуттів, видів діяльності людини.

Порівняльне вивчення фразеологічних одиниць однієї тематичної групи в англійській та українській мовах із концептом «здоров'я» дало змогу виявити схожість і відмінності в сприйнятті світу носіями цих мов. Спільні семантичні риси ідіом зумовлені насамперед однаковими фізіологічними та психологічними станами людини. Відмінності в структурах і ключових образах фразеологічних одиниць полягають у наявності специфічних для кожної мови граматичних структур та особливостей їх функціонування, а також особливостями мовних картин світу.

Список використаних джерел

1. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.

2. Cowie A. P. *Oxford Dictionary of English idioms* / A. P. Cowie, R. Mackin, I. R. McCaig. Oxford : Oxford University Press, 1993. 685 p.

Denys KLYM,
student of speciality 121 Software
and applications development and analysis
HEI «King Danylo University»;
Scientific Director – Tetiana MARSCHAL,
Lecturer of the Department of
Foreign Philology and Business Communications,
HEI «King Danylo University»
Ivano-Frankivsk, Ukraine

THE IMPACT OF ENGLISH ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN PROGRAMMING

English is a critical component of modern programming as most information, documentation, and tools for developers are available in English. Mastery of this language gives programmers access to resources that are often unavailable in other languages, significantly expanding their professional development opportunities. In particular, the most popular programming languages such as Python, JavaScript, and Java have syntax and keywords in English, which facilitates communication and standardizes work in international projects.

Many programmers who do not speak English as their first language face certain difficulties, including understanding complex technical documentation and slang used in IT communities. However, knowledge of English opens opportunities to participate in global open-source projects, collaborate with foreign teams, and access international professional training. Most training materials, video tutorials, and technical support on specialized platforms such as Stack Overflow and GitHub are available in English, enhancing skill acquisition and troubleshooting capabilities [1, p. 2].

Practical recommendations for programmers aiming to improve their English include actively reading documentation, participating in online forums, and using technical glossaries to learn specialized vocabulary. Practicing English in team meetings or during code reviews not only deepens code understanding but also improves communication skills, making collaboration with colleagues smoother and more productive. Thus, knowledge of English is a key factor in a programmer's success, opening access to resources, teams, and career opportunities at an international level.

The demand for English proficiency is especially evident in multinational corporations, where cross-border collaboration is essential. For developers, this means adhering to global development standards and communicating with diverse teams. English fluency aids in understanding clients' and colleagues' expectations across different time zones and cultural backgrounds, which is essential for roles in software development, project management, and technical support. Additionally, the ability to articulate technical ideas clearly and concisely in English can streamline collaboration, reducing misunderstandings and ensuring smoother project implementation.

Moreover, English proficiency enables programmers to leverage a broad array

of online resources. Many programming communities, courses, and reference materials are in English, offering support in niche topics that might not be readily available in other languages. Websites like Coursera, Udacity, and MIT's OpenCourseWare provide advanced programming courses primarily in English, allowing developers to gain expertise in cutting-edge technologies like machine learning or cloud computing. This knowledge is vital for programmers seeking to specialize in emerging fields or advance their careers in highly technical roles [2, p. 3].

Networking opportunities expand significantly with English fluency as programmers can join international conferences, hackathons, and professional events. These platforms are predominantly conducted in English, providing access to thought leaders and industry experts. Participation in such events allows programmers not only to learn about industry trends and innovations but also to build professional connections that can lead to future job opportunities or collaborations. Engaging with a global network is invaluable in a field as dynamic as programming, where staying current makes a significant difference in career progression.

Also, English is often the foundation for programming language documentation and software libraries, which makes troubleshooting and error resolution easier for developers fluent in the language. Programmers who can quickly comprehend and implement fixes or enhancements from English-language documentation become valuable assets to their teams. This proficiency in accessing and interpreting technical resources can save time and contribute to more efficient problem-solving.

English proficiency also enhances programmers' confidence when working on international projects. Clear communication minimizes misunderstandings during code reviews and project discussions, allowing team members to focus on technical challenges without language barriers. By participating actively in discussions, developers can assert their ideas, contribute more meaningfully, and understand project requirements better. Confidence in expressing technical ideas in English can lead to a more significant role within a team, demonstrating both linguistic and professional competence [1, p. 3].

For non-native English speakers, improving English skills can feel like an additional hurdle, but the long-term benefits are substantial. Language learning in the context of programming is an ongoing process, where programmers enhance their English skills through daily interactions, documentation reading, and collaboration. Many developers find that as they work within English-based environments, they develop a specialized vocabulary that directly enhances their ability to work with international peers. This real-world practice, combined with formal language training or self-study, accelerates both language fluency and programming skills.

Furthermore, proficiency in English equips programmers to stay updated with the latest technological developments as new frameworks, software updates, and industry trends are often first released in English. Major tech conferences such as Google I/O and Microsoft Build, release content primarily in English, and timely comprehension of these updates can give programmers an early edge in adopting

new tools or methods. Staying informed about the latest advancements keeps developers agile and able to respond quickly to technological shifts [2, p. 4].

Lastly, English-language skills can be an asset in mentoring or training roles. Many programmers advance in their careers by sharing their knowledge, either within a company or as part of online communities. Being able to teach or guide others in English makes knowledge sharing more effective and broadens the audience that can benefit from such mentoring. This role as a mentor or trainer enhances a programmer's reputation and reinforces their knowledge as explaining complex concepts often deepens one's understanding of them.

In conclusion, English plays a critical role in a programmer's professional development. From accessing technical resources and collaborating in international teams to networking and continuous learning, English fluency is a fundamental skill that provides a significant competitive edge. For programmers aiming to expand their careers on a global scale, mastering English is essential, offering broader career prospects, higher salaries, and greater growth opportunities in the technology sector.

References

1. Zeeshan H. The English Dominance in Programming Languages. Medium. 2022. P. 1–3.
2. Thomas H. Using English as a Programming Language. Ainiro, 2023. P. 1–4.

Олена КРУЦЬ,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛЕЇЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Біблеїзми як особливий тип мовних одиниць мають величезний вплив на розвиток англійської мови. Це вирази, образи або слова, що походять із Біблії, і використовуються в мові не лише для релігійних цілей, а й для вираження моральних та культурних норм, а також як частина загального мовного банку, збагаченого століттями релігійної традиції. В англійській мові біблеїзми мають особливе значення через історичну роль Біблії короля Якова (King James Version, 1611), яка вплинула не лише на релігійну, але й на культурну та літературну традицію англословних країн [4; 8]. Біблеїзми стали важливою частиною повсякденного мовлення, літератури, а також засобів масової інформації, надаючи англійській мові певної глибини та емоційного забарвлення [6, с. 134].

Визначення біблеїзмів та їхнє значення в англійській мові.

Біблеїзми – це елементи мови, які походять від біблійних текстів і часто мають значення, що базуються на релігійних або моральних уявленнях. Ці мовні одиниці можуть бути як словами, так і цілими виразами, що вказують на біблійні сюжети, персонажів або концепти [7, с. 54]. Біблеїзми стали невід'ємною частиною не тільки англійської релігійної мови, але й звичайної розмовної мови, оскільки Біблія довгий час була основним джерелом освіченості в Європі [9, с. 16]. Серед найвідоміших прикладів біблеїзмів – «Adam's apple» (яблуко Адама), «the prodigal son» (блудний син), «by the sweat of one's brow» (потом на чолі), «a thorn in the flesh» (терни в тілі) [8].

Цікаво, що біблеїзми можуть бути як прямими (наприклад, цитати з Біблії), так і непрямими (образи, що асоціюються з біблійними персонажами або ситуаціями). Така багатозначність дає можливість зберігати живий зв'язок між мовою і релігійними уявленнями, навіть якщо ці уявлення вже втрачають свій безпосередній релігійний контекст [6, с. 89; 12].

Біблеїзми в англійській літературі. Англійська література традиційно містить безліч біблійних алюзій, що використовуються як інструменти для передачі глибших сенсів, для створення моральних або філософських роздумів [1, с. 45; 3]. Вивчення впливу Біблії на англійську літературу починається з часів Шекспіра і Джона Мільтона. У творчості Шекспіра біблеїзми зустрічаються часто, і вони є важливою частиною символічного багатства його п'єс. Наприклад, у «Королі Лірі» можна побачити посилання на біблійні образи таких персонажів, як Ісав або Каїн [5, с. 67]. Джон Мільтон, автор епічної поеми «Втрачений рай» (Paradise Lost), є одним із найбільш яскравих представників використання біблійних образів. У цьому творі Мільтон переосмислює біблійні сюжети, зокрема історію про падіння Люцифера і Адама та Єву, надаючи їм нових філософських значень [3; 13].

Біблеїзми у повсякденному мовленні. Важливою рисою біблеїзмів є їхня присутність у повсякденному спілкуванні, навіть у тоді, коли співрозмовники не мають чіткого розуміння стосовно їх біблійного походження [10]. Це явище, яке має корені в історичній освіченості англословних народів, стало частиною мовної практики та культурної традиції. Наприклад, вираз «the writing on the wall» (письмо на стіні) став означати попередження про неминучу небезпеку, він походить від біблійної історії про царя Белшаззара з Книги Данила [8; 12]. Ще один приклад – вираз «a thorn in the flesh» (терни в тілі), який позначає неприємну проблему або перешкоду, що постійно турбує людину [7, с. 91; 11].

Функціонування біблеїзмів у засобах масової інформації. Біблеїзми мають широку популярність і в сучасних медіа. Вони використовуються не лише для створення культурних асоціацій та символічних образів, але й для привертання уваги до певних ідей чи тем [13]. Класичні приклади включають фрази типу «Apocalypse Now» (кінофільм 1979 року), «The Last Supper» (Остання вечеря) або «The Prodigal Son» (сучасні адаптації та музичні твори) [14].

Семантика та еволюція біблеїзмів. З часом значення біблеїзмів може змінюватися або пристосовуватися до нових соціальних і культурних реалій [2, с. 112]. Наприклад, вираз «a house divided» (дім, що розділений) на перший

погляд може не бути зрозумілим без знання біблійної цитати «A house divided against itself cannot stand» з Євангелія від Матвія, але його сучасне використання може мати значення політичного або соціального розколу [10].

Таким чином, біблеїзми є важливою частиною англійської мови, що відображає не лише релігійні уявлення, але й культурні, моральні й філософські концепти, які формувалися протягом століть. Вони відіграють значну роль у літературі, мовленні, засобах масової інформації та навіть у популярній культурі.

Розуміння біблеїзмів дає змогу глибше аналізувати культурні традиції та мовні процеси, що відбуваються в англійськомовних країнах. Залишається важливим вивчення того, як біблеїзми адаптуються до нових умов і як зміни в релігійній, соціальній та політичній сфері впливають на їх функціонування в мові [9, с. 22; 15].

Список використаних джерел

1. Allen P. *Bible in English Literature*. Oxford University Press, 2006.
2. Mayer B. *The Influence of the Bible on English Literature*. Cambridge University Press, 2002.
3. Milton J. *Paradise Lost*. Penguin Classics, 2009.
4. The King James Bible (1611). King James Version. URL: <https://www.kingjamesbibleonline.org> (дата звернення: 01.11.2024).
5. Taylor J. *The Role of Biblical Allusions in Modern English*. Routledge, 2011.
6. Johnson S. *The Bible and the English Language*. Oxford University Press, 2007.
7. Green A. *Biblical Allusions in Contemporary Culture*. Palgrave Macmillan, 2014.
8. The Holy Bible. *English Standard Version*. URL: <https://www.biblegateway.com> (дата звернення: 01.11.2024).
9. *Bible Study Tools* – ресурс для вивчення Біблії. URL: <https://www.biblestudytools.com> (дата звернення: 01.11.2024).
10. *OpenBible.info* – тематичний біблійний ресурс. URL: <https://www.openbible.info> (дата звернення: 01.11.2024).
11. *Blue Letter Bible* – онлайн біблійний довідник. URL: <https://www.blueletterbible.org> (дата звернення: 01.11.2024).
12. *Bible Hub* – інтерактивний ресурс для вивчення біблійних текстів. URL: <https://biblehub.com> (дата звернення: 01.11.2024).
13. *Biblical Allusions in Literature and Media* – дослідницький проєкт. URL: <https://www.biblicalallusions.org> (дата звернення: 01.11.2024).
14. *Christianity.com* – платформа з біблійними матеріалами. URL: <https://www.christianity.com> (дата звернення: 01.11.2024).

*Evgeniia LUKACHYSHYN,
student of specialty 022 Design,
HEI «King Danylo University»;
scientific director – Roman ZUBRYTSKYI,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communication
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

ABOUT SLANG IN GRAPHIC DESIGN

Slang plays a significant role across different communities, professions, and generations for several reasons [1]:

1. Building Community and Belonging

- Slang fosters a sense of identity and belonging among members of a particular group. When people share specific terms and phrases, they feel more connected and part of a cohesive community. For graphic designers, terms like «kerning police» or «mock-up» not only make the language more colorful but also create a shared experience that only those in the field fully understand.

2. Simplifying Complex Concepts

- Slang often condenses complex ideas into single words or phrases, making communication faster and more efficient. Instead of explaining «space between characters,» designers can just say «kerning.» In any specialized field, jargon and slang help streamline discussions, enabling more fluid communication within the group.

3. Creativity and Playfulness

- Slang injects humor, playfulness, and creativity into communication. It allows people to play with words, make in-jokes, and add personality to conversations. For example, referring to placeholder text as «lorem ipsum» or describing visually appealing designs as «eye candy» adds character to everyday discussions, making them more memorable.

4. Defining Professionalism and Expertise

- Knowing and using slang in a field can signal expertise or credibility. It shows you're «in the know», familiar with the field's conventions and current trends. In graphic design, terms like «DPI», «vector» and «pantone» are not only functional but also demonstrate a designer's technical fluency.

5. Adapting to Cultural Trends

- Slang keeps language adaptive and reflective of current cultural and technological shifts. It evolves as new tools, techniques, and styles emerge in fields like graphic design, keeping professionals connected to trends and industry changes. When designers use terms like «flat design» or «grunge,» they're tapping into the history and evolution of their craft.

6. Breaking Formality in Communication

- Slang allows people to communicate in a more relaxed and informal way. This helps bridge the gap between professional and personal relationships, creating a friendlier environment. When designers casually say, «Remember, KISS!» (Keep

It Simple, Stupid), it lightens the tone and makes feedback feel less intimidating.

In short, slang is an essential tool for communication that builds community, clarifies ideas, and keeps language flexible, especially in creative and technical fields like graphic design. It's a way for insiders to express shared knowledge while keeping conversations lively and relatable.

Graphic design has a vibrant lexicon, filled with terms that reflect the creativity, tech, and pop culture of the field. Here are some common slang terms you'll encounter in graphic design [2]:

1. Kerning Police

- Designers who are particularly strict about the space between characters (kerning). They'll spot any inconsistency and might call it out.

2. Bleed

- No, it's not a medical emergency! In print design, bleed is the area that goes beyond the edge of where the paper will be trimmed. This ensures no unprinted edges when cut.

3. Pantone/PMSing

- Refers to Pantone Matching System, a standardized color-matching system. «PMSing» means selecting a specific Pantone color, often to keep branding consistent. It's also a joke in the industry for someone getting overly picky about color.

4. Spec Work

- Speculative work that's done for free or with the hope of payment later. Many designers try to avoid it as it can lead to unpaid labor.

5. White Space/Negative Space

- Empty space around design elements. Designers talk about «letting it breathe» or «don't fear the white space» as a reminder to avoid clutter.

6. Raster/Vector

- «Raster» is pixel-based, while «vector» is scalable. Designers might say, «Don't rasterize that!» when they want the design to stay scalable.

7. DPI/PPI

- «Dots per inch» (DPI) for print quality, and «pixels per inch» (PPI) for digital resolution. You'll hear, «Make sure it's 300 DPI for print!»

8. Mock-Up

- A mock-up is a preview of a design in a real-world context, often used to show clients. Designers might say, «Let's mock it up to get buy-in».

9. Golden Ratio

- A mathematical ratio seen in nature and art, often used for composition. It's called the «secret weapon» of balanced designs.

10. Lorem Ipsum

- Placeholder text used in drafts. You might hear, «Throw some lorem ipsum in there until we get the real copy».

11. Burned

- When a design or photo is overly dark, it's considered «burned.» Sometimes used in criticism, like, «That photo is so burned; you can barely see the details».

12. Flat Design

- Minimalist style with no textures or gradients. Flat design emerged as a reaction against skeuomorphism (realistic design). It's often described as «clean» or «uncluttered».

13. Eye Candy

- A design that's visually appealing but may lack functional purpose. Used both positively and critically, as in, «It's just eye candy».

14. Grunge

- A rough, distressed design style that came from 90s punk and skate culture. It's a bit edgy and gives an «unpolished» look intentionally.

15. KISS (Keep It Simple, Stupid)

- The idea that simpler designs are often more effective. If something is getting overly complex, a designer might say, «Remember, KISS!»

These terms help streamline communication within teams and are also fun ways for designers to bond over shared challenges and trends.

References

1. Designer terms for non designers. [URL:https://laughtoncreatives.com/designer-terms-lingos-slang-for-non-designers/](https://laughtoncreatives.com/designer-terms-lingos-slang-for-non-designers/) (date of accessed: 25.10.2024).
2. The Urban Dictionary of Design Slang. [URL:https://www.fastcompany.com/3039333/an-a-to-z-glossary-of-design-jargon](https://www.fastcompany.com/3039333/an-a-to-z-glossary-of-design-jargon) (date of accessed: 25.10.2024).

***Вікторія МИКИТИН,**
студентки спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
науковий керівник – Ольга ВІРСТЮК,
викладач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У будь-якій мові можемо знайти чимало слів, що називаються звуконаслідувальними. Звичайними звуками мови звуконаслідувальні слова передають мелодію та темп звукового значення. Можна сказати, що вони служать людині для уявлення дійсності, допомагаючи точніше, яскравіше відобразити у мові характерні ознаки того чи іншого предмета або явища.

Звуконаслідувальні слова історично змінюються. Вони є органічним складником системи мови та цілими століттями змінюють як свою внутрішню форму, так і зовнішню оболонку.

Питання вивчення особливостей звуконаслідувань у тій чи іншій мові – актуальна тема для наукових досліджень. Роботи, присвячені цьому питанню, почали з'являтися наприкінці ХІХ-початку ХХ століття. **Актуальність** нашого дослідження полягає в тому, що звуконаслідування є важливою особливістю будь-якої мови, оскільки є основою для формування нової лексики та збільшує

словниковий запас. А дослідження особливості звуконаслідувальної лексики дає можливість більш точно та якісно дослідити різноманітність мови.

Мета дослідження – проаналізувати особливості звуконаслідувальної лексики англійської мови.

Предмет дослідження – особливості звуконаслідувальної лексики, а **об'єкт** – звуконаслідувальна лексика.

Звуконаслідування (або оноματοпея) – умовне відтворення звуків природи, рефлексивних вигуків людей, звуків, що утворюються предметами, тощо; створення слів, звукові оболонки яких певною мірою нагадують такі звуки [1, с. 384]. Звуконаслідування, безумовно, збагачує словниковий склад мови.

Варто звернути увагу на те, що звуконаслідувальні слова у англійській мові мають свій граматичний устрій. Як правило, вони розташовуються в певному місці в реченні. Таким чином, вибудовується зв'язок між цим словом та іншими членами речення.

Різні повтори є важливим морфологічним засобом звуконаслідувальних слів. Це можуть бути чисті повтори (наприклад, *ding ding ding* (дзвін)), повтори зі зміною звуків (наприклад, *tick tock* (годинник)), а також ускладнені повтори – *rat-tat-tat* (барабан).

Звуконаслідувальні слова можуть виступати як засоби словотвору. На основі загальноновживаних звуконаслідувальних коренів можуть бути утворені дієслова, іменники, рідше прикметники (*hush – to hush, blow – to blow*).

Англійські звуконаслідувальні слова давно привертають увагу вчених. Декілька факторів пояснюють цей інтерес і виокремлюють особливості звуконаслідувальної лексики. По-перше, англійські ономатопи здебільшого складаються з одного кореня: *plop(n)*, або ж приєднують дуже обмежену кількість флексій (як правило, не більше двох) (наприклад, *creaking*). По-друге, в англійській мові звуконаслідування без будь-яких бар'єрів вільно переходить з однієї частини мови в іншу. Прикладом можуть бути такі слова, як *ding-dong (v)* (дзвеніти) і *ding-dong (n)* (дзвін) або *buzz (v)* (дзижчати) – *buzz (n)* (дзижчання).

Також важливим фактором є те, що при описі будь-якої ситуації англійською мовою перевага надається звуковим сприйняттям, а не зоровим.

Не можемо не відзначити таку важливу характеристику англійських ономатопів, як редуплікацію та чергування звуків (наприклад, *plod-plod* – стукіт копит, *quack-quack* – кря-кря, *razzle-dazzle* – метушня).

Класифікація звуконаслідувань здійснюється згідно двох параметрів: за походженням та за вживаністю ономатопа в літературі.

За походженням звуконаслідування поділяються на такі групи:

- наслідування звуків, що видаються людиною (*cough, yell, giggle, sniff, snot*);
- наслідування голосів птахів (*tweet, chirp, chick*);
- наслідування голосів тварин (*meow, moo, quack, hee haw*);
- наслідування звукових явищ природи, або звуків, що видають неживі предмети (*rat-tat-tat, thump, knock, crash, wham*);

• змішаний розряд (наприклад, zzzz (наслідування звуків, що видаються людиною та наслідування голосів тварин) або *croak* (наслідування голосів тварин та наслідування звуків, які видають неживі предмети)).

Варто звернути увагу і на присутність звуконаслідувальних слів у художній англійській літературі. Автори доволі часто використовують велику кількість слів, які переносять читача у особливу атмосферу. Тут одними з найважливіших помічників у створенні потрібного ефекту стає звуконаслідування. Це можуть бути як загальноприйняті ономатописи (*klopp klopp* – цок цок), так і власне авторські звуконаслідування (*RRrrRRrrRRoom-ER-ER-ER* – шкільний автобус). Авторські звуконаслідування допомагають автору більш точно зобразити звукову картину того, що відбувається, саме так, як він хоче. У цьому розкривається своєрідність характеру особистості героя, що виявляється у особливостях його промови.

Та врешті-решт, варто виокремити особливості звуконаслідувальної лексики при порівнянні семантичних подібностей англійських та українських звуконаслідувань:

1. Англійські та українські звуконаслідування досить часто є односкладовими, тобто мають однокомпонентну структуру. Наприклад, *bump* «бух», *crack* «тріск», *pop* «хлоп», *hush* «тссс», *mew* «мяу».

2. Звуконаслідування в українській та англійській мовах утворюють нові слова за допомогою семантико-синтаксичного перекладу або морфологічним способом, тобто шляхом приєднання афіксів до звуконаслідувального слова або його кореневої основи. Наприклад, *bump* - *bumping*, *to bump*; *buzz* - *buzzing* *to buzz*; скрип – скрипіти.

3. Незважаючи на те, що українська мова – синтетична, англійська – аналітична, у синтаксисі вживання звуконаслідувань простежується подібність. Звукові наслідування англійської та української мови рідко ізольовані. Зазвичай, вони виконують у пропозиції роль присудка. Наприклад, «*Mr Wonka turned around and clicked his fingers sharply, click, click, click, three times*» [2]. «Це - жжжжжж - недарма! Даремно ніхто дзижчати не стане. Саме дерево дзижчати не може» [1].

4. Ономатописи англійської та української мов часто беруть участь в утворенні нових слів. Завдяки великій кількості суфіксів та префіксів, утворюється безліч нових однокорінних слів. Наприклад, *squeak* - *squeaky*, *to squeak*.

5. Для звуконаслідувань в англійській та українській мовах характерні повторення чи подвоєння складів, голосних чи приголосних звуків, які необхідні для того, щоб отримати ефект тривалості, звукової гучності. Наприклад, *worraworraworra*, *whoopee*, *mcccc*, бабаааах.

6. Також існує загальна стилістична функція звуконаслідувань в обох мовах, тобто передача образності звуку та передача емоційного забарвлення висловлювання.

Та визначимо особливості звуконаслідувальної лексики в контексті відмінності у стилістичному вживанні звуконаслідування в українській та англійській мовах:

1. Ономатопи в англійській мові легко переходять з однієї частини мови до іншої. Дане явище можна пояснити їх характерними словотвірними функціями. Вищесказане не відноситься до української мови. Наприклад, *hiss* «шипіння», «шипіти», *sizz* «шипіти», «шипіння», *clank* «брякати», «брякання»;

2. Більшість ономатопів англійської мови представляють слова, подані одним коренем, що пов'язано з відсутністю значної кількості афікських утворень: *bang* «бам»; *knock* «тук», *pop* «хлопок, лопатися», *crunch* «скрип, скрипіти».

3. Звукова винахідливість англійської більш помітна, ніж українська. В українській мові частіше зустрічаються зорові образи, створені за допомогою ономатопів. Наприклад, *scrabble* «дряпати, скрести», *whirr* «дзижати», *bang* «ба-бах», *click* «кликати, клацати».

4. Для звуконаслідувань англійської мови також характерно чергування або редуплікація звуків (*razzle-dazzle* – «метушня», *snip-snap* – «клацання», *ding-dong* – «дзвінок»).

Підсумовуючи можна дійти висновку, що звуконаслідувальна лексика завдяки багатьом чинникам та її особливостям є великим і цікавим матеріалом для лінгвістичного дослідження. Вона широко використовується як в усній формі, так і в писемному мовленні, допомагаючи більш точно створювати звукову картину описуваного об'єкта або явища. Ономатопи збагачують мову, роблячи її барвистішою і виразнішою. Вивчення особливостей звуконаслідувальної лексики сприяє успішному засвоєнню як фонетичних, так й лексичних явищ і особливостей мови.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ – Ірпінь. Перун. 2015. 1728 с.
2. Мілн А. А. Вінні-Пух і всі-всі-всі. Фенікс. Золотий ланцюг. 1999. 352 с.
3. Dahl R. *Charlie i Chocolate Factory*. Puffin, 2013. 192 p.

Аліна МИРКА,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»
науковий керівник – Наталія ГАСЮК,
доцент кафедри іноземної мови
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОРІВНЯННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Запозичення в мовах — це природний процес, який відбувається у будь-якій мові під впливом інших культур, політичних і економічних факторів. Англійська та українська мови мають багатий досвід взаємодії з іншими мовами, що відображається у їхньому словниковому складі. Проте, обидві

мови зазнавали запозичень різного характеру та обсягу, що обумовлено їхнім історичним, географічним та соціокультурним розвитком. Це дослідження аналізує особливості запозичень в англійській та українській мовах, їхні джерела, а також порівнює причини й наслідки цих запозичень.

Англійська мова відома своєю гнучкістю та відкритістю до запозичень. Основні етапи запозичення в англійській мові пов'язані з впливом таких мов, як латинська, давньоскандинавська, французька та німецька. Кожен етап відповідає історичним подіям, що визначили характер і зміст запозичень.

Перші латинські запозичення припадають на ранній період існування англійської мови під впливом Римської імперії. Латинські слова вводилися через торгівлю, релігію та адміністрацію, наприклад, слова «wine» (вино), «street» (вулиця).

Загалом, запозичення багатьох слів пов'язане з кулінарією, оскільки в той час широко визнавалася римська кухня: *cook* (від латинського *coquus*), *kitchen* (від латинського *coquina*) і такі продукти, як *pear*, *peach*, *plum*, *beet*, *mint*, *pepper* та інші [1]. Внаслідок контактів з вікінгами в англійську мову увійшло багато слів з давньоскандинавської мови. Слова на кшталт «sky» (небо), «egg» (яйце) стали невід'ємною частиною англійського лексикону.

Після Нормандського завоювання (1066 рік) французька мова вплинула на англійську, особливо на термінологію права, державного управління, мистецтва та літератури. Наприклад, слова «court» (суд), «government» (уряд), «beauty» (краса) мають французьке походження.

Починаючи з 1066 року, на кілька століть французька мова стала мовою уряду та вищих класів англійського суспільства. Британська англійська запозичила більшість титулів: *герцог*, *маркіз*, *барон*, *графиня*, *придворний*, *дворянський*. Передова військова перевага французів відображена в масовому запозиченні військових термінів, таких як *war*, *peace*, *officer*, *lieutenant*, *sergeant*, *soldier*, *and admiral*. Впродовж століть англійська мова продовжувала збагачуватися за рахунок запозичень з інших мов. В період колоніалізму в неї увійшли слова з індійських, африканських, китайських та арабських мов: «*rujamas*» (піжама), «*bungalow*» (бунгало).

Українська мова також зазнала значного впливу інших мов, проте її запозичення мають свої особливості. Українська мова розвивалася в умовах тісного контакту з іншими слов'янськими мовами та мовами сусідніх народів.

Як зазначає Куц М.О., за останнє тисячоліття з німецької мови в українську прийшли сотні слів. Особливо це стосується лексики, пов'язаної з технікою, військовою справою та мистецтвом, як-от «бурштин», «дах», «шафа», «шухляда», «вантаж», «вага», «фарба» та багато інших. Не дивно, що значна частина української лексики походить з англійської мови: «парламент», «спікер», «гаджет», «менеджер» тощо. Також є запозичення з голландської мови: «борт», «вафлі», «швабра» та з італійської: «газета», «пальто», «палац», «оцет» тощо [3, с. 156].

Основні джерела запозичень в українській мові:

1. Церковнослов'янські запозичення. Під впливом християнства до української мови потрапили численні церковнослов'янські слова, особливо

релігійного характеру, такі як «ангел», «церква», «гріх».

2. Польські запозичення. У період Речі Посполитої (XVI-XVIII ст.) українська мова зазнала великого польського впливу, особливо в галузі державного управління, побуту та культури. Такі слова, як «уряд» (адміністрація), «пан» (господар) походять з польської мови [2].

3. Європейські запозичення. У сучасний період, з початком глобалізації, до української мови активно входять слова з англійської, німецької та інших європейських мов. Прикладами таких слів є «інтернет», «маркетинг», «бізнес».

Англійська мова, завдяки своєму колоніальному минулому, має запозичення майже з усього світу, включаючи такі далекі мови, як хінді, китайська і японська. Водночас українська мова зазнавала запозичень переважно від сусідніх народів, таких як поляки та угорці. Вплив англійської мови на українську в наші дні є значним, однак він пов'язаний не з історичними подіями, а з глобалізацією, зокрема в галузях технологій, науки, бізнесу та культури.

Більшість запозичених слів в англійській мові були взяті з латинської або французької мов. Сучасна англійська, також, відома як нова англійська, якою розмовляли з часів Великої зміни голосних в Англії, що почалася наприкінці 14 століття і тривала приблизно до 1550 року. Згідно з опитуваннями, відсоток слів сучасної англійської мови, запозичених з кожної мови, становить 29% з французької, 29% з латини, 26% з німецької та 6% з грецької, 6% з інших мов [3, с. 157].

Запозичення збагачують словниковий запас мови, дозволяють їй адекватно відображати нові явища і предмети, але водночас можуть спричинити певні соціокультурні проблеми. Наприклад, англійська мова часто запозичує іноземні слова без адаптації, що може ускладнювати вимову і сприйняття цих слів носіями мови. Українська мова намагається адаптувати іноземні слова за допомогою фонетичних та граматичних змін, що полегшує їх сприйняття. Водночас надмірне використання англіцизмів в українській мові інколи призводить до проблем, пов'язаних з чистотою мови та збереженням її національної ідентичності.

Висновки. Отже, аналіз запозичень в англійській та українській мовах показує, що вони є відображенням історії, культурного обміну та сучасних глобальних процесів. Обидві мови збагачуються за рахунок запозичень, але різні історичні обставини й культурні пріоритети вплинули на характер і ступінь цих запозичень. Англійська мова, відкрита до запозичень завдяки своєму міжнародному статусу, стала основою для глобальної комунікації. Українська мова, перебуваючи під впливом багатьох сусідніх культур, змогла зберегти національну самобутність, але сьогодні стикається з викликами в умовах глобалізації. Це свідчить про важливість збереження мовної ідентичності в умовах зростаючого культурного взаємообміну.

Список використаних джерел

1. Kucheroва О.О. History of the English language. Kyiv: The National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2020. 109 p.

2. Словник іншомовних слів / ред. О. С. Мельничука. Київ : Головна

редакція Укр. Рад. Енциклопедії Академії Наук України. 1974. 856 с.

3.Kuts M. O., Vorobiova L. V. Comparative analysis of borrowings in English and Ukrainian languages. *Academic Studies. Series «Humanities»*. 2022. № 1. P. 154–157. URL: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.23> (дата звернення: 08.11.2024).

Вікторія ОЛЕКСИШИН,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент
м. Івано-Франківськ, Україна

МЕТОДИКА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У сучасному світі глобалізації та інформаційних технологій значення міжкультурної комунікації постійно зростає. У цьому контексті фразеологія є невід'ємною складовою мови, яка не тільки відображає національні та культурні особливості, але й відіграє важливу роль у комунікації, зокрема в публіцистиці.

Фразеологізми в журналістських текстах мають здатність емоційно забарвлювати мовлення, надавати йому експресивності, що особливо важливо для передачі основної ідеї та емоційного настрою матеріалу читачеві.

Публіцистичні тексти насичені фразеологізмами, що дозволяє авторам передавати інформацію не тільки змістовно, а й в емоційному забарвленні, підкреслюючи важливість подій, відображаючи суспільні настрої та актуальність проблематики. Фразеологізми завдяки своїй образності допомагають наблизити читача до поданих ідей, зробити текст переконливішим і доступнішим.

Порівняльний аналіз англійських та українських фразеологізмів у публіцистичних текстах є актуальним, оскільки дозволяє виявити відмінності та спільні риси у сприйнятті тих чи інших явищ, зрозуміти культурні особливості обох народів. Таке дослідження сприяє кращому розумінню специфіки мовленнєвої комунікації в англійському та українськомовному середовищах, що є важливим для розвитку міжкультурного діалогу. Вивчення фразеології у порівняльному аспекті дозволяє поглибити знання про особливості світогляду представників різних культур, що є ключовим для професіоналів у сфері філології та перекладу.

З огляду на сказане, у зазначених дослідженнях варто використовувати методи, що дозволяють глибоко та всебічно проаналізувати фразеологізми в англійських та українських публіцистичних текстах, виявити їхні лінгвальні особливості та відмінності. Серед методів можемо виокремити компонентний

аналіз, метод зіставлення та класифікації за семантичними і стилістичними характеристиками.

Компонентний аналіз – це метод, що дозволяє виявити значення фразеологізму через розкладання його на складові компоненти. Завдяки цьому методу можливо встановити базові елементи змісту та значення фразеологічних одиниць, що допомагає глибше зрозуміти, як формуються образи у фразеологізмах та які культурні коди закладені в кожному з них.

Метод зіставлення застосовується для порівняння фразеологізмів української та англійської мов. Це дозволяє виявити спільні та відмінні риси у використанні фразеологізмів у публіцистиці обох мов. Завдяки зіставленню фразеологічних одиниць можна зрозуміти, як відображаються однакові або схожі явища в культурному світогляді українців та англомовних носіїв.

Класифікація за семантичними та стилістичними характеристиками допомагає упорядкувати фразеологізми відповідно до їхніх значень, функцій у тексті, емоційної та експресивної забарвленості. Семантична класифікація передбачає групування фразеологізмів за основними темами та поняттями, які вони описують, що дозволяє простежити, як різні культурні явища знаходять відображення в мовах. Стилiстична класифікація дає змогу виявити фразеологізми за стилістичними відтінками (наприклад, нейтральні, експресивні або жаргонні), що сприяє глибшому розумінню їхньої ролі в текстах.

Застосування цих методів дозволяє всебічно дослідити фразеологізми публіцистичних текстів англійської та української мов, розкрити особливості їхнього функціонування, а також сприяє виявленню культурних відмінностей та схожостей у фразеології обох мов.

Науковці стверджують, що у фразеології яскраво виражено світосприйняття народу, яке складалося протягом тисячоліть. Наприклад, концепт «воля» має різне тлумачення у досліджуваних мовах, та у сфері фразеології матиме теж свою специфіку.

За визначенням О. Левченко, фразеологічна репрезентація світу відрізняється від лексичної більшою архаїчністю, міфологізованістю, а фразеологічні одиниці мають більший обсяг та інший характер інформації, ніж одиниці лексичного рівня [1, с. 314]. Завдяки фразеологічним сполукам ми можемо аналізувати значення «волі» для кожного народу. Так, в англійській мові знаходимо *if we lose our freedom, we have nothing else to lose*, що перекладається як: *тому, хто втрачає свободу, вже більше нічого втрачати*. В українській мові теж є свої відповідники. Найвлучніші з них такі: *воля дорожча за життя* та синонімічний йому *воля дорожча від усього*.

В українській мові також можна знайти поняття «волі» із негативною конотацією: *і вовк на волі, та вус доволі* та *на волі плачу доволі*.

Зустрічаємо порівняння *волі* і *неволі* в англійських фразеологізмах. Англійське *it is better poor and free than rich and a slave* та синонімічний йому *a poor freedom is better than rich slavery*, що перекладається: *краще бути вільним бідняком, ніж багатим рабом*. В українській мові відповідником є фразеологізм *хоч рачки, та на волі*.

У фразеологізмах часто фігурує образ птаха. Англійське *nightingales will not sing in a cage* дослівно перекладається як *соловей у клітці не співає*. Український фразеологізм *краще на свободі в комірці, ніж в неволі в золотій клітці* має синонімічне значення. Також англійське *no man loves his fetters, be they made of gold*, що перекладається: *кайдани – це завжди тягар, будь вони хоч із золота*, в українській мові є свої еквіваленти: *золота клітка солов'я не тішить* та *воля пташці краща від золотої клітки*.

Отже, було проаналізовано спільні та відмінні ознаки у розумінні концепту «воля» українсько- та англійськомовним населенням через мовну картину світу, аналізуючи яку, можна зрозуміти ментальні особливості. Так, аналіз фразеологічних одиниць показав, що воля для українців є найбільшою цінністю, благом, за яке вони готові віддати життя. Англійцям цінним є матеріальний аспект, обмежити їх свободу може лише в'язниця. Цей аналіз дає змогу прослідкувати ментальні, культурні та історичні особливості кожного народу через призму мови, яку вони вживають. Отже, проаналізувавши найпродуктивніші групи різних моделей фразеологізмів на позначення вольових характеристик можемо зазначити, що фразеологія будь-якого народу ґрунтується на здатності людської свідомості відшукувати аналогії між об'єктами дійсності [2].

Отже, порівняльний аналіз фразеологізмів у публіцистичних текстах англійської та української мов показує, що фразеологія є важливим компонентом, який відображає національні цінності, культурний досвід та світосприйняття кожного народу. Англійська та українська мови мають схожі теми у фразеологічних виразах, проте різняться за емоційним забарвленням і акцентами, пов'язаними з культурно-історичними особливостями. Застосування методів компонентного аналізу, зіставлення та класифікації за семантичними та стилістичними характеристиками дозволяє всебічно дослідити культурно-історичну унікальність кожної мови, виявляючи спільні риси та відмінності. Фразеологія не лише прикрашає публіцистичний текст, а й слугує важливим засобом комунікації, який наближає читача до внутрішнього світу іншої культури.

Список використаних джерел

1. Левченко О. П. Фразеологічна репрезентація світу. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. праць. Київ : КНУ, 2002. №7. С. 307–315.

2. Порівняльний аналіз фразеологічних засобів вираження концепту ВОЛЯ в українській, англійській та німецькій мовах. *Науковий блог*. URL: <https://naub.oa.edu.ua/porivnyalnyj-analiz-frazeolohichnyh/> (дата звернення: 10.11.2024).

*Анастасія-Тетяна ПЕРЕГІНЕЦЬ,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Наталія ГАСЮК,
доцент кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ТА ГРЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Запозичення – звук, морфема, слово, фразеологізм, синтаксична конструкція, тобто іншомовні елементи, перенесені з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів, а також процес за допомогою якого елементи однієї мови переносяться (запозичуються) в іншу[1]. Слід розрізняти запозичення та іншомовні слова, а це означає, що запозичення з більшою ймовірністю можуть бути інкорпоровані в іншу мову.

Словниковий запас англійської мови багатий на запозичення з латинської, грецької, французької, іспанської та інших мов. Проте візьмемо до уваги, що саме латинські елементи займають найбільше та найважливіше місце у словниковому складі сучасної англійської мови. В історичному процесі запозичення слів з латинської мови були різні періоди, кожен з яких мав свої особливості. Перші запозичення з'явилися, коли римляни завоювали Британію, вони принесли з собою військові адміністративні та культурні терміни, а також назви міст, до прикладу Lancaster та Manchester походять від лат. castra (військовий табір). А завдяки торгівлі англійська мова збагатилась назвами рослин, тварин і продуктів харчування. Слова win (вино) від лат. vinum, wall (стіна) від лат. vallum [2].

З приходом християнства до Британії інтерес до латини зріс, і латина стала мовою церкви, освіти та науки. У цей період в англійській мові з'явилося чимало релігійних та освітніх термінів, а саме: altar (вівтар) від лат. altare; priest (священик) від лат. presbyter; angel (ангел) від лат. angelus; *biscop* (bishop) «єпископ» від лат. *episcopus*; *deofol* (devil) «сатана, диявол» від лат. *diabolus* та ін. [4]. Це був другий етап запозичень.

У епоху Відродження англійська мова значно збагатилась латинськими науковими та філософськими термінами: genius (геній) від лат. genius; equilibrium (рівновага) від лат. aequilibrium; species (вид) від лат. species тощо. Третій етап ознаменувався запозиченням нових латинських термінів у науці, медицині та юриспруденції. Візьмемо до уваги слова status quo (статус-кво) або alibi (алібі) використовується в судовій практиці для позначення відсутності людини на місці подій.

Значна частина латинських запозичених слів увійшла в українську мову в 15-16 столітті (кесар, коляда, фортуна). Основним напрямом поширення було відкриття братських шкіл, де вивчали грецьку, старослов'янську та

латинську мови. Тут могли навчатись всі верстви населення, незалежно від їхнього соціального статусу. Наступним центром поширення і вивчення латинської мови стала Могілянська академія в Києві, заснована в 1632 році. Навчання тут проводилось польською, латинською та тогочасною українською мовами. Якщо в попередніх братських школах та інших культурно-освітніх закладах латинська мова посідала другорядне місце, то у Києво-Могілянській академії латина стала основною мовою викладання. Також багато дослідників того часу використовували латинську мову у своїх працях, що стало ще однією умовою активного запровадження латинських запозичень у освітню сферу.

Для латинізмів характерні префікси де-, екс-, ім-, ін-, ре-, суфікси -альн(ий), -ат, -аці(я), -ит, -тор, -тур(а), -ум, -ус: депресія, експозиція, імпонувати, інкубатор, інтервал, реконструкція; універсальний, концентрат, інформація, інцидент, дик-тор, диктатура, мінімум, казус, радіус [3].

З латинської мови в українську ввійшли й деякі імена: Валерій (здоровий), Віктор (переможець), Віталій (життєвий), Вікторія (перемога), Маргарита (перлина), Марина (морська), Наталія (рідна). Латинська мова була поширена в Римській імперії, тому перші грецькі слова потрапили в англійську мову через латину. Військові та культурні контакти між римлянами та греками сприяли тому, що грецькі слова на позначення філософії, науки та релігії перейшли в латину, а згодом і в англійську мову. Наприклад, такі слова, як філософія і теологія, були запозичені з грецької мови в латинську.

У Середньовіччі, коли латина була мовою науки і релігії, багато слів, запозичених з грецької, продовжували з'являтися в англійській мові через латинські тексти. Серед них були поняття, запозичені з грецької, але адаптовані до латини, такі як єпископ і ангел. У цей період грецьку мову використовували переважно для релігійних і наукових термінів. Англійська культура в епоху Відродження перебувала під сильним впливом грецької класичної спадщини. Це був період інтенсивних запозичень з грецької мови у філософії, математиці та природничих науках, а також відновлення інтересу до античних текстів. Такі слова як *geography* (географія), *democracy* (демократія), і *catastrophe* (катастрофа, увійшли в англійську, щоб описувати нові наукові й культурні явища .

З розвитком наукових дисциплін у 19-20 століттях англійська мова значно збагатилася грецькою мовою, особливо в галузях біології, медицини, інженерії та психології. Були створені нові терміни, похідні від грецької мови, такі як біологія, психологія та цитологія. Багато з цих термінів були сумішшю грецьких і латинських морфем. Щодо грецьких слів в українській мові, то вперше вони увійшли внаслідок безпосереднього контакту між носіями обох мов ще до прийняття християнства. Як відомо, греки здавна жили в Криму на північ від Чорного моря і вели активну торгівлю. Саме в цей час в нашій мові з'явилися такі слова, як корабель, вітрило, левада, лиман, кімната, вапно, корал.

Наступну хвилю грецизмів можна спостерігати в 16-17 століттях у зв'язку з викладанням грецької мови в українських школах. У цей період з

грецької мови запозичуються переважно такі шкільні терміни, як грамати́ка, логі́ка, істо́рія, матема́тика, філосо́фія, лексика, морфоло́гія, синтаксис, бібліоте́ка, драматургі́я та хор. Запозичення з грецької мови пов'язані з розвитком різних галузей наукового та політичного життя. До них належать такі слова, як клі́мат, йо́д, ба́рій, гормо́ни, теоре́ма, дифто́нг, схе́ма, морфе́ма. Крім того, з грецької мови запозичено чимало словотвірних елементів: авто-, анти-, мікро-, макро-, аеро-, хроно-, фото-, топо-, сферо-, агро-, архі-, ізо-, пан-, -філ, -фоб.

Грецька мова характеризується початковим а, є, і, приголосним ф, звукосполученням кс, пс, суфіксами -ік(а), -ад(а), -ид(а), -ід(а) тощо: архі́в, автор, еконо́мія, ети́ка, іде́я, фанта́зія, лексика, психі́ка, олі́мпіада, панахи́да, піра́міда.

Висновки. Розглянувши історію запозичень можна зробити висновок, що латинські та грецькі запозичення стали невід'ємною частиною англійської та української мови. Спільними рисами цих запозичень є те, що вони потрапляли в англійську та українську мову через освіту, релігію та науку. Грецькі запозичення більше стосуються філософії та науки, в той час як латинізмів прийшли через церковну латину та юридичні і навчальні терміни. Також обидві мови зберегли значну кількість словотвірних елементів, які активно використовуються для формування нових термінів. В англійській мові латинізмів значно більше ніж грецизмів, оскільки латина була домінуючою мовою освіти та права в середньовічній Європі. Натомість в українській мові грецькі запозичення мають більш тривалий історичний вплив, особливо через церковну сферу та їхня кількість більша. Латинізмів менше, але вони активно входили через польську та латинську освітню традицію.

Список використаних джерел

1. Куліченко А.К. Теоретичні та методологічні дослідження мови. URL: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Philologia/35934.doc.htm (дата звернення: 27.10.2024).
2. Куца О. В. Латинські запозичення континентального періоду в давньоанглійській мові. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15322/Kutsa.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 29.10.2024).
3. Тимошик Г.В. Латинізмів в українській мові (на матеріалі словників іншомовних слів). URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/Vytiaz-U.-Latynizmy-v-ukrainskiy-movi-na-materiali-slovnykiv-inshomovnykh-sliv.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
4. Latin and Greek elements in English URL: <https://www.usu.edu/markdamen/Wordpower/PP/slides/21gk7.loanwordsgreeksuffixes.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).

*Сніжана ПЕТРУШКА,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Христина ЯНУШ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

НЕОЛОГІЗМИ У ЛЕКСИЦІ ПІДЛІТКІВ: ПОРІВНЯННЯ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩ

Підлітки формують унікальний сегмент суспільства, який відзначається динамічним розвитком мовлення та активним впливом культурних і соціальних змін. Неологізми, особливо ті, що виникають серед молоді, відображають нові культурні й соціальні феномени, технологічний розвиток, а також специфіку впливу глобалізації та інтернет-культури. Порівняння лексики підлітків в англійській та українській мовах дозволяє виявити цікаві закономірності, які відображають не лише мовні відмінності, але й соціальні та культурні реалії обох суспільств, адже саме молоді люди є найактивнішою частиною суспільства в процесі мовних змін, вони швидко адаптують нові поняття і створюють нові слова, що формують сучасну мовну реальність.

Молодіжний сленг – це особлива форма мови, яку використовують молоді люди. Це нові слова, фрази та висловлювання, які допомагають виділитися, висловити свою індивідуальність та спілкуватися всередині конкретної вікової групи. Молодіжний сленг та його значення спрямовані на створення почуття єдності та приналежності до певної групи чи покоління, самовираження та підвищення ефективності спілкування [3].

У сучасній лінгвістиці неологізми є ніби індикаторами мовних змін, а вивчення лексики, яка активно вживається молодим поколінням, дозволяє лінгвістам відстежувати процеси оновлення і адаптації мови. Підлітки є найбільш відкритими до нових понять і слів, вони активно переймають та адаптують іноземні слова, особливо англомовні, створюють скорочення, абрєвіатури та жаргонізми, що стають складовою їхнього щоденного спілкування. Тому аналіз неологізмів серед підлітків дозволяє вивчати мовні інновації, що в подальшому можуть стати частиною загальнолітературної мови.

Потужними рушіями змін у мовленні підлітків є поп-культура та соціальні мережі. Так, відповідно до даних, які є результатами дослідження і анкетування серед молоді (за авторською анкетною «Соціальні мережі в нашому житті») «...всі респонденти залучені до соціальних мереж. Більшість їх користуються одночасно кількома соціальними мережами. Найбільше їх є зареєстрованими в таких мережах, як Instagram (94%), Facebook (90%), Telegram (68%), Twitter (10%)» [1, с. 29].

В англомовних країнах саме соціальні мережі є головними джерелами нових слів і виразів. Наприклад, «YOLO» (You Only Live Once) «ми живемо

лише раз». Використовується, особливо в соціальних медіа, для позначення того, що люди повинні робити речі, які приносять їм задоволення або захоплюють, навіть якщо вони дурні або злегка небезпечні [4]. «FOMO» (Fear Of Missing Out), «страх щось пропустити»: тривожне відчуття, що ви можете пропустити захоплюючі події, на які збираються інші люди, особливо викликане тим, що ви бачите в соціальних засобах масової інформації. «ROFL» (Rolling On the Floor Laughing) «катання по підлозі, сміючись» використовується, наприклад, в інтернет-чаті, щоб показати, що ви вважаєте щось дуже смішним [4]. «LOL» (Laughing Out Loud), аббревіатура для позначення сміху вголос: використовується, наприклад, у соціальних медіа та в текстових повідомленнях, коли ви вважаєте щось смішним або маєте намір пожартувати [4]. Ці неологізми-аббревіатури дуже швидко набули популярності серед молоді.

В українському контексті підлітки також активно використовують соціальні мережі, проте значна частина нового лексику є адаптацією англійських термінів або створенням нових слів на основі українських коренів. Це відображає як глобальний вплив, так і національну ідентичність молоді. Так слово «хайп» стало популярним в Україні та має аналогічне значення з англійським «hype». Такі неологізми, як флексити (від англ. flex – хизуватися), краш (англ. crush – об'єкт симпатії) або слей (англ. slay – бути успішним), виникли також під впливом американської та міжнародної інтернет-культури та швидко проникли у молодіжний сленг.

Якраз через панівну роль у світі англійської мови, підлітки з різних країн все частіше використовують англіцизми. Вони проникають у локальні мови через музику, фільми, ігри, інтернет та соціальні платформи. Наприклад, популярні пісні таких виконавців, як Біллі Айліш чи Джастіна Бібера часто вводять нові англійські лексеми в словниковий запас молоді. Крім того, у відеоіграх, таких як Fortnite або Call of Duty, терміни, такі як «loot» (здобич) або «respawn» (відродження), стають повсякденними серед геймерів.

У мовленні українських підлітків англіцизми часто зустрічаються у вигляді сленгових виразів, неологізмів або термінів, пов'язаних із технологіями та поп-культурою. Наприклад, такі слова, як «лайкати», «фоловити», «апгрейдити» стали невід'ємною частиною молодіжного сленгу. Вони відображають не лише глобалізаційні процеси, але й зміни у способах спілкування та взаємодії. У світі технологій підлітки використовують терміни на зразок «хакнути» або «забанити», що приходять з англійської мови, але пристосовуються до українського мовного середовища.

Однак українська мова не просто механічно запозичує ці слова, а й активно адаптує їх під свої фонетичні та граматичні особливості. Наприклад, англійське «selfie» перетворюється на «селфі», а «like» стає «лайком», хоча тепер активно вживається український відповідник «вподобайка». Тобто ми бачимо, що нові слова набувають українських відмінкових форм. Це свідчить про те, що попри глобальний вплив, українська мова намагається зберегти свою унікальність та відповідати культурним потребам суспільства. Крім того, підлітки в Україні не лише використовують запозичення, але й створюють нові

слова, які поєднують національні корені з міжнародними трендами. Це явище можна розглядати як симбіоз глобального і локального – процес, коли світові мовні тенденції зливаються з культурними традиціями кожної країни. Так, навіть у контексті сильної англійської експансії, українська молодь активно вживає власний національний сленг, що підкреслює їх ідентичність та приналежність до української культури.

Глобалізація також створює своєрідний міст між поколіннями підлітків різних країн, роблячи їхнє мовлення схожим. Використання однакових слів і фраз сприяє швидшому взаєморозумінню підлітків у різних частинах світу. Проте кожна країна, зокрема й Україна, додає до цього спільного лексикону свої особливості, зберігаючи культурні й історичні риси своєї мови.

Слід зазначити, що англійські підлітки мають вищу схильність до створення нових слів та ширшого використання оригінальних неологізмів. Україномовні підлітки більше запозичують, проте темпи адаптації неологізмів також зростають. Також в українській мові частіше зустрічаються адаптовані запозичення.

Дослідження порівняльної лексикології підлітків в англійській та українській мовах висвітлює численні важливі тенденції та закономірності в мовному розвитку молоді, що дозволяє глибше зрозуміти сучасні комунікативні практики. Глобалізація, поп-культура та соціальні мережі стали основними чинниками, які формують мовлення підлітків, надаючи їм нові інструменти для самовираження та спілкування. Проте культурні та історичні особливості кожної країни вносять свої корективи в цей процес, надаючи йому унікальних рис, які відрізняють українську молодь від її англійських однолітків. Це має величезне значення для виховання міжкультурної компетенції молодого покоління. Розуміння того, як різні культурні контексти впливають на мовлення, допомагає молоді усвідомити власну ідентичність та належність до певної спільноти, а також сприяє розвитку толерантності й відкритості до інших культур. Крім того, аналіз молодіжного сленгу в обох мовах відкриває нові горизонти для лінгвістичних досліджень, зокрема в контексті мовної еволюції, зміни граматичних структур та норм. Вивчення лексикології підлітків не лише сприяє глибшому взаєморозумінню між різними культурами, але й допомагає усвідомити динаміку сучасного суспільства, де мова стає потужним інструментом для соціальних змін і культурного самовираження.

Список використаних джерел

1. Березовська Л. І. Вплив соціальних мереж на психологічне благополуччя особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, 2020. № 5 (22). С. 28–36.
2. Заводна Л. Сучасний погляд на молодіжний сленг. *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2014. № 1. С. 52–55.
3. Марченко Н. Молодіжний сленг: повний посібник із сучасних термінів. URL: <https://opentv.media/ua/molodizhniy-sleng-povnij-posibnik-iz-suchasnih-terminiv> (дата звернення: 30.10.2024).
4. Cambridge Dictionary. English Dictionary, Translations & Thesaurus.

URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 30.10.2024).

Alisa PODOPRYHORA,
student of specialty 022 Design,
Professional College of HEI «King Danylo University»;
Scientific director – Roman ZUBRYTSKYI,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communications
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

UNDERSTANDING COLORS ACROSS LANGUAGES AND CULTURES

1. Linguistic Limitations and Variations

- **Different Color Terminologies:** Languages differ in the number of basic color terms they use. For instance, while English has terms like «blue,» «green,» and «pink,» some languages have fewer basic terms, categorizing colors differently or using a single term for a broader range of shades.

- **Nuances in Color Naming:** Even when languages do have similar color terms, they often don't map precisely. Japanese, for example, traditionally lacks a distinct term for «green» and uses «ao» (blue) for many shades that English speakers might categorize as green.

- **Untranslatable Terms:** Some cultures have unique terms for specific color shades that are deeply tied to natural or cultural references. Translating these terms might result in a loss of meaning. For instance, the Russian word «голубой» (goluboy) represents a shade between blue and cyan that has no direct equivalent in English. [1]

2. Cultural Associations and Symbolism

- **Cultural Color Symbolism:** Colors carry different meanings in various cultures. Red can symbolize luck and happiness in China, while in Western cultures, it often denotes passion or danger. Translators must consider these symbolic meanings, as a direct translation might imply something unintended.

- **Shades and Social Contexts:** Colors can be associated with social or ceremonial functions specific to each culture. For example, in parts of Africa, particular shades are linked to tribal affiliations, while in Japan, certain hues are traditional in festivals and religious practices. This social context can affect the appropriate translation of specific shades.

3. Psychological and Perceptual Differences

- **Color Perception Variations:** Cultural environment affects how people see colors. Research suggests that people from different cultures might perceive color boundaries differently, which complicates how specific shades should be translated.

- **Emotional Impact of Colors:** Color perception includes an emotional dimension that is culture-specific. Bright yellow may evoke cheerfulness in one culture but might feel garish or overly bold in another. Translating shades effectively means understanding these emotional undercurrents.

4. Material and Environmental Influences

- **Regional Variations in Natural Colors:** Different landscapes, flora, and fauna have historically influenced color naming and perception. In tropical cultures, color vocabulary might be richer for shades of green and blue, reflecting local landscapes. These ecological influences shape cultural color perceptions, adding complexity to translation.

- **Dye and Fabric Availability:** In historical contexts, the shades of color available were often determined by regional access to specific dyes. Translators must keep in mind that certain shades in one culture may have no real equivalent in another, due to the original material context. [2]

5. Modern Standardization and Globalization Pressures

- **Color Systems in Industry:** Systems like Pantone have standardized color identification in the modern era. However, this does not always map well to traditional cultural understandings of color, leading to potential mismatches between standardized and culturally specific terms.

- **Global Influence on Local Color Perceptions:** With the spread of technology and media, traditional color meanings and perceptions may be influenced by globalized standards, creating new layers of complexity as translators navigate between old and new cultural color concepts.

Translating color shades across cultures requires a nuanced understanding of language, cultural meaning, perception, and context. An effective translation must navigate both linguistic and cultural subtleties, balancing accuracy with respect for local color perceptions and symbolism.

Color terminologies vary significantly across cultures, and the way people describe colors is shaped by linguistic, environmental, and cultural influences. Here are some examples illustrating these differences:

1. Basic Color Terms and the Universalist vs. Relativist Theory

- **Universalist Theory** suggests that all cultures will eventually recognize the same basic color terms in a fixed sequence (black and white, then red, then green or yellow, and so on), as observed in the landmark Berlin and Kay study on color categorization.

- **Relativist Theory**, on the other hand, argues that color perception is shaped by language and culture, meaning that different societies may perceive or define colors uniquely.

2. Languages with Fewer Basic Color Terms

- Some languages group what others see as distinct colors into one broad category. For example, **Dani** of Papua New Guinea uses only two basic terms for colors: «mili» (for dark, cool shades like black, blue, and green) and «mola» (for light, warm shades like white and red).

- The **Bassa** language in Liberia and Sierra Leone also has only two color terms: one for warm colors and one for cool colors, rather than separate terms for each color.

3. Blue-Green Distinctions (Grue Languages)

- In many languages, blue and green are not separate colors. In Japanese, the word «青» (ao) historically covered both blue and green. Although Japanese has

since adopted «**緑**» (midori) to mean green, remnants of the older system remain (for example, traffic lights are often described as «blue» even when they appear green).

- Similarly, in **Vietnamese**, the word «xanh» can refer to both blue and green, with context or qualifiers like «xanh lá cây» (leaf green) and «xanh da trời» (sky blue) needed to clarify.

4. Unique and Culturally Significant Terms

- **Ancient Greek** is famously said to lack a specific term for «blue,» which has led scholars to believe that the Greeks might have perceived colors differently. The sea was often described with terms like «wine-dark,» highlighting color descriptions rooted in metaphor rather than distinct hues.

- In **Himba**, a language spoken by the Himba people of Namibia, the color spectrum divides differently from the Western color wheel. For example, certain greens and blues are described using the same term, as the Himba color system emphasizes brightness and saturation over hue.

5. Traditional Color Naming Rooted in the Environment

- In **Inuit** and other Arctic cultures, numerous terms describe shades of white and blue that distinguish various kinds of snow, ice, and sky—a necessity in an environment where these distinctions have practical importance.

- **Desert and Tropical Regions:** In tropical languages, there are often specific words to describe different shades of green found in the lush vegetation, as well as terms for earth tones. For example, some African and Amazonian languages include numerous words to describe plant and animal colors.

6. Symbolic Color Associations in Naming

- In **Chinese**, certain color names are rooted in culturally significant references. For example, «hong» (紅) signifies red, a color representing good luck and happiness. Unique shades, such as «qing» (青), encompass meanings for both blue and green and sometimes imply freshness or youth.

- **Persian** has distinctive color terms like «sabz» (green) associated with life and growth, and «soorati» (pink), a color that, culturally, may convey gentleness and beauty, especially in floral and textile references.

7. Influence of Industrial and Modern Color Naming Standards

- In Western societies, modern color terminology has been heavily standardized by industries like fashion and design, with the Pantone Color Institute setting global standards. Pantone's approach emphasizes consistent color reproduction, but it often lacks the nuanced, culturally specific color terms found in traditional languages.

- In Japan, modern marketing has influenced color terminology, adding terms like «pinku» (pink), borrowed from English. However, traditional colors like «murasaki» (purple) still carry historic cultural meaning and connections to Japanese aristocracy.

8. Color Terms Derived from Material or Symbolic Objects

- In **Mexican Spanish**, colors are sometimes described by everyday objects, like «color de miel» (honey color) for a warm amber, or «rosa mexicano»

for a bright pink associated with Mexican culture and design.

- In **India**, traditional colors often stem from natural dyes, such as «mehndi» (a specific green-brown for henna) and «kesari» (a saffron-like shade). These terms carry deep cultural resonance, often linked to rituals or festivities.

Conclusion

Color terminology is shaped by cultural, environmental, and linguistic influences, and each language's color vocabulary reflects unique perspectives and values. This diversity makes color translation across cultures a complex but richly informative field, where understanding color involves more than just hue, but also context, symbolism, and history.

References

1. Difficulties of Translating Color Shades Across Cultures URL: https://eriksen.com/marketing/color_culture/ (date of accessed: 20.10.2024)/

2. Color Perception Across Cultures: Unraveling Meanings URL: <https://proactivecreative.com/cultural-variations-in-color-perception-and-meaning/> (date of accessed: 21.10.2024)/

*Ростислав РИЛЬЧУК,
студент спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Марія КУЦЕЛА;
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПОЯВА ТА ПОХОДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Вивчаючи англійську та працюючи з нею, ми стикаємось з низкою нових термінів. В більшості випадків навіть не задумуючись про їх походження, ба більше, їх історію і те які чинники вплинули на їх появу та створення. В даній доповіді розглянемо термінологію найбільш вживану в даний час, не враховуючи, політичну термінологію, а саме військову та медичну термінологію в англійській мові.

Для початку можна розібратись з самими коренями походження медичної термінології. Згадуючи, курс лінгвокраїнознавства ми сміло можемо сказати, що основою для медичної термінології послугувала грецька та латинська мови, особливу увагу слід приділити латині. Оскільки саме цією мовою була написана більшість медичних трактатів завезених римлянами під час їх завоювань та освоєння англійських земель тієї епохи, також можна врахувати той факт, що у давньому Римі латинь – мова науки, тим більше, медицини, більшість якщо не всі, терміни з того часу фігурують в сучасній медичній термінології англійської мови. Для прикладу ті ж самі звичні для нас назви лікарів (Cardiologist, Therapist, Pediatrics, Ophthalmologist,) та інші, так чи інакше взяті з латинської, чи грецької термінології. Теж саме із

медичними термінами органів(Larynx, Pankreas, Esophagus) та багато інших пов'язаних термінів, таких як «симптом» (symptom), «діагноз» (diagnosis) і «терапія» (therapy).

Через деякий період часу, а саме в епоху Середньовіччя, жага до вивчення та дослідження античної медицини виросла, що зумовило початок перекладацької роботи над латинськими та грецькими письменами тих часів. Таким чином, університети, що виникали на той час в Європі, стали центрами медичних знань.

Так як період середньовіччя відзначався своєю стагнацією, то значний розвиток медицини припав на епоху Відродження, який призвів до появи ще більшого різноманіття медичної термінології, оскільки, в цю епоху сумлінно та активно досліджувались хвороби, людська фізіологія та анатомії. Для прикладу слово «вакцина» виникло на основі латинського слова «vaccinus», що означає «коров'ячий», і не спроста коров'ячий, так як перша вакцинація була пов'язана з коров'ячою віспою. Навіть, в цей період значення термінології запозичувалось з латинських та грецьких коренів.

Також, слід згадати такий значущий момент, як створення одних з найважливіших медичних журналів, а саме «The Lancet» виданий в 1823 [4, с.2], та «British Medical Journal» [5, с. 1], поява яких сприяла розповсюдженню медичного вчення.

Сучасний період характеризується появою нових напрямків в медицині, а саме:

- генетика;
- молекулярна біологія;
- епідеміологія.

Поява нових галузей призвела до появи нової термінології. Запозичення було, як не дивно, з інших мов, в результаті впливу наукових досліджень. Ба більше, в медичній термінології набула використання англійська мова, як стандартна для медичних термінів в міжнародних публікаціях.

Походження англійської військової термінології важко назвати легким та прямолінійним. Походження тягнеться з латинської, французької та германських мов. Більшість термінів були запозичені в період середньовіччя через взаємодію армії з іншими культурами. Епоха норманських завоювань (1066) дала вплив та поштовх для формування не тільки військової, але і термінології в інших галузях життя, оскільки французька мала потужний вплив на англійську мову, тим більше, на військову термінологію в питаннях організації війська, та організації технічних аспектів і т.д.

Як і у випадку з медичною термінологією, поява чогось нового призвела до розширення термінології, так і період Першої світової війни сприяв появі нових видів озброєння, тактик, та поява технічних іновацій, як танки та авіації

Наприклад: «**Tank**» (танк) — слово англійського походження, яке спочатку використовувалося в контексті секретної операції і означало «резервуар» або «контейнер» У Франції, де танки винайшли паралельно з Великою Британією, їх одразу почали називати *char de combat* (букв. «бойова колісниця») для точного засвідчення винайдення цього виду техніки ними

також [1, с. 2]. «**Trench**» (траншея) — з'явилося внаслідок Першої світової війни і походить від старофранцузького «**trancher**» (різати, вирізати).

Сучасний період, який тісно пов'язаний з розвитком та інноваціями подарував нам низку термінів. для прикладу: холодна війна, ядерна ера, кібер війна, війна дронів тощо.

Також військову термінологію можна охарактеризувати як:

- багаторівнева організація, тобто «підсистеми», які описують різні аспекти військової справи;
- використання термінів найрізноманітніших наукових і технічних галузевих терміносистем;
- регламентований характер більшості термінів;
- відсутність емоційно-експресивних відтінків [2, с. 7].

Таким, чином, військова та медична англійська термінологія має довготривале та різноманітне походження, яку сміло можна назвати відображенням людського знання та практичного вміння в цій галузі. Запозичення цієї термінології з таких мов як латинської, грецької, французької, германських мов та інших є основним етапом в розвитку цього питання та стандартизація термінології в міжнародному колі. Таким чином, медична та військова термінологія в англійській мові є живим і динамічним компонентом наукового і професійного лексикону, який продовжує розвиватися та адаптуватися до нових викликів.

Список використаних джерел

1. Походження назви. URL: <https://cutt.ly/ieZIJZZW> (дата звернення: 07.11.2024).
2. Концептуальна організація фахової військової термінології: перекладацький аспект. URL: <https://ktpam.kpi.ua/wp-content/uploads/2022/05/Voloshhuk-Sushko-grupa-LA-z81-4.pdf> (дата звернення: 07.11.2024).
3. Опис слова танк <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/tank> (дата звернення: 07.11.2024).
4. Відомості про журнал. *The Lancet* URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/The_Lancet (дата звернення: 10.11.2024).
5. Відомості про British Medical Journal. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/BMJ> (дата звернення: 10.11.2024).

*Євгенія СТЕФАНЦІВ,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Христина ЯНУШ;
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СЛОВОТВОРЕННІ ПРИКМЕТНИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Сучасні тенденції у словотворенні прикметників в англійській мові демонструють як мовна система адаптується до соціокультурних та технологічних змін. В англійській мові є багато способів словотворення, але найпоширеніші з них це: афіксація (суфіксація й префіксація), конверсія та словоскладання. Ці методи активно впливають на утворення нових прикметникових форм і не лише збагачують лексичний запас англійської мови, а й забезпечують її гнучкість у вираженні нових понять і явищ.

Афіксація й префіксація в англійській мові — це процеси, які дозволяють утворювати нові слова, зокрема прикметники, шляхом додавання афіксів до кореневих слів. Афікси можуть бути або префіксами (додаються на початку слова), або суфіксами (додаються наприкінці слова).

Префікси в англійській мові змінюють значення прикметників, часто вказуючи на заперечення або протилежність: «un-» вказує на відсутність або протилежність. Наприклад: happy → unhappy (щасливий → нещасливий). «in-» використовується для заперечення: complete → incomplete (завершений → незавершений). «im-» використовується, коли корінь починається з «р» або «m»: possible → impossible (можливий → неможливий). «il-» вказує на заперечення перед «l»: legal → illegal (законний → незаконний).

Суфіксація при словотворенні прикметників в англійській мові відбувається шляхом додавання певних суфіксів до основи слова. Наприклад, суфікс «-ful» утворює прикметники з іменників, як у випадку зі словом «faith» (віра), що стає «faithful» (вірний). Інші суфікси включають «-able» (здатний), «-less» (без), «-ic» (який стосується), «-ous» (сповнений), «-ive» (який має властивість). Також, суфікс «-ly» утворює прислівники з прикметників, хоча є винятки, як, наприклад, «fast» (швидко) [3].

Конверсія словотвору — це процес утворення нових слів шляхом зміни їх граматичної категорії без зміни форми. У більшості випадків це означає перехід слова з однієї частини мови в іншу, наприклад, перетворення іменника в прикметник, і навпаки. Наприклад:

1) N → Adj: key – ключ (до розуміння чи вирішення проблеми), ключова позиція → key – головний, ключовий; master – майстер, кваліфікований робітник, спеціаліст; роботодавець → master – кваліфікований; головний, основний; business – заняття, професія; підприємництво, комерційна діяльність → business – діловий, комерційний;

2) V → Adj: to designate – призначати (на посаду) → designate – призначений (на посаду); to head – очолювати, керувати → head – головний, старший; to foster – виховувати, навчати; стимулювати → foster – нерідний (якого виховують, навчають) [2].

Словоскладання – один із найважливіших засобів збагачення мови. Воно є одним із найдавніших способів словотвору, що зберіг в англійській мові продуктивність і на сучасному етапі його розвитку. Завдяки ньому мова поповнює свій словниковий склад і удосконалює свій устрій [1]. Цей процес включає утворення нових прикметникових форм шляхом поєднання двох або більше слів, де одне слово є головним, а інше слугує для його уточнення або розширення значення.

Сучасні тенденції у словоскладанні прикметників включають створення нових, часто нетрадиційних комбінованих слів, що відображають зміни в культурі, технологіях та соціальних відносинах. Наприклад, такі слова як «eco-friendly» (екологічно дружній) або «user-friendly» (зручний для користувача) є типовими прикладами словоскладання, де обидві складові частини надають додаткового значення.

Цей процес дозволяє не тільки розширювати словниковий запас мови, але й забезпечує більш точний та виразний спосіб передавання інформації, що є важливим у контексті швидкозмінюваного світу.

Отже, сучасне словотворення прикметників в англійській мові, що базується на афіксації, конверсії та словоскладанні, є не лише способом збагачення лексики, а й гнучким механізмом адаптації до нових реалій. Це відображає тенденцію мови до простоти та універсальності, що сприяє її популярності та легкості у використанні в міжнародному контексті, особливо в науці, бізнесі та цифровій комунікації.

Список використаних джерел

1. Радочинська Л. Г. Особливості словоскладання в англійській мові. *Aktualne problemy nowoczesnych nauk: materialy Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji*. 2014. Volume 16. Filologiczne nauki. Przemysl. Nauka i studia, 2014. С. 56–60. URL: <http://surl.li/xacnvh> (дата звернення: 01.11.2024).

2. Сухачова Н. С. Конверсія як один із способів творення термінологіки англійської терміносистеми менеджменту. *Мова і міжкультурна комунікація*. 2019. Вип. 2. С. 62–69. URL: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/3/articles/1627/public/1627-2490-1-PB.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).

3. Усі суфікси і префікси в англійській мові. URL: <https://www.englishdom.com/ua/blog/usi-sufiksi-i-prefiksi-v-anglijskij-movi/> (дата звернення: 01.11.2024).

СЕКЦІЯ 2
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО КРІЗЬ ПРИЗМУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА
ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

***Катерина БІЛОБРОВСЬКА,**
доктор філософії за спеціальністю 035 Філологія,
викладач кафедри іноземних мов
за професійним спрямуванням,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна*

ВАСИЛЬЧЕНКО-ВЧИТЕЛЬ В ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ
Б. АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА

Концепту «вчитель» належить важливе місце в українській літературі, де його більшою мірою асоціюють з поняттям «наставник», «духовний вчитель». У творчості Б. Антоненка-Давидовича працівника освіти репрезентовано як порядну людину з високими моральними цінностями. Митець підкреслює його роль як провідника у світ знань і життєвої науки. Вчитель для нього – це символ інтелектуальної та моральної сили, наставник, який розвиває критичне мислення та плекає почуття національної гідності.

Крізь квінтесенцію концепту «вчитель» письменник висловлює думку, що виховання та освіта – це основа для побудови свідомого, освіченого та патріотичного суспільства. Передаючи знання, педагог формує духовну траєкторію учнів. Б. Антоненко-Давидович вбачав у вчителі не просто освітянина, а носія і захисника національної культури, який прищеплює дітям любов до рідної мови, історії та традицій. Педагогічний працівник в його творах – це духовний наставник, який має місію застерегти молоде покоління від зневіри, денаціоналізації та морального занепаду; русійна сила збереження української ідентичності.

Б. Антоненко-Давидович відчував сильний вплив своїх літературних і культурних попередників, яких вважав своїми «літературними вчителями». До них належали Степан Васильченко, Володимир Винниченко, Микола Хвильовий, які своєю творчістю вплинули на формування його ідей і стилю. Вони були не лише прикладом творчої майстерності, але й патріотизму та відданості національним ідеалам. Крізь призму особистих поглядів і творчих настанов митець наголошує на важливості освіти та виховання в суспільстві, а також на значенні особистості вчителя як ключової фігури в освітньому процесі.

Особлива роль у формуванні та становленні Б. Антоненка-Давидовича належить Степану Васильченко – українському письменнику і педагогу, якого він вважав «літературним учителем і старшим другом» [6, с. 12]. У спогадах Ю. Самбреса зазначено: «Особливу ж шанобу, як до письменника старшого покоління, тонкого митця й глибокої людини із співзвучною йому душею, Борис [Б. Антоненко-Давидович – уточнення наше – К. Б.] почував до

С. Васильченка» [4, с. 90].

У літературно-критичних нарисах збірки «Здалека і зблизька» Б. Антоненко-Давидович виклав спогади про своїх друзів та знайомих. Зокрема, нарис «Учитель-співець» присвячений життю й творчості Степана Васильченка, в якому зазначено: «Степан Васильович був учитель у найширшому значенні цього слова. Для мене він був до того ж ще й літературний учитель. Свої перші літературні кроки я починав під впливом Васильченкової прози ще задовго до того, як особисто познайомився з ним. <...> Я знав, що він читає мої оповідання, але він ніколи не говорив про них, жодного разу не похвалив котресь і не висловив осуду. Він так поведився, ніби ми давно вже порозумілися щодо понять доброго й поганого в літературі й нам нема потреби знову вертатися до цієї теми. Взагалі він ставився до мене, як до рівні, і це змушувало мене, на двадцять років молодшого за нього, не раз ніяковіти й водночас ще більше любити й поважати свого вчителя» [2, с. 125–126].

У листі до В. Півторади від «15» вересня 1957 р. Б. Антоненко-Давидович, відповідаючи на питання літературознавця про впливи, зазначив: «Найбільше на мене впливали Васильченкова лірика й Винниченків реалізм, схильний подекуди до сатири. З чужих – довго почував, а часом відчуваю і досі вплив російського Чехова та американського Шервуда Андерсона («американський Чехов»). Надто яскраво перші два впливи позначились на «Синій волошці»: лірика під Васильченка і комізм та розв'язання їх а Іа Винниченко. А взагалі треба пам'ятати, що той час, коли я увійшов у літературу, був пануванням лірики в прозі: київський Васильченко і Косинка, харківський Хвильовий і його послідовники, тож не дивно, що і я віддав велику данину тому «ліричному часу»» [3, с. 451].

Для Б. Антоненка-Давидовича слово «учитель» сприймається по-різному. Так, презентуючи рецензію постаті Степана Васильченка, письменник зазначає: «Учитель – це ісусальне поняття нудного ментора офіційної моралі, і зацькований, упосліджений, голодний неборака, що поневірявся в неопаленій убогій сільській школі, «учителишка какой-то», як зневажливо казали про нього колись вершки суспільства, і, з кінцем, учитель-педель, гроза колишніх гімназій і початкових шкіл, учитель «колів», карцерів, а то й різок, класична людина в футлярі. Та був ще один тип учителя. Для школярів – це старший, розсудливий і разом лагідний учитель-товариш, а для колишнього казенного громадянства Російської імперії – протестант, бунтівник, непевна особа, для лібералів-земців – «увлекающийся по молодости и неопытности», для поліції – людина на прикметі, під наглядом» [3, с. 217].

Письменник сприймав Степана Васильченка не тільки як колегу, старшого товариша, але як духовного вчителя. Митець зазначає про незламну постать педагога, його почуття справедливості: «Степан Васильович ніколи не буде накладати з панамі, не мовчатиме, коли побачить, що когось кривдять, не замириться з будь-якою неправдою» [1, с. 11]. Він ніде «не гнув шиї перед начальством, не пристосовувався до підлоти, не підлабузнювався до багатих і

можновладних» [1, с. 12]. За непримиренність з долею, почуття справедливості й соціальної рівності молодому вчителю часто доводилось страждати, змінюючи місця роботи: «Не скорився тільки Панасенко, бо, якщо дано слово, його вже не можна зламати <...> Знову подався вчителювати» [1, с. 14]. Як бачимо, доля, життєві погляди та орієнтири Степана Васильченка спонукали Б. Антоненка-Давидовича наслідувати стиль його поведінки, не скорятися навіть у найскрутніших обставинах. Митця приваблювала віддана вчительська праця Степана Васильченка, щире й добре серце яке він віддавав роботі у школі й своїм учням, адже педагогічне покликання було у ньому не менше за письменницьке, учні любили його «не тільки як цікавого письменника, але чи не більше навіть ще й як учителя» [1, с. 17].

На початку повісті-есе «Що живе й по смерті» Б. Антоненко-Давидович наводить уривки спогадів, в яких указує про вплив творів Степана Васильченка на суспільство. Зокрема, йдеться про те, як оповідання «Мужицька арихметика» справило глибоке враження на малоосвіченого воєнкома, а під впливом оповідання «Роман» автор формулює важливу сентенцію: «Хіба ж може заступити така сила, що спинила б живе життя» [3, с. 214].

Твори Степана Васильченка наповнені пісенністю та любов'ю до людей. Це стало однією з визначальних рис його стилю. Звернення до народних пісенних традицій не лише підсилювало емоційний вплив його творів, але й відображало глибокий зв'язок із культурними джерелами українського народу. Письменник-педагог прагнув репрезентувати внутрішній світ простих людей, їхню духовність, життєву мудрість і прагнення до справедливості, «адже пішов на вчительську роботу не просто заради скромного вчительського заробітку, а – «сіяти розумне, добре, вічне»» [1, с. 8]. Подібні мотиви знаходимо й у творчості Б. Антоненка-Давидовича. Письменник перейняв від свого попередника не лише пісенність, а й шляхетну вдачу, відданість боротьбі з несправедливістю, відстоювання національних ідей та прав людини. Для обох митців характерне глибоке відчуття соціальної відповідальності перед народом. Їх твори пройняті ідеями вірному служінню ідеалам свободи та справедливості. Погляди Степана Васильченка і Б. Антоненка-Давидовича також збігаються на ідеях гуманної педагогіки, яка визначає центральними такі якості вчителя, як-от: доброта, щирість, відданість справі, поклик серця. Такий педагогічний підхід повністю орієнтований на особистість дитини, врахування її індивідуально-особистісних інтересів та здібностей.

Педагогічний досвід та особистий приклад Степана Васильченка як освітянина також вплинув на бачення Б. Антоненком-Давидовичем ролі вчителя у вихованні нації. Це особливо відчувається в його творах, де підкреслюється важливість освіти та педагога в суспільному розвитку, зокрема в оповіданнях «Завищені оцінки», «Камінь Довбуша», «Слово матері», «Хай спиниться чудова мить!», «Як соловейко став чижем». Особливої уваги з цього погляду заслуговує оповідання «Не святі горшки ліплять», в якому в образі вчителя рідної мови школи імені І. Франка м. Києва вбачаємо художне

переосмислення письменником життя і творчості Степана Васильченка. Цей твір є «вершинним у відтворенні образу вчителя, який навчає за покликом душі» [5, с. 272].

Отже, Степан Васильченко як письменник-педагог мав високий авторитет у Б. Антоненка-Давидовича і безпосередньо вплинув на світогляд і художнє світотворення митця як літературний і духовний наставник, старший друг, колега, сприяючи його становленню як письменника і національно-свідомого громадянина.

Список використаних джерел

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Вчитель-письменник / вступ. ст. до Васильченко С. В. Чайка: вибр. твори. Київ : Веселка, 1970. С. 5–21.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Здалека й зблизька. *Літературні силуети й критичні нариси*. Київ : Радянський письменник, 1969. 303 с.
3. Антоненко-Давидович Б. Д. Нащадки прадідів. *Творчу спадщину розшукав, зібрав, підготував до друку і прокоментував Л. Бойко*. Київ : КМ Academia, 1998. 696 с.
4. Багаття. Борис Антоненко-Давидович очима сучасників / упоряд. Б. Тимошенко. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1999. 512 с.
5. Білобровська К. О. Концептосфера творчості Б. Антоненка-Давидовича. : дис. ... д-ра філософії за спец. 035 Філологія. Кривий Ріг, 2024. 338 с.
6. Бойко Л. С. З когорти одержимих: Життя і творчість Бориса Антоненка-Давидовича в літ. процесі ХХ ст. 2-ге вид. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. 584 с.

Лілія БУРКІВСЬКА,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри документознавства та
інформаційної діяльності,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
Світлана ГРИГОРАШ;
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри документознавства та
інформаційної діяльності,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна

НАРОДНОПОЕТИЧНА ПІСЕННІСТЬ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО ЯК ІСТОРИЧНИЙ І ФОЛЬКЛОРНИЙ ДОКУМЕНТ ЕПОХИ

Дмитро Яворницький залишив глибокий слід у всіх галузях українського народознавства, досяг визначних успіхів у науці (з його іменем пов'язана велика праця у висвітленні історії запорізьких козаків), написав ряд художніх творів, видав низку наукових праць і збірників, зібрав близько 60 тисяч слів

живої народної мови, які мислив як додаток до Словника Б. Грінечка, а також заснував у колишньому Катеринославі (тепер Дніпрі) історичний музей.

Дослідників цікавив насамперед як історик, проте, заслуговує детального вивчення зібрана ним народнопоетична пісенність, зокрема опублікована у збірнику «Українські народні пісні, наспівані Д. Яворницьким. Пісні та думи з архіву вченого». У згаданому вище збірнику вперше представлено ту частину пісень, яка зафіксована разом із мелодіями. Це пісні з репертуару вченого як носія фольклору, тобто «наспівані», за його висловом, ним самим, що є унікальним явищем в історії світової фольклористики.

Зацікавленість викликана ще й тим, що, по-перше, мова української пісенності, зібраної Д. Яворницьким, не перебувала у полі зору спеціальних досліджень з боку лінгвістів, по-друге, мова цього збірника – це не тільки зафіксована мить давньої поетичної творчості, а й живий компонент сучасної української літературної мови, по-третє, записуючи народні пісні, фольклорист здійснював літературно-мовну обробку, шліфував народнопісенну мову в контексті літературних норм.

Спостереження стосуються як власне історичних, так і козацьких пісень, записаних літописцем козацтва Д. Яворницьким, які, до речі, у збірнику не розмежовуються, з урахуванням поетики пісні, простеження розвитку семантики фольклорного слова на основі аналізу фольклоризмів-епітетів, порівнянь, поетичної фразеології та синтаксису.

Виокремлюємо тільки ті історичні пісенні тексти, що належать до пісень з конкретно-історичною підосноюю, де згадуються реальні події та історичні особи (тут і далі в дужках подаємо номери та приклади пісенних текстів за виданням) [1]: «Гей, із Низу, із Лиману» (166), «Як був собі старий, сивий, на призвище Чалий» (155), «Ой був в Січі старий козак» (156), «Ой з-за гори, з-за Лимана» (285), «Як був собі старий, сідий» (277), «А козак Нечай» (271), «Ой Морозе, Морозеньку» (272), «Ой ти Мороз, Морозенко» (273), «Ой на горі та жєнці жнуть» (275). У цих піснях відбито військові сутички та оспівано видатних гетьманів і полководців – Д. Вишневецького, Дорошенка, Сагайдачного, Д. Нечая, Саву Чалого і Гната Голого, С. Морозенка.

Від названих відокремлюємо козацькі пісні, які за тематичним змістом можна об'єднати у три групи: пісні з історичним підтекстом (без точних історичних ознак); пісні, де зображено різні сторони козацького побуту; ліричні пісні, що до певної міри умовно зараховують до козацьких (здебільшого – за згадкою слова *козак*).

Козацький побут змальовується за такими трьома етапами життя степового лицаря: від'їзд з дому, козацькі будні, загибель козака на полі бою. До цієї групи пісень належать: «Як поїхав та той Лебеденко» (157), «Запорожці, ви, добрі молодці» (162), «А наш пан отаман» (163), «Та чорная хмара наступає» (164), «Гей, летить орел та через море» (167), «Ой криче, криче та чорненький ворон» (168), «Гей, гук, мате, гук» (280). Є також пісні-реквієми, де оплакується лицарська смерть і возвеличується доля козака-героя: «Ой та поле ж моє» (160), «Ой на горі, на могилі» (161), «Стоїть явір над водою» (169). До постійних деталей образності в козацьких піснях належить

зображення степового простору, мотив козацького коня, мотив смерті та заповіту козака.

Для текстів характерні типові словосполучення на означення дій, напр.: *у кайданах водять, закували у кайдани, в кайдани кувати, у неволю взяли, в неволеньку попався, зв'язали руки, кинули Палія в глибоку криницю, орди бити, із ордою стявся, слави добувати, славоньки зажити.*

Особливістю художнього змалювання дійсності є витворення узагальненого опоетизованого образу народного ватажка – козака, який б'ється з ворогами: *козаченько, добрий молодець, молодий козак, козак молоденький, славний козак, терночок, отецький синочок.*

Образ *ворога* представлений у фольклорній системі синонімічним рядом, що охоплює не тільки словотвірні, а й лексичні синоніми: *ляхи, ляшки, ляшеньки, превражі мурзакі, вороги прокляти.* Найбільш влучно змальовано цей образ у контексті:

*Не вганяйтесь в Польщу за ляхами,
Бо ляшеньки – зрадливії люди,
Як піймають, недобре вам буде. (162)*

Пісенний простір в історичних та козацьких піснях – це, як правило, *поле, ліс, степ, долина, гора, берег, луг, діброва, сад, яр, шлях, море, річка*, що служать формулою-символом введення слухача у внутрішній, психологічний світ пісні:

*Турка воювали, та од турка втікали,
Та все **чистим полем**, та над **синім морем**,
Та понад **синім морем**, та понад **Дунаєм.** (163)*

Характерною ознакою народнопісенного словника є велика кількість емоційно-забарвлених лексем, що інтимізують пісенне мовлення, напр.: *безціночка, беседонька, вишенька, вогонечок, годинонька, горенько, дівчинонька, дітки, додомонька, зозуленька, калинонька, кілочок, козаченьки, кониченько, криниченька, листоньки, личенько, лучок, неволенька, неділенька, ніженьки, нічка, паронька, правдонька, пригодонька, рибонька, родинонька, рученьки, садочок, серденько, синочок, сіделечко, славонька, слізоньки, стороночка, стрілочки, суботонька, сусідочки, терночок, черешенька, шабелька, явіронуку.* Зафіксовано також варіанти словотвірні форми типу *головионька, голівочка; голубонька, голубочки; горілонька, горілочка; доріженька, дорожка; травонька, травиченька.*

Серед здрібноло-пестливих назв переважають іменники, проте, в текстах виокремлюємо невелику групу емоційно забарвлених прикметників: *буйнесенький, вороненький, зелененький, молоденький, невеличка, раденький, смутненький, старенька, тугесенький, чорненький.*

В народнопісенному словнику виділяємо пісенні оказіоналізми, в основі яких здебільшого лежить семантика порівняння, зіставлення: *браття-голотонька, мед-вино, мед-горілка, мед-пиво, житки-маїтки, пан-отаман, риба-щука, щука-риба.*

Семантично й стилістично рівноправні у пісенній мові такі лексичні паралелі: *встань, проснися; лучче, краще; не думає, не гадає; не знав, не відав;*

ні пити, ні їсти; побитий, покрівавлений; спить, дрімається; гляну, подивлюся; старий, сивий; старий, сідий; тяжко, важко.

До традиційних фольклорних засобів належать постійні епітети-словосполучення, насичені психологічним, асоціативним змістом: *бистра річка, битий шлях, висока могила, вороний кінь, вражий син, зелений дубочок, куля бистра, сивая зозуля, сизий орел, синє море, сирая земля, старий козак, тяжкі рани, червона калина, чисте поле, чорненький ворон, чужа стороночка, шабля гостра.*

Прикладом поетичної фразеології народнопісенної мови є тавтологічні звороти типу *цвони цвонять, вік звікували*:

Славні хлопці-запорожці

Вік звікували, церкви не видали. (165)

Синтаксис народної пісні – це насамперед порівняльні звороти, які побудовані на зорових, конкретно-чуттєвих асоціаціях:

*Ой стоїть військо,
військо запоріжське,
та як мак процвітає.* (154)

Народна пісенність витворила типові формули пісенного паралелізму, які побудовані на асоціаціях із явищами природи, на зіставленні психічного стану людини з картинами природи:

*Ой криче, криче та чорненький ворон
Та у лузі над водою,
Ой плаче, плаче молодий козаче
На конику вороному.* (168)

У пісні про кохання козака й дівчини наявний семантичний паралелізм *луг – долина, козак – дівка, терен – калина*:

*Пішов козак лугом,
Дівка долиною;
Зацвів козак терном
Дівка калиною.* (288)

Мова історичних та козацьких пісень – мова усної поетичної творчості народу, що передає наступним поколінням факти героїчної історії, картини козацького побуту, найтонші відтінки людських почуттів, утілених у відшліфовані словесно-виражальні форми.

Дослідження мови народнопісенних текстів є спробою пошуків шляху до розкриття символіки, національно-культурного коду у фольклорі. Зафіксовані у збірнику народні пісні, що стали історичним та фольклорним документом епохи, представленим у художніх образах, – це вагоме надбання культурно-мовної традиції української нації, без якого важко уявити собі історію художньої мови, історію художньої літератури і загалом історію народу.

Список використаних джерел

1. Українські народні пісні, наспівані Д. Яворницьким. Пісні та думи з архіву вченого. К., 1990. 454 с.

*Nailia KHAIRULINA,
Ph.D. in Philology, Associate Professor at
Romance & Germanic Philology Department
Educational and Research Institute
of Philology & Journalism,
SI «Luhansk Taras Shevchenko National University»,
Poltava, Ukraine*

PECULIARITIES OF ARTISTIC SOLUTION OF THE PROBLEM OF IMAGES PSYCHOLOGISM IN THE NOVEL «LORD JIM»

In no other country did Conrad have such several admirers among fellow writers. A whole generation of writers chose him as their teacher. In America, Conrad became the «writer for writers.» «The golden standard,» as F.S. Fitzgerald considered his craft. Standing apart in English literature, Conrad had a tremendous influence on the literature of the United States. A comparative analysis of Conrad's works and the novels of F. S. Fitzgerald and E. Hemingway of the 1920s allows us to attempt to consider them through the prism of neo-romanticism. We are talking about the transformation of the Romantic tradition in Conrad's work and its further refraction in the American novel of the period [2, p. 115].

Other works of Conrad that could directly influence American authors at the time of the creation of their novels are novels «The Nigger of the «Narcissus» (1897), «Nostromo» (1904), and novels «Youth» (1898), «Heart of Darkness» (1899) and «Typhoon» (1903). These works belong to the early period of Conrad's work (1897-1904). During this period, Conrad reached the pinnacle of his mastery, and his neo-romantic vision was finally formed. Conrad's novel is a «thought about man» that became more complex in the early twentieth century (especially against the background of nineteenth-century literature) [2, p. 119], not so much the man himself, entering the world, comprehending it, struggling with it or merging with it. Indeed, the reader and the narrator try to unravel «the riddle of Jim» and his actions. In Conrad, the narrative structure that developed in Romanticism was the form that expresses Romantic continuity. Joseph Conrad is a conceptual writer, and the level of intellectual tension in his prose is very high. Such a conceptual and largely program work is the novel «Lord Jim» («Lord Jim»), one of the most deeply psychological emotional and lyrical narratives, imbued with intellectual analyticity, depicting the struggle of a lonely man for himself - the struggle with external randomness and spontaneity, but at the same time - with the deep, metaphysical regularity of circumstances, and most importantly - with himself, with the abyss («darkness of the heart»), which can open, as Conrad believed, in any person [5, p. 84].

Jim's inner conflict becomes the basis of the complex conflict system of the novel, which also includes the collision of the prosaism of «good old England» and the romance of the East. Jim is known to sail the Eastern seas, which he has dreamed of since childhood. However, Conrad hardly specifically develops this neo-Romantic opposition; it is not his main thing, but only a peculiar moment of repulsion for constructing more essential and universal collisions. Furthermore, their

artistic solution turns out to be more than just neo-Romantic. The naivety and childishness of Lord Jim are emphasized in the novel: «He is like a little child,» says one of the characters about him. Conrad, emphasizing Jim's simplicity, does not emphasize his exceptionalism but sees - then many of those we call modernists will do so - in Jim's situation a dramatic, if not tragic, metaphor of a man in a world that is harshly and cruelly opposed to him. At the same time, under immanent loneliness, which has also become «commonplace» in the prose of the early twentieth century, the author forces his hero to search for the deep sources of moral stoicism in the struggle with the world «one-on-one.» Conrad said that «a work of art is very rarely limited to one single meaning» and that if it is a real work of art, it inevitably acquires a symbolic character [1].

As a writer of the 20th century, Conrad does not limit himself to analyzing a particular situation of spiritual self-affirmation of an individual, however complex and exciting it may be. He strives to reach a deeper level of generalization. In the complete sense of the word, the situation of the ship «Patna» and the island of Patusan are symbols-generalizations of the state of the world. Through them, the writer juxtaposes the hero with the world and checks his adequacy to the latter. However, the hero has left, so far unraveled,» we read at the end of the novel. And the system of images of the work, as if built for a more profound outline of the character of the protagonist and aimed at «unraveling» Jim, in fact, significantly enriching the image of the central character and creating the impression of a densely populated and complex world, not at all contributed to achieving a complete understanding of the moral and psychological essence of the hero.

The question arises whether the author sets the task of final comprehension of Jim's character and whether the author is given to the end to «scoop out» his hero. We meet with «the novel's movement from a closed form of life experience to an open one, from external tension to internal» [4, p.142].

In a clear rejection of the omniscient author position common to Victorian writers, Conrad portrays a character that is inherently complex and inadequate to external comprehension. The narrative form chosen reinforces this: only in the first four chapters and the beginning of the last chapter is the author the narrator; the main narrator is Captain Marlowe, who takes on the difficult task of understanding and explaining Jim. We encounter a «double» psychology: the reader finds himself immersed in the inner world of Jim as if living «to himself» everything that happens to him, but at the same time, the spiritual world and internal value orientations of the narrator are revealed to him, who, trying to reveal the sources and motives of Jim's character and actions, explains much about himself. Conrad draws the psyche and consciousness of the characters in a dynamic process, so the inconsistency of motives and actions does not destroy the integrity of the character and the picture of the reproduced inner world.

To depict the process of inner life, Conrad, in addition to the well-known techniques of psychological analysis: indirect speech, various kinds of parallelisms, and so-called «direct» (open) forms of psychologism, also uses secret, implicit psychologism, when nothing is presented and motivated otherwise than from within when the person whose inner world becomes the object of analysis is reproduced in

a situation «alone with himself.» This principle primarily «works» in the episodes of Jim's escape from the distressed «Patna» and in the scenes with Brown. The author does not limit himself to the voices of Jim and Marlowe but allows hearing the voice and understanding the point of view of other characters who interpret Jim's behavior by the very character, form, and content of the interpretation reveal their inner world - Brierley, Brown, Jewel, Cornelius, Stein. The «inner investigation» process of the fall and resurrection of the protagonist [5, p.72] narratively and compositionally fuses this polyphony of voices.

Conrad creates a fusion of an epically extended narrative in terms of time and space and a «solipsistic» (closed in the subjective consciousness) story experience of the hero. In this respect, Conrad anticipates the solipsism inherent in modernist literature, though elevated to an absolute by it, as a phenomenon of the new literature, as a concentrated narrative «thing-in-itself.» The novel «Lord Jim» - an appeal to the cross-cutting for Conrad's work theme of loneliness of a man, by no means a superhero or outstanding personality, but depicted in a morally, psychologically, and socially tense situation. This person, her inner world, is the main «refractor,» the focus, refracting the external world, which practically does not exist outside the consciousness that experiences and lives it. The writer has approached a new type of central character in the novel, turning it into a subjective epic.

Conrad was among the first to find the appropriate narrative structures to «trace how historical, national, and universal conflicts resonate in the depths of the inner life. The protagonist's inner world (in this case, Jim and Marlowe) acts not only as an object of artistic reflection, as already noted but also as a subject of narrative and plot construction. That is why Conrad's novel has a peculiar dynamism of reproducing the process of flowing, direct functioning of the inner world, doubled by a special object-subject organization of psychologism, which to a certain extent anticipates the achievements of many 20th-century writers. - Joyce, Woolf, Faulkner, Hemingway, and others. Conrad was among the first to find appropriate narrative structures to «trace how historical, national, universal conflicts resonate in the depths of inner life».

References

1. Ackroyd P. Albion: The Origins of the English Imagination. London: Chatto & Windus, 2002. 302 p.
2. Buitenhuis P. The Great War of Words: Literature as Propaganda 1914-18 and After. London: B. T. Batsford, 1989.
3. Eagleton T. 'Irregular Virtue'. Review of Peter Ackroyd's Albion. Times Literary Supplement 20 September 2002: 3-4.
4. Palmer J. A. Joseph Conrad's Fiction: A Study in Literary Growth / J.A. Palmer. N.Y.: Ithaca Univ. Press, 1968. 267 p.
5. Tanner T. Conrad. Lord Jim / T. Tanner. L.: Macmillan, 1963. 126 p.

*Людмила ОСТАПОВА,
викладачка кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

«ГАМЛЕТ» У XXI СТОЛІТТІ: ВІЧНА ТЕМА В СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ

Твір Вільяма Шекспіра «Гамлет», написаний понад чотири століття тому, й досі залишається одним з найвпливовіших і найобговорюваніших творів світової літератури. Чому ж ця трагедія, написана у XVI столітті, продовжує хвилювати сучасного читача? Відповідь криється у вічних темах, які вона порушує, та в універсальності людського досвіду, який вона відображає. Вражаюче різноманітними є ті форми, яких набуває сюжет п'єси «Гамлет», потрапляючи в нове культурне оточення [2, с.100]. Існує безліч не тільки традиційних «шекспірівських» постановок трагедії, а й екранізації, літературні обробки, мультфільми, комікси, комп'ютерні ігри тощо. Здається, жоден інший персонаж не наділений такою дивовижною «протеїстичністю» і разом з тим незмінною впізнаваністю.

Вічне шекспірівське питання «бути чи не бути?» виражає фундаментальне людське протиріччя про сенс життя та смерті, про вибір між дією та бездіяльністю, що є актуальним у будь-яку епоху, зокрема і в XXI столітті. «Гамлет» не має однозначного тлумачення, що дозволяє кожному читачеві знайти в ньому щось своє; почуття, які переживає Гамлет, такі як кохання, ненависть, сумнів, гнів, є універсальними для всіх людей; а ще Гамлет – це складний і багатогранний персонаж, який викликає у читача різні емоції; і, звісно, проблематика трагедії «Гамлет» знаходить відголоси і сьогодні. Такі теми, як добро і зло (прагнення Гамлета помститись за смерть батька та внутрішні моральні сумніви є вічною темою людської душі), любов і ненависть (складні стосунки Гамлета з Офелією, його осудження матері, бажання помститись за зраду – все це є проявами складних людських емоцій, які не втрачають своєї актуальності), влада і корупція (інтриги при дворі, боротьба за владу – ці теми були актуальними за часів Шекспіра і залишаються ними й сьогодні) інтерпретуються сучасними реаліями по-новому, але суть їхня залишається незмінною.

Сучасні постановки «Гамлета» та літературні аналізи демонструють, що цей твір може бути інтерпретований по-різному, відображаючи проблеми XXI століття, наприклад: політичні аспекти (трагедія Гамлета може бути розглянута як алегорія політичних інтриг і боротьби за владу); психологічні аспекти (образ Гамлета часто аналізується з точки зору психології, як приклад внутрішнього конфлікту і боротьби з депресією); соціальні проблеми (теми самотності, відчуження, пошуку ідентичності) та ін.

Трагедія «Гамлет» В. Шекспіра та її сучасні сценічні інтерпретації стали предметом досліджень низки зарубіжних та українських авторів, зокрема, Сурніна М., Гарбузюк Н., Павленко І., Трохимчука О., Вергеліса О., Блоцької В. Габлевич М. та багатьох інших.

Через призму долі Гамлета ми можемо краще зрозуміти свої власні переживання і почуття, а ще «Гамлет» надихає багатьох письменників, режисерів, художників на створення нових творів мистецтва.

У Великобританії резонансним стало нове прочитання шекспірівської п'єси на сцені театру «Барбікан» (2015 р.), здійснене режисером Ліндсі Тернером. У ролі Гамлета глядачі побачили відомого актора Бенедикта Камбербетча. У його виконанні принц данський відверто істерить, відіграючи депресивні перепади настрою з мімічною точністю і розмахом великої сцени: пускає сльозу, коли треба, одягається в червоний мундир XIX століття, в якому грає в солдатиків, бігає в футболці з портретом Девіда Боуї і дивиться виставу приїжджих артистів у пальто з написом «King» на спині». У виставі чимало невмотивованих дивацтв. Так, дія вистави відбувається не в якійсь конкретній епосі, а насичена різнорідними прикметами цілого століття, починаючи з другої половини XIX до другої половини XX століття. У такій історичній нестабільності всі персонажі виглядають нібито не на своєму місці, отже, часові рамки зникають.

В Україні трагедія «Гамлет» теж звучить по-новому, зокрема в Івано-Франківському обласному музично-драматичному театрі ім. Івана Франка у 2017 році відбулася прем'єра експериментальної постановки за мотивами п'єси Шекспіра «Гамлет». *Drama per musica «HAMLET»* – це експериментальне поєднання авангардної режисури, синтезу музичних стилів та сучасного текстового звучання. Експериментальність у тому, що поставлена вона за перекладом Юрія Андруховича у стилі «неоопери», а показ вистави проводиться у підвалі театру, в машинній залі. Місця для глядачів облаштовані за зразком зали шекспірівського театру «Глобус».

За словами режисера Ростислава Держипільського, «починаючи від локацій і закінчуючи персонажами, хором – це нове в Україні». Він вважає, що драматургія Шекспіра це «стерпить», бо «вона геніальна в різні часи, в різні епохи, в різних подачах і жанрах» [1].

«Гамлет» – це не просто історичний твір, а скоріше вічний діалог про людську природу. Його актуальність полягає в тому, що він дозволяє нам замислитися над вічними питаннями, які турбували людей століттями і продовжують турбувати нас сьогодні. Шекспір створив не просто персонажа, а символ вічної боротьби людини з самою собою і з цілим світом.

За словами актора Олексія Гнатковського, який виконує роль Гамлета в Івано-Франківському національному музично-драматичному театрі: «Кожен відрізок часу формує свого Гамлета – це лакмус того часу, в якому він живе» [1].

Список використаних джерел

1. В Івано-Франківську показали постановку «Гамлета» у стилі неоопери жахів. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28280463.html> (дата звернення: 10.10.2024).

2. Лазаренко Д. Метатекстуальний потенціал Шекспірового «Гамлета» і особливості його реалізації. URL: <http://rs-journal.kpu.zp.ua/archive/16-17-2011/9.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).

3. Вільям Шекспір. Гамлет, принц данський. Київ : «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2023. 238 с.

Іванна ВОЛОСЯНКО,
старший викладач кафедри
української філології,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ СВІТОГЛЯДНІ УНІВЕРСАЛІЇ В СУЧАСНІЙ ПРОЗІ ПРО ВІЙНУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Питання ментальності й українського менталітету є доволі багатозначними та складними. В умовах СРСР ця проблема перебувала в площині так званого замовчування. У 90-их роках ХХ ст. її також не брались поспішно вивчати та досліджувати українські вчені через причину перебування під «жупелом» націоналізму, яким їх залякували впродовж 70 років. Науковець Ю. Візниця в статті «Національна ментальність та риси її українського виміру» не випадково зазначає: *«Проблема неупередженого дослідження феномену національної ментальності була завжди актуальною та складною виходячи зі складності та багатозначності самого об'єкта дослідження аж до констатації перебування його (об'єкта дослідження) за межами пізнання раціональними методами»* [3, с. 15].

Однозначного визначення поняття «ментальність» не існує. Це полісемантичний конструкт. Ба більше, поняття «ментальності» стало своєрідним синонімом таких понять, як «психологія епохи», «психологія нації» і «національний характер». Однак більшість науковців та дослідників все-таки погоджуються з тезою, що ментальність є особливим способом мислення людей, групи, певною духовною налаштованістю. Як зазначає кандидат соціологічних наук Ю. Візниця *«Ментальність – це духовний сплав органічно поєднаних багато в чому, а подекуди – й у головному, нерелфлексиваних, логічно не осмислених самотутніх історичних традицій, успадкованих від попередників людьми певної епохи способів, стилів, манер, прийомів, навиків і процедур мислення, світовідчуття, світосприймання та орієнтацій у природному і суспільному світі»* [3, с. 16]. Іншими словами, це своєрідний модус мислення певного народу. На відміну ж від ментальності, характер нації (національний характер) – це *«елемент національної психології, що є сукупністю стійких психологічних особливостей, «націоналів», які складаються і проявляються в діяльності та спілкуванні людей, обумовлюючи типові для них способи поведінки. Включає в себе національні почуття, подекуди неусвідомлені, погляди та уявлення, смаки і звички, риси характеру, повір'я та забобони. Вони складаються у народів протягом значного історичного розвитку»* [5, с. 113].

Дослідник української ментальності В. Дем'яненко серед системотвірних характеристик виокремлює *«анархічний індивідуалізм, партикулярне прагнення до особистої свободи, без належного прагнення до*

державності, коли бракує ясних цілей, дисциплінованості й організованості» [4, с. 7]. Літературний критик, філософ, політичний діяч Д. Донцов також неодноразово критикував українців за пасивність, нездатність до вироблення імунітету для власного національного самозахисту, «грайливе» просвітянство і «просвітянську наївність» [1, с. 297]. Українці м'якосерді й готові прощати. Наприклад, В. Бірчак, галицький письменник і громадський діяч, згадував, як під час проголошення ЗУНР директор Дрогобицького австро-угорського державного банку під різними формальностями відмовився віддати українській владі потрібні гроші, але полякам віддав аж цілий мільйон, і за це він не поніс покарання – українці зрозуміли й простили: *«Потім ці ж ментальні і характерні риси українців ще багато разів шкодили їм під час боротьби за свободу нації»* [2]. Свідчення В. Бірчака є показовими, адже на перспективу вони мали вказати українцям їхні помилки й переконати, що не більшість, а *«вольова меншість із запалом героїзму, великою дисципліною, фанатична і незворушна до ворога нація може перемогти в історії (...). Там, куди приходила ОУН, – діяла абсолютна українська влада, перемагали абсолютні українські вартіві, відкривалися абсолютні перспективи для української національної ідеї»* [1, с. 123].

Тема «пробудження» ментальності, національної самосвідомості, ідентифікації українців, активно оприявлена в сучасній прозі про війну на Сході України. Зокрема йдеться про твори Л. Капелюшного «Дике поле», С. Жадана «Інтернат», Ю. Ілюхи «Східний синдром», Б. Гуменюка «Сто новел про війну», С. Лойко «Аеропорт» та інші. Герої зазначених книг пройшли складний шлях до пробудження національної свідомості. Вони добре усвідомили, що менталітет – це саме той непереможний дух народу, який формується від часу перетворення маси в народ, а згодом нації звичайної (недосконалої, байдужої) – в націю політичну, яка спроможна усвідомлювати себе цілісним, цінним, самобутнім явищем. На відміну від політичних доктрин чи ідеологічних конструкцій, які реалізуються як уже завершені й осмислені певним типом сприйняття системи, ментальність – це насамперед дух культурної спільноти, який у своєму ядрі залишається незмінним. Це означає, що ворожа пропаганда чи погане родинне або суспільне виховання, в тому числі бездержавність народу, здатні ввести національну ментальність у стан своєрідного летаргічного сну, однак викоринити її неспроможні жодні чинники. У вчених-етнологів часто прослідковується теза, що українці за своєю натурою флегматичні, терплячі, добрі. Однак на прикладі художньої літератури ми бачимо, що характерна поведінка стосується більшою мірою побутових реалій. Коли ж викає воєнна загроза, кращих воїнів, ніж українці годі знайти. У подібній ситуації терплячість, рабський дух, здатність всіх і все прощати й забувати розвіюються, як вранішній туман.

Гострий розум, кмітливість, феноменальне володіння гумором (як завжди похвальні риси ментальності українців) є ознакою внутрішньої сили й духовної краси народу. Водночас типові національні складники ментальності виражають не стільки індивідуальні риси характеру окремого представника нації, скільки позаособистісний елемент як свідомості суспільної, так і суто

національної підсвідомості. Величезний набір окремих ментальностей проявляється в національній мові (вербальній культурі суспільства), мові жестів, віруваннях, побутовій поведінці, звичаях. Архетипи, міфи – архаїчні національні структури характерні для кожної нації. Це особливі форми міфологічного світосприйняття, це особливе розуміння таких абстрактних понять, як честь, порядність, відповідальність, жертвність, любов.

Український історик, політичний і громадський діяч М. Грушевський вважав, що у своєму осерді українці мають західноєвропейський тип ментальності, який суттєво різниться від східного, російського типу. Характерними ознаками східного типу є хитрість, віроломство, доміманта матеріального над духовним. З цієї причини між українцями й росіянами ніколи не було й не буде повного порозуміння. Тим часом генетично передані предками риси української ментальності завжди виявлялися набагато ліберальнішими, більш цивілізованими й гуманними, ніж ті, які їм нав'язувались ззовні окупантами, поневолювачами й колонізаторами. Саме з цієї причини навіть поневолений український народ ніколи не почувався невольником чи рабом. Водночас, не дивлячись на те, що наша нація в різні часи знаходилася під утиском держав, однак щоразу її представники впізнавали одне одного за певним «зовом» духу, коли тільки виявлялась щонайменша загроза існування їхньої нації.

Список використаних джерел

1. Баган О. Націоналістичні аспекти. Історіософські есе. Тернопіль: Вид-во «Крила», 2021. 374 с.
2. Бірчак В. Дрогобицька епопея: уривки зі спогадів. *Літературно-науковий вісник*. 1931. Кн. 7–8. С. 618–628.
3. Візниця Ю. В. Національна ментальність та риси її українського виміру. *Соціологія*. 2010. С. 13–19.
4. Дем'яненко В. Ментальні характеристики політичної свідомості українців. *Людина і політика*. 2001. № 1. С. 7–15.
5. Римаренко Ю. Мала енциклопедія етнодержавництва. Київ, 1996 с.

*Галина ШИНДАК,
асистент кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОМАНІСТИКА МАКСА КІДРУКА

Творчість Макса Кідрука є важливим етапом у розвитку сучасної української літератури, яка активно реагує на виклики часу та змінюється під впливом глобалізаційних процесів, технологічних інновацій і соціокультурних трансформацій. Серед сучасних українських письменників Кідрук вирізняється не лише жанровим різноманіттям, але й здатністю порушувати гострі екзистенційні та етичні питання, які стають дедалі актуальнішими в умовах постійного технологічного прогресу, зростаючих соціальних напружень та глобальних змін.

Важливість аналізованої теми полягає в тому, що творчість письменника є відображенням актуальних проблем сучасного суспільства, що стоять на перехресті науки, моралі, філософії та соціальних змін.

Макс Кідрук звертається до таких тем, як штучний інтелект, автономія технологій, пошук сенсу життя в епоху глобалізації та національної ідентичності, що є надзвичайно актуальними в сучасному світі. Його романи не лише задовольняють інтелектуальні запити читачів, але й сприяють осмисленню складних соціальних процесів і моральних дилем, що виникають перед сучасною людиною в умовах швидких змін.

Актуальність цієї теми також зумовлена високим інтересом до творчості Кідрука серед української та міжнародної аудиторії. Його романи, які поєднують елементи наукової фантастики, психологічного трилера та соціального роману, відкривають нові горизонти для дослідження сучасної літератури та культурних процесів. Окрім того, Кідрук активно експериментує з формами і жанрами, що дає можливість розглянути його творчість з різних перспектив і знайти в ній нові інтерпретації.

Творчість Макса Кідрука охоплює цілу низку жанрів, зокрема наукова фантастика є центральною темою багатьох його романів. Але, крім цього, автор активно експериментує з іншими жанрами, такими як психологічний трилер та містика. Це дозволяє не лише створювати напружену атмосферу, але й порушувати глибокі моральні, соціальні та філософські питання.

У своїй творчості письменник поєднує наукові елементи з літературною вигадкою, створюючи таким чином «наукову фантастику з реальним підтекстом». У його романах можна зустріти деталі, що стосуються сучасних досягнень у сфері технологій, медицини, нейробіології, психології, що робить його твори не лише інтелектуальними, але й інтригуючими. Кідрук активно використовує та інтегрує у свої історії популярні наукові концепції: штучний інтелект, нейропсихологію, генетику.

З іншого боку, індивідуальний стиль автора відзначається психологічною глибиною. Письменник вдається до створення багатозарових образів, в яких герої проходять через внутрішні конфлікти, моральні дилеми, пошук сенсу життя. З огляду на це стиль Кідрука можна визначити як психологічно насичений трилер, що містить у собі елементи інтроспекції та філософських роздумів.

Одним із ключових напрямів у творчості Макса Кідрука є взаємодія людини та технологій. У цьому контексті особливу увагу варто звернути на його роман «Бот», який порушує питання моральних та етичних меж між людиною і технологіями, зокрема штучним інтелектом. Головним питанням роману є те, чи може штучний інтелект стати автономним, чи має він моральні права, чи є він здатним до самостійних рішень. Водночас Кідрук розглядає питання, які постають перед людством у процесі швидкого розвитку технологій: як контролювати ці процеси, щоб вони не перетворилися на небезпеку для самих людей.

Роман «Бот» також піднімає питання етики штучного інтелекту: чи мають машини право на автономію, чи можуть вони самостійно ухвалювати

рішення, чи є вони в принципі здатними до морального вибору. Ці питання ставляться у контексті реальних наукових досліджень, що робить роман актуальним не лише в літературному, але й в соціальному плані. У світі, де новітні технології швидко змінюють наше життя, письменник пропонує читачеві задуматися, чи готові ми до цих змін.

Крім того, у романі розглядаються проблеми інформаційної безпеки, підконтрольності технологій та моральної відповідальності за їх використання. Автор показує, як залежність від технологій може призвести до втрати контролю над ними, що створює потенційні небезпеки для особистої свободи і приватності. Важливою складовою творчості Кідрука є глибоке дослідження екзистенційних питань, що стосуються людського буття, його сенсу та місця в світі. Його твори часто ставлять питання про суть людини, її моральну та духовну природу, що є характерним для філософської літератури.

У романі «Де немає Бога» порушено глибокі екзистенційні проблеми, пов'язані з відсутністю духовного орієнтиру у сучасному світі. Головний герой роману переживає глибоку внутрішню кризу, шукає сенс життя, прагне знайти своє місце в світі, де релігійні і моральні норми вже не є дороговказами. Автор через цього персонажа досліджує теми душевної самотності, пошуку ідентичності та віри в умовах глобальних змін.

Кідрук показує людину на межі духовної кризи, і порушує питання, чи можна знайти сенс життя без чіткої духовної орієнтації. Чи може людина бути моральною в сучасному світі, де старі соціальні структури та цінності руйнуються під впливом глобалізаційних процесів?

Одна з особливостей ідіостилю Макса Кідрука – здатність створювати глибокі психологічні портрети героїв, що стикаються з важкими виборами та внутрішніми конфліктами. Автор заглиблюється у внутрішній світ своїх персонажів, досліджуючи їхні мотивації, переживання, страхи і надії.

У романі «Не озирайся і мовчи» центральною є психологічна трансформація героїв. Через екстремальні ситуації — втечу від переслідування, зустріч з небезпекою – персонажі змушені зіткнутися з власними страхами та моральними дилемами. Розвиток персонажів часто супроводжується глибокими психологічними змінами, що відображають їх боротьбу за збереження внутрішньої цілісності в умовах зовнішнього хаосу.

Творчість Макса Кідрука слід розглядати в тісному взаємозв'язку з соціокультурними процесами, що відбуваються в Україні та світі загалом. Перехід від тоталітарного минулого до демократичного майбутнього, боротьба за національну ідентичність, глобалізація – всі ці питання відображені у його творах. Через літературні прийоми Кідрук дає своєрідну соціологічну картину світу, що дозволяє читачеві розібратися в складних соціальних процесах, що відбуваються навколо.

Роман «Заирни в мої сні» – це не лише історія про стосунки між людьми, але й глибоке дослідження соціокультурних явищ. Автор порушує проблеми, що виникають у процесі соціальних змін, зокрема пошук національної ідентичності в умовах змін, пов'язаних з європейською інтеграцією та глобалізацією.

Таким чином, творчість Макса Кідрука є яскравим прикладом сучасної української літератури, що поєднує в собі жанрову різноманітність, інтелектуальну глибину та соціокультурну актуальність. Його романи мають великий вплив не тільки на українську, а й на глобальну культурну ситуацію, оскільки порушують універсальні питання, які стоять перед людством у XXI столітті. Кідрук є автором, який зумів не лише адаптувати традиційні літературні жанри до сучасних вимог, але й створити своєрідний літературний простір, що поєднує інтелектуальну глибину з комерційною привабливістю. Його здатність поєднувати наукову фантастику, психологічний трилер і соціальну драму робить його твори універсальними й багатограними.

Одним з найбільш значущих аспектів творчості Кідрука є його аналіз проблем технологічного прогресу та етики, які стають ключовими в сучасному світі. У своїх романах автор піднімає важливі питання про межі людської моралі в умовах, коли технології здатні змінити не лише наш побут, але й саму суть людської природи. Питання автономії штучного інтелекту, здатність машин до самостійного мислення і морального вибору стають головними темами, що змушують читача задуматися про майбутнє, в якому людина може втратити контроль над створеними нею ж технологіями. Звісно, це питання не є новим для наукової фантастики, але у Кідрука воно набуває особливої актуальності, оскільки він інтегрує новітні досягнення науки і технологій, відображаючи їх на рівні побутових реалій.

Список використаних джерел

1. Кідрук М. Бот: роман. Харків: Фоліо, 2013.
2. Кідрук М. Де немає Бога: роман. Харків: Фоліо, 2015.
3. Кідрук М. Інтерв'ю з Максом Кідруком. ZAXID.NET. 2018. URL: <https://www.zaxid.net/interview-max-kidruk> (дата звернення: 10.11.2024).

Божена НИКОЛИН,
*студентка Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Людмила ОСТАПОВА,
викладачка кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВПЛИВ БЛОГІВ, ФОРУМІВ ТА ІНШИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ НА ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ СМАКІВ

Сучасна література, як цілісна складова вітчизняної культури, відіграє важливу роль у вдосконаленні інтелектуального, естетичного, духовного, морально-етичного стану українського суспільства. Набуття навички читання як щоденної практики, а також читацької грамотності визначають можливості для якісного здобуття освіти, розвитку критичного мислення, самореалізації особистості та загалом більшої задоволеності життям в умовах інформаційного перенасичення, нестабільної політичної чи економічної

ситуації в державі. Окрім того, читання є одним із ключових факторів розвитку людського потенціалу [2, с.1]. Популяризація читання має на меті поширення в суспільстві позитивної думки про цей вид діяльності, залучення до нього представників різноманітних вікових категорій, особливо молоді, яка сьогодні орієнтована переважно на спілкуванні у віртуальному середовищі. Значущість популяризації читання складно переоцінити: саме вона актуалізує потребу в книзі як носії інформації.

Український інститут книги у Стратегії розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія» зазначає, що «за майже 30 років незалежності в Україні не зміг постати власний книжковий ринок, що впродовж років був ринком збуту російської книжкової продукції» [2, с.3]. Пандемія коронавірусу також негативно вплинула на популяризацію літератури та читання в Україні, спричинивши зменшення видання книг на 70% [2, с.3]. Саме тому сьогодні потрібно шукати нові методи популяризації книжкової продукції та книжкової галузі і один із способів – це соціальні мережі.

Серед основних засобів популяризації книжкової продукції виокремлюємо: а) інформаційні: передбачають масове поширення інформації про книжкову культуру через фестивалі, форуми, конференції тощо; б) організаційні: організування різних заходів, тематичних зустрічей, круглих столів, майстер-класів, проведення лекцій тощо; в) інтернет-маркетинг: використання блогосфери, реклама в соціальних мережах, розсилки листів через електронну пошту тощо.

Для формування свого позитивного іміджу, зацікавлення аудиторії новою літературою та пропагування читання видавці та автори застосовують нові методи рекламної кампанії. Сьогодні основним напрямом популяризації книжкової продукції є соціальні мережі, а зокрема літературні вебресурси та букблогери. До речі, саме букблогери роблять огляди прочитаних книг, організовують марафони, заохочують до читання, розповідають про новинки, книгарні, акції, таким чином рекламуючи книжкові видавництва, книги, авторів та спонукаючи свою аудиторію купувати книжкову продукцію. Соціальні мережі «Інстаграм» та «Ютуб» є одними з найкращих платформ для ведення книжкових блогів, адже надають можливість взаємодіяти з великою аудиторією через коментарі, вподобайки, різні інтерактиви, розіграші, марафони. Користувачі соціальних мереж можуть абсолютно випадково натрапити на літературні блоги. Як зазначає Анна Лисенко, автор книжкового ютуб-каналу «Annika Vlog», «соціальні мережі охоплюють ширшу аудиторію, адже відео про книги може подивитися той, хто цього не планував, а просто зайшов весело провести час» [3].

Існує три види книжкових блогів – «Буктуб», «Букстраграм» і «Букток». «Буктуб» – це спільнота блогерів, які розповідають про книжки на камеру і розміщують свої відео на ютубі. Тут публікують рекламні відео, що популяризують читання та піднімають питання книгочитання в Україні. Прикладом таких відео є підкасти. Найпопулярнішим видом підкастів є буктрейлери – короткі відео за мотивами книги. До речі, буктрейлери

створюють не лише видавництва для популяризації певної книги, а й фанати, які в такий спосіб розповідають про книгу, що їх вразила. Проте можна сказати, що буктуб в Україні не найкращий засіб для пропагування книг, оскільки україномовні букблогери мають лише по декілька тисяч підписників, а відеоролики рідко набирають понад одну тисячу переглядів. «Букстраграм» – спільнота блогерів, які публікують на своїх акаунтах в інстаграмі гарні фото книг і короткі відгуки на прочитане. В інстаграмі існує велика кількість книжкових амбасадорів, адже сьогодні блогери мають важелі впливу на громадськість. В букстаграмі блогери пишуть та спілкуються живою мовою з використанням смайлів, а також не перевантажують своїх підписників важкими текстами, більшу увагу приділяючи фотографіям. «Букток» – спільнота блогерів, основною платформою для яких постає соціальна мережа «Тікток». Це найпопулярніша платформа для коротких відео у світі, що подекуди витісняє канал «Ютуб». Проте в українській книжковій сфері вона лише нещодавно почала розвиватися. Тут публікують короткі відео різного змісту: відгуки, жарти, огляди покупок, оцінка прочитаного, добірки книг одного жанру, цікаві моменти з книг, біографічні відомості про письменників. Оскільки алгоритми рекомендацій відео в тіктоці не завжди однакові, то для популяризації відеороликів книжкові блогери використовують відомі вигуки та звукові комбінації, що допомагають їм «набрати» велику кількість переглядів. Наприклад, блогерка Єлізавета Максименко, автор тікток-акаунта «Book_Fairy_Eli» у своєму найпопулярнішому тіктоці використала вигук «Oh my god what is that», який налічує понад 230 тисяч відео. Таким чином її відеоролик переглянуло понад 600 тисяч осіб. Отож, основне завдання – коротко донести інформацію до глядача, використовуючи при цьому популярну звукову доріжку.

Книжкові блогери стають дедалі більше популярними і їхня кількість із кожним днем зростає. Власниками книжкових акаунтів можуть бути особи різної статі, віку чи професії, які обожають читати, готові створювати контент про літературу і ділитися враженнями про прочитані книги, а також письменники, представники видавництв і книгарень. Здебільшого наповненню акаунтів слугують опис сюжету книги та її анотація, схвальна характеристика або критика твору, цікаві факти про написання книги та автора, оригінально зроблена фотографія, розіграші книг, тематичні добірки, марафони, різні рейтинги прочитаного, спілкування зі своєю аудиторією під час прямих трансляцій тощо. Основною причиною створення книжкового блогу відомі українські блогери вважають бажання висловити власну думку, поділитися враженнями про прочитану книгу, автора чи видавництво, знайти однодумців тощо. «Я завжди багато читала. Книги – це важлива частина мого життя, тому в якийсь момент мені захотілося поділитися цим своїм досвідом з іншими», – зазначає Людмила Дмитрук, автор ютуб-каналу «Вишневий цвіт» [3]. Книжкові блоги можна вважати одним із кращих і оригінальних способів пропагування літератури. Саме тому сучасні видавництва намагаються співпрацювати з блогерами, які рекламують новинки літератури. Блогерка Анна Лисенко про свій досвід співпраці з видавництвом говорить так: «Від

видавництв я отримую тільки книги на огляд. Завжди нагадую їм, що розповідатиму про них, керуючись власною думкою. От нещодавно дуже розкритикувала книгу, яку прислали на огляд. Вважаю це правильним» [3]. Людмила Дмитрук свою роботу з видавництвами описує так: «Головний критерій для мене у співпраці з видавництвом – воно має бути мені чимось близьким. Коли я купую книжки сама, то можу закрити очі на походження видавництва (адже багато з них мають російські корені). Але коли отримую в подарунок, то навіть маючи можливість зробити абсолютно чесний огляд, є певна міра залежності. Тому я не завжди погоджуюся на співпрацю» [3].

Отож, як бачимо, таку співпрацю блогерів із видавництвами однозначно оцінити не можна, адже, з одного боку, вона вигідна видавництвам, а з іншого боку – може обмежити блогера у його висловлюваннях. Однак варто зазначити, що більшість видавництв не вимагають позитивних рецензій, а прагнуть отримати від блогера чесну та об'єктивну думку.

Як правило, в українських соціальних мережах переважають огляди на художню літературу будь-якого жанру, але час від часу можна зустріти і не менш популярний літературний жанр – нонфікшн (видання нехудожнього змісту). На нашу думку, заслуговують на увагу способи співпраці українських видавництв із букблогерами. Українські книжкові видавництва відповідально ставляться до пошуку букблогерів для тривалої співпраці та ретельно вибирають своїх амбасадорів. Наприклад, видавництво «Vivat» у першу чергу звертає увагу на активність аудиторії, оригінальність контенту та загальну естетику акаунта. Для «Клуба Сімейного Дозвілля» («КСД») значущою є платформа, на якій розміщено блог. Видавництво прагне співпрацювати з блогерами, які популяризують книжкову продукцію в інстаграмі, фейсбуці та на ютубі, а також важливим для них є кількість підписників, їхня активність і якість подання матеріалу. Вибираючи блогера для співпраці, «Видавництво Старого Лева» до уваги бере його цінності, і якщо вони збігаються із цінностями компанії, то такий блогер має більше шансів співпрацювати з видавництвом. Також важливими критеріями вибору є активність аудиторії, вміння її зацікавити, індивідуальність блогера, грамотність та оригінальне подання інформації, а також загальна естетика блогу [1, с. 49].

Отож, в україномовних книжкових блогерів є високі шанси стати важливою частиною видавничого бізнесу, пропагувати читання, а також популяризувати книжкову продукцію. Це підтверджується тим, що кількість букблогерів зростає, збільшується кількість їхніх підписників, видавництва та книгарні збільшують у разі співпраці з блогерами, а також зростає якість змістового наповнення книжкових блогів.

Список використаних джерел

1. Перчишин М. Поліаспектність блогерської діяльності як феномену інформаційного суспільства. URL: <http://surl.li/qdnkmu> (дата звернення: 09.11.2024).

2. Стратегія розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія». 17 с. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34027.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).

3. Толокольнікова К. Хто такі буктьюбери й навіщо їх дивитися? URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/21772/2018-09-10-khto-taki-buktyubery-y-navishcho-ikh-dyvytysya/> (дата звернення: 09.11.2024).

*Iryna SKLIAROVA,
Lehrerin der Abteilung für romanische
und germanische Philologie,
Luhansk Taras-Schewtschenko-National universität,
Poltawa, die Ukraine*

DAS PHÄNOMEN DES POSTMEMORYS IN DER MODERNEN DEUTSCHEN LITERATUR

Das Phänomen des Postmemorys hat in der modernen deutschsprachigen Literatur besondere Bedeutung erlangt und eröffnet neue Möglichkeiten, die Vergangenheit durch das Prisma der generationsübergreifenden Weitergabe von Erinnerungen neu zu denken. Die Relevanz dieses Themas liegt darin, dass die moderne deutsche Literatur zunehmend das Konzept des Postmemorys nutzt, um angesichts des Generationswechsels das kollektive Gedächtnis zu bewahren und weiterzuentwickeln. Unter Bedingungen, in denen direkte Zeugen tragischer Ereignisse allmählich aus der Gegenwart verschwinden, besteht ein Bedarf an neuen Formen der Erinnerungsreproduktion, die nicht nur historische Fakten bewahren, sondern auch künftigen Generationen eine emotionale Verbindung zur Vergangenheit ermöglichen. Von Postmemory geprägte literarische Werke spielen eine wichtige Rolle bei der Bildung kultureller Identität und tragen dazu bei, sowohl persönliche als auch kollektive Geschichte durch literarische Erzählungen neu zu interpretieren. In dieser Forschung soll untersucht werden, wie das Phänomen des Postmemorys in der modernen deutschsprachigen Literatur umgesetzt wird und welche Auswirkungen es auf die Leser hat.

Das Phänomen des Postmemorys wurde erstmals von Marianna Hirsch in einem ihrer Hauptwerke „Family Frames: Photography, Narrative, and Postmemory» vorgeschlagen und bezieht sich darauf, wie nachfolgende Generationen traumatische Ereignisse erleben, die sie selbst nicht aus erster Hand erleben, aber zutiefst akzeptiert haben durch Familienerzählungen, Fotografien, Dokumente und kulturelle Praktiken. Im Kontext Deutschlands, wo die historische Erinnerung an die Ereignisse des Zweiten Weltkriegs, des Holocaust und des Lebens in der DDR tiefe Spuren in der nationalen Identität hinterlassen hat, wird Postmemory zu einem Schlüsselinstrument, um komplexe historische Traumata besser zu verstehen.

Hirschs Werk hat die akademische Forschung in den Bereichen kulturelles Gedächtnis, Literaturwissenschaft und Bildwissenschaft revolutioniert. Eines der zentralen Elemente des Buches ist die Analyse, wie Fotografien eine wichtige Rolle bei der Entstehung von Postmemory spielen. Hirsch untersucht, wie Familienerzählungen die Identität und das Zugehörigkeitsgefühl zu einer bestimmten Gruppe beeinflussen. Die Autorin analysiert, wie persönliche Geschichten mit dem kollektiven Gedächtnis verflochten sind und wie literarische

Werke, die sich mit dem Thema Postmemory beschäftigen, dazu beitragen, diese Geschichten für zukünftige Generationen zu bewahren [3].

Das ebenfalls von Maurice Halbwachs entwickelte Konzept des kollektiven Gedächtnisses bezieht sich auf die Art und Weise, wie Gruppen von Menschen (Nationen, Gemeinschaften, Familien) gemeinsame Vorstellungen über die Vergangenheit bilden und bewahren. Postmemory ist Teil des kollektiven Gedächtnisses, da es sich nicht nur auf individuelle Erfahrungen bezieht, sondern auch auf nationale oder ethnische Traumata, die eine ganze Gemeinschaft betreffen. *Traumatisches Gedächtnis* ist eine Art von Erinnerung, die mit traumatischen Ereignissen verbunden ist und einen tiefen emotionalen Eindruck hinterlässt.

Jan Assmann prägte den Begriff des kulturellen Gedächtnisses, der sich grundlegend vom individuellen unterscheidet. Er argumentiert, dass das kulturelle Gedächtnis durch soziale Institutionen, Traditionen, Texte, Rituale und andere kulturelle Praktiken geformt wird, die von Generation zu Generation weitergegeben werden.

Assmann unterteilt das Gedächtnis in zwei Arten.

Kommunikatives Gedächtnis: Dies ist ein Gedächtnis, das auf persönlichen Aussagen und mündlicher Überlieferung basiert und einen Zeitraum von 80 bis 100 Jahren abdeckt. Es wird direkt von Augenzeugen an zukünftige Generationen weitergegeben.

Kulturelles Gedächtnis: ist ein Langzeitgedächtnis, das Erinnerungen an Ereignisse bewahrt, die über die lebendige Erinnerung hinausgehen. Es wird durch Texte, Kunst, Denkmäler und andere Formen des kulturellen Ausdrucks fixiert.

Jan Assmann betont auch, dass das kulturelle Gedächtnis selektiv ist: Gesellschaften entscheiden, welche Ereignisse sie bewahren und neu interpretieren und welche sie vergessen oder ignorieren. Dies lässt sich daran erkennen, dass die deutsche Gesellschaft nach dem Zweiten Weltkrieg allmählich begann, ihre Geschichte zu überdenken.

Eine weitere Forscherin, Aleida Assmann, entwickelt das Konzept des sozialen und kulturellen Gedächtnisses und konzentriert sich dabei auf die Weitergabe historischer Traumata über Generationen hinweg. Sie betont, dass das kollektive Gedächtnis ein Werkzeug ist, mit dem Gemeinschaften ihre Identität aufbauen können. Sie schlägt ein *Modell der Gedächtnisdynamik* vor, bei dem das Gedächtnis als ein sich ständig verändernder Prozess betrachtet wird. Dazu gehören Prozesse des „Vergessens“ und „Erinnerns“ an historische Ereignisse, die durch politische oder gesellschaftliche Bedürfnisse getrieben sein können.

Aleida führte auch das Konzept des „*Opfergedächtnisses*“ ein, das sich auf die Ehrung der Opfer von Tragödien und den Versuch konzentriert, ihre Geschichten für zukünftige Generationen zu bewahren. Sie glaubt, dass es für die Bildung eines nachhaltigen kollektiven Gedächtnisses wichtig ist, sich nicht nur an Heldentaten zu erinnern, sondern auch an traumatische Seiten der Geschichte [1, c.283].

Die Theorien beider Forscher tragen dazu bei, das Konzept des Postmemorys auf die kollektive Ebene zu erweitern.

Dabei sollen einige wichtige Werke der modernen deutschsprachigen Literatur berücksichtigt werden.

Bernhard Schlinks Roman „Der Vorleser« (1995) wurde zu einem der berühmtesten deutschen Werke des späten 20. Jahrhunderts und thematisierte die moralischen Dilemmata, die mit der Erinnerung an den Holocaust verbunden sind. Die Geschichte dreht sich um die komplizierte Beziehung zwischen einem Teenager, Michael Berg, und einer viel älteren Frau, Hanna Schmitz. Später erfährt Michael, dass Hanna während des Zweiten Weltkriegs als Aufseherin im Konzentrationslager tätig war, was ihn dazu bringt, Verantwortung und Schuld in Frage zu stellen. Durch das Prisma der Beziehung zwischen zwei Generationen untersucht der Roman, wie die jüngeren Generationen versuchen, die Verbrechen der vorherigen Generationen zu verstehen und zu verarbeiten. Hanna symbolisiert die ältere Generation der Deutschen, die durch den Krieg in Verbrechen hineingezogen wurden. Michael, der die jüngere Generation verkörpert, versucht zu verstehen, ob er ihr die Vergangenheit verzeihen kann. Das Lesen selbst wird zu einer Brücke zwischen den Charakteren und betont die Rolle von Erzählungen bei der Weitergabe von Erinnerungen [6].

Jenny Erpenbecks Roman „Gehen, ging, gegangen« (2015) thematisiert Migration und Identität im heutigen Europa. Er erzählt die Geschichte des pensionierten Berliner Professors Richard, der afrikanische Flüchtlinge trifft, die in der Innenstadt protestieren. Durch die Kommunikation mit ihnen wird Richard nach und nach die Tiefe ihrer persönlichen Geschichten und Tragödien bewusst. Das Buch wirft die Frage auf, wie Gesellschaften die Geschichten marginalisierter Menschen bewahren und vergessen. Allmählich wird Richard klar, dass die Traumata der Flüchtlinge denen seiner Landsleute nach dem Krieg ähneln. Der Roman provoziert eine Diskussion über den Umgang der deutschen Gesellschaft mit Migranten und stellt gleichzeitig historische Analogien zur deutschen Vergangenheit her. Obwohl das Werk nicht direkt den Krieg behandelt, berührt es das Thema des Postmemorys durch Parallelen zwischen modernen Migranten und deutschen Flüchtlingen nach dem Zweiten Weltkrieg [2].

Uwe Thiems Buch „Am Beispiel meines Bruders« (2003) ist ein autobiografisches Werk, in dem der Autor versucht, seinen älteren Bruder Karl-Heinz zu verstehen, der im Zweiten Weltkrieg an der Seite der Wehrmacht starb. Der Autor nutzt die Briefe und Erinnerungen seiner Familie, um das Bild seines Bruders zu rekonstruieren und seine eigene Vergangenheit zu verstehen. Tim untersucht, wie die Erinnerung an den Bruder, den er kaum kannte, durch Familiengeschichten und Dokumente weitergegeben wurde. Er versucht zu verstehen, was Karl-Heinz dazu bewog, freiwillig an die Front zu gehen und was seine Beweggründe waren. Das Werk wirft die Frage auf, wie zukünftige Generationen die Schuld ihrer Vorfahren verstehen können und ob es möglich ist, dieses Erbe aufzuarbeiten [5; 7].

Diese Werke beschäftigen sich mit komplexen Themen wie Erinnerung, Schuld, Identität und sozialer Verantwortung und sind daher von großer Bedeutung für den zeitgenössischen literarischen Diskurs. Sie ermöglichen ein tieferes Verständnis dafür, wie Postmemory durch literarische Erzählungen geformt und weitergegeben wird.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass Postmemory als Konzept einen

erheblichen Einfluss auf die moderne literarische Kreativität und Gesellschaft hat und das kollektive Gedächtnis und die traumatische Erfahrung der Vergangenheit neu interpretiert. Literatur, die Postmemory nutzt, hilft neuen Generationen, emotional in historische Ereignisse einzutauchen, die sie nicht selbst erlebt haben, und bewahrt so Erinnerungen und Identität durch Erzählungen. Dies trägt zur Bewahrung der historischen Wahrheit, zur Entwicklung von Empathie, sozialer Solidarität und zum Verständnis der nationalen Identität bei. Gleichzeitig hat Postmemory eine therapeutische Wirkung und hilft den Nachkommen, ererbte Traumata zu verarbeiten, stellt jedoch auch Herausforderungen im Zusammenhang mit der Authentizität und Manipulation historischer Erzählungen im Zeitalter der Massenmedien dar.

Die Liste der verwendeten Quellen

1. Бондар Г. Від «колективної пам'яті» до «пам'яті груп» та постпам'яті: до питання розвитку і сучасних викликів у студіях пам'яті. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/download.php?portfolioitemid=455> (дата звернення: 09.10.2024).
2. Gehen ging gegangen. URL: <https://www.studysmarter.de/schule/deutsch/epische-texte/gehen-ging-gegangen/> (дата звернення: 09.10.2024)..
3. Hirsch M. Family frames: photography, narrative, and postmemory URL: <https://archive.org/details/familyframesphot0000hirs/mode/1up> (дата звернення: 09.10.2024).
4. Kansteiner W. Postmemory als wissenschaftliche Standarderzählung: Über den Nutzen und die Nebenwirkungen generationeller Erinnerungsgeschichten URL: <https://pure.au.dk/ws/files/201010374/KansteinerPostmemory.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).
5. Machein S. Nachgetragene Erinnerung: Uwe Timm, Am Beispiel meines Bruders (2003) und Robert Schiff, Feldpostbriefe. Chronik eines ungebauten Hauses (1994) URL: <http://uniblaga.eu/wp-content/uploads/2016/03/26.1.6.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).
6. Schlink B. Der Vorleser. URL: <https://archive.org/details/DerVorleser/mode/1up> (дата звернення: 09.10.2024).
7. Uwe T. Am Beispiel meines Bruders. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/uwe-timm-am-beispiel-meines-bruders-100.html> (дата звернення: 09.10.2024).

Софія САВЧУК,
студентка спеціальності
191 Архітектура та містобудування
Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Іванна ВОЛОСЯНКО,
старший викладач кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

СТЕПАН ПУШИК – БАГАТОГРАННИЙ МИТЕЦЬ ПРИКАРПАТТЯ

Література рідного краю – це той складник науки про літературу, предметом якої є дослідження не тільки художніх творів, а й фольклорної скарбниці, художніх образів, нав'язаних природою, історичними подіями, традиціями, звичаями, побутом. З огляду на глобалізаційні процеси перед Україною стоїть завдання презентації власного історико-культурного надбання перед європейською та світовою спільнотою. Важливою умовою його успішного розв'язання є використання літературного краєзнавства як чинника розвитку особистості. А це можливо, окрім іншого, за умов глибокого, системного вивчення літератури кожного окремого регіону нашої держави. Роль таких досліджень полягає насамперед у накопиченні фактографічного матеріалу, якого наразі ще недостатньо. **Наше дослідження** (з-поміж іншого) **має на меті** систематизувати, узагальнити творчі здобутки письменників і краєзнавців Прикарпаття загалом.

Літературне Прикарпаття репрезентоване десятками відомих та маловідомих імен, з-поміж яких: Михайло Андрусак, Юрій Андрухович, Василь Андрушко, Мирослав Аронець, Дмитро Арсенич, Василь Бабій, Віра Багірова, Михайло Батіг, Богдан Бойко, Юрій Винничук, Марія Влад та інші. З-поміж цієї когорти – 13 письменників-лауреатів Шевченківської премії (Ірина Вільде, Роман Іванчук, Іван Малкович, Василь Герасим'юк, Тарас Мельничук, Дмитро Павличко, Степан Пушик, Федір Погребенник, Ярема Гоян, Роман Федорів, Віра Вовк, Микола Андрусак, Тарас Прохасько). Загалом Обласна спілка письменників Прикарпаття налічує 74 особи.

Сьогодні поетичну скарбницю Прикарпаття репрезентують твори Богдана Бойка, Дмитра Гриньківа, Павла Добрянського, Ярослава Дорошенка, Тараса Мельничука, Антона Морговського, Ольги Стрілець, Миколи Яновського, а також Дмитра Арсенича, Марії Бабій (Бронецька), Віри Багірової, Михайла Батога, Івана Бойчука, Миколи Васильчука, Івана Гавриловича, Ігоря Гаврилюка, Василя Ганущака, Володимира Гросевича, Надії Дички, Богдана Дичука, Ганни Дорошенко, Оксани Зеленчук-Рибарук, Василя Карп'юка, Орест Князького, Василя Лесіва, Любомира Михайліва, Василя Олійника, Надії Павлик, Івана Павліхи, Степана Пушика, Богдана Радиша-Маринюка, Василя Рябого, Ольги Слоновьської, Івана Стефурака, Неоніли Стефурак, Любомира Стринаглюка, Оксани Тебешевської, Наталії Ткачик, Ярослава Ткачівського, Галини Турелик, Нестора Чира, Ярослава

Ясінського, Орісі Яхневич та ін.

Проза представлена такими іменами, як Михайло Андрусак, Мирослав Аронець, Василь Бабій, Ольга Бабій, Віра Багірова, Марія Вайно, Ольга Деркачова, Марія Дзюба, Володимир Качкан, Володимир Морозюк, Леся Пилип'юк, Степан Процюк, Микола Симчич, Олександр Смоляк, Марія Ткачівська, Богдан Томенчук, Василь Тулай, Галина Христан та ін.

Серед есеїстів відзначимо Василя Бабія, Володимира Качкана, Івана Цепердюка, літературних критиків – Євгена Барана, Степана Хороба, Дмитра Юсипа.

Літературне Прикарпаття часто уособлюють із постаттю Степана Пушика, тому саме культурну, літературну спадщину митця ми й обрали **предметом нашої наукової розвідки.**

Степан Пушик – лауреат Національної премії імені Т. Шевченка, премій імені П. Чубинського, М. Ірчана, В. Стефаника. У 2001 році — лауреат премії міста Галича імені Памви Беринди за активні наукові розвідки про Галицько-Волинське князівство та твори про Галич. У 2002 році, за книгу «Ватра на Чорній горі» автора нагороджено Першою Міжнародною премією фундації Воляників-Швабінських Нью-Йоркського Українського Вільного університету.

Степан Пушик — один із найяскравіших репрезентантів сучасного письменства. Літературознавці (О. Слоньовська, Є. Баран) вважають його «спізненим» «шістдесятником», оскільки саме на той час припадає знайомство читача з його творами («Зелена хвоя» (1964), «Молоді громи» (1967)). Митець є автором численних поетичних і прозових книжок («Молоді громи», «Золотий Тік», «Писаний Камінь», «Задума гір», «Головиця», «Луни», «Галич», «Заплаканий промінь», «Хмаролом», «Тайна», «Сенети»), романів («Страж-гора», «Галицька брама», повістей, оповідань, новел «Перо Золотого Птаха», «Славетний предок Кобзаря», «Ключ-зілля», «Дараби пливуть у легенду», «Ватра на Чорній горі»), публіцистичних та краєзнавчих видань («Івано-Франківщина», «На верховині тисячоліть», «Місто на Бистрицях» (фотоілюстрації В. Пилип'юка), «Українці в Тюмені», «Де шум потоків і смerek») фольклорних творів, збірок для дітей та юнацтва (збірки «Маленьке шпачення», «Золотий човник»), казок («Чарівне горнятко», «Казки Підгір'я», «Золота вежа», «Срібні воли»). Як зазначила дослідниця творчості С. Пушика Марта Хороб, *«Героями чи радше непримітними зовні персонажами оповідань, новел, нарисів, замальовок Степана Пушика постають звичайні, зовсім не вишколені «філософи» з найвищого за рівнем освіти столичного чи обласного наукового закладу, які можуть вільно дискутувати про Платона, Гегеля чи Канта, Юнга і Фромма, Ніцше й Бердяєва або повернути сьогодні Георгія Кониського, Петра Ліницького й Памфіла Юркевича, Дмитра Чижевського й Михайла Грушевського... Однак, скільки вродженої й набутої мудрості у їх мовленні, в їхньому гуморі й оптимізмі, в їхній переконаності в національній незнищенності й живучості...»* [2]. Героям творів Степана Пушика характерний вітаїзм, концентрація на оптимістичній моделі світогляду, незважаючи на різні життєві обставини.

Цінним здобутком митця є його переклад, реконструкція та дослідження багатьох «темних» місць «Слова о полку Ігоревім...». Степан Пушик є також автором двотомного дослідження з української міфології «Бусова книга», багатьох наукових праць з давньої української літератури, історії, краєзнавства, фольклористики, етнографії. Він записувач і видавець легенд, прислів'їв та приказок.

Творчі та наукові доробки митця перекладені болгарською, англійською, польською, словацькою, німецькою, узбецькою та іншими мовами. Однак, мало кому відомо, що Степан Пушик – також пісняр. Відомі його збірки пісень (спільно з композиторами О. Білашем, А. Кос-Анатольським, В. Івасюком та ін.) «Співають гори», «Любисток», «Над горою місяць повен». Десятки ліричних творів Степана Пушика також стали піснями. Їх поклали на музику композитор А. Кос-Анатольський, В. Івасюк, О. Білаш, А. Пашкевич, Б. Шиптур, Б. Юрків та інші, зокрема: «Я ще не все тобі сказав» (В. Івасюк), «Над горою місяць повен» (О. Білаш), «Стоїть пшениця, як Дунай» (В. Івасюк), «Треба йти до осені» (О. Білаш), «А яблука падають» (О. Гавриш), «Течія» (Р. Іщук), «Любисток» (О. Білаш), «Як повіє теплий вітер» (Б. Буєвський), «Карпатська ніч» (Б. Буєвський). Його перу також належить відома пісня «Козак гуляє» (муз. М. Литвин, Б. Шиптур), яку зазвичай люди йменують народною. Текст твору метафоричний і сягає часів козацької давнини:

*Козак сміється.
Шинкарка носить,
Шинкар моргає:
Замало лєш!
Не пий, козаче,
Козачка просить.
Не пий, козаче!
Мене проп'єш!
Шинкарка швидко горілку носить.
Козацтво п'яне!
Регоче ніч.
Не пийте, хлопці!
Вкраїна просить,
Не пийте, хлопці!
Проп'єте Січ.*

Декодовуючи символіку тексту, його приховані сенси та смисли, екстраполюючи їх на сьогодення, бачимо застереження всім українцям, що впилися всездозволеністю, жадобою влади, славою і байдужі до майбутнього нації, держави.

Підсумовуючи зазначимо, що Степан Пушик — багатогранний талановитий митець, з оригінальним ідіостилем, який зумів проникнути в найпотаємніші закутки людських думок, почуттів і взаємин. Культурна спадщина митця відіграє вагомую роль у формуванні належного світогляду українських читачів, знайомить їх із різноманітним пластом рідної культури:

міфологією, легендами, казками, поезією, прозою, піснями тощо, тому повинна займати почесне місце в літературі не тільки Прикарпатського краю, а й Української загалом.

Список використаної літератури

1. Письменники Івано-Франківщини. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11582/> (дата звернення: 31.10.2024).

2. Хороб М. Філософські основи світогляду українського народу в прозі Степана Пушика (на матеріалі книги «Ватра на Чорній горі») URL: [Степан Пушик. Критика. Аналіз книги «Ватра на Чорній горі» С. Пушика](#) (дата звернення: 31.10.2024).

СЕКЦІЯ 3
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Bård BORCH MICHALSEN,
associate professor at Business School UiT,
The Arctic University of Norway and
the High North Center, Nord University,
Norway

**COMMUNICATING ABOUT COMMUNICATION
FAR AWAY FROM HOME**

The topics for my essay are problems and challenges I have met while teaching communication when the communication situation itself is far, far from optimal, and how I have tried to overcome these challenges, included benefit from the opportunities which the situation actually also creates.

From 2016 to 2019 I visited 10 Ukrainian universities to teach former military officers in professional communication. This was a part of a Norwegian-Ukrainian project. I do not understand or speak the students' language, I do not know their culture, and I have only a slight impression of what they have experienced during times of war. Mission impossible?

The word *communication* derives from latin «*communicare*», which means «*together*» or «*bringing together*». As we all know from everyday life, it is easier to communicate when we have something in common with those we are communicating with, before we start talking.

Cross-Cultural Teaching

Smith (2009) declares that transnational teaching has increased significantly over the last years. These experiences are in spite of this an under-explored territory for transformative professional development. She says (2009; p. 111) that this form of teaching «challenges the prevailing understanding of an academic role at every level. Transnational teachers are expected to work in environments, climates and classrooms which are culturally very different from their own».

How do teachers, typically from a Western society, meet these challenges when teaching far a long way from home, typically in a society with much lower standard of livings etc? Referring to Bodycott and Walker (2000) Smith points out that some academic staff see themselves as a «savior, bringing the best from the West to a developing country». But she adds (Smith 2009; p. 112): «others see transnational teaching as a means to experience new and interesting challenges, and to have the opportunity to enhance their teaching and learning practices based on their international experiences».

Typical problems in transnational teaching are issues around roles and relationships. Bodycott and Walker (2000; p. 88)) describe the difficulties in getting their classes of students in Hong Kong to engage in critical discussion at a whole class level: «The students in our classes seemed to view us, as teachers, as the fonts of all knowledge and to accept what we told them without question.» This matches

what Garson (2005, p. 323) experienced while teaching business management in Cairo, Egypt: «Critical thinking was not a priority in a class that considered me the professor and expert. My students expected me to feed them the information that they would memorize».

Bodycott and Walker (2000; p. 85) discovered that the students in Hong Kong «responded more easily to factual-recall or direct experience questions». Therefore an effective strategy was shared experience. One of Garson's strategies was to find Arabic newspapers and business magazines in English to connect the concepts that she was teaching to the business environments in Egypt.

Going to Ukraine

When I went to Ukraine in the autumn of 2016, I had visited the country only once before, and then only for a very short time. I did actually not know much more about Ukraine than an average Norwegian does: Almost nothing. Before going to Ukraine I however read a comprehensive guide for Norwegian teachers involved in the project, developed by International Foundation for Social Adaptation (IFSA), and some other papers on Ukraine, most of them produced by IFSA or Nord university. Nevertheless: I did not know for sure what I was going to meet in Melitopol, the first city I visited. I did not feel as well prepared as I should have been.

Here, as in all the cities I have visited, both the local representatives and the representatives from the IFSA in Kiev, impressed me: Everybody was nice, helpful and eager to make everything as easy and interesting for me as possible. I almost felt like a tourist fully taken care of. So why should the teaching situation be difficult?

- In spite of some research my knowledge of Ukraine was limited, as to topics as history, politics, economy, cultural frames of reference, but also when it came to how to behave – the unwritten rules of the social game (Hofstede, 2005, p. 4): «It is the collective programming of the mind that distinguishes the members of one group or category of people from others». The software of our minds tells us how to behave: Shall we shake hands when meeting another person, or is it a good thing also to kiss or hug? The Norwegians do not, the Italians do. Do the Ukrainians?

- I did not know much about the students. I knew that they were former military officers or family members of such officers, but not more than this. What did they know about the subject I was supposed to teach in? Would they be interested in what I was to talk about?

- I do not speak Ukrainian or Russian, and most students do not understand English. I needed an interpreter. Therefore direct, two ways communication with the students was difficult. And English is the mother tongue neither for me nor the interpreter. Nevertheless I had to send the messages to the interpreter in English. She translated them to Ukrainian and sent them further to the student, with danger of misunderstandings, and at least of disappearance of nuances. The students sometimes commented or asked in Ukrainians, which was translated into English for me by the interpreter.

- If the situation in the classroom is strange for the teacher, it is of course also strange for the students: They have to meet an exotic foreigner speaking only English. They obviously meet the teacher with two questions: «Who is he? What's

in this for me?»

- I met the classes for a short time, only for two days, so there was no time to really get acquainted with the students.

In general the chances for success in teaching is better if the teacher knows as much as possible about the students (including the social and cultural setting), and if the teacher is able to communicate directly with the students in their language, in a secure atmosphere. My main theme is business communication. I believe that it especially in this subject is much easier to teach when the teacher and the students are able to understand each other when they talk and write, and also know perfectly how to decode the non-verbal messages etc.

My teaching strategy

The mission was not impossible, but it was challenging. What did I do to try to overcome the problems?

- Initially I used some time to introduce myself, my University and my country, and I emphasized that I came as a friend. I wanted to build credibility and trust before talking on the real stuff.

- While teaching I gave examples and cases from Ukraine, for example from a master thesis comparing project management in Ukraine and Norway (Iermolenko, 2011). In beforehand I also asked Olga Filina from IFSA if she believed that the students would understand my non-Ukrainian examples. Are Rambo and Winnie the Pooh well known figures also in Ukraine? (Yes, they are!)

- When telling about communication, I used the actual conditions for communication in the class as a case, showing why effective communication always is difficult, and particularly when those communicating do not share language or frames of reference and cultural codes. In this way the challenges communicating also created possibilities for underlining my main messages. As a concrete example I mentioned how drawing maps of the world are acts of communication, and we all tend to place ourselves in the middle of the circle and make our country bigger than it actually is. I also showed maps made in Norway and China (but I should also have found an Ukrainian-drawn map to show that the world is seen differently from Oslo, Kyiv and Beijing).

- I emphasized that it is necessary to communicate clear, concrete and easy; to ask for feedback and responses, to be sure that the message is understood.

- And therefore, I myself tried to speak easy and clear, following the rule of KISS (Keep It Simple, Stupid, or: Keep IT Simple, Short).

- Through the interpreter I asked questions to the students, mostly questions regarding the students' own histories and experiences, hoping this could make it more easy for them to connect my messages to their lives and hopes for the future.

- During the lessons and in the pauses I was trying really hard to «read the students»: What did their body language tell me?

Did I survive? Did the students learn anything

As far as I know, there is no systematic evaluation of the lectures given by the Norwegian teachers in this project. However my personal impression and the feedback from the students and their teachers indicate that my way of teaching at least to some degree succeeded, but who knows? Both the students and the teachers

were behaving very, very politely, so perhaps they were very nice also when commenting on the lessons? But at least no eggs or tomatoes were thrown at me (and that would also have been some kind of communication and evaluation), so I will conclude that mission at least to some degree has been accomplished.

Before going to Ukraine I was told that the relationship between the teacher and the students still follow a somewhat old soviet kind of rule: «The teacher is the king.» I experienced that this is true to some extent, but not totally: I tried hard to involve the students, and during the lessons I sensed that the students were both curious and interested. After a while they also answered questions. When starting the teaching I told the class that each and everyone before going home should have to stand up and summarize the lessons for 30 seconds. Everybody did everywhere, and in a such way that I after a while almost understood Ukrainian, at least Ukrainian body language!

But I have also made many mistakes. When starting my first teaching tour in Melitopol, I did not tell about the Norwegian support of Ukraine in the conflict with Russian until the middle of the second lesson. When starting my teaching in Zaporizhia I told this during the first minutes of the first lesson, hoping to build a trustworthy ethos.

I made a more severe fault when I told one class how grateful Norwegians are to the Russians for liberating the northern part of Norway during the World War II. One brave student raised his hand, telling me what I obviously should have known: Those who liberated us were not the Russians, but the Soviet Army, which also included lots of Ukrainian soldiers and officers.

What I should do to perform better next time

During my teaching in Ukraine I have had to deal with the classic challenges occurring when teaching abroad (Bodycott and Walker, 2000): (1) language and communication, (2) social and cultural distance and (3) the effect of hierarchy.

Already in 1967 Hilliard produced some basic principles that are relevant also today, being a Norwegian teaching in Ukraine, and which I will try to implement in my further visits to Ukrainian universities (Hilliard 1967; p. 34):

«The teacher must start by doubting his ability to communicate; nothing can be taken for granted. This is obviously true when the cultural gap is large, but it is also true when the gap is small. The teacher must be certain that concepts, values, and feelings have been communicated accurately. The only evidence he can have of his success comes from his sensitivity to the responses of his pupils; he must be an expert at detecting the cues or symptoms of misunderstanding».

Hilliard also argues that it is important to understand the community to be an effective teacher; to expect adaption of learning practices; to play the role as a co-worker and to avoid forcing values on his pupils: «He is useful to the host country because of his skills or experience, not because of his philosophy of life» (Hilliard 1967; p. 35).

How do I translate Hilliard's advices and my own experiences to a plan for performing better next time I go to Ukraine? Firstly I must learn more about Ukraine and its society, economy, culture and politics, to be able to understand the students'

«mental maps» and «software of the minds», and to adjust the teaching and the methods to these maps and software. Secondly I have to get more information on the students whom I am going to meet in every city, so that the teaching may make me more tailor-made. Thirdly I should at least learn some Ukrainian words and phrases, and fourthly I fearlessly must invite the students to dialogue. Communicare!

As to the project itself I believe it will be a good idea both for the teacher and the students to make arrangements so that the teacher spend more than two days with the classes. I suggest courses lasting for one or two weeks. This way the students and the teacher will get to know each other better, and the outcome of the teaching will probably be much better.

Finally: Hilliard (1967, p. 35) reminds me that human motivations tend to be universal, in spite of superficial differences in expression, behavior etc.: «Approval, respect, and teacher support may be expressed differently from one culture to another, but the pupil's need for these is the same everywhere».

Even more difficult: Online

Since the covid 19 pandemic and then Russia's aggressive war against Ukraine, I have conducted some teaching for students at Ukrainian universities. In autumn 2024, I will complete a four-credit course in business communication for King Danylo University in Ivano-Frankivsk, in English, for regular students. The Norwegian authorities do not allow me to travel to IF to teach, so it happens online (via Zoom). The advantage compared to the period 2016--2019 is that I now know more about Ukrainian conditions.

Nevertheless, teaching digitally in a foreign country involves major challenges compared to teaching in person: (1) I don't know the students, and the opportunities to get to know each other online are limited. (2) Non-verbal communication is difficult. (3) It is difficult to communicate with the students and engage them. This may be due to the students' English being limited, it may be due to technical conditions (which may be the reason why few have the camera on). (4) I am safe, warm and comfortable in my university office in a peaceful country. The students live in different conditions in a country that is exposed to hostile war attack. There are big differences between our countries.

But does it work? Yes, it works in a way. but my hope is clear: Ukraine must win the war. I look forward to coming to a Ukraine in a just peace, and hope to get opportunities to get to know and teach students in-person.

Resources

1. Bodycott P., Walker A. Teaching Abroad: Lessons learned about intercultural understanding for teachers in higher education. *Teaching in Higher Education*, 2000. P. 79–94.
2. Garson B. Teaching Abroad: A Cross-Cultural Journey. *Journal of Education for Business*. 2005. Vol. 80. No. 6. P. 322–326.
3. Hilliard A. G. Cross-Cultural Teaching. *Journal of Teacher Education*. 1967. Vol. XVIII. N. 1.
4. Hofstede G., Hofstede G. J. Cultures and Organizations. *Software of the mind*. New York: McGraw-Hill, 2005.
5. Iermolenko O. Beyond the «Iron triangle» of scope, time & cost:

Managing uncertainties in big construction projects in different contexts. 2011.

6. Smith K. Transnational teaching experiences: an under-explored territory for transformative professional development. *International Journal for Academic Development*. 2009. Vol. 14. N. 2. P. 111–122.

Iryna KAPANAIKO,
Phd in Philology,
Military Institute of Telecommunication
and Information Technologies (former),
Warsaw, Poland

THE FUTURE OF LANGUAGE LAB: A NEW ERA WITH AI

Language labs have long been an essential tool in language learning, providing students with an immersive environment to practice speaking, listening, and comprehension skills. Traditional language labs are equipped with analog devices such as cassette players, headphones, and microphones, designed to facilitate structured language exercises. While these systems serve their purpose, the integration of Artificial Intelligence (AI) into modern language labs promises to revolutionize the way languages are taught and learned. In this article, we will explore the evolution of language labs, compare analog systems to AI-powered language labs, and provide insights into how educational institutions can upgrade their language labs to take advantage of AI tools.

The Analog Language Lab: Limitations and Capabilities.

Traditional, analog language labs are typically physical spaces where students practice language skills through recorded materials, repetition exercises, and direct teacher-student interactions. These labs generally consist of:

- **Tape Recorders or CD Players:** Audio devices for listening practice.
- **Headphones and Microphones:** Allowing students to listen to language recordings and repeat after them for pronunciation practice.
- **Instructor Console:** A central unit through which the teacher can control the flow of lessons, speak to individual students, and monitor student progress.
- **Pre-recorded Content:** Language exercises, dialogues, and pronunciation drills that are consistent across all students.

While this setup is effective for repetitive drills and listening comprehension, it has several limitations:

1. **Lack of Personalization:** Every student receives the same set of instructions and materials, regardless of their individual learning needs or pace.
2. **Limited Interaction:** Language learning is limited to passive listening and repetition. Real-time interaction with native speakers is not always possible.
3. **Data and Feedback:** It is challenging to track individual progress beyond basic assessments, and feedback is often delayed or generic.

4. Scalability: Analog labs require physical equipment, making them difficult to scale or update with new materials.

As technology advanced, educators began looking for more interactive, adaptive, and personalized ways to teach languages.

The AI-Powered Language Lab: A Leap into the Future.

The advent of Artificial Intelligence is transforming the landscape of language learning. AI tools now allow for a highly personalized, immersive, and interactive learning environment, with many of the limitations of analog language labs overcome. AI-powered language labs are equipped with technologies like machine learning, natural language processing (NLP), speech recognition, and automated feedback systems, enabling students to practice and improve their language skills in ways that were previously impossible [4].

Key Features of an AI-Powered Language Lab:

1. Personalized Learning Paths: AI can assess each student's proficiency level, learning style, and areas of weakness, creating a customized curriculum. This makes the learning experience much more efficient compared to the one-size-fits-all approach of traditional labs.

2. Real-time Speech Recognition: AI can analyze students' spoken language and provide immediate feedback on pronunciation, fluency, and grammar. Unlike analog labs, where feedback is delayed, AI-driven systems can instantly correct errors and suggest improvements [2].

3. Natural Language Processing (NLP): NLP tools allow for more complex and contextually rich interactions. AI can understand and process conversational language, helping students learn not just vocabulary, but also idiomatic expressions, slang, and tone [1].

4. Interactive Virtual Tutors: AI-driven virtual tutors or chatbots can engage students in one-on-one conversations, simulating real-world communication with native speakers. These bots can also simulate various conversational contexts (e.g., ordering food, job interviews) to enhance learning.

5. Data-Driven Insights: AI tools collect data on student performance in real time, tracking improvements and identifying areas that need attention. Teachers can use this data to adjust their teaching strategies and offer personalized interventions.

6. Gamification: Many AI-powered systems integrate gamification, making learning more engaging by offering rewards, challenges, and competitive elements. Students can track their progress and enjoy a more dynamic learning experience [3].

Steps to Upgrade a Language Lab with AI.

Upgrading a traditional language lab to incorporate AI tools involves several key steps:

1. Assess Current Infrastructure: Review the existing lab's equipment and assess the technical requirements needed for AI tools (e.g., internet speed, computing power, hardware upgrades).

2. Select AI Tools: Identify AI-driven language learning platforms or software that align with the lab's objectives. Consider speech recognition systems, adaptive learning platforms, and real-time feedback tools.

3. **Integration with Existing Systems:** If the institution already uses learning management systems (LMS) or digital platforms, ensure that the AI tools can integrate seamlessly. Many AI-powered tools can be added to LMS platforms like Moodle, Canvas, or Blackboard.

4. **Teacher Training:** Provide professional development for educators so they can effectively use AI tools in the classroom. This may include learning how to interpret AI-generated reports, use chatbots in lessons, or facilitate virtual conversations.

5. **Ensure Data Privacy:** AI-driven language labs collect significant amounts of data. It's crucial to establish clear policies around data security, especially when dealing with students' personal information.

6. **Continuous Evaluation and Feedback:** Once the AI-powered language lab is in place, regularly assess its effectiveness by tracking student progress and adjusting tools and resources accordingly.

Conclusion.

The future of language labs is undoubtedly intertwined with Artificial Intelligence. By embracing AI tools, language educators can offer more personalized, engaging, and effective learning experiences that cater to the needs of individual students. While analog language labs laid the foundation for language learning, the introduction of AI brings a new level of immersion, feedback, and adaptability that promises to enhance both teaching and learning outcomes. As educational institutions begin to transition to AI-powered language labs, they must carefully plan and implement these upgrades to ensure they provide the best possible experience for students and educators alike.

Resources

1. Guest C. The potential of AI in English language teaching. URL : <https://www.pearson.com/languages/community/blogs/ais-potential-in-english-language-teaching-3-24.html> (дата звернення: 05.03.2024).

2. Common Sense Education. URL: <https://www.commonsense.org/education> (дата звернення: 06.03.2024).

3. Young J. R. AI Chatbots Reflect Cultural Biases. Can They Become Tools to Alleviate Them? URL: <https://www.edsurge.com/news/2024-09-03-ai-chatbots-reflect-cultural-biases-can-they-become-tools-to-alleviate-them> (дата звернення: 03.09.2024).

4. Language Magazine. The Importance of Artificial Intelligence in Education for All Students. URL: <https://www.languagemagazine.com> (дата звернення: 31.05.2023).

*Ірина КУШНІР,
кандидатка педагогічних наук, доцентка;
лекторка-докторка відділення
української мови та літератури
кафедри слов'янських мов
факультету письменства
Стамбульського університету;
м. Стамбул, Туреччина*

МЕТОД КОМУНІКАТИВНОГО ПІДКЛЮЧЕННЯ У СИСТЕМІ НАВЧАННЯ УМІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Значення поширення української мови за межами Української держави неможливо переоцінити. Зокрема це посилює суб'єктність України посеред інших країн та заохочує іноземців до подальшого розповсюдження українського соціокультурного контексту. У 2017-ому році сталася визначна подія: було відкрито єдине в Туреччині відділення україністики. Наразі тут навчаються близько 100 студентів, які є турецькими громадянами. Вони здобувають кваліфікацію філолога в галузі української мови та літератури та перекладача. У 2024-ому році відбувся вже третій випуск турецьких україністів. «Студенти відділення української мови й літератури, як шанувальники української етнокультури, у такий спосіб засвідчують сою прихильність у час війни, коли російська пропаганда посилено працює, а донести правду до носіїв турецької мови дуже важливо» [1].

Студенти відділення україністики Стамбульського університету здобувають освіту протягом п'яти років: один рік підготовчого курсу – «хазирлик» (hazırlık), після чого студенти складають іспит, за результатами якого можуть бути зараховані на перший курс бакалаврату, де навчання триває чотири роки. За цей період майбутні філологи вивчають комплекс дисциплін, які ми можемо розподілити таким чином: мовознавчий блок (вступ до мовознавства, українська прикладна граматики, усне та писемне висловлювання, правопис, лексикологія, морфологія, синтаксис, порівняльне мовознавство), літературознавчий блок (вступ до літератури, текстологія, історія розвитку української літератури від давнини до сьогодення), культурознавчий блок (українська культура, історія України, історико-культурні зв'язки України з Туреччиною), перекладацький блок (переклад наукових текстів, художніх текстів).

Протягом перших двох років турецькі студенти-україністи мають оволодіти українською мовою на такому рівні, який дозволить їм брати повноцінну участь у навчальному процесі, спрямованому на здобуття фахових знань та умінь. Тобто для них українська мова є водночас об'єктом практичного оволодіння, теоретичного вивчення й аналізу та мовно-гносеологічним «інструментом» засвоєння. Зазначена багатовимірність мовно-освітнього процесу ускладнюється відірваністю турецьких студентів від природного українського мовного середовища. Комплексність такого освітнього феномену потребує пошуку нових методичних рішень.

«Сучасна лінгводидактична парадигма відзначається плюралістичністю та пануванням комплексу компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та міжкультурного підходів» [2, 98–99]. Орієнтуємося на такий підхід, що для навчання турецьких студентів-філологів необхідно не лише забезпечити володіння всіма аспектами мовних рівнів (фонетичними, лексичними, фразеологічними, граматичними та синтаксичними), але й забезпечити зв'язок із такими позамовними параметрами: урахуванням ситуації спілкування; соціального статусу партнерів у процесі спілкування; культурних особливостей, відбитих в мовних одиницях; країнознавчою обізнаністю.

Вважаємо, що для реалізації комплексу названих підходів доцільним є **метод комунікативного підключення**, який перетворює навчальний процес на безперервну міжкультурну комунікацію на основі уявлень про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається; знань норм мовленнєвої та немовленнєвої поведінки; умінь використовувати різні комунікативні ролі, відповідні комунікативній ситуації; вибору стратегії спілкування та мовні засоби залежно від сфери комунікації та соціального статусу партнерів.

Досвід викладання показав такі результати застосування методу комунікативного підключення в процесі навчання турецьких студентів-україністів: 1) володіння загальнолітературною українською мовою і фаховою мовою спеціальності як результат сформованих комунікативно-діяльнісної, мовної, стратегічної та соціокультурної компетентностей; 2) отримання професійних знань і сформованої професійно-комунікативної компетентності; 3) залучення студентів-іноземців до україномовного соціокультурного простору і частково до середовища; 4) виховання поваги до України, українського народу, його традицій, звичаїв і цінностей, національної культури й історії; 5) створення й підтримання позитивної мотивації до навчання та промоції українства в Туреччині.

Список використаних джерел

1. Укрінформ від 27.10.2021. URL: [Кількість студентів українського відділення університету у Стамбулі збільшується](#) (дата звернення: 10.10.2024).
2. Кушнір І.М. Сучасна лінгводидактика української мови як іноземної: досягнення, проблеми, перспективи. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. Збірник наукових праць*. Випуск 34. Харків, 2019. С. 93–107. DOI: [10.26565/2073-4379-2019-34-07](#)

*Наталія МАГАС,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПАРАЛЕЛЬНІ КОРПУСИ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному світі інтернет-технологій і глобалізації вивчення іноземних мов постійно еволюціонує завдяки застосуванню новітніх технологій та інноваційних методів навчання. Один із таких інструментів надає корпусна лінгвістика, зокрема паралельні корпуси, які використовуються для аналізу текстів двох або більше мов, що дозволяє ефективно вивчати іноземні мови, включаючи англійську. Цей метод надає величезні можливості для студентів, педагогів і дослідників у вивченні граматики, лексики, стилістики та культурних аспектів мови. У тезах доповіді описано основні аспекти використання паралельних корпусів у навчанні англійської мови, а також новітні підходи та перспективи розвитку цього напрямку.

Корпусна лінгвістика – це наукова дисципліна, що займається вивченням мови на основі великих масивів текстових даних. Вона дозволяє дослідникам збирати, зберігати та аналізувати тексти різних жанрів і стилів, що допомагає з'ясувати, як функціонує мова в реальних комунікативних ситуаціях [2, с. 15]. Паралельні корпуси виступають важливим інструментом для порівняльного аналізу двох або більше мов.

Паралельний корпус складається з текстів, що є перекладами однієї мови на іншу, що дозволяє науковцям, викладачам, студентам аналізувати різницю між мовними структурами, лексичними одиницями та граматичними категоріями. Такі корпуси є потужним засобом для вивчення специфіки лексичних і граматичних трансформацій, а також для збагачення словникового запасу студентів.

У навчанні англійської мови паралельні корпуси можуть бути корисними для різних аспектів мовного навчання: лексики, граматики, стилістики, а також для розуміння культурних та соціальних особливостей. Паралельні корпуси дозволяють порівняти переклади текстів між різними мовами, що допомагає студентам краще зрозуміти особливості використання слів, фраз та конструкцій у різних контекстах.

М. Шведова зазначає, що за допомогою паралельних корпусів можна «швидко отримувати велику кількість реальних перекладацьких рішень, що були прийняті носіями мови при створенні перекладу, й аналізувати виявлені відповідники в лексиці та граматиці, досліджувати перекладні моделі» [1, с. 100].

Паралельні корпуси також успішно можна використовувати для збагачення лексичного запасу студентів. Так з'являється можливість спостерігати, як одні й ті ж лексичні одиниці перекладаються з однієї мови на

іншу, що дозволяє краще зрозуміти контекстуальні особливості слова та його використання в різних ситуаціях. Наприклад, аналізуючи різні переклади однієї фрази, студенти можуть дізнатися, які варіанти слів або виразів є найбільш уживаними в певних контекстах.

На важливості використання паралельних корпусів для вивчення граматичних структур різних мов наголошує Томас Тідеман: «Паралельні корпуси, завдяки своїй природі, є потужним інструментом для порівняння граматичних структур різних мов. Вони дозволяють лінгвістам і дослідникам чітко бачити, як одні й ті ж смислові одиниці виражаються в різних мовах, що, допомагає виявити мовні особливості, які можуть бути неприємні або важко відтворені при прямому перекладі» [3, с. 48].

Наявний у паралельних корпусах лінгвістичний матеріал дає можливість проаналізувати, як в англійській мові виражаються часи, модальності, ступені порівняння тощо, порівнюючи з відповідними конструкціями в іншій мові, наприклад, українській. Такий підхід допомагає студентам краще зрозуміти, як ці конструкції функціонують у природному мовленні, як їх можна передати рідною мовою.

Ще однією важливою перевагою паралельних корпусів є можливість аналізу стилістичних особливостей мови. Наприклад, вивчення того, як певні художні твори, новини чи офіційні документи перекладаються з англійської на іншу мову, може допомогти студентам зрозуміти, як змінюється тональність і стилістика залежно від контексту. Крім того, паралельні корпуси уможливають зіставлення і розуміння культурних аспектів, що часто закладені в мовних структурах. Це є важливим аспектом вивчення іноземних мов, оскільки допомагає студентам краще розуміти і адаптуватися до культурних особливостей носіїв мови.

Останнім часом паралельні корпуси активно інтегруються в навчальні процеси завдяки розвитку комп'ютерних технологій. Існують численні проекти та платформи, такі як Sketch Engine або Corpus of Contemporary American English (COCA), які надають доступ до великих паралельних корпусів, тож користувачі можуть проводити власні лінгвістичні дослідження.

Новітні підходи у використанні паралельних корпусів включають не тільки класичний лексико-граматичний аналіз, але й інтеграцію з методами машинного навчання та штучного інтелекту. Це може значно покращити точність перекладу та глибину лінгвістичного аналізу. Такі інновації відкривають нові перспективи для автоматизованого створення навчальних матеріалів, наприклад, автоматичне генерування тестів на основі паралельних текстів або адаптивне навчання, яке враховує рівень знань студента та персоналізує навчальний процес.

Попри значні досягнення у використанні паралельних корпусів у навчанні мов, є ще багато невикористаних можливостей. Одним із напрямів розвитку є інтеграція паралельних корпусів з іншими видами корпусних даних, такими як мовні ресурси для спеціалізованих жанрів (наукова, технічна мова, мова медіа тощо). Це дозволить створювати детальніші та контекстуально точніші навчальні матеріали.

Ще одним важливим напрямом є розвиток інтерфейсів та програмного забезпечення, яке дозволить студентам без особливих технічних знань працювати з корпусами. Важливими є також проекти, що допомагають як викладачам, так і студентам глибше зануритися у світ корпусної лінгвістики й уможливають використання здобутих знань у процесі викладання та навчання. Одними з таких є «Онлайнні курси з цифрової української філології 2024», що проводяться провідними фахівцями українських ВНЗ та проводяться за підтримки і на базі Єнського університету.

Паралельні корпуси є надзвичайно корисним інструментом у навчанні англійської мови. Вони дозволяють значно покращити розуміння лексичних, граматичних та стилістичних особливостей мови, а також дають змогу вивчати культурні аспекти через порівняння мов. Новітні технології, зокрема машинне навчання та штучний інтелект, відкривають нові перспективи для розвитку корпусних ресурсів та інтеграції їх у процес навчання. Однак для повного використання потенціалу паралельних корпусів необхідне подальше вдосконалення інтерфейсів, доступу до даних та адаптації матеріалів під різні рівні навчання.

Список використаних джерел

1. Шведова М. О. Корпусна лінгвістика та лексико-граматична типологія. *Українське мовознавство*. 2013. С. 95–103.
2. McEnery T. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 294 p.
3. Tiedemann J. *Parallel Corpora for Contrastive Linguistics. Proceedings of the 7th Workshop on Building and Using Parallel Texts*, 2012.

*Тетяна МУЗИКА,
доцентка кафедри української філології
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидатка філологічних наук, доцентка,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Викладання української мови за кордоном є важливим інструментом для зміцнення культурного впливу України у світі. Запровадження інноваційних методів навчання сприяє створенню позитивного іміджу країни та поширенню її культурної спадщини серед іноземців підвищує конкурентоспроможність українських освітніх програм, залучаючи більше іноземних студентів, що, своєю чергою, сприяє міжнародній співпраці та взаємозбагаченню.

Сучасні освітні технології, такі як інтерактивні платформи, онлайн-курси та мобільні додатки, значно розширюють можливості викладання. Окрім цього, існує потреба у розробці нових методів, що допомагають полегшити процес опанування мови для тих, хто не має попереднього досвіду вивчення слов'янських мов.

Сфера викладання української мови як іноземної щороку поповнюється

грунтовними дослідженнями методів викладання. Інноваційні методи викладання української мови як іноземної стають ключовими для підвищення ефективності та залучення студентів до вивчення мови. Ці методи дозволяють зробити процес навчання більш цікавим, інтерактивним та релевантним до сучасних потреб.

Проблема застосування інноваційних методів свого часу ставала об'єктом наукових зацікавлень Н. Медвідь, Л. Матусевич, В. Ланової, В. Корженка, М. Опанасюк, А. Зарицької та ін. У їхніх дослідженнях розкривалися різні аспекти означеної проблеми, однак деякі інноваційні методи опанування української як іноземної все ж вимагає глибшого аналізу.

Серед найбільш поширених підходів, що використовуються сьогодні з метою викладання української як іноземної можна виокремити проектне навчання, гейміфікацію, комунікативний підхід, метод змішаного навчання, Task-Based Learning, корпусна лінгвістика та використання електронних словників.

Проектне навчання (Project-Based Learning, PBL). Проектне навчання зосереджене на реалізації студентами практичних завдань, які стосуються їхнього життя чи інтересів. Студенти виконують проекти на тему української культури, літератури чи соціальних проблем, використовуючи українську мову як засіб для вираження своїх ідей. Це не лише сприяє розвитку мовних навичок, але й дає змогу краще зрозуміти українську культуру та традиції. Метод проектного навчання орієнтований на те, щоб студенти активно брали участь у тривалих проектах на основі дослідження. Це сприяє розвитку критичного мислення, глибшому вивченню мови та культурної обізнаності.

У процесі застосування цього методу можна запропонувати кілька завдань та вправ. Наприклад, створення блогу українською мовою. Студенти ведуть блог, де розповідають про свій досвід вивчення української мови, подорожі по Україні або навіть готування українських страв. Блог може містити тексти, фото і відео, що спонукає використовувати мову в різних стилях. Інші студенти можуть коментувати та ставити запитання, що створює інтерактивну мовну практику.

Гейміфікація. Гейміфікація, або ігровізація навчання, включає використання ігрових елементів у навчальному процесі: рейтинги, змагання, нагороди, бали та завдання, що заохочують до більш активного засвоєння мови. Серед популярних методів – віртуальні квести, де студенти виконують завдання українською мовою, інтерактивні вікторини або навіть настільні ігри, які вимагають від студентів використання української мови. Гейміфікація допомагає перетворити навчання на гру, що мотивує студентів активно брати участь у процесі. Вона включає елементи змагання, винагороди та інтерактивних завдань.

Студентам можна запропонувати взяти участь у віртуальному квесті «Подорож по Україні». Студенти отримують карту України та завдання, які треба виконати в різних «віртуальних» місцях. Наприклад, у Львові вони повинні описати історичну будівлю, а в Одесі – створити діалог в українському стилі про морську тематику. Після виконання завдань студенти

отримують бали або сертифікати. Це не тільки підтримує інтерес, а й забезпечує практику мовлення, аудіювання та письма.

Метод змішаного навчання (Blended Learning). Цей метод поєднує традиційні підходи з онлайн-компонентами. Викладачі пропонують завдання, які студенти виконують у власному темпі в цифровому середовищі, а потім обговорюють їх на заняттях. Віртуальні платформи, такі як Moodle чи Google Classroom, надають можливість розміщувати інтерактивні відео, тести, вправи, що дозволяє студентам вивчати матеріал гнучкіше та ефективніше.

Змішане навчання дозволяє поєднувати онлайн-матеріали з аудиторними заняттями, даючи студентам можливість вивчати матеріал у власному темпі. Студенти переглядають короткі відео українською мовою, після чого виконують завдання – відповідають на питання, пишуть резюме чи створюють діалог за темою. Це дозволяє покращити навички слухання, розуміння змісту, розширює словниковий запас.

Комунікативний підхід. В основі комунікативного підходу лежить принцип, що мова – це передусім інструмент спілкування. Викладачі пропонують студентам завдання, де потрібно використовувати українську мову у реальних життєвих ситуаціях. Це можуть бути інтерв'ю, рольові ігри, дебати, що дозволяють навчитися висловлювати свої думки українською мовою.

Зважаючи на те, що комунікативний підхід спрямований на розвиток навичок спілкування у реальних життєвих ситуаціях. Прикладами завдань та вправ можуть бути рольові ігри «Візит до лікаря», «Замовлення в ресторані», в яких студенти отримують ролі, наприклад, лікаря і пацієнта, клієнта і офіціанта. Вони повинні використовувати відповідну лексику та фрази для спілкування. Застосування такого методу допомагає відчутти себе в реальних ситуаціях, отримати впевненість у використанні української мови.

Task-Based Learning (TBL) – передбачає навчання на основі виконання завдань. Метод TBL базується на виконанні студентами конкретних завдань, які моделюють реальні ситуації. Наприклад, вони можуть описати свій день, скласти план подорожі Україною або підготувати презентацію про українську кухню. Такий підхід сприяє розвитку практичних навичок і дозволяє швидше інтегрувати мовні знання у щоденне спілкування. Метод TBL спрямований на виконання завдань, які мають практичну основу та моделюють реальні ситуації. Наприклад, студентам пропонують написати лист другу з описом своїх канікул. Студенти пишуть неформальний лист, описуючи місця, які відвідали, та враження від побаченого. Вони використовують минулі часи, вчать структурі тексту і покращують свої письмові навички. При виконанні завдання «Подорож Україною», студенти обирають маршрут, розраховують бюджет і пишуть план подорожі. Вправа розвиває вміння працювати з інформацією, писати українською та планувати.

Корпусна лінгвістика та використання електронних словників. Сучасні електронні корпуси української мови та онлайн-словники допомагають студентам у роботі з реальними текстами та прикладами використання слів. Корпусна лінгвістика дає змогу студентам аналізувати автентичні мовні

матеріали та знаходити приклади використання певних лексичних або граматичних конструкцій. При пошуку прикладів вживання слова в електронному корпусі української мови студенти визначають, як часто використовується певне слово, в яких контекстах. Це дозволяє зрозуміти стилістичні відтінки й частотність. Студентам пропонують створення власний словник з прикладами, обравши цікаві для них слова, додають до словника приклади з корпусу, що допомагає глибше засвоїти лексику. Це розвиває навички дослідження та вивчення мови.

Отже, інноваційні методи викладання української мови як іноземної є ефективними інструментами для покращення рівня володіння мовою, підвищення мотивації студентів та розвитку міжкультурної компетенції. Включення технологій, проектів, занурення, комунікативного підходу та культурних компонентів сприяє ефективнішому опануванню мови і сприяє залученню студентів до активного навчання. Подальші дослідження та розробки в цьому напрямку дозволять створити ще ефективніші методики викладання української мови для іноземних студентів.

Список використаних джерел

1. Корженко В., Опанасюк М. Інноваційні методи викладання української мови як іноземної у технічному університеті. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2011. № 1. С. 152–155.
2. Ласкава Ю. Викладання української мови як іноземної: нові підходи, проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. № 43. Том 5. С. 88–90.
3. Медвідь Н. Новітні підходи до викладання української мови як іноземної студентам ЗВО. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: збірник наукових статей*. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 94–99.

Інна САХНЕВИЧ,
доцентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидатка педагогічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна

АНАЛІЗ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕДІАОСВІТНИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ ВИДАВНИЦТВА «OXFORD UNIVERSITY PRESS»)

Вивчення англійської мови набуває усе більшого значення з багатьох причин, зокрема:

- ✓ оскільки англійська мова є міжнародною мовою спілкування в усіх важливих сферах життя (бізнес, наука, технології, культура тощо), володіння англійською мовою сприяє розвиткові міжнародної співпраці, отриманню інформації, організації подорожей тощо;
- ✓ розвиток когнітивних здібностей, пам'яті, уваги, логічного мислення, творчих здібностей та толерантності також завдячує вивченню

іноземної (англійської) мови;

✓ володіння іноземною мовою є конкурентною перевагою на сучасному ринку праці: сьогодні роботодавці надають перевагу саме кандидатам з високим рівнем володіння англійською мовою.

Сьогодні вивчення англійської мови в українських школах регламентується низкою нормативних документів, зокрема, Закон України «Про освіту» визначає загальні засади освіти в Україні (включно з вивченням іноземних мов) [1]; державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти визначають обов'язкові результати навчання з іноземних мов на кожному етапі освіти [2]; низка наказів МОНУ регулюють деталі організації навчального процесу з іноземних мов. Отже, успішність вивчення іноземної (англійської) мови певним чином залежатиме від правильно підібраних методик навчання, їхньої відповідності певним віковим категоріям дітей. Напевно, немає такої загальноосвітньої школи в Україні, де б не використовували британські підручники. Спробуємо проаналізувати їхню привабливість для навчання дітей англійської мови, а також зробити короткий огляд додаткових ефективних онлайн-джерел для вивчення англійської мови.

Для навчання груп дітей віком 5-12 років варто звернути увагу на серії підручників «Family and Friends» [3], «Oxford Phonics» [4], «Everybody up» [5], «Rainbow bridge» [6], від Oxford University Press у форматі flip (онлайн-книга, де одразу є клікабельні елементи для перегортання сторінок, прослуховування аудіо, перегляду відео тощо) з таких причин:

1. Привабливий вміст: досвідчені методисти розробили ці підручники з великою кількістю захоплюючих історій, барвистих ілюстрацій та кумедних персонажів, які зацікавлюють дітей та мотивують їх вивчати англійську мову.

2. Структуроване навчання: підручники містять чітко структуровану навчальну програму, яка опрацьовується поступово, ознайомлюючи дітей з новою лексикою, граматичними конструкціями й водночас сприяють удосконаленню мовних навичок поступово, за педагогічним принципом «від простого – до складного», в послідовному накопичувальному порядку. Завдяки такій структурі створюється міцний фундамент для вивчення англійської мови.

3. Різноманітність вправ: посібники пропонують різні види діяльності, наприклад, ігри, пісні та інтерактивні вправи, які відповідають багатьом формам навчання та забезпечують активне залучення дітей до навчального процесу.

4. Комунікативні навички: у серіях підручників від Oxford University Press особлива увага приділяється комунікативним навичкам за допомогою діалогів, рольових ігор та групових вправ, які заохочують дітей практикувати навички говоріння та слухання англійською мовою у сприятливому середовищі.

5. Культурне ознайомлення: у підручниках часто містяться культурні цікавинки, які знайомлять дітей з різними народами та їхніми звичаями та традиціями, сприяючи культурній обізнаності та глобальному

взаєморозумінню у процесі комунікації з носіями англійської мови.

6. Допомога викладачу: до підручників зазвичай додаються довідники для вчителів, аудіоресурси та онлайн-матеріали, які надають всебічну підтримку педагогам у плануванні та проведенні ефективних уроків англійської мови.

Крім цього, завжди доцільне використання додаткових онлайн-ресурсів, одним з яких є <https://wordwall.net/uk> – це корисна онлайн-платформа, яка пропонує різноманітні інтерактивні вправи та ігри, для допомоги не тільки у вивченні англійської мови, але й інших предметів. Wordwall надає інструменти для створення інтерактивних карток, ігор на встановлення відповідності, пошуку слів та кросвордів. Вчителі можуть використовувати ці вправи для ознайомлення з новим вокабуляром та його закріплення на уроках англійської мови. За допомогою Wordwall можливо створювати орфографічні ігри, наприклад, словесні сканворди або орфографічні вікторини. Учні можуть практикувати правильне написання слів, отримуючи задоволення від інтерактивних вправ. Вчителі мають можливість розробляти низку граматичних вправ: заповнити пропуски, упорядкувати речення згідно з поданим завданням та граматичні вікторини. Wordwall дозволяє створювати інтерактивні презентації з мультимедійними елементами, такими як зображення, відео та аудіо кліпи. Вчителі можуть використовувати презентації для представлення нових тем, залучення учнів до дискусій або повторення раніше вивченого матеріалу. Інтерактивна природа Wordwall робить вивчення англійської мови цікавим і приємним для учнів. Вони можуть брати активну участь в різноманітних діяльностях на уроках, змагатися з однокласниками в іграх та отримувати миттєвий зворотний зв'язок щодо своїх результатів. Загалом, Wordwall є цінним ресурсом як для педагогів, так і для учнів [7].

<https://www.liveworksheets.com/> – це ще одна корисна онлайн-платформа для створення інтерактивних робочих матеріалів та завдань для вивчення англійської мови. LiveWorksheets полегшує вивчення мови за допомогою інтерактивних вправ, таких як заповнення пропусків (тренування лексико-граматичних навичок), аудіювання та читання. Вчителі створюють цікаві граматичні та лексичні вправи для контролю розуміння прочитаного, заохочуючи до самостійного навчання. Учні отримують негайний зворотний зв'язок, що покращує їхнє розуміння та відстеження успіхів у навчанні. Платформа підтримує дистанційну або змішану форми навчання, дозволяє виконувати цифрові завдання й надає доступ до них з будь-якого місця розташування. Завдяки налаштованим робочим шаблонам, пристосованим до різних рівнів володіння мовою та стилів навчання, LiveWorksheets сприяє активній участі та розвитку навичок у вивченні англійської мови [8].

is!COLLECTIVE (<https://en.islcollective.com/>) – це універсальна платформа для вивчення англійської мови, що надає робочі матеріали для друку, інтерактивні вправи та комплексні плани уроків. Вчителі мають доступ до великої бібліотеки матеріалів з граматики, лексики, читання та письма для учнів усіх рівнів підготовки. Платформа пропонує інтерактивні вікторини, ігри та головоломки, щоб залучити учнів до веселої та ефективної мовної

практики. Крім того, вчителі можуть приєднатися до спільноти підтримки, щоб обмінюватися ідеями та ресурсами, підвищуючи свій професійний розвиток. Ба більше, iSLCollective пропонує додаткові ресурси, такі як флеш-картки, презентації та навчальні відео, щоб урізноманітнити навчання в класі [9].

Ще одна цікава платформа, котра заслуговує на увагу – це Baamboozle (<https://www.baamboozle.com/>). Цей ресурс пропонує інтерактивні ігри та вікторини, які ідеально підходять для вивчення англійської мови. Вчителі можуть створювати індивідуальні ігри або використовувати матеріали із загальної бібліотеки для тренування словникового запасу, граматики, розуміння прочитаного та навичок аудіювання. Учні беруть участь у веселих заходах, таких як ігри на відповідність, розгадування слів та вікторини, які закріплюють мовні концепції в розважальній формі. Зручна платформа Baamboozle дозволяє вчителям адаптувати вправи до конкретних потреб та рівнів володіння мовою своїх учнів [10].

Вартими уваги також є й офлайн-ігри, які можуть стати ефективним інструментом для вивчення англійської мови, адже вони сприяють взаємодії між учнями та їхньому ефективному, вмотивованому залученню до навчального процесу. Наприклад, «Word Bingo» сприяє збагаченню словникового запасу, коли діти зіставляють слова з малюнками на картках бінго. «Picturepug» розвиває творчі здібності та комунікативні навички, коли учні малюють та відгадують англійські слова та фрази. «20 запитань» спонукає ставити запитання з відповідями «так» чи «ні», щоб відгадати слово, покращуючи навички постановки різних типів запитань та аудіювання. «Scrabble» покращує правопис та словниковий запас, коли гравці складають слова з літерних плиток. «Simon Says» розвиває аудіювання та дієслова, щоб правильно виконати команди. «Name 5 ...» спонукає учасників швидко мислити й називати слова в межах певної категорії, збільшуючи словниковий запас. «Шаради» розвивають навички невербальної комунікації та роботи в команді, оскільки один учень розігрує слова чи фрази, а інші мають їх відгадати.

Використовуючи згадані вище офлайн-ігри на уроках англійської мови, вчителі можуть створити динамічне та інтерактивне навчальне середовище, яке сприятиме вивченню та закріпленню іншомовних мовленнєвих навичок у цікавій та оригінальній формі.

Отже, сучасні методи вивчення англійської мови здійснили революцію в освіті завдяки зміні їхнього характеру на інтерактивний, неординарний та відповідний до певних потреб та вподобань учасників навчального процесу різного віку та рівня володіння мовою. Впровадження технологій, таких як онлайн-платформи, інтерактивні додатки та мультимедійні ресурси, дозволяє створити більш персоналізоване, ефективне і приємне навчання за рахунок інтеграції ігор, інтерактивних вправ та мультимедійного контенту, збільшуючи мотивацію учнів щодо вивчення англійської мови.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.10.2024).
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 21.10.2024).
  3. Naomi Simmons, Tamzin Thompson and Jenny Quintana. Family and Friends. Oxford University Press. 80 p. URL: https://elt.oup.com/catalogue/items/global/young_learners/family_and_friends_second_edition/?cc=ua&selLanguage=uk&mode=hub (дата звернення: 01.10.2024).
  4. Kaj Schwermer, Julia Chang, Craig Wright. Oxford Phonics World. Oxford University Press. 80 p. URL: https://elt.oup.com/catalogue/items/global/young_learners/oxford_phonics_world/?cc=ua&selLanguage=uk&mode=hub (дата звернення: 03.10.2024).
  5. Patrick Jackson, Susan Banman Sileci, Kathleen Kampa and Charles Vilina. Everybody Up. Oxford University Press. 88 p. URL: https://elt.oup.com/catalogue/items/global/young_learners/everybody_up_second_edition/?cc=ua&selLanguage=uk&mode=hub (дата звернення: 06.10.2024).
  6. Sarah M. Howell, Lisa Kester-Dodgson. Rainbow Bridge. Oxford University Press. 128 p. URL: https://elt.oup.com/catalogue/items/global/young_learners/rainbow_bridge/?cc=ua&selLanguage=uk&mode=hub (дата звернення: 04.10.2024).
  7. Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk> (дата звернення: 10.10.2024).
  8. LiveWorksheets. URL: <https://www.liveworksheets.com/> (дата звернення: 12.10.2024).
  9. ISL Collective. URL: <https://en.islcollective.com/> (дата звернення: 15.10.2024).
  10. Baamboozle. URL: <https://www.baamboozle.com/> (дата звернення: 21.10.2024).

Наталія СОЛОШЕНКО-ЗАДНІПРОВСЬКА,
*доцентка кафедри теорії і практики англійської мови,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
кандидатка філологічних наук,
м. Харків, Україна*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОДКАСТІВ ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сучасному етапі володіння іноземними мовами безумовно є важливою та необхідною компетенцією для фахівців усіх галузей. Знання іноземних мов значною мірою сприяє інтеграційним процесам, інтернаціоналізації освіти, академічній мобільності, розвитку партнерських зв'язків тощо, а як результат – підвищується авторитет країни на міжнародній арені. Саме тому одним із завдань сучасної освітньої галузі є підготовка спеціалістів, які опанували іноземну мову на достатньо високому рівні, адже це в майбутньому гарантує перспективи на міжнародному ринку праці. Проте сучасні реалії, недостатня кількість аудиторних годин, дистанційний формат

навчання, низький рівень мотивації тощо можуть мати негативний вплив на процеси вивчення іноземної мови [1]. Саме тому методика навчання іноземних мов перебуває в стані постійних пошуків методів та підходів, здатних знизити негативний вплив таких чинників та покращити результативність розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Отож, досягти високого рівня опанування іноземної мови можна за умови поєднання низки підходів, методів та інструментів навчання, які враховують індивідуальні потреби здобувачів, їхній рівень підготовки, а також сучасні освітні тенденції та технологічні можливості. Одним із перспективних напрямів є впровадження інтерактивних і цифрових технологій, таких як онлайн-платформи, мобільні застосунки та інтерактивні тренажери. Вони надають здобувачам доступ до автентичних матеріалів і створюють можливості для практичного застосування знань у реальних комунікативних ситуаціях [1, с. 6].

Серед численних ресурсів та інструментів для підвищення ефективності засвоєння іноземної мови особливої популярності набули подкасти та відеоматеріали як додаткові засоби навчання [2, с. 3]. Вони забезпечують автентичний контекст, допомагають здобувачам зануритися в мовне середовище та сприяють розвитку навичок аудіювання, вимови й спонтанного мовлення.

Зокрема, використання подкастів та відеоматеріалів у навчанні іноземних мов набуває все більшої популярності завдяки широкому тематичному спектру, різноманітності за рівнем складності мовного наповнення, здатності зацікавити здобувачів та зробити навчальний процес інтерактивнішим. Однак існують як позитивні аспекти, так і певні виклики, що потребують уваги.

Метою розвідки є побіжний аналіз використання подкастів і відеоматеріалів у процесі навчання англійської мови, висвітлення їхніх переваг і потенційних викликів.

Аналізуючи низку досліджень у цьому напрямі та досвід використання таких засобів, можна виокремити такі переваги подкастів:

– **розвиток аудитивних навичок.** Подкасти (та відеоматеріали) допомагають розвивати навички аудіювання, адже здобувачі знайомляться зі зразками реального мовлення, яке продукується носіями мови в різних контекстах і ситуаціях. Це сприяє не лише покращенню розуміння усного мовлення, а й розвитку соціокультурної компетентності [2];

– **гнучкість та індивідуалізація навчання.** Здобувачі можуть слухати подкасти в будь-який час і в будь-якому місці, інтегруючи навчання в повсякденне життя. Це є важливим чинником для організації дистанційного формату навчання та самостійного опанування мови [3; 4; 6];

– **різноманітність та автентичність контенту.** Подкасти пропонують широкий спектр тем і стилів, що дає змогу викладачам добирати матеріали відповідно до інтересів здобувачів. Оскільки подкасти часто створюють носії мови для аудиторії носіїв, це дає змогу здобувачам ознайомитися з природними мовними шаблонами, сучасним сленгом,

ідіомами та іншими особливостями живого спілкування. Такий підхід сприяє формуванню глибокого розуміння мовних і культурних особливостей, підвищуючи мотивацію до вивчення мови завдяки цікавим і актуальним матеріалам [5];

– **розвиток критичного мислення.** Слухаючи подкасти на різноманітні теми, здобувачі можуть аналізувати, порівнювати, робити висновки та формулювати власні погляди щодо почутого [7]. Це допомагає не лише покращити мовленнєві навички, а й розвинути когнітивні здібності.

Проте, попри численні переваги, наукові й дидактичні джерела виокремлюють певні виклики, пов'язані з інтеграцією цих матеріалів у навчальний процес, а саме:

– складність організації самостійного навчання. Не всі здобувачі готові до самостійного вивчення матеріалу: дехто може відчувати труднощі із зосередженням без нагляду викладача;

– необхідність ретельного відбору контенту. Важливо добирати матеріали, які відповідають рівню знань і інтересам здобувачів, адже неправильно підібраний контент може викликати розчарування і знизити мотивацію [5];

– відсутність інтерактивності. Подкасти є чудовим джерелом інформації, але вони не забезпечують можливостей для активного спілкування, що є критично важливим для розвитку мовленнєвих навичок [2].

Серед перспектив та переваг використання відеоматеріалів можна виокремити такі чинники:

– візуалізація інформації. Відеоматеріали допомагають здобувачам краще зрозуміти контекст і значення лексичних одиниць завдяки візуальним елементам [2];

– мотивація та залучення. Відео роблять заняття динамічнішими та цікавішими, що може підвищити загальну мотивацію здобувачів до вивчення англійської мови.

– різноманітність форматів. Використання фільмів, серіалів або коротких відеокліпів дає змогу викладачам створювати різноманітні завдання, які стимулюють обговорення та критичне мислення серед учнів.

Отже, у контексті сучасної освіти володіння іноземними мовами є критичною вимогою та важливою компетенцією, що значною мірою підвищує рівень освіти та академічної мобільності, сприяє професійному розвитку й міжнародній комунікації. Водночас наявні значні перешкоди, такі як обмежена кількість аудиторних годин, дистанційний формат навчання та низька мотивація здобувачів. Це спонукає до пошуку нових дієвих інструментів і підходів до навчання, розроблення й упровадження інноваційних методів.

Використання подкастів і відеоматеріалів у навчанні іноземних мов є ефективним сучасним підходом, що дає змогу подолати традиційні обмеження мовної освіти. Ці мультимедійні інструменти забезпечують унікальні переваги: доступ до автентичного мовного середовища, гнучкість навчання, підвищення мотивації та розвиток аудитивних навичок. Водночас упровадження таких засобів вимагає ретельного добору контенту, врахування

індивідуальних особливостей здобувачів та поєднання з традиційними методами навчання.

Основна цінність таких матеріалів полягає в можливості занурення в реальні комунікативні контексти, вивчення живої мови та формування соціокультурної компетентності. Перспективність цього підходу полягає в створенні динамічного, цікавого й персоналізованого освітнього середовища, яке відповідає сучасним освітнім тенденціям і потребам здобувачів.

Список використаних джерел

1. Гуліч О. О., Четверик В. К. Цифрова трансформація іншомовної підготовки в умовах інтернаціоналізації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2024. Вип. 6. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-6-08-02>.

2. Зозуля І., Стадній А., Слободянюк А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2022. № 40. С. 12–28. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01>

3. Кіршова О. В. Подкаст як засіб навчання німецької мови студентів-філологів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31. С. 281–291. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-31>.

4. Солошенко-Задніпровська Н. Сучасні мультимедійні засоби в контексті формування навичок іншомовного усного мовлення. *Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки : зб. наук. пр. викл. і студентів*. Глухів : Глухів. нац. пед. ун-т ім. О. Довженка, 2024. Вип. 12. С. 267–274. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14817> (дата звернення: 05.11.2024).

5. Солошенко-Задніпровська Н. К. Роль автентичних мультимедійних матеріалів у розвитку навичок аудіювання (контекст дистанційної освіти у ЗВО). *Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 22 лют. 2024 р.* Харків, 2024. С. 241–246. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14256> (дата звернення: 05.11.2024).

6. Четверик В. К. Сучасні мультимедійні ресурси для розвитку міжкультурної компетенції в контексті іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти. *На перетині культур: сучасні тенденції в міжнародній комунікації : тези доп. Міжнар. наук.-практ. дистантн. конф.* Харків, 2023. С. 152–156. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11098> (дата звернення: 05.11.2024).

7. Veretiuk T., Chetveryk V. Developing Critical Thinking in Language and Literary Education. *Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice : Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference*, Berlin, Germany, October 14–16, 2024. Berlin, 2024. P. 138–141. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16506> (дата звернення: 05.11.2024).

*Yuliana SENKIV,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communications,
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

GAMIFICATION IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Modern teaching methods are constantly developing, and gamification has become an integral part of the educational process. Gamification can positively impact students' motivation, progress, cooperation and overall language learning outcomes.

The aim of this paper is to evaluate the impact of gamified learning on students' motivation, engagement, and language proficiency in English as a Foreign Language (EFL) compared to traditional workbook-based learning. Additionally, the study will explore and assess the role of video game experience, video game attitudes, and motivation to learn ESL as potential pathways through which intrinsic motivation enhances the effectiveness of gamified learning.

Motivation is not only an intense desire to learn and acquire knowledge of a language but also an internal reason that drives students to learn a language with enthusiasm and desire. It can take students from boredom to interest and give them a visceral feeling of strength or desire to achieve their educational goals. Murphy and Alexander indicate that motivation to learn a foreign language consists of 20 associated constructs. [1, p.8]

Gaming as a Tool for Learning Foreign Languages

Gaming fosters a sense of the necessity of respecting the rules, achieving goals, motivation, persistence, mastering skills, correcting mistakes, and encouraging learning foreign languages in consistent practice. Furthermore, games can engage students' critical thinking and problem-solving skills. Whether it's a simple word game or a complex visual playing activity, gaming provides opportunities for learners to practice language skills within the authentic context of the lesson, aiding in memorization, performance, mastery, or repetition of material.

Benefits of Games in Foreign Language Education

The use of games in foreign language teaching and learning serves numerous purposes. Thought and action are combined into purposeful behavior to accomplish a goal. This process of gameplay teaches students how to strategize, consider alternative solutions, and think flexibly. As Martinson and Chu state, games are ideal for reinforcing and practicing a foreign language, making them valuable resources in the classroom [3, p. 478].

Creating a Safe Space for Experimentation

Games provide a safe space for practicing and reinforcing language skills. According to Martinson and Chu argue games provide a hypothetical space where learners can explore different linguistic choices and their consequences without real-world risks [3, p. 478-488]. Games are effective tools for learning because they offer students a hypothetical environment in which they can explore different paths of

action without the risk of failure. This playful environment fosters creativity and experimentation, leading to deeper language acquisition.

Encouraging Creativity and Deeper Learning

“For example, the same person may sometimes want to be analytical and at other times may want to be creative.” [5, p.6]. This duality in preferences reflects the flexible nature of human cognition, where individuals adapt their thinking style to suit different tasks or goals. In language learning, for instance, a learner might focus on grammar rules and accuracy at one moment (an analytical approach), while in other contexts, they may engage in free, expressive conversation to foster fluency and creativity. Balancing these modes helps learners develop both a deeper understanding of language structure and the confidence to communicate naturally.

Gaming provides learners with a meaningful reason to speak, enhancing their confidence and affirming successful language use or signaling areas for improvement. Some games offer extensive language support, while others create a stimulating context without focusing on specific language forms, encouraging learners to think creatively and independently in language production. Although certain games may naturally lead learners to concentrate on particular language structures, the primary focus here is on developing fluency over strict grammar practice. [5, p.24]

This makes gamification a unique learning activity in the classroom English-language modeling of the learning process by a creating virtual language space. While the benefits of incorporating games into language learning are evident, it is important to acknowledge potential drawbacks. Some educators may express concerns about the potential for over-reliance on games, which could lead to a decline in traditional learning approaches. However, experienced teachers recognize the value of a balanced approach and the importance of diversifying teaching methodologies. [2, p.22]

Kahoot! Is One of the Most Widely Used Platforms Globally for Game-Based Learning

The Kahoot! platform enables individuals and organizations to create, share, and host interactive learning sessions to enhance engagement and improve learning outcomes. These sessions can be conducted in person and virtually, accessible on any internet-connected device. [6]

Twelve of the studies compared traditional teaching to Kahoot! It was integrated with other tools in the context of flipped classrooms, game-based learning, blended learning, and technology-supported learning. [4, p. 7]. Implementation of new technical concepts and pedagogies of game-related methods could positively influence learning achievement. It makes it easier for educators to prepare for classes, monitor progress, and create visual and highly specialized topics for language learning. At the same time, maintaining a challenging, encouraging, and motivated atmosphere in the classroom or during homework using the same resources.

By integrating various techniques, including games, teachers can create dynamic and effective learning environments that cater to diverse student needs and preferences. Educational games have significant pedagogical value in the learning

environment, offering a powerful tool to motivate students to learn English interestingly and positively. Combining fun with structured learning objectives, these games not only encourage active participation but also promote language skills through meaningful practice, ultimately increasing both motivation and confidence in language use.

References

1. Alexander P. A., Murphy P. K. Contemporary Educational Psychology 25, 3–53 – A Motivated Exploration of Motivation Terminology. 2020. P. 53.
2. Foreman J. Next Generation Educational Technology Versus the Lecture. July – August, 2003, Educause Review. P. 16–22.
3. Martinson B., Chu, S. Impact of Learning Style on Achievement When Using Course Content Delivered Via a Game-based Learning Object. Pennsylvania: IGIGlobal, 2008. P. 478-488.
4. Wang A. I., Tahir R. The effect of using Kahoot for learning. A literature review. Department of Computer Science, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), Sem Sælandsvei 9, N-7491, Trondheim, Norway. P. 7– 9.
5. Wright A., Betteridge D., Buckby M. Games for Language Learning. Third Edition. Cambridge University Press.
6. About Us. Kahoot! URL: <https://kahoot.com/company/> (accessed: 23.10.2024).

Віктор ЧЕТВЕРИК,

*доктор філософії зі спеціальності 035 Філологія,
викладач кафедри теорії і практики англійської мови,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДНИКА ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасний світ перебуває в стані динамічних змін, викликаних, зокрема, активними технологічними трансформаціями. На сьогодні цифрові та технологічні інновації охопили більшість сфер життєдіяльності суспільства, що, своєю чергою, зумовлює низку трансформаційних і реформаційних процесів, а також дискусії щодо доцільності впровадження і використання таких інструментів. Освіта, зокрема галузь іншомовної підготовки, не стала винятком у цьому напрямі, залучивши до своєї орбіти цілий спектр інноваційних засобів та технологій [2].

Зокрема, цифровізація навчального процесу та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу створювати нові моделі навчання, які враховують індивідуальні потреби здобувачів у процесі опанування іноземної мови. У цьому контексті присутнім є завдання інтеграції новітніх технологій у традиційні методи навчання, щоб не лише покращити якість освітнього процесу, а й забезпечити його доступність для різних соціальних груп, відповідати потребам і вимогам сьогодення.

У рамках представленої розвідки зазначимо, що найбільш перспективним проявом цифрового світу є штучний інтелект (ШІ), який методично інтегрується до освітньої галузі, зокрема у вивчення іноземних мов.

Мета цієї розвідки – оглядовий і комплексний аналіз потенціалу інструментів зі штучним інтелектом для розвитку лексичного складника іншомовної компетентності.

Штучний інтелект може відігравати важливу роль у розвитку лексичного складника іншомовної компетентності в процесі навчання та опанування іноземних мов. Використання технологій ШІ дає змогу створювати персоналізовані навчальні програми, які адаптуються до потреб учнів, а також забезпечують інтерактивний і ефективний процес навчання.

У сучасному науковому та методичному просторі представлено широку парадигму досліджень, які розглядають вплив штучного інтелекту на навчання іноземних мов [3; 4; 5]. Проте впровадження ШІ та його ресурсів перебуває на початковому етапі розвитку, що зумовлює потребу аналізу та опису їхнього значного лінгводидактичного потенціалу. Наявні дослідження охоплюють різні аспекти використання ШІ в освіті: від автоматизованих систем перевірки мовних навичок до чат-ботів та інтерактивних платформ, які застосовують штучний інтелект для практики мовлення, аудіювання та письма.

Інструменти ШІ можуть використовуватися в різних аспектах навчання іноземних мов, зокрема для організації адаптивного навчання та його персоналізації [4; 6]. Такі інструменти здатні аналізувати рівень знань учнів і пропонувати завдання відповідно до їхнього рівня мовної підготовки. Це дає змогу оптимально розподіляти навчальне навантаження та підтримувати здобувачів у вивченні нових слів і фраз. Ще однією перевагою таких засобів є їхня здатність персоналізувати навчальний контент з урахуванням як особистих, так і професійних інтересів здобувачів [6]. Такий підхід сприяє підвищенню зацікавленості в навчальних матеріалах і позитивно впливає на мотивацію до навчання.

Сучасна цифрова площа містить низку засобів зі ШІ, розроблених насамперед з освітньою метою. Наприклад, інтерактивні платформи та сервіси, такі як *Kahoot!* і *Quizlet*, дають змогу створювати адаптивні вікторини та ігрові елементи, що підвищують мотивацію користувачів до навчання [1]. Це особливо важливо в умовах дистанційного навчання, коли утримання уваги й залучення здобувачів до освітнього процесу може бути складним.

Проте в контексті розвитку лексичного складника іншомовної компетентності доступним, найбільш функційним і найгнучкішим інструментом можуть виявитися чат-боти, робота яких базується на можливостях генеративних моделей штучного інтелекту (наприклад, *ChatGPT*, *Gemini*, *Claude*, *Copilot*). Такі сервіси використовують алгоритми й технології обробки природної мови (NLP), завдяки чому можуть логічно, стилістично та граматично виважено імітувати природну людську мову й мовлення. Це дає змогу, наприклад, генерувати тексти, вправи та ілюстрації для пояснення значення нових лексичних одиниць [5]. Викладачі можуть використовувати таку функційність для створення контекстуальних завдань і

тестів, текстових фрагментів, насичених лексикою певного тематичного поля, словникових списків тощо. На їхній основі здобувачі можуть практикувати нову лексику.

Завдяки використанню таких сервісів ШІ для створення навчальних матеріалів розвиток лексичного складника може відбуватися через представлення різних контекстів, у яких функціонує та чи інша лексична одиниця. Здобувачі мають можливість працювати з новими словами в різних ситуаціях, що сприяє кращому запам'ятовуванню, а головне – розумінню їхнього коректного вживання в мові.

Як уже зазначалося, системи ШІ забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, що дає змогу користувачам коригувати свої помилки в реальному часі, отримувати детальні пояснення тощо. Це підвищує ефективність навчання і зменшує страх перед помилками. Отже, такі системи можна використовувати як віртуальних помічників або тьюторів у вивченні мови. Зі свого боку, це може значною мірою підвищити рівень мотивації до самостійного навчання.

Однак, попри численні переваги, використання ШІ та чат-ботів має певні виклики. Наприклад, таким інструментам може бракувати емоційного розуміння чи здатності враховувати культурні нюанси мови. Крім того, надмірне використання технологій може спричинити залежність або втрату важливих соціальних навичок. Надмірне покладання на автоматизовані системи може призвести до зниження рівня критичного мислення і комунікативних здібностей. Існує ризик зменшення ролі викладача та особистої соціальної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Тому важливо зберігати баланс між технологічними інструментами й традиційними методами навчання. У цьому контексті ключовим завданням є навчання здобувачів критично оцінювати результати роботи, зокрема генеративного ШІ. Потрібно пояснювати, що такі інструменти – це допоміжні навчальні засоби, а не повноцінна заміна людського мислення, творчості чи відповідальності у виконанні завдань. Важливо формувати в здобувачів розуміння, що результати роботи генеративного ШІ не завжди є достовірними, об'єктивними чи позбавленими упереджень. Також потрібно навчати добросовісно використовувати ці ресурси [4, с. 103].

Отже, ШІ відкриває нові можливості для розвитку лексичного складника іншомовної компетентності. Він не лише робить процес навчання більш інтерактивним і адаптивним, а і сприяє розвитку навичок самостійного навчання в здобувачів. Штучний інтелект пропонує широкий спектр можливостей для формування лексичного запасу, забезпечуючи персоналізацію, інтерактивність та індивідуальний підхід до навчання.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що оглядово проаналізовані засоби пропонують персоналізований підхід, адаптуючи завдання до індивідуального рівня підготовки користувача та його інтересів. Це дає змогу максимально комфортно й поступово розширювати лексичний запас. Цілодобова доступність таких інструментів (зокрема, чат-ботів) створює унікальне мовне середовище, у якому користувач може практикувати комунікативні навички будь-якої миті. Особливою перевагою є контекстне

навчання: надання лексики в реальних життєвих ситуаціях із детальним поясненням комунікативних нюансів її вживання. Важливим інструментом підвищення якості навчання є система миттєвого аналізу помилок, яка надає детальний і конструктивний зворотний зв'язок, допомагаючи користувачам оперативно коригувати та вдосконалювати свої мовленнєві навички.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є, зокрема, глибше вивчення лінгводидактичного потенціалу ІІІ та чат-ботів, розроблення методики роботи з такими інструментами, аналіз викликів і етичних аспектів використання ІІІ тощо.

Список використаних джерел

1. Бадя О. Р. Використання Штучного Інтелекту на уроках англійської мови в НУШ в умовах дистанційного навчання. *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-shtuchnogo-intelektu-na-urokakh-angliysko-movi-v-nush-v-umovah-distanciynogo-navchannya-430912.html> (дата звернення: 09.11.2024).

2. Гуліч О., Четверик В. Цифрова трансформація іншомовної освіти: технології штучного інтелекту. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : зб. тез доп. учасників VI Міжнар. наук.-практ. конф. молод. учених*, м. Харків, 15–16 трав. 2024 р. Харків, 2024. С. 85–89. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16039> (дата звернення: 09.11.2024).

3. Давидюк А. Р., Марусич О. О., Дерняєва О. В. Штучний інтелект як фактор змін у навчанні іноземних мов: український контекст. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14059368>

4. Дивнич Г., Гайдай Н., Шевченко Ю. Використання чату GPT для вивчення граматики англійської мови у закладах вищої освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2024. Вип. 27 (183). С. 102-106. <https://doi.org/10.58407/visnik.242717>

5. Четверик В. Ресурси зі штучним інтелектом у навчанні іноземним мовам: огляд можливостей та перспектив використання. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2024. № 72. С. 205–219. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-205-219>

6. Chetveryk V., Veretiuk T. The Potential of Artificial Intelligence Tools in Foreign Language Teaching and Learning. *Modern Challenges and Achievements of the Scientific Community of the 21st century : XLIII International Scientific and Practical Conference, Narva, Estonia, October 16–18, 2024*. Narva, 2024. Pp. 139–142. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16526> (дата звернення: 09.11.2024).

Юлія СТАХМИЧ,
*доцент кафедри філології та перекладу,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
кандидат філологічних наук, доцент,*
Олександр ТОМИЧ,
*студент Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Інтеграція цифрових інструментів у викладання англо-українського перекладу військової термінології є ефективним методом покращення якості освіти. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) забезпечують інтерактивне і гнучке навчання, яке відповідає індивідуальним потребам студентів. Використання онлайн-інструментів, таких як мультимедійні презентації, аудіо- та відеоматеріали, дозволяє контекстуалізувати військову термінологію та зробити її більш зрозумілою для студентів. Крім того, в умовах глобалізації та інтеграції України в міжнародні оборонні структури, такі як НАТО, значно зростає потреба в адаптації української військової термінології до нових стандартів. Зокрема, інтернаціоналізація термінів спричиняє застосування способів калькування та адаптації аббревіатур, таких як NIMARS і ATACMS, що також знаходять відображення в навчальних матеріалах. Це вимагає від студентів глибшого розуміння процесів адаптації термінів і точності при їх використанні в перекладацькій діяльності.

Цифрові платформи забезпечують миттєвий доступ до обширних ресурсів, включно з онлайн-словниками, глосаріями, які дозволяють студентам швидко і точно виконувати переклади та сприяють глибшому розумінню предмету вивчення [2, с. 221]. До того ж, цифрові інструменти включають мультимедійні елементи, які ілюструють практичне застосування військових термінів, що допомагає студентам краще запам'ятовувати інформацію. Використання названих інструментів дозволяє також забезпечити високу ефективність навчання: дослідження показують, що студенти, які використовують цифрові технології, досягають кращих результатів у вивченні спеціалізованої термінології порівняно з тими, хто навчається за традиційними методами [1, с. 146]. Це пояснюється інтерактивністю та швидкістю засвоєння матеріалу, а також можливістю практичного застосування термінів у реальних умовах.

Застосування ІКТ у викладанні військової термінології також дозволяє адаптувати навчальний матеріал до різних рівнів підготовки студентів, забезпечуючи індивідуальний підхід до навчання. Цифрові робочі зошити можуть містити завдання різної складності, що дозволяє студентам поступово покращувати свої знання та навички. Враховуючи сучасні глобальні тенденції,

зокрема пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну, навчання через цифрові платформи стає ще більш актуальним. В умовах обмеженого доступу до очних занять ці платформи стали важливим інструментом для забезпечення безперервності навчання та адаптації до нових реалій [3, с. 122].

Ще однією важливою перевагою ІКТ є можливість асинхронного навчання, що дозволяє студентам отримувати матеріали та виконувати завдання у зручній для них час. Така гнучкість є особливо корисною у сфері, яка вимагає ретельного вивчення та роздумів [2, с. 221]. Крім того, цифрові інструменти сприяють колаборативному навчанню через онлайн-форуми та групові проекти, що дозволяє студентам працювати разом, ділитися знаннями та отримувати зворотній зв'язок від однолітків та викладачів. Таке середовище відображає реальні умови, в яких перекладачі часто працюють у командах, тим самим готуючи студентів до професійної діяльності [1, с. 146–147].

Однак, незважаючи на численні переваги цифрових технологій, їх використання також супроводжується певними труднощами. Основні проблеми включають нестабільне інтернет-з'єднання, що може обмежити доступ студентів до онлайн-матеріалів, а також недостатню технічну підготовку як студентів, так і викладачів. Крім того, використання цифрових інструментів вимагає від останніх знань у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що може створити додаткові труднощі для інтеграції ІКТ у навчальний процес [2, с. 221–222].

Отже, використання цифрових інструментів у викладанні перекладу військової термінології з англійської на українську не тільки підвищує якість навчального процесу, але й оснащує студентів навичками та знаннями, необхідними для успішної роботи у цифровому світі. Оскільки цифрові технології продовжують розвиватися, їх роль в освіті, особливо у спеціалізованих сферах, таких як переклад, безсумнівно буде зростати.

Список використаних джерел

1. Іванюк І. Використання онлайн-інструментів у процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Переяслав, 30 листопада 2022 р. Переяслав, 2022. С. 144–148.

2. Швець О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації процесу підготовки перекладачів. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Переяслав, 30 листопада 2022 р. Переяслав, 2022. С. 221–223.

3. Balanaieva O. Effective means of using Moodle educational platform in training future law enforcement officers. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Переяслав, 30 листопада 2022 р. Переяслав, 2022. С. 122–123.

Наталія ГАСЮК,
доцент кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

THE POMODORO TECHNIQUE У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Творець техніки «Помідор» Франческо Чирілло мав на меті винайти метод управління часом. В основу було закладено ідею, що роботу можна виконувати ефективніше, якщо розбити її на короткі, концентровані сесії, які чергуються з невеликими перервами. Назва походить від кухонного таймера у формі помідора, яким користувався Чирілло, коли створював техніку. Цей метод привернув увагу експертів та дослідників у галузі продуктивності з різних сфер. Серед зарубіжних дослідників слід назвати Пірса Стіла (Канада) та його роботу «Природа прокрастинації: метааналітичний і теоретичний огляд квінтесенційної невдачі саморегулювання» (автор зазначає, що структуровані методи управління часом відіграють важливу роль у зменшенні прокрастинації) [1], Джона Б. Андерсона (США) та його роботу «Когнітивне навантаження та ефективність навчання» (досліджує процеси навчання та запам'ятовування, зокрема принципи когнітивного навантаження. Техніка Pomodoro корелює з теорією розподілу навчальних сесій для покращення засвоєння інформації. [2] Дослідження українських науковців техніки Pomodoro стосуються переважно гейміфікації та активного навчання, тобто в контексті загальної педагогіки та освітніх інновацій. Серед робіт, присвячених цій тематиці слід назвати наступні: Дічев К., Дічева Д. Гейміфікована освіта: що відомо, у що вірять і що залишається невизначеним: критичний огляд (2017р.) [3], Саган О., Лазарук В. Трансформації освітніх технологій на основі принципів цифрової дидактики (2020 р.) [4], Височан Л.М., Бохонько Є.О, Гончарова І.П. Гейміфікація як ефективний інструмент навчання для майбутніх педагогів (2023р.) [5] та інші.

Мета дослідження – показати як техніка Pomodoro може бути інтегрована в навчальний процес для викладання англійської мови на прикладі теми Career Prospects.

Спочатку слід підготувати всі необхідні матеріали :1) Список слів і фраз: підготуйте список ключових слів і фраз на тему *Career Prospects*, наприклад: *job application, career ladder, salary expectations, professional development, promotion prospects*. 2) Flashcards: використовуйте інструменти, такі як Anki або Quizlet, для створення карток зі словами та прикладами використання. 3) Аудіоматеріали: підберіть подкасти або відео на тему кар'єри (на кшталт BBC Learning English або Ted Talks), щоб тренувати слухання. Далі плануємо сесії Pomodoro: виконуємо 4 «помідори» по 25 хвилин з 5-хвилинними перервами між ними.

Ось список активної лексики для бесід про Career Prospects для рівня C1, який охоплює складніші терміни та фрази, що можуть бути використані під

час розмов про кар'єрний розвиток:

1. *Job Application Process*: Curriculum Vitae (CV) – резюме; cover letter – супровідний лист; job vacancy – вакансія; candidate selection – відбір кандидатів; job offer – пропозиція про роботу; screening process – процес відбору; shortlisting – формування короткого списку кандидатів; application deadline – крайній термін подачі заявки.

2. *Career Development*: career trajectory – кар'єрна траєкторія; professional growth – професійний ріст; career advancement – кар'єрне зростання; job promotion – підвищення на роботі; skills enhancement – покращення навичок; upskilling – підвищення кваліфікації; lateral move – горизонтальний перехід (на ту саму позицію в іншому відділі).

3. *Job Market and Employment*: employment prospects – перспективи працевлаштування; job stability – стабільність роботи; freelancing – фрілансинг; gig economy – економіка фрілансерів; workforce dynamics – динаміка ринку праці; talent acquisition – залучення талантів; job retention – утримання працівників.

4. *Professional Skills and Qualifications*: hard skills – технічні навички; soft skills – м'які навички; leadership qualities – лідерські якості; decision-making abilities – здатність приймати рішення; critical thinking – критичне мислення; networking – встановлення професійних контактів; team collaboration – співпраця в команді; time management – управління часом.

5. *Work Environment and Culture*: work-life balance – баланс між роботою та особистим життям; corporate culture – корпоративна культура; workplace diversity – різноманітність на робочому місці; employee satisfaction – задоволеність працівників; remote work – віддалена робота; flexible working hours – гнучкий графік роботи.

6. *Performance and Evaluation*: performance review – оцінка ефективності; key Performance Indicators (KPIs) – основні показники ефективності; goal setting – постановка цілей; self-assessment – самооцінка; continuous improvement – постійне вдосконалення; constructive feedback – конструктивний зворотній зв'язок.

7. *Job Satisfaction and Motivation*: job fulfillment – задоволення від роботи; intrinsic motivation – внутрішня мотивація; workplace engagement – залученість на робочому місці; career satisfaction – задоволеність кар'єрою; professional burnout – професійне вигорання.

8. *Career Transitions and Changes*: career shift – зміна кар'єри; reskilling – перенавчання; career switch – перехід в іншу професію; job mobility – мобільність на ринку праці; redundancy – скорочення штату; career break – перерва в кар'єрі.

9. *Employment Law and Contracts*: non-disclosure agreement (NDA) – угода про нерозголошення; non-compete clause – умова про не конкуренцію; employment contract – трудовий договір; probation period – випробувальний термін; employee benefits – пільги для працівників; severance pay – вихідна допомога. Ці фрази допоможуть у розмовах на професійні теми, пов'язані з кар'єрою, даючи можливість використовувати більш складну та професійну

лексику.

Перший «Помідор» (25 хвилин): Вивчення нових слів. *Чітка мета:* вивчити 10 нових слів та фраз. *Метод:* 1) Використовуйте flashcards. Повторюйте слова кілька разів, вимовляйте їх уголос. 2) Після кожної картки намагайтеся скласти просте речення з новим словом. *Фокус:* використовуйте аудіозаписи, щоб запам'ятати правильну вимову. *Перерва (5 хвилин):* відпочиньте — зробіть коротку прогулянку або потягніться.

Другий «Помідор» (25 хвилин): Практика читання та аудіювання. *Чітка мета:* зрозуміти контекст використання лексики. *Метод:* 1) Прочитайте коротку статтю або текст на тему кар'єрного зростання (наприклад, на вебсайті Forbes). 2) Виділіть нові слова і фрази, які зустрілися в тексті, і запишіть їх. 3) Прослухайте коротке аудіо або відео на тему Career Prospects. *Фокус:* концентруйтеся на тому, як використовуються активні фрази у реальному контексті. *Активне слухання:* під час перегляду відео записуйте нові слова та фрази, звертайте увагу на вимову та інтонацію. *Повторення:* після перегляду спробуйте переказати основні ідеї відео своїми словами, використовуючи нову лексику. *Практика зупинки:* зупиняйте відео після ключових моментів і пробуйте передбачити, що буде сказано далі, щоб активізувати використання лексики. *Перерва (5 хвилин):* розслабтесь — виконайте дихальні вправи.

Третій «Помідор» (25 хвилин): Практика письма. *Чітка мета:* використати нові слова і фрази в письмових реченнях. *Метод:* 1) Напишіть невеликий есе або лист про ваші власні кар'єрні плани (наприклад: «What are your career prospects in the next 5 years?»). 2) Включайте в текст нові слова та фрази. *Фокус:* зосередьтесь на правильному використанні лексики і граматики. *Перерва (5 хвилин):* пийте воду і розслабтесь.

Четвертий «Помідор» (25 хвилин): Практика говоріння. *Чітка мета:* Використати вивчені фрази в усному мовленні. *Метод:* 1) Практикуйте опис кар'єрних планів або відповіді на питання, як під час співбесіди на роботу. Наприклад, «Where do you see yourself in 5 years?» 2) Запишіть себе на диктофон або розмовляйте з партнером по мовному обміну. 3) Проаналізуйте свою вимову та використання нових фраз. *Фокус:* Вимова, інтонація, впевненість у використанні нових слів.

Завершення циклу Pomodoro. 1. Після чотирьох сесій Pomodoro зробіть довшу перерву (15-30 хвилин). 2. Повторіть цикл, орієнтуючись на інші аспекти теми Career Prospects (наприклад, підготовка до співбесіди, написання резюме тощо).

Аналіз та відстеження прогресу. 1. В кінці дня проаналізуйте, які слова ви вже засвоїли, і які ще потребують повторення. 2. Використовуйте flashcards для регулярного повторення вивченої лексики.

Такий алгоритм дає структурований підхід до вивчення нової лексики, дозволяючи збалансувати різні аспекти навчання (читання, письмо, аудіювання, говоріння), а також сприяє підсвідомому засвоєнню матеріалу через інтенсивні, але короткі сесії.

Висновки. Отже, Pomodoro technique можна успішно використовувати

у викладанні англійської мови, ми продемонстрували це на прикладі теми Career Prospects. Завдання можуть модеруватися викладачем як для практичних занять, так і для розробки домашніх видів роботи. Вважаємо використання Pomodoro technique дуже перспективним методом у викладанні англійської мови.

Список використаних джерел

1. Steel P. The Nature of Procrastination: A Meta-Analytic and Theoretical Review of Quintessential Self-Regulatory Failure. *Psychological Bulletin*, 2007. V. 133, №1.

2. John B. Anderson . Learning and Memory: An Integrated Approach. John Wiley & Sons Inc., 2000. 487 p.

3. Дічев К., Дічева Д. Гейміфікована освіта: що відомо, у що вірять і що залишається невизначеним: критичний огляд. *Міжнародний журнал освітніх технологій у вищій освіті*. 2017. № 14 (1).9. URL: <https://doi.org/10.1186/s41239-017-0042-5> (дата звернення: 24.10.2024).

4. Саган О., Лазарук В. Трансформації освітніх технологій на основі принципів цифрової дидактики. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2020. № 92. С. 91–95. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-92-15> (дата звернення: 26.10.2024).

5. Височан Л.М., Бохонько Є.О, Гончарова І.П. Гейміфікація як ефективний інструмент навчання для майбутніх педагогів. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 58. Т. 1. С. 52–55.

Олеся КОРОЛЬ,

викладач кафедри іноземної філології

та бізнес-комунікацій

ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сьогодні знання іноземної мови є невід'ємною частиною соціалізації та розвитку кожної людини. Зокрема саме англійська мова стала не лише засобом спілкування, а й помічником до міжкультурного розуміння та обміну досвідом. Вивчення цієї мови стало навіть вимогою для побудови успішної кар'єри та самореалізації. Саме тому сучасна та ефективна методика її викладання є наразі такою важливою.

У сучасній педагогічній практиці існує величезна кількість методів, які допомагають не просто вивчати мову, а й зацікавлювати студентів, поглиблюватися у культуру різних країн. Ці методи мають підходи, що включають у себе усі індивідуальні особливості студентів – починаючи від їхнього віку та інтересів, закінчуючи індивідуальними психологічними характеристиками. Завдяки цьому, а також застосуванню різних новітніх технологій та інтерактивних вправ, процес вивчення мови стає максимально ефективним та цікавим для студентів.

У цьому дослідженні ми розглянемо основні тези методики викладання

англійської мови, сучасні методи, перспективи їх застосування а також виклики, що постають перед викладачами.

Основні принципи методики викладання іноземної мови можна викласти у кількох важливих аспектах. По-перше, це забезпечення комунікативності навчального процесу, контекстуальність, адже вивчення мови в контексті допомагає краще засвоїти лексику та граматику. Здобувачі мають розуміти, як і де використовується мова на практиці. Гнучкість у викладанні, адаптація матеріалів відповідно до потреб студентів є також невід'ємними частинами ефективного викладання. Ще одним фактором сучасного викладання в еру модернізації та нових технологій, стала інтерактивність та використання Інтернету, тож вміння використовувати різні додатки, платформи та цифрові матеріали є обов'язковим для сучасного викладача.

Наразі головною ціллю абсолютно всіх методів є здатність не лише допомагати студентам засвоювати мову, а насамперед розвинути вміння використовувати її у реальних життєвих ситуаціях. Тому основними та найбільш поширеними є:

1. Комунікативний метод (Communicative Language Teaching, CLT)
2. Метод проєктного навчання (Project-based learning, PBL)
3. Лексичний підхід (Lexical Approach)
4. Метод навчання на основі вирішення завдань (Task-based learning, TBL)
5. Метод інтегрованого вивчення мови (Content and Language Integrated Learning).

Комунікативний метод – є сучасним та найбільш популярним підходом викладання. Його вважають найбільш дієвим тому, що він спрямований на вивчення завдяки комунікації та взаємодії саме англійською мовою з використанням лише автентичних аудіо та відео матеріалів, текстів. Той, хто вивчає мову стоїть у центрі вивчення мови (learner-centered approach).[1, с. 94] Практика включає у себе використання різних активностей (діалоги, рольові ігри, інтерв'ю, дебати, вирішення проблем). Також цей метод заохочує робити спроби та помилки, цим самим максимально мотивуючи студентів висловлювати свої думки та ідеї.

Сучасний метод проєктів (PBL) дозволяє студентам бути абсолютно самостійними у виборі джерел інформації, способів її подання та презентації. Ця методика дозволяє проводити роботу лише над тою темою, яка найбільше цікавить кожного учасника проєкту, що призводить до значного підвищення мотивації, колаборації та активності студентів. Метод проєктного навчання навчає самостійному критичному мисленню та заохочує студентів до незалежної дослідницької роботи. [2, с. 176]

Лексичний підхід зосереджується на вивченні лексичних одиниць у контексті. Студенти вивчають набір фраз і словосполучень, аналізують тексти для вивчення лексики та обов'язково використовують сторітелінг. Поповнення словникового запасу стає основним завданням, граматику сприймається як необхідність, але не є пріоритетом, тому що засвоюється

через лексичні конструкції. [3, с. 2]

У методі навчання на основі вирішення завдань (Task-based learning) основний фокус навчання зміщується на виконання завдань, а не на вивчення граматичних чи лексичних тем, а першочерговим є не «вивчити побудову», а саме «виконати завдання». Тому мова в такому випадку стає не метою, а засобом виконання поставленого завдання. [4, с. 408] Перевагою методу TBL порівняно з традиційними підходами є те, що він дозволяє студентам спочатку сфокусуватись на реальному спілкуванні, а аналіз їхнього мовлення перенести вже на наступний етап. Таким чином підхід дозволяє студентам практикувати справжні мовленнєві ситуації, використовуючи всі наявні мовленнєві ресурси для успішного виконання поставленої задачі.

Метод інтегрованого вивчення мови (CLIL) є досить ефективним, але ще недостатньо поширеним підходом в Україні. Методика CLIL поєднує вивчення професійного предмету саме англійською мовою, що дає можливість засвоювати і дисципліну, і мову одночасно. Це забезпечує свідоме використання мови та розуміння культурних відмінностей [5, с. 16].

Не дивлячись на великий успіх наведених вище методів, існує низка проблем, пов'язаних з найбільш поширеними з них.

Основним недоліком комунікативного підходу, дослідник М.Свейн вважає упущення аспекту граматики у засвоєнні мови [6, с. 77]. Ціллю навчання стає передача інформації, а не вивчення та засвоєння граматичних конструкцій, що є великою втратою порівняно з комплексним вивченням мови.

Виклик лексичного підходу теж полягає у недостатній увазі до граматики, що може перешкоджати створенню складних речень і вираженню складних ідей. Причиною є те, що метод зосереджений на засвоєнні лише лексичних фраз і словосполучень, тому студентам може не вистачати розуміння граматичних правил, які допомагають будувати нові речення. Згідно з дослідженнями, фокус на лексичних одиницях без глибокого розуміння граматичних конструкцій може призвести до вибіркового знання мови, де студенти, хоч і опановують «підготовлені» фрази, проте згодом не зможуть використовувати їх гнучко або адаптувати у реальних життєвих ситуаціях [7, с. 10].

Перші впровадження методу CLIL мали серйозний успіх, тож у світі виникнули ідеї щодо подальшого поширення використання цього методу. А проте більшість дослідників зазначають багато труднощів його застосування на практиці: мала кількість викладацьких ресурсів, невідповідна підготовка, відсутність підвищення кваліфікації, складнощі у підборі матеріалів, складна адаптація студентів до даного підходу [8, с. 58].

Проте загалом усі згадані сучасні методи викладання англійської мови надають викладачам нові важливі перспективи та переваги їх використання, а саме:

1. Розвиток комунікативних та інтерактивних навичок.
2. Швидке поповнення лексичного запасу.
3. Розвиток критичного мислення та аналізу.

4. Практика планування, групової роботи та колаборації.
5. Поглиблення предметних знань.

Тож усі сучасні методи викладання англійської мови, такі як Task-Based Learning (TBL), Project-Based Learning (PBL), Content and Language Integrated Learning (CLIL), а також комунікативний та лексичний підходи, дозволяють забезпечити інтерактивність, практичність та ефективність навчання. Вони допоможуть студентам набути комунікативних навичок, вміння використовувати мову у реальних життєвих ситуаціях, збагачувати лексичний запас. Через новий спосіб співпраці відбувається значне підвищення мотивації студентів. Таким чином, інтеграція цих методів у навчальний процес дозволить створити більш гнучке та адаптоване до запитів мовне середовище, що є важливим у підготовці успішних і впевнених користувачів англійської мови.

Список використаних джерел

1. Козак М. В. Комунікативний метод навчання іноземних мов. *Педагогіка, соціальна робота*. Ужгород, 2023. Вип. 32.
2. Редько С. В. Використання методу проектного навчання під час організації самостійної роботи студентів у процесі викладання іноземної мови в закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 47. Том 4.
3. Комар О. С. Традиційні та сучасні методи викладання англійської мови в умовах дистанційного навчання. *Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф*, м. Умань, 20 жовтня 2022 р.
6. Штохман Л. М. Методика TBL ТА PBL у практиці викладання іноземних мов у немовному ВНЗ. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87).
7. Руднік Ю.В. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL): світовий досвід. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2590/1/Rudnik_Y_MNPKL_PP_2013_FLMD_PL.pdf (дата звернення: 10.10.2024).
8. Swain M. A critical look at the communicative approach *ELT Journal*. 1985. N. 39(2).
9. Баклі М., Левіс М. *The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward*, 1999.
10. Harrop E. Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities. URL: http://dspace.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/14641/Harrop_Content.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

Галина МАКСИМІВ,
викладач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
Артем МИКИТЮК,
студент Фахового коледжу
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНІ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Існує багато методів вивчення англійської мови, тому кожна людина може обрати собі метод, який є найдоцільніший та найефективніший. До дієвих методів вивчення англійської мови можна віднести *метод вивчення мови, побудований на імітації природного вивчення* до навчання, який стає популярнішим серед дорослих, які прагнуть оволодіти іноземною мовою. На відміну від традиційних методів, які зосереджені на вивченні граматики та заучуванні, він базується на постійному зануренні в мовне середовище, навчанні через контекст, наслідуванні, ігровому підході і відсутності акценту на теорії на початкових етапах.

Перше і найважливіше правило цього методу – *повне занурення у мовне середовище*. Як і діти, які чують рідну мову щодня від батьків та оточуючих, дорослі, які вивчають іноземну мову, повинні намагатися створити навколо себе постійну присутність цієї мови. Це може включати перегляд фільмів, прослуховування музики, перегляд відео, де мова використовується у повсякденному житті. Занурення у мовне середовище значно покращує сприйняття на слух та інтуїтивне розуміння мови у дорослих, навіть якщо вони не розуміють усіх слів на початкових етапах. Крім того перебування в мовному середовищі допомагає краще засвоювати нові слова і розуміти їх контекстуальне значення

Важливою частиною дитячого способу навчання є *сприйняття слів і фраз у контексті*. Діти не вивчають слова з перекладом, вони розуміють значення з урахуванням ситуації, у якій вони використовуються. Наприклад, якщо дитині показати іграшку і сказати «м'яч», вона не буде шукати переклад, а пов'яже слово з об'єктом. Дорослі можуть застосовувати цей підхід у вивченні іноземних мов за допомогою таких інструментів, як відеоігри, фільми і т.д. та реальні ситуації, коли нові слова і вирази можна побачити у контексті.

Діти повторюють слова, які чують від дорослих, і копіюють інтонації та жести, не замислюючись над граматичними правилами. Для дорослих це означає слухати і повторювати слова і фрази іноземною мовою, намагаючись імітувати носіїв. Дослідження Лайтбоуна та Спади [2] показує, що імітація мови та постійне повторення в різних контекстах сприяє швидкому засвоєнню фраз і допомагає природно освоювати мовні структури. Наприклад, студенти, які проходили мовну підготовку через регулярне прослуховування й повторення, засвоїли матеріал на 30% швидше порівняно з тими, хто навчався

за традиційною методикою.

На початкових етапах вивчення рідної мови діти не зосереджуються на граматиці, вони просто наслідують почуті зразки мовлення. Дорослим також корисно не зосереджуватися на граматиці з самого початку. Як підкреслюють автори *Second Language Acquisition Theories*, постійне звернення до правил на перших етапах лише ускладнює процес навчання, спричиняючи страх перед помилками. Натомість, граматичні правила можна освоювати інтуїтивно через сприйняття правильних прикладів використання мовних конструкцій.

Навчання має приносити задоволення — діти вчаться через гру, і цей підхід доречно адаптувати для дорослих. Наприклад, використання мовних ігор, додатків, а також перегляд навчальних відео на YouTube не лише допомагає запам'ятовувати нові слова і фрази, але й додає задоволення у процес. У дослідженні Келсена [1] вказується, що студенти, які використовували мобільні додатки для вивчення мов, демонстрували більшу мотивацію і досягали кращих результатів, ніж ті, хто використовував тільки підручники.

Важливим чинником до вивчення англійської мови як іноземної відіграє і психологічний мікроклімат учня. Важливою умовою зацікавлення людини, яка вивчає іноземну мову, є подача матеріалу, яка задовільняє не тільки базові потреби у знанні, а й також використання різноманітних ігрових та комунікаційних методів, які нададуть можливість розкрити прихований потенціал та створити безпечне освітнє середовище, спрямоване на розвиток особистості та його здатності до кращого сприйняття та засвоєння матеріалу.

Також для успішного засвоєння матеріалу учень може використовувати такі інтерактивні мовні платформи як Duolingo, Bebbel, Memrise. Duolingo є одним з найпопулярніших додатків для вивчення мов, що використовує гейміфікацію для навчання лексики і граматики. Платформа Bebbel орієнтована на практичне використання мов в реальних ситуаціях. Memrise використовує методи запам'ятовування на основі повторення і асоціацій, щоб полегшити вивчення нової лексики.

Проектно-орієнтоване навчання також є однією із умов засвоєння навчального матеріалу. Під час цього навчання учням надається можливість працювати над реальними проєктами, які потребують використання англійської мови. Це допомагає практикувати мову в контексті реальних задач.

На основі даних щодо ефективного вивчення англійської мови можна зробити висновки, що найкращим методом навчання є занурення у мовне середовище, яке допомагає учню почуватися комфортно і творчо спрямовувати свій потенціал під час вивчення іноземної мови. Важливою умовою навчання є також психологічна підтримка учня, адаптація завдань та методів навчання до психологічного мікроклімату класу. Лише вчитель може підібрати метод навчання, який він вважає доцільним з точки зору урахування потреб аудиторії та здібностей учнів до засвоєння матеріалу.

Список використаних джерел

1. Kelsen B. Language learning on YouTube: A study of EFL learners' engagement with YouTube content. 2018.

2. Lightbown P. M., Spada, N. *How languages are learned*. Oxford University Press. 2019.

3. Zhou Y., Wang J. Authentic materials for language learning in the digital age: The case of YouTube videos. *Journal of Interactive Learning Research*. 2020.

Христина ЯНУШ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

ВПЛИВ КУЛЬТУРНОГО КОНТЕКСТУ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчення будь-якої іноземної мови – це не тільки процес оволодіння певними лексичними та граматичними конструкціями. Це також усвідомлення та осягнення культурного світосприйняття носіїв мови. Тому розвиток міжкультурної компетенції у процесі вивчення іноземних мов є не просто важливим, а ключовим моментом для ефективного використання мови в реальних ситуаціях та підготовки студентів до спілкування в полікультурному середовищі. Ось чому викладачам слід приділити особливу увагу таким методам навчання, які б дозволили ефективно поєднати мовні та культурні компоненти і таким чином забезпечити всебічний розвиток навичок студентів.

Суттєвий вплив на процес навчання мають соціальні норми і табу. Наприклад, деякі релігійні, політичні чи гендерні теми можуть бути цілком прийнятними для відкритого обговорення в одній культурі і зовсім неприпустимими в іншій. Якщо не звертати увагу на такі особливості, то, як наслідок, можуть виникнути не тільки незначні непорозуміння, але й серйозні конфлікти.

Відмінності між культурними поняттями також можуть викликати страх і дискомфорт не тільки під час вивчення мови, але й при безпосередньому спілкуванні із представниками інших культур. Так фраза «*How do you do?*» (як справи?) в англійській мові – це аж ніяк не питання про самопочуття, а формальне привітання і тому не потребує довгої і детальної відповіді. Або німецьке «*Wir bleiben im Kontakt*» (будемо на зв'язку) – це, здебільшого, не обіцянка справді підтримувати зв'язок, а радше ввічливий спосіб завершити розмову.

Культурні особливості мають також суттєвий вплив на лексику і граматику. Будь-яка іноземна мова має багато ідіом і слів із певними культурними конотаціями, які нелегко зрозуміти представникам інших культур. Наприклад, англійський вислів «*break the ice*» (досл. розбити лід чи кригу) вживають у значенні «*почуватись більш невимушено один з одним*», особливо у ситуаціях, коли люди раніше не зустрічалися [2]. Або німецька фраза «*das Gelbe vom Ei*» (досл. жовток з яйця) в розмовній мові вживається у значенні «*оптимальний, найкращий із можливих чи найвигідніший розв'язок*

проблеми» [3]. Тому коли студенти почують у розмові «*Das ist nicht das Gelbe vom Ei*», то це означатиме, що щось не настільки добре, як могло би бути, або недосконале [4]. Для українців це може здатися дуже дивним, адже яєчний жовток у нашій культурі аж ніяк не асоціюється з ідеалом, чи чимось найкращим. Або фраза «*Tomaten auf den Augen haben*» зовсім не означає, що хтось поставив помідори на очі, а лиш те, що хтось не бачить чи не визнає очевидного [3]. А німецький вислів «*Schwein haben*» не завжди означатиме, що хтось має свиню. В розмовній мові його використовують, щоб сказати, що комусь дуже пощастило. При цьому везунчик зазвичай не приклав для цього жодних зусиль, це трапилось випадково [3]. В українській культурі «*підкласти комусь свиню*» означає «*навмисне чи ненароком завдавати кому-небудь прикроців, чинити підлість або діяти підступно проти когось*» [1].

Такі ситуації вимагають не лише знання іноземних слів чи граматики, але й додаткових культурних пояснень.

Розглянемо основні методи інтеграції культурних компонентів у навчання.

Одним із найкращих методів вивчення будь-якої іноземної мови та подолання культурних бар'єрів є навчальні програми, що передбачають повне «занурення» в мовне середовище. Проте такий метод може бути доволі стресовим і, звісно ж, доступним не для всіх. Окрім того, якщо студент починає вчити мову «з нуля», то це не завжди ефективно.

Дуже дієвим під час вивчення іноземних мов є використання автентичних матеріалів: підручників, фільмів, книг, музики. Адже в такому випадку студент має можливість безпосередньо взаємодіяти із реальними контекстами.

Важливим є також аналіз медіа-контенту. Перегляд новин, телевізійних шоу або подкастів допоможе студентам ознайомитися і з актуальними подіями, і з культурними особливостями інших країн.

Запрошення носіїв мови на заняття дає можливість не тільки покращити навички сприймання і спонтанного мовлення, але й допоможе студентам навчитися розуміти різні акценти та стилі мовлення.

Під час виконання проєктів, які пов'язані з культурою мови, що вивчається, студентам можна запропонувати дослідити культурні традиції іншої країни, зробити порівняльний аналіз зі своєю батьківщиною. Результати таких досліджень можуть бути представлені різними способами: розповідь на занятті, доповідь на конференції чи парі, створення презентації для кращої наочності, або запис коротких відео і їх публікація у блогах чи соціальних мережах.

Після оприлюднення результатів таких досліджень доцільним є також виділення часу на обговорення і дискусії. Це сприятиме розвитку критичного мислення та підвищенню рівня культурної свідомості.

Дуже ефективним, на нашу думку, є безпосередня комунікація із носіями мови, що вивчається, наприклад, листування із однолітками з інших країн чи онлайн-спілкування.

Незважаючи на очевидні переваги інтеграції культурних компонентів

при вивченні іноземних мов, цей процес може стикатися і з певними викликами, найголовнішим з яких є брак часу, оскільки багато програм переважно зосереджені на граматиці і лексиці.

Отже, використання різних методів сприяє створенню багатогранного освітнього середовища, де студенти зможуть вивчати не лише іноземну мову, але й глибше зрозуміти культурні контексти. Це зробить навчання не просто більш цікавим і змістовним, а допоможе розвинути їхню міжкультурну компетентність. Інтеграція культури в навчальний процес відкриває нові можливості не тільки для покращення якості освіти, але й створює хороші передумови для підготовки студентів до ефективного спілкування в багатомовних і багатокультурних середовищах. Тому викладачам слід шукати нові методи та підходи, які б дозволили поєднати мовні та культурні компоненти у навчанні.

Список використаних джерел

1. Горох. Фразеологія. Підкладати свиню. URL: <https://cutt.ly/reZRjfQH> (дата звернення: 01.11.2024).
2. Cambridge Dictionary. English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (дата звернення: 01.11.2024).
4. GEOlino. Redewendungen von A bis Z: Übersicht & Herkunft. URL: <https://www.geo.de/geolino/redewendungen/3156-rtkl-redewendung-das-gelbe-vom-ei> (дата звернення: 01.11.2024).

Наталія БУТЕНКО,
*асистент кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

БЛЕНДИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У МЕТОДОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Змішування слів або 'бленди' є цікавим лінгвістичним явищем у сучасній англійській мові, що виникає в результаті злиття двох або більше слів для створення унікальних складених форм, які передають нові значення. Приклади, як-от *smog* = *smoke* + *fog* 'дим + туман', *brunch* = *breakfast* + *lunch* 'сніданок + обід' і *infomercial* = *information* + *commercial* 'інформація + реклама', підкреслюють адаптивність англійської мови, яка відображає соціальні, культурні та технологічні зміни [2, с. 45]. Бленди є не лише лексичними тенденціями, а й еволюційною основою, що підкреслює гнучкість англійської мови, одночасно відкриваючи нові можливості для мовного навчання. Це дослідження вивчає потенціал змішування слів для покращення методів викладання англійської мови, роблячи уроки доступнішими та контекстуально релевантними для сучасних учнів.

1. Визначення блендів і їх лінгвістичне значення

Бленди, часто звані *portmanteau words* ‘словами-портманто’, створюються шляхом злиття частин кількох слів для вираження одного єдиного концепту. Такі утворення зазвичай є спонтанними, демонструючи гнучкість та культурну чутливість англійської мови. Для учнів вивчення змішуваних слів дає уявлення про процеси утворення слів, корінні морфеми та неологізми, підкреслюючи важливість розуміння англійської як мови, що постійно адаптується [3, с. 102]. Інтеграція блендів у мовне навчання йде поза межі набуття словникового запасу, оскільки стимулює студентів бачити англійську як динамічну систему, що відображає соціальні зміни [1, с. 77].

2. Практичні застосування слова-змішування у викладанні англійської мови

Впровадження блендів в англійськомовні навчальні програми пропонує інноваційні педагогічні підходи, що підвищують зацікавленість, сприяють критичному мисленню і стимулюють творчість. Ось кілька запропонованих методів ефективної інтеграції:

а) Бленди в аналізі медіа. Студенти аналізують бленди, які зустрічаються в медіа, таких як новинні статті, реклами або соціальні мережі. Термін *clickbait* = *click* + *bait* ‘кляц + наживка’ або *cyberbully* = *cyber* + *bully* ‘кібер + забіяка’ можуть бути темами для обговорення їх культурних та семантичних аспектів [2, с. 178]. Аналіз підвищує медіаграмотність, дозволяючи студентам спостерігати за еволюцією мови в реальному часі, підвищуючи обізнаність про те, як сучасні терміни часто відображають соціальні цінності та поведінку;

б) Створення комбінованих слів у цифрових оповіданнях. Наприклад, студенти створюють цифрові наративи, сценарії або блоги, використовуючи як уже відомі, так і нові бленди. Наприклад, вони можуть вигадати терміни, як-от *photection* = *photo* + *protection* ‘фото + захист’ у розповіді про цифрову конфіденційність. Креативне письмо з використанням злиття слів поглиблює розуміння студентами розширення словникового запасу та адаптивної природи англійської мови, зокрема в цифровому контексті [5, с. 233];

в) Інтерактивні ігри з блендами. Зі студентами можна пограти в ігри, такі як *Blend Bingo* або *Blend Scramble*, де вони повинні з'єднати компоненти блендів або відновити переплутані слова. Альтернативно, можна провести вікторину *Blends Kahoot*, щоб перевірити розуміння термінів у змагальній формі. Гейміфікація сприяє кращому запам'ятовуванню словникового запасу, підвищує зацікавленість та заохочує практичне використання нових слів в інтерактивний спосіб [4, с. 99];

д) Культурні дискусії з використанням англійськомовних блендів. Провести дискусії про культурно значущі бленди, такі як *frenemy* = *friend* + *enemy* ‘друг + ворог’ або *smombie* = *smartphone* + *zombie* ‘смартфон + зомбі’, аналізуючи соціальну динаміку або емоції, які ці терміни передають. Студенти також можуть порівняти їх з аналогічними виразами з інших культур [6, с. 145]. Культурно релевантний словниковий запас поглиблює розуміння студентами мови як виразу соціальних цінностей та спільних досвідів.

3. Бленди як індикатори сучасних мовних тенденцій

Бленди часто зустрічаються в таких сферах, як технології та бізнес, де

мова повинна швидко адаптуватися до опису нових понять. Термін *netizen* = *internet* + *citizen* ‘інтернет + громадянин’ або *biopic* = *biographical* + *picture* ‘біографія + фільм’ надають стислі лексичні представлення складних ідей [1, с. 88]. Ознайомлення студентів з такими термінами демонструє безперервну еволюцію англійської мови, допомагаючи учням синхронізуватися з сучасним дискурсом і полегшуючи реальне використання мови.

4. Методологічна основа для викладання комбінованих слів

Щоб ефективно інтегрувати бленди, навчання також повинно охоплювати ширші лінгвістичні концепти, такі як морфологія, етимологія та утворення слів. Ось кілька додаткових стратегій, щоб підтримати розуміння студентами:

а) Контрастний аналіз. Студенти порівнюють бленди з подібними лексичними конструкціями, такими як складні слова або аббревіатури. Наприклад, порівняння *smog* (бленд) і *raincoat* (складне слово) підкреслює різницю в утворенні та семантичній функції [2, с. 67]. Це завдання допомагає студентам краще зрозуміти різні процеси утворення слів, підкреслюючи структурну унікальність словосполук;

б) Рольові ігри та сценки з блендами.

Студенти створюють рольові ігри або сценки, використовуючи бленди в діалогах, наприклад, обговорюючи *staycation* = *stay* + *vacation* ‘залишатися + відпустка’ або *vlog* = *video* + *blog* (відео + блог) [3, с. 194]. Рольові ігри сприяють розвитку розмовної вправності, дозволяючи студентам застосовувати словниковий запас у контексті й закріплюючи знання через ситуативну практику.

с) Рефлексивні вправи на бленди в повсякденному житті. Заохочуйте студентів спостерігати за блендами, що трапляються у їхньому повсякденному житті чи в інтернеті, аналізуючи їхні значення, походження та контексти [5, с. 145]. Рефлексивні вправи сприяють оцінці практичного використання блендів, зв'язуючи навчання в класі з реальним спілкуванням.

5. Збереження словникового запасу та зацікавленість студентів через бленди

Дослідження показують, що вправи на словниковий запас, що включають креативність, такі як ті, що зосереджені на блендах, покращують збереження і залучення. Коли студенти активно створюють, аналізують або використовують змішані слова, вони з більшою ймовірністю засвоюють словниковий запас. Крім того, культурна релевантність багатьох блендів підвищує їхню запам'ятовуваність, з'єднуючи студентів з мовою, яка є актуальною в сучасних соціальних контекстах [4, с. 210].

6. Додаткові підходи до вивчення змішаних слів

а) Мапування блендів для концептуального розуміння. Студенти створюють «мапи блендів», щоб проілюструвати значення, компоненти та контексти різних комбінованих слів. Мапа для *netiquette* = *internet* + *etiquette* ‘інтернет + етикет’ може висвітлювати норми поведінки в цифровому середовищі [6, с. 165]. Візуальне мапування підтримує запам'ятовування та

розуміння, пов'язуючи лінгвістичні структури з реальними застосуваннями та соціальними нормами;

б) Бленди в спеціалізованих мовних проєктах. Проєкт, де студенти вивчають бленди у професійних сферах, таких як технології або охорона здоров'я. Прикладами можуть бути терміни, як-от *MedTech* = *medicine* + *technology* 'медицина + технології' або *webinar* = *web* + *seminar* 'веб + семінар' [5, с. 299]. Спеціалізовані мовні проєкти надають студентам мовні навички, що мають значення для кар'єри, та дають уявлення про професійний дискурс;

с) Дебати та переконливе письмо на основі змішаних слів. Можна організувати дебати або вправи на написання есе, де студенти обговорюють сучасні явища, використовуючи бленди, такі як роль *infotainment* = *information* + *entertainment* (інформація + розвага) в медіа [2, с. 222]. Залучення до критичних дебатів з використанням новоутворень сприяє розвитку як мовних, так і аналітичних навичок, заохочуючи студентів розглядати роль мови в сучасному спілкуванні.

Висновок

Інтеграція блендів у викладання англійської мови пропонує багатогранний, інноваційний підхід до розширення словникового запасу, підвищення мовної обізнаності та залучення студентів до сучасного дискурсу. Досліджуючи культурне значення англійських блендів, студенти отримують розуміння англійської як динамічної мови, що адаптується до глобальних змін. Викладачі, які впроваджують ці стратегії, збагачують мовний досвід студентів, сприяючи глибшому розумінню гнучкості мови в усе більш взаємозв'язаний світ.

Список використаних джерел

1. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press, 1995.
2. Plag I. *Word-Formation in English*. Cambridge University Press, 2003.
3. Lehrer A. *Blendalicious: The Morphology and Semantics of Blends*. In *Morphology and the Web of Grammar*, Oxford University Press, 2001.
4. Bauer L., Lieber R., Plag I. *The Oxford Reference Guide to English Morphology*. Oxford University Press, 2015.
5. Nation I.S.P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press, 2001.
6. Brown H. D. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Pearson Education, 2007.

*Дмитро АНДРЕЙКО,
студент спеціальності
121 Інженерія програмного забезпечення
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Юліана СЕНЬКІВ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»
м.Івано-Франківськ, Україна*

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Англійська мова є основним засобом міжнародного спілкування та має важливу роль у глобалізації. Методологія викладання орієнтується на ефективне навчання з використанням сучасних технологій та комунікативних підходів, що допомагає студентам здобувати практичні мовні навички. Водночас важливо знаходити баланс між поширенням англійської мови та збереженням національної ідентичності.

Викладання англійської мови в умовах глобалізації, зокрема методи, які використовуються для навчання, виклики, що виникають у процесі викладання, а також вплив цього процесу на розвиток міжкультурної комунікації та збереження національної ідентичності.

Об'єкт дослідження охоплює аспекти інтеграції англійської мови в систему освіти України в контексті глобальних тенденцій та викликів. Це включає аналіз сучасних методів викладання, таких як комунікативний підхід та використання інтерактивних технологій, а також обговорення проблем, що постають перед учнями та викладачами

Мета роботи: Метою цієї роботи є аналіз основних викликів і можливостей викладання англійської мови в умовах глобалізації, а також визначення стратегій, які можуть сприяти покращенню якості навчання англійської мови в Україні. У роботі також буде розглянуто питання балансування між популяризацією англійської мови як інструмента міжнародного спілкування та необхідністю збереження національної культурної ідентичності.

Англійська мова сьогодні є важливим засобом міжнародного спілкування, і її роль у глобалізації важко переоцінити. Вона активно використовується у сферах бізнесу, науки, культури та освіти. За даними Маріам Челсі-Мурсії у книзі «Teaching English as a Second or Foreign Language», вивчення англійської мови відкриває можливості для розвитку міжкультурного діалогу та сприяє соціальному зростанню [1, с. 12]. Завдяки глобалізації та впливу англійськомовних країн, таких як США та Велика Британія, англійська мова набула статусу «глобальної мови», що робить її важливим інструментом у міжнародних комунікаціях.

Однак, в Україні існують суттєві виклики у викладанні англійської мови. Як вказано в статті «A Study on the English Language Teaching Challenges and

the Solutions», серед основних проблем виділяються недостатня кваліфікація викладачів, відсутність сучасних навчальних матеріалів та нерівний доступ до якісної освіти [2, с. 45]. Це призводить до того, що багато учнів не отримують необхідних навичок для успішної інтеграції в глобальне суспільство.

Крім того, важливим є і питання адаптації методик викладання до сучасних вимог. Челсі-Мурсія підкреслює, що інтерактивні технології та комунікативний підхід можуть суттєво покращити процес навчання, забезпечуючи учням можливість практикувати свої навички у реальних ситуаціях [1, с. 78]. Це особливо важливо для розвитку мовленнєвих навичок, які є критично важливими у міжнародному спілкуванні.

Необхідно враховувати й культурні ризики, пов'язані з популяризацією англійської мови. Вона може загрожувати зникненню місцевих мов і культурних традицій. Як зазначають автори статті, збільшення обсягу англійського контенту у масовій культурі викликає занепокоєння щодо зменшення ролі місцевих мов та їхньої унікальності [2, с. 54]. Таким чином, важливо знайти баланс між вивченням англійської мови і збереженням національної ідентичності.

Для подолання цих викликів Україні необхідно впровадити ефективні програми викладання англійської мови, які враховують сучасні потреби суспільства. Це включає підготовку кваліфікованих викладачів, розробку сучасних навчальних матеріалів та використання новітніх технологій у навчанні. Завдяки цьому молодь зможе успішно конкурувати на міжнародному ринку праці, отримуючи необхідні знання та навички, а також зберігаючи свою культурну ідентичність.

Англійська мова є потужним інструментом у процесі глобалізації, який відкриває нові можливості для комунікації та співпраці. Проте, її поширення також піднімає важливі питання щодо збереження національних мов і культурних традицій. Україні важливо адаптувати свої освітні програми, забезпечити якісне викладання англійської мови, щоб молодь могла ефективно конкурувати на міжнародному рівні, не втрачаючи при цьому власної культурної ідентичності.

Список використаних джерел

1. [Celce-Murcia M. Teaching English as a Second or Foreign Language»](#) (дата звернення: 29.10.2024).
2. [«A Study on the English Language Teaching Challenges and the Solutions.»](#) (дата звернення: 29.10.2024).

*Марія БАРНОВСЬКА,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Інна САХНЕВИЧ,
доцент кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат педагогічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКСИКИ ДІЛОВОГО СПРЯМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ (НА ПРИКЛАДІ БРИТАНСЬКИХ ПІДРУЧНИКІВ)

Питання ефективного викладання ділової англійської мови набуває особливої актуальності в контексті сучасних викликів, з якими зіткнулась Україна. В умовах війни та активної міжнародної співпраці з західними партнерами, потреба у фахівцях, які володіють діловою англійською мовою на високому рівні, стає все більш нагальною. Це пов'язано з необхідністю ефективно комунікації з міжнародними організаціями, донорами, партнерами у сфері відбудови країни та розвитку бізнесу.

Британські підручники з бізнес-англійської, зокрема видання Pearson та Cambridge University Press, пропонують комплексний та ефективний підхід до вивчення ділової лексики. Ці підручники розроблені з урахуванням сучасних тенденцій у бізнес-освіті та міжкультурній комунікації, що дозволяє ефективно готувати студентів до реальних ситуацій у міжнародному бізнес-середовищі. Структура підручників зазвичай охоплює широкий спектр тем, актуальних для сучасного бізнесу, включаючи маркетинг, фінанси, управління персоналом, міжнародну торгівлю, інновації та технології. Особлива увага приділяється темам, пов'язаним з глобалізацією, сталим розвитком та цифровою трансформацією бізнесу, що відображає сучасні тренди у світовій економіці [1].

Кожен розділ підручника містить комплексний набір вправ, спрямованих на розвиток усіх мовних навичок: аудіювання, перегляд відео, читання та письмо. Такий підхід забезпечує всебічний розвиток мовних компетенцій студентів у контексті ділової англійської мови. Лексичний матеріал подається за допомогою різноманітних вправ та завдань, наприклад, на співставлення слів з їхніми визначеннями, заповнення пропусків у тексті, вибір правильного слова з контексту, створення словосполучень та речень з новими словами тощо. Важливо відзначити, що вивчення лексики тісно пов'язане з граматичним аспектом, де нові дієслова вводяться разом з їхніми граматичними формами й типовими конструкціями вживання в діловому контексті.

Однією з ключових особливостей британських підручників з ділової англійської мови є використання кейс-методу. Кейси дозволяють студентам застосовувати вивчену лексику в практичних бізнес-ситуаціях, що сприяє

кращому засвоєнню та закріпленню ділової термінології. Робота над кейсами також розвиває навички критичного мислення, аналізу та прийняття рішень, що є важливими для майбутніх фахівців у сфері міжнародного бізнесу та перекладу. Підручники Pearson також приділяють значну увагу міжкультурному аспекту ділової комунікації, використовуючи тексти та ситуації, що демонструють особливості ведення бізнесу в різних країнах з різними традиціями та культурами. Такий підхід допомагає студентам розвивати не лише мовні навички, але й культурну компетентність, необхідну для ефективної комунікації в глобальному бізнес-середовищі [2].

Важливим елементом підручників є наявність словників та глосаріїв, які допомагають студентам швидко знаходити значення нових слів та виразів. Крім того, багато підручників містять аудіо- та відеоскрипти, що полегшують роботу з аудіо- та відеоматеріалами, особливо для студентів, яким складно сприймати лексику на слух. Для підвищення ефективності вивчення ділової лексики підручники часто включають інтерактивні завдання, такі як рольові ігри, дискусії та презентації. Ці вправи дозволяють студентам практикувати нову лексику в контексті реальних бізнес-ситуацій, що сприяє кращому запам'ятовуванню та використанню вивченого матеріалу.

Підручники забезпечують регулярне повторення та закріплення вивченої лексики за допомогою різноманітних вправ та завдань в різних розділах. Це допомагає студентам краще засвоїти нові слова та вирази, а також навчитися використовувати їх у різних контекстах. Важливо відзначити, що матеріали в підручниках можуть бути адаптовані викладачами відповідно до потреб конкретної групи студентів [3].

Особливу увагу варто приділити використанню автентичних матеріалів у британських підручниках з бізнес-англійської. Ці матеріали можуть включати реальні бізнес-документи, статті з ділових видань, інтерв'ю з бізнес-лідерами та експертами галузі. Використання таких матеріалів не лише збагачує словниковий запас студентів актуальною лексикою, але й допомагає їм краще зрозуміти реальний контекст використання цієї лексики в професійному середовищі [4].

Інноваційним аспектом сучасних британських підручників з бізнес-англійської є інтеграція цифрових технологій у процес навчання. Багато видань Pearson пропонують доступ до онлайн-платформ, які містять додаткові інтерактивні вправи, відео- та аудіоматеріали, а також можливість проходження онлайн-тестів для самоперевірки. Такий підхід не лише робить процес вивчення лексики більш різноманітним та цікавим, але й дозволяє студентам працювати над вдосконаленням своїх навичок у зручний для них час та в індивідуальному темпі.

Важливим аспектом ефективності викладання ділової лексики є акцент на розвиток навичок використання лексики в різних комунікативних ситуаціях. Британські підручники часто включають завдання на моделювання ділових переговорів, підготовку презентацій, написання ділових листів та звітів. Ці практичні завдання дозволяють студентам не

просто вивчити нові слова та вирази, але й навчитися ефективно використовувати їх у професійному контексті.

На особливу увагу заслуговує вивчення ідіоматичних виразів та фразеологізмів, характерних для ділової англійської мови. Ці елементи мови часто викликають труднощі у студентів, але є невід'ємною частиною професійної комунікації.

Важливим аспектом ефективності викладання ділової лексики є також розвиток навичок критичного аналізу та оцінки інформації. Британські підручники часто включають завдання, які вимагають від студентів не просто вивчити нові слова, але й проаналізувати їх використання в різних контекстах, оцінити їх доречність та ефективність у різних комунікативних ситуаціях. Це розвиває не лише мовні навички, але й аналітичне мислення, що є важливим для майбутніх фахівців у сфері перекладу та міжкультурної комунікації.

Варто окремо відзначити підхід до вивчення специфічної галузевої термінології. Британські підручники з бізнес-англійської часто включають спеціалізовані розділи, присвячені лексиці з різних галузей бізнесу – фінансів, маркетингу, управління людськими ресурсами, логістики тощо. Це дозволяє студентам отримати більш глибоке розуміння специфіки різних сфер бізнесу та підготуватися до роботи з різноманітними професійними текстами [5].

Британські підручники з бізнес-англійської, зокрема видання Pearson, поєднують традиційні методи навчання з інноваційними підходами, використовують автентичні матеріали та інтерактивні технології, розвивають різноманітні мовні навички та компетенції. Такий підхід не лише сприяє ефективному засвоєнню ділової лексики, але й готує студентів до реальних викликів професійної комунікації в міжнародному бізнес-середовищі. Це робить британські підручники з бізнес-англійської цінним ресурсом для студентів спеціальності «англійська філологія (переклад)», допомагаючи їм розвинути необхідні навички та компетенції для успішної кар'єри в сфері міжнародного бізнесу та перекладу.

Список використаних джерел

1. Кейс-метод як інструмент підсилення ефективності комунікації в полікультурному середовищі (на прикладі вивчення ділової іноземної мови). *Освітологічний дискурс*. 2023. № 140. С. 113–125. URL: <https://cutt.ly/1eZRlrUs> (дата звернення: 07.10.2024).

2. Знанецький В. Ю. Використання кейс-методу в процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2018. Вип. 37, т. 3. С. 133–135.

3. Пащенко Т. М. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*. 2015. № 8 (127). С. 94–99.

4. Esteban A., Perez Canado M. Making the case method work in teaching Business English: a case study. *English for Specific Purposes*. 2004. Vol.23, №2. P.137–161. URL:<https://www.researchgate.net/publication/223808559>

[Making the case method work in teaching Business English A case study](#)

(дата звернення: 07.10.2024).

5. Komori-Glatz M. (B)ELF in multicultural student teamwork. *Journal of English as a Lingua Franca*. 2017. № 6 (1). P. 83–109. URL: <https://doi.org/10.1515/jelf-2017-0007> (дата звернення: 07.10.2024).

6. Посібник «Business Benchmark Pre-intermediate to Intermediate Student's Book (підручник)». *Інтернет-магазин книг Наш Формат*. URL: <https://cutt.ly/GeZRl6Fq> (дата звернення: 23.10.2024).

7. Business Advantage Intermediate Student's Book with DVD Cambridge University Press: підручник для учня. BookSeller книжковий інтернет-магазин іноземних мов . URL: <https://cutt.ly/beZRzQWg> (дата звернення: 23.10.2024).

Анна ЖУКОВА,

*PhD за спеціальністю «Освіта, педагогічні науки»,
викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна*

ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

В умовах інформаційного суспільства, динамічного розвитку технологій та їх активного впровадження в освітній процес відбулися значні зміни у викладанні всіх навчальних дисциплін, в тому числі й у викладанні англійської мови. У сучасному інформаційному суспільстві використання технологій стало невіддільною частиною освітнього середовища, що зумовлює виникнення численних викликів та проблем, які потребують розгляду й розробки шляхів їх подолання, а також урахування психолого-дидактичних аспектів викладання англійської мови.

Дослідниця Н. Зайцева зауважила, що інновації в освітньому середовищі та викладацькій діяльності мають як переваги, так і недоліки. Серед переваг найважливішими у викладанні іноземних мов є розширення методології інформування й представлення нового матеріалу та збагачення палітри форм контролю (Зайцева, 2019).

Г. Олейнікова звернула увагу на те, що сьогодні одним з напрямів модернізації сучасної освіти є вдосконалення цифрового підходу, розширення та підвищення ефективності освітнього процесу за допомогою традиційних методик викладання і сучасних електронно-медійних ресурсів (Олейнікова, 2022).

На переконання В. Дроздової, К. Рудніцької та І. Росквас, упровадження цифрових технологій в освітній процес – це одна з провідних тенденцій розвитку освіти. Пріоритет цих інструментів полягає в їх здатності допомагати доступніше пояснювати складні теми й ілюструвати цікаві приклади на заняттях з іноземної мови. Однак дослідники наголошують, що ці інструменти

не замінять суть викладання – вони тільки підвищують його якість, забезпечуючи йому актуальність та сучасність. Крім того, вони роблять навчання креативнішим та захопливішим, що сприяє ефективнішому засвоєнню матеріалу здобувачами освіти і, в результаті, сприяє значному підвищенню рівня їхніх знань з іноземної мови (Дроздова, Рудніцька & Росквас, 2023, 11).

Говорячи про нові можливості, що вносять в освітню діяльність сучасні інформаційні технології, неможливо оминати розгляду психолого-дидактичних аспектів викладання англійської мови в умовах інформаційного суспільства. Насамперед, на нашу думку, варто зауважити, що наразі здобувачі освіти мають необмежений доступ до великої кількості ресурсів, що викликає перевантаження інформацією та зниження мотивації до вивчення англійської мови. У зв'язку з цим необхідно мотивувати здобувачів освіти до навчання, використовувати індивідуальний підхід до навчання, застосовуючи цифрові інструменти для створення диференційованих завдань, які враховують рівень підготовки та психологічні особливості кожного здобувача.

Окрім того, сьогодні набуває значної популярності використання штучного інтелекту в освітньому процесі, що дає можливість відмовитися від універсального, стандартного підходу до навчання й перейти до індивідуалізованого навчання. Інтелектуальні системи й алгоритми аналізують потреби та можливість кожного здобувача освіти, створюючи персоналізовані матеріали та завдання. Це не тільки спрощує освітній процес, а й дає змогу викладачам краще розуміти індивідуальні особливості здобувачів освіти (Дроздова, Рудніцька & Росквас, 2023, 11). Під час вивчення англійської мови штучний інтелект також є ефективним, адже він здатен автоматично адаптувати процес вивчення мови до потреб кожного здобувача освіти, надаючи персоналізовані рекомендації й підтримку. За допомогою технологій розпізнавання голосу штучний інтелект може аналізувати вимову здобувача освіти й надавати зворотний зв'язок, а чат-боти зі штучним інтелектом можуть спілкуватися зі здобувачами англійською мовою в режимі реального часу, що дає можливість практикуватися як у письмовому, так і в усному мовленні.

Однак попри численні переваги, існують і недоліки використання штучного інтелекту у процесі вивчення англійської мови. До прикладу, здобувачі освіти можуть використовувати технології штучного інтелекту для розв'язання граматичних вправ, написання есе, створення проєктів тощо. Це може призвести до зниження самостійної активності здобувачів освіти й поверхневого засвоєння матеріалу. На додаток, замість розвитку власних мовних навичок, здобувачі освіти будуть покладатися на штучний інтелект для виконання завдань, не розуміючи повною мірою правил граматики чи структури мови, що здійснюватиме негативний вплив на рівень їх знань і вмінь, а також на їхню здатність самостійно писати та формулювати думки англійською мовою (Хортіва, 2020, 68).

Водночас важливо також урівноважити застосування штучного інтелекту та ролі викладачів в освітньому процесі. Викладачі відіграють провідну роль у розвитку творчості, критичного мислення та соціальних

навичок здобувачів освіти, а тому варто використовувати штучний інтелект як інструмент задля покращення процесу навчання, зберігаючи при цьому значення міжособистісної взаємодії та культурного контексту.

Варто наголосити, що надмірне використання цифрових, ігрових, інтерактивних технологій на заняттях з англійської мови може викликати у здобувачів освіти звикання, втрату інтересу й мотивації до вивчення мови. Саме тому вважаємо, що ці технології мають бути гармонійно поєднані з традиційними методами навчання, адже це поєднання дозволить уникнути перевантаження здобувачів освіти технологіями та забезпечить збалансований підхід до розвитку всіх мовних компетенцій, тобто говоріння, слухання, читання та письма. Традиційні методи, такі як робота в парах, читання літературних текстів, аудіювання, сприяють розвитку критичного мислення, креативності та глибшому розумінню культури англійської мови, тоді як сучасні технології можуть стати інструментом для закріплення знань, але вони не повинні повністю замінювати викладача або традиційні практики.

Окрім того, традиційні методи навчання англійської мови сприяють формуванню соціальних навичок у здобувачів освіти, які є важливим складником вивчення іноземної мови. Взаємодія між здобувачами освіти у ході живого спілкування створює умови для формування комунікативних здібностей, що важливо для ефективного засвоєння іноземної мови. Ці аспекти часто є незамінними для подолання мовного бар'єру та формування впевненості у використанні англійської мови в реальних життєвих ситуаціях.

Отже, можемо зробити висновок, що психолого-дидактичні аспекти викладання англійської мови в умовах інформаційного суспільства вимагають від викладачів гнучкості, вміння використовувати новітні технології та розуміння психологічних особливостей сучасного молодого покоління. Використання інноваційних методів та збереження балансу між технологічними й традиційними формами навчання дає можливість подолати більшість викликів та зробити процес викладання значно ефективнішим і цікавішим для здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Дроздова В. В., Рудніцька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. *Академічні візії*. 2023. №26. С. 1–16.
2. Зайцева Н. Інноваційні технології у викладанні іноземних мов. *Інновації в професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика*. 2023. С. 30–32.
3. Олейнікова Г. Особливості викладання іноземної мови у форматі змішаного навчання. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2022. № 58. С. 109–119.
4. Хортіва О.В. Новітні педагогічні технології і сучасні форми організації освітньої діяльності в умовах інформаційного суспільства. *Virtus*, 2020. № 2. С. 67–70.

*Христина ЗАСТАВНА,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО»Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Інна САХНЕВИЧ,
доцент кафедри іноземної філології
та бізнес комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат педагогічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі знання іноземних мов є невід'ємною частиною професійного розвитку, отже, ділова англійська мова відіграє особливу роль у формуванні освіченого фахівця. В умовах глобалізації та інтернаціоналізації економіки володіння англійською мовою стало ключовою вимогою для багатьох спеціальностей. Україна активно інтегрується у світове економічне середовище, саме тому зростає потреба у кваліфікованих фахівцях, здатних вільно володіти англійською мовою у бізнес-середовищі. Використання рольових ігор є ефективним підходом, який дозволяє поєднати теорію та практику, забезпечуючи інтерактивний та динамічний процес опанування ділової англійської мови. Рольові ігри є не просто інструментом розваги, а й ефективним методом навчання, який дозволяє підвищити мотивацію студентів щодо навчання, залучити їх до активної навчальної діяльності за умов, максимально наближених до ділових ситуацій та створити інтерактивне середовище для вивчення англійської мови ділового спрямування.

Підручник *Business Partner* [2] відіграє ключову роль у забезпеченні комплексного підходу до навчання ділової англійської мови. Він охоплює різноманітні аспекти бізнесу, такі як організація та проведення різноманітних перемовин, управління проектною діяльністю, фінансування, менеджмент, маркетинг, організація та проведення презентації тощо, а розроблений комплекс різноманітних вправ дозволяє інтегрувати теоретичні знання у реальні професійні ситуації. Використання цього підручника у навчанні дає можливість застосовувати мовні ігри для опанування різних тем, сприяючи глибшому засвоєнню навчального матеріалу й водночас удосконаленню практичних навичок певного тематичного спрямування.

Рольову гру тлумачать як моделювання реальної діяльності у спеціально створеній проблемній ситуації. Вона є «засобом і методом підготовки та адаптації до трудової діяльності та соціальних контактів», методом активного навчання, який сприяє досягненню конкретних завдань, структурування системи ділових стосунків учасників. Її конструктивними елементами є проектування реальності, конфліктність ситуації, активність учасників, відповідний психологічний клімат, міжособистісне та міжгрупове спілкування, розв'язання сформульованих на початку гри проблем [1, с. 243].

Термін «рольова гра» можна визначити «як модель мовної ситуації, яка

походить із сфери професійного спілкування. Імпровізації чи скоординовані рольові ігри є надзвичайно придатні для досягнення такої цілі» [4, с.44]. Викладачка Н. Руда визначає деякі труднощі, особливо на початкових етапах використання рольових ігор: по-перше, новизна даного виду діяльності, а по-друге, рівень мовної компетенції може бути не достатнім. На початкових етапах важливо надавати студентам підтримку щодо ідеї вирішення проблеми, закладеної у мовній ситуації. Зазвичай створення цієї гри та її запровадження потребує трьох етапів: підготовчий, сама мовна гра, підсумковий етап [4, с.47]. Науковиця Т. Фітіо вважає, що використання рольових ігор впроваджується на просунутому етапі вивчення мови, оскільки мовні ігри зазвичай вимагають від студентів володіння двома з чотирьох мовних навичок, а саме: говорінням і слуханням. Вміти говорити і слухати означає впевнено володіти мовою. Рольова гра сприяє не тільки удосконаленню мови, але й майбутніх професійних навичок, тому що це – модель мовної ситуації за певних обставин, тобто передбачена програмою тема в професійній сфері [3, с.91–92].

У навчанні ділової англійської мови рольові ігри використовуються для опанування таких навичок:

- розмовної практики та слухання: студенти мають змогу вільно спілкуватися англійською мовою, сприймаючи її на слух та відповідаючи на питання;
- письмо: ігри можуть включати написання ділових листів, звітів, електронних повідомлень, що імітують реальні робочі ситуації;
- граматику та лексику: рольові ігри допомагають засвоїти нову лексику та граматичні структури у цікавому контексті, максимально наближеному до реальних умов.

Кожна тема вивчення ділової англійської мови має свої особливості, і рольові ігри можуть бути адаптовані під конкретні аспекти для досягнення максимального ефекту. Вибір гри залежить від мети уроку, наприклад, розвитку навичок переговорів, написання ділових листів або проведення презентацій.

Наприклад, гра «Negotiation Role Play». Ця гра передбачає поділ студентів на дві або більше команд, де кожна команда представляє різні інтереси (наприклад, постачальника та покупця). Завдання учасників – підписати взаємовигідну угоду, що сприяє розвитку навичок аргументації, переконання та розв'язання конфліктів. Таку гру можна використовувати для опанування тем «Умови контракту», «Ціноутворення», «Угоди про партнерство» тощо.

Гра: «The Bargaining Game». Учасники отримують фіксовані ролі (менеджер з продажу, представник клієнта, фінансовий директор) і повинні домовитися про конкретні умови (вартість, терміни, кількість товару). Ця гра навчає аналізу економічних аспектів угоди.

Спробуємо проаналізувати деякі підручники англійських видавництв, котрі активно використовують рольові ігри для навчання ділової англійської мови.

1. Career Paths: Business English (John Taylor, 2019, Intermediate, SB):

цей підручник охоплює вправи на обговорення професійних ситуацій, написання ділових листів і мовні ігри. Він орієнтований на розвиток практичних навичок і містить завдання, які тренують специфічну лексику (наприклад, «запуск продукту», «робота з клієнтами»).

2. Pearson Market Leader (David Cotton, 2016, Upper-Intermediate, SB): підручник має численні інтерактивні вправи та мовні ігри на теми переговорів, презентацій, ділових зустрічей.

3. Business Result (John Hughes, 2018, Intermediate, SB): підручник містить вправи, спрямовані на розвиток навичок письма, проте мовні ігри присутні в меншій кількості.

4. English for Business Communication (Simon Sweeney, 2017, SB): підручник містить вправи для розвитку ділового листування, проте вправ для розвитку інтерактивної діяльності не є, на наш погляд, достатньо.

Використання рольових ігор у викладанні ділової англійської мови є ефективним інструментом, який сприяє активізації навчального процесу, підвищенню мотивації студентів і розвитку їхніх практичних навичок.

Список використаних джерел

1. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

2. Barrall I., McLarty R., Dubicka I., Williamson M., Rosenberg M., Rogers J., O'Keeffe M., Evans L. Pearson Education Ltd: Business Partner, 2019. 161с.

3. Fityo N. Role Games in Teaching ESP The 9th Annual National TESOL Ukraine Convention. *Building Cross-Cultural understanding through ELT*. Horlivka, Ukraine. 2004. С. 91–95.

4. Ruda N. Role Plays in Business English The 10th Annual National TESOL Ukraine Convention. *Communication in the Global Age*. K.: NAU, 2005. С. 476 – 490.

Марія КОРОЛЬ,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Марія КУЦЕЛА,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна;*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Процеси інтеграції, відкритість суспільства до мультикультурних змін і стрімкий розвиток сучасних цифрових технологій суттєво впливають на систему вищої освіти. Посилення вимог до вивчення іноземних мов створює нові виклики, які спонукають до трансформації методик викладання. Метою роботи є аналіз найпоширеніших інноваційних технологій, які використовуються у процесі викладання іноземних мов [1, с. 1].

Інноваційні технології суттєво змінюють підхід до викладання іноземних мов, роблячи його більш ефективним та адаптивним. Одними з найбільш поширених методів є метод проєктів, використання інтернет-технологій для дистанційного навчання, а також впровадження інструментів на основі штучного інтелекту. Зокрема, інтерактивні онлайн-платформи відіграють ключову роль у сучасному освітньому процесі, дозволяючи оптимізувати навчання та покращувати комунікацію між викладачами і студентами [2, с. 71–77].

Серед інтерактивних платформ особливо виділяються відеоконференції, які надають можливість проведення онлайн-уроків. Наприклад, платформа **Zoom** дозволяє організовувати відеозв'язок, групові обговорення, проводити опитування та використовувати інтерактивні дошки. Ще одним популярним інструментом є **Microsoft Teams**, який, крім відеозв'язку, забезпечує зручний формат для спільної роботи над документами та проєктами.

Також важливою складовою є системи управління навчанням (LMS), такі як **Moodle** і **Edmodo**. **Moodle** надає можливість розміщення навчальних матеріалів, проведення тестувань, організації форумів і спільних проєктів, що робить навчання більш структурованим і доступним. Водночас **Edmodo**, орієнтована на соціальне навчання, дозволяє викладачам створювати групи для спільної роботи та обміну ресурсами, забезпечуючи ефективну взаємодію між учасниками [2, с. 31–33].

Інтерактивні онлайн-платформи мають безліч переваг, які роблять їх важливими інструментами в навчальному процесі. Однією з ключових переваг є гнучкість, адже студенти можуть навчатися у зручний для них час і з будь-якого місця, що значно підвищує доступність освіти. Крім того, інтерактивні елементи, такі як опитування, вікторини та групові дискусії, сприяють активній участі студентів, роблячи навчання більш динамічним і захопливим.

Ще однією важливою перевагою є можливість персоналізації навчання. Викладачі мають змогу адаптувати навчальні матеріали до потреб і рівня знань конкретних студентів, що підвищує ефективність навчального процесу. Також інтерактивні платформи забезпечують можливість спільної роботи, яка розвиває командні навички та сприяє спільному вирішенню проблем.

Крім того, використання мультимедійного контенту, зокрема відео, аудіо та інтерактивних вправ, робить навчання більш захопливим, сприяючи кращому засвоєнню матеріалу. Таким чином, інтерактивні онлайн-платформи створюють умови для ефективного та різноманітного навчального процесу, який відповідає сучасним вимогам освіти.

Застосування інтерактивних онлайн ресурсів для вдосконалення навичок говоріння іноземними мовами серед студентів-лінгвістів відіграють важливу роль у сучасному навчальному процесі, оскільки такі застосунки збагачені можливостями штучного інтелекту та машинного навчання, і забезпечують інноваційні та персоналізовані підходи до вивчення мов. Вони здатні не тільки симулювати різноманітні реальні розмовні ситуації, але й надають миттєвий зворотний зв'язок, що є ключовим для ефективного освоєння мови.

Гейміфікація є чудовим інноваційним методом викладання англійської мови, який наразі набирає популярності. Вона полягає у включенні ігрових елементів у неігрову діяльність, перетворюючи процес вивчення англійської мови, включно з професійними аспектами, на захопливий і приємний досвід. Основна мета гейміфікації полягає не лише в розвагах, а й у підвищенні мотивації студентів через зацікавлення, створення інтерактивних навчальних матеріалів та сприяння їхній автономії.

Гейміфікація має низку переваг. По-перше, вона підвищує мотивацію студентів завдяки інтеграції ігрових елементів, які роблять навчання більш цікавим і захопливим. По-друге, цей метод сприяє активному залученню студентів, що дозволяє їм глибше занурюватися в матеріал. Окрім того, гейміфікація допомагає розвивати різноманітні навички, включаючи критичне мислення, креативність і здатність працювати в команді.

Однією з важливих переваг гейміфікації є швидкий та ефективний зворотний зв'язок, який дозволяє студентам оперативно виправляти свої помилки і покращувати результати. Проте, не менш значущим є персоналізований зворотний зв'язок, який є важливим інноваційним методом у навчальному процесі, спрямованим на індивідуальний розвиток кожного учня. У сучасному швидкоплинному світі адаптивність та здатність швидко реагувати на потреби окремого студента стають критично важливими для досягнення успіху [3, с. 17].

Персоналізований зворотний зв'язок відіграє ключову роль в індивідуальному розвитку студентів. Він дозволяє їм усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, що сприяє кращому розумінню матеріалу та вдосконаленню навичок. Крім того, індивідуальний підхід до зворотного зв'язку підвищує мотивацію студентів, оскільки вони отримують точні рекомендації та підтримку, що створює відчуття визнання їхніх зусиль.

З персоналізованим зворотним зв'язком студенти можуть більш ефективно контролювати свій прогрес. Без цього важливого інструменту виникає ризик того, що студенти можуть втратити орієнтири щодо своїх досягнень, що може призвести до уповільнення розвитку. Персоналізовані відповіді дозволяють уникнути цієї проблеми, забезпечуючи корекцію на основі індивідуальних потреб.

Персоналізований зворотний зв'язок також сприяє покращенню навчання завдяки адаптації матеріалів. Викладачі можуть налаштовувати відповіді, враховуючи потреби кожного студента, що сприяє кращому засвоєнню складних тем. Це також підтримує впевненість учнів у своїх знаннях, що позитивно впливає на їхній підхід до навчання. Окрім того, надаючи індивідуальний зворотний зв'язок, викладачі сприяють не тільки академічному успіху, але й загальному розвитку особистості студентів.

Отже, впровадження інноваційних методів у викладання філологічних дисциплін суттєво підвищує ефективність навчання та якість підготовки студентів. Ці методи, такі як дистанційне навчання, гейміфікація та персоналізований зворотний зв'язок, сприяють створенню інтерактивного та адаптивного середовища, яке враховує індивідуальні потреби кожного

студента. Завдяки цьому, студенти не лише підвищують свою мотивацію та активну участь у процесі навчання, але й розвивають важливі навички, такі як критичне мислення, комунікація та культурна компетенція.

Інноваційні методи дозволяють краще підготувати студентів до багатомовного та мультикультурного середовища, формуючи особистостей, готових до сучасних викликів. Таким чином, ці підходи відповідають вимогам часу та допомагають створювати умови для розвитку всебічно освічених фахівців, які можуть ефективно діяти у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning. Assessment in Education. *Principles, Policy & Practice*. 1998. Vol. 5. No. 1. P. 7–74.
2. Drozdova V. V., Rudnitska K. V., Roskvas I. A. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси: монографія. Київ, 2023. 156 с.
3. Трофімова-Герман А. І., Бунтурі Ю. В., Ніконоров С. І. Перспективи застосування інтерактивних онлайн-ресурсів для дрилінгу навичок говоріння іноземними мовами серед студентів-лінгвістів. *Академічні візії*. 2023. Вип. 25, Харків, 2023. С. 1–7.

Кароліна-Марія ЛЕНЬО,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Божана ГУЛЯН,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Англійська мова є одним із найважливіших засобів міжнародної комунікації в умовах глобалізації. Її знання відкриває безліч можливостей для особистісного та професійного розвитку, що робить її однією з найпоширеніших іноземних мов у світі. Проте сучасні підходи до викладання англійської мови як іноземної змінюються, підлаштовуючись під нові виклики. До таких належать цифровізація, зміни в освітніх стандартах, культурна та соціальна різноманітність учнів, зростаючі вимоги до викладачів щодо впровадження інноваційних методів, а також необхідність забезпечення високого рівня мотивації студентів. У цій роботі буде розглянуто основні проблеми, з якими стикаються викладачі англійської мови як іноземної у сучасному контексті, а також запропоновані можливі рішення для підвищення ефективності навчання [1].

1. Технологізації навчання та її виклики.

Останні десятиліття принесли швидкий розвиток інформаційних технологій, що значно вплинуло на всі сфери життя, включаючи освіту. У

процесі викладання англійської мови дедалі частіше використовуються різноманітні цифрові платформи, онлайн-курси, мобільні додатки та соціальні мережі як додаткові джерела навчальних матеріалів. Дослідження показують, що інтеграція технологій допомагає розширити доступ до автентичних матеріалів та створює більше можливостей для самостійної роботи студентів. Проте викладачі стикаються з низкою труднощів, таких як недостатня технічна підготовка або відсутність необхідного обладнання в деяких навчальних закладах. Це призводить до того, що не всі викладачі можуть ефективно використовувати новітні технології у класі. Дослідження демонструють, що викладачі, які вміють застосовувати цифрові інструменти, створюють більш динамічні та гнучкі заняття, що стимулюють зацікавленість студентів.

2. Індивідуалізація навчального процесу.

Важливим питанням сучасного викладання англійської є здатність враховувати індивідуальні потреби учнів. Згідно з дослідженнями, учні різного віку, культурного походження та рівня володіння мовою мають різні вимоги до навчання. Це ставить перед викладачами завдання розробляти програми, які будуть гнучкими та адаптованими до кожної групи учнів. Наприклад, досвідчені учні можуть потребувати спеціалізованих курсів, орієнтованих на професійну лексику або академічне письмо, тоді як новачки можуть зосередитися на базових навичках. Застосування методик змішаного навчання, коли традиційні уроки поєднуються з онлайн-завданнями та самостійною роботою, стає ефективним способом для задоволення індивідуальних потреб студентів. Це дозволяє учням працювати у власному темпі та зосереджуватися на тих аспектах мови, які для них найбільш складні.

3. Комунікативний підхід та його реалізація.

Традиційні методики викладання англійської мови, які зосереджувалися на граматиці та заучуванні лексики, відходять на другий план. Сучасні студенти вимагають більшого акценту на реальному спілкуванні та практичному застосуванні мови у різних життєвих ситуаціях. Комунікативний підхід, який фокусується на розвитку навичок говоріння, слухання та взаємодії, став ключовим у багатьох навчальних програмах. Використання автентичних текстів, рольових ігор, дискусій та проектних завдань стимулює студентів активніше брати участь у навчальному процесі та застосовувати отримані знання у реальних ситуаціях. Однак, у багатьох навчальних закладах викладачі стикаються з обмеженням часу, що ускладнює впровадження таких методів. Крім того, не завжди є можливість створити мовне середовище, яке б повною мірою стимулювало мовну практику.

4. Культурні відмінності та їх роль у навчанні.

Глобалізація призвела до того, що у класах англійської мови зустрічаються учні з різних культурних і соціальних середовищ. Кожна культура має свої власні уявлення про навчання, мову та комунікацію. Для викладачів важливо розуміти ці відмінності та враховувати їх при побудові навчального процесу.

Наприклад, учні з азійських країн можуть мати інший підхід до

навчання, орієнтуючись на вчителя як на єдине джерело знань, тоді як західні студенти можуть очікувати більшої свободи та активної взаємодії. Врахування культурних особливостей допомагає викладачам створювати сприятливу атмосферу в класі, де кожен студент відчуває себе комфортно. Більш того, врахування культурного контексту допомагає студентам краще зрозуміти тонкощі мови, оскільки багато виразів та ідіом мають глибоко культурне підґрунтя.

5. Мотивація студентів.

Одним із найважливіших факторів успішного навчання є мотивація студентів. Дослідження свідчать, що мотивація може бути як внутрішньою, коли студенти мають особистий інтерес до вивчення мови, так і зовнішньою, наприклад, через необхідність отримати хорошу оцінку чи досягти професійних цілей. Водночас мотивація студентів знижується, коли навчальний процес стає нудним, одноманітним або не відповідає їхнім очікуванням. Гейміфікація, яка передбачає використання елементів ігор у навчальному процесі, допомагає зробити навчання більш захоплюючим. Введення різноманітних інтерактивних вправ, конкурсів, змагань, а також використання віртуальних платформ для спілкування на іноземній мові, стимулює студентів активніше брати участь у процесі навчання та досягати кращих результатів [2]. Існує безліч варіацій побудови цікавих та результативних занять: колективне навчання; різнорівневе навчання; дослідницькі методи навчання; проектні методи навчання; технологія дебатів, ділових, рольових та інших видів ігор; навчання у співпраці [3].

Сучасні проблеми у викладанні англійської мови як іноземної вимагають від викладачів гнучкості та готовності до змін. Інтеграція технологій, орієнтація на індивідуальні потреби учнів, використання комунікативних методик, врахування культурних відмінностей та підтримка мотивації є ключовими аспектами ефективного навчання. Викладачі повинні постійно оновлювати свої знання та підходи до викладання, щоб відповідати вимогам сучасного суспільства. Застосування інтерактивних методів навчання, використання автентичних матеріалів та технологій, а також залучення студентів до активної мовної практики сприяють більш успішному засвоєнню мови.

Список використаних джерел

1. Біда О. А., Рожак Н. В., Подуфалова К. Ю. Проблеми викладання іноземної мови в сучасному освітньому просторі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 209. С. 13–16.

2. Кушніров М. О. Сучасні підходи до навчання іноземної мови: орієнтація на цінності особистісного розвитку й гуманізму. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 8. С. 348–356.

3. Матвіяс О. Сучасні підходи до методики викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Вип. 4.

*Іванна ГАВРИШ,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Аліна ДУШКЕВИЧ,
асистентка кафедри іноземної
філології та бізнес комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ, МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ

У сучасному світі, де технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, вони також знаходять широке застосування у сфері освіти, зокрема в навчанні іноземних мов. Вивчення англійської мови є одним із ключових напрямків сучасної освіти, адже знання англійської відкриває доступ до міжнародних освітніх ресурсів, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці та сприяє культурному обміну. Традиційні методи навчання мови, засновані на підручниках та безпосередній взаємодії викладача зі студентами, хоч і залишаються важливими, однак усе частіше поєднуються з новими технологіями, що пропонують інноваційні підходи до вивчення мови.

Розвиток інтернету та мобільних пристроїв привів до появи безлічі онлайн-платформ, мобільних додатків та інтерактивних інструментів, що забезпечують доступ до навчальних матеріалів та зручність вивчення мови в будь-який час і в будь-якому місці. Завдяки широкій різноманітності цифрових інструментів, користувачі можуть обирати ті, що найкраще відповідають їхнім потребам, навичкам та рівню володіння мовою. Ці технології підтримують різні стилі навчання, дозволяючи студентам рухатися власним темпом, отримувати негайний зворотний зв'язок та самостійно контролювати процес навчання.

Онлайн-платформи та мобільні додатки відіграють ключову роль у популяризації вивчення англійської мови, забезпечуючи доступ до ресурсів, які допомагають поліпшити граматику, лексику та мовні навички. Серед найбільш поширених можна виділити Duolingo, Coursera та British Council. Кожна з них пропонує унікальні освітні можливості.

Duolingo — це портал електронного навчання, який розглядається як перспективний інструмент для вивчення мов та глобальної комунікації. Наразі він працює в режимі онлайн, але планується і офлайн-доступ до нього.

Учні можуть розпочати заняття в Duolingo, натиснувши кнопку «Почати» [1, с. 90]. Додаток пропонує різні типи вправ, зокрема вправи на переклад, де учні перекладають з відомої їм мови на мову, що вивчається, та вправи на відповідність, де потрібно підібрати до картинок відповідні слова або навпаки. Існують також вправи на створення пар, в яких студентам пропонується рівна кількість слів з двох мов, які вони повинні правильно поєднати в пари. Вправи на аудіювання передбачають прослуховування

короткої фрази цільовою мовою та її точний набір, тоді як вправи на говоріння вимагають від користувачів слухати фрази та повторювати те, що вони чують. Крім того, Duolingo дозволяє учням повернутися до будь-якого уроку, навіть якщо вони правильно виконали всі вправи [1, с.90]. Однак додаток не зосереджується на граматиці; натомість він покращує вивчення мови за допомогою вправ, орієнтованих на словниковий запас, надаючи зворотний зв'язок щодо правильності після відповідей.

Coursera — це провідна платформа онлайн-освіти, що пропонує курси від університетів і організацій по всьому світу в різних дисциплінах. Студенти можуть вивчати матеріал у зручний час і темпі, що підходить для зайнятих професіоналів. Після завершення курсів вони отримують сертифікати, які підвищують їхню кваліфікацію. Coursera забезпечує доступ до освіти для мільйонів, пропонуючи безкоштовні курси та фінансову допомогу. Платформа також створює умови для спільної роботи через форуми та обговорення, сприяючи розвитку навичок командної роботи. Використовуючи відео-лекції, інтерактивні завдання та проекти, Coursera покращує навчальний процес. Платформа співпрацює з відомими університетами та компаніями, забезпечуючи актуальний контент, і постійно розширює каталог курсів відповідно до потреб ринку праці та нових освітніх тенденцій[2, с.47]

British Council — це провідна міжнародна організація, яка активно сприяє вивченню англійської мови та культурному обміну. Ось кілька цікавих методів, які використовуються в онлайн-платформі British Council:

- **комунікативний підхід:** основна увага приділяється розвитку навичок спілкування через активну участь учнів у мовленнєвих ситуаціях.
- **аудіовізуальні матеріали:** використання відео та аудіозаписів з носіями мови полегшує засвоєння правильної вимови та мовленнєвих зразків.
- **інтерактивні вправи:** різноманітні граматичні тести та завдання на переклад допомагають активно практикувати нові навички.
- **гейміфікація:** елементи гейміфікації, такі як бали та нагороди, підвищують мотивацію учнів і роблять навчання захоплюючим.
- **професійні викладачі:** кваліфіковані викладачі використовують різноманітні методи для задоволення потреб учнів.
- **групові заняття:** студенти можуть спілкуватися між собою та виконувати командні завдання, що розвиває навички командної роботи.
- **адаптивне навчання:** курси налаштовуються відповідно до рівня знань учнів, забезпечуючи персоналізований підхід.

Інтерактивні інструменти, такі як віртуальні дошки, аудіо- та відеоконференції, слугують чудовими засобами для проведення живих занять, особливо під час дистанційного навчання. Віртуальні дошки, наприклад, дозволяють викладачам і учням спільно візуалізувати матеріали, проводити ілюстрації, обговорювати концепції та брати участь у інтерактивних вправах. Це особливо корисно для вивчення граматики, словникового запасу та інших

аспектів мови, адже учні можуть бачити та взаємодіяти з інформацією в реальному часі [3].

Аудіо- та відеоконференції, такі як Zoom або Meet забезпечують можливість живого спілкування між викладачами та учнями. Завдяки цим платформам студенти можуть практикувати розмовну англійську, брати участь у групових дискусіях та отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Викладачі можуть також використовувати функції запису, щоб учні могли переглядати матеріали знову у зручний час.

Додатково, інтерактивні платформи, такі як Kahoot або Quizizz, надають можливість створювати вікторини та ігри, що робить навчання більш захоплюючим.

Змагання на **Kahoot** особливо захоплюють дітей, оскільки кожна вікторина дозволяє їм не лише показати свої знання, але й випередити однокласників у рейтингу. Діти отримують бали за кожну правильну відповідь, а також за швидкість, з якою вони відповідають, що робить гру напруженою і тримає їх у захопленні до самого кінця. Після кожного запитання показується таблиця лідерів, де діти бачать свої місця, і це підсилює їхнє бажання досягти вищої позиції. Такий формат змагань допомагає дітям краще запам'ятовувати матеріал, адже вони вчаться не тільки на власних відповідях, а й на відповідях однокласників. Крім того, діти обговорюють результати, діляться емоціями, що сприяє дружнім стосункам і створює позитивну атмосферу в класі[4, с. 288].

Quizlet також дуже подобається дітям завдяки своїм інтерактивним та гнучким можливостям для навчання. Він дозволяє створювати набори флеш-карток, які допомагають учням запам'ятовувати слова, терміни або факти у цікавій ігровій формі. Дітям особливо подобаються режим «Змагання» та «Гравітація», де вони можуть перевіряти свою швидкість і точність у відповіді, конкуруючи з собою або з іншими учнями.

І звісно, використання мультимедійних інструментів, таких як Storybird або Canva, дозволяє учням створювати власні проекти, презентації та інфографіку. Це сприяє розвитку їхньої творчості, а також навичок письма та візуального мислення. Взаємодіючи з різними формами контенту, студенти можуть краще зрозуміти матеріал і зберегти інформацію у пам'яті.

Варто зазначити, що впровадження технологій у навчальний процес не позбавляє традиційних методів викладання значення. Комбінація різних підходів дозволяє досягти кращих результатів, оскільки кожен учень має свої індивідуальні потреби та стилі навчання. Технології лише доповнюють традиційні методи, надаючи нові інструменти для навчання та взаємодії.

Отже, технології у навчанні англійської мови не тільки спрощують доступ до освіти, але й значно покращують процес навчання. Вони стимулюють активність учнів, забезпечують гнучкість та адаптацію до різних потреб, що робить їх незамінними у сучасному освітньому середовищі. У майбутньому можна очікувати подальшого розвитку технологій, що ще більше розширять можливості для навчання і зробить його більш інтерактивним, персоналізованим та ефективним.

Список використаних джерел

1. Nushi M., Eqbali M. Duolingo: A mobile application to assist second language learning. *Teaching English with Technology*. 2017. Vol. 17, No. 1. P. 89–98.
2. Chen X. Massive Open Online Courses (MOOCs) and the Future of Higher Education. *Journal of Education and Learning*. 2018. Vol. 7, No. 3. P. 45–53.
3. Nunan D. *Language Teaching Methodology*. London: Prentice Hall, 1991. 288 p.
4. Bienvenido-Huertas D., Rubio-Bellido C., León-Muñoz M. Analysis of the effectiveness of using Kahoot! in university degrees in building engineering. *Journal of Technology and Science Education*. 2023. Vol. 13, no. 1. P. 288. URL: <https://doi.org/10.3926/jotse.1984> (date of access: 09.11.2024).

Вікторія ЖУРАВЕЛЬ,
студентка спеціальності 022 Дизайн
ЗВО «Університет Короля Данила»,
науковий керівник – Галина МАКСИМІВ,
викладач кафедри іноземної філології та бізнес комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Впровадження інтерактивних технологій у викладанні англійської мови є важливим етапом у розвитку сучасної освіти. Залучення таких методів дозволяє зробити навчальний процес більш динамічним, сприяючи активній участі учнів у навчанні. Інтерактивні технології дозволяють не лише подолати мовні бар'єри, але й створюють середовище, де учні можуть розвивати комунікативні навички в умовах, максимально наближених до реального спілкування.

Семантичне значення слова інтерактивний походить від англійського слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти. Отже інтерактивний – це здатність взаємодіяти в режимі бесіди, діалогу з чимось (комп'ютером), або з кимось (людиною).

Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють здійснювати. Безпосередньо, сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Серед інтерактивних технологій широко використовуються такі як: мозковий штурм, мікрофон, коло ідей, робота в

малих групах, займи позицію, прес-метод, акваріум, подорож, рольові ігри та інші. Вони можуть бути адаптовані для різного віку та рівня володіння іноземною мовою [1].

У сучасній світовій освітній практиці викладання домінують діяльнісний, особистісно орієнтований та компетентнісний підхід. Це означає, що зростають не тільки знання, особливості якості та здатності студента, а й його здатність набути компетенції в спілкуванні. Основна мета викладання англійської мови полягає в розвитку особистості студента, здатного використовувати англійську мову, як засіб спілкування в англійськом суспільстві. Досягнення практичних результатів у викладанні англійської мови можливе в першу чергу через особистісно-комунікативний підхід, який вимагає виконання завдань, пов'язаних із освітою, вихованням і розвитком особистості. У викладанні важливо досягти успіху, тому що розвиток комунікативної компетенції створюється через інтерактивні технології, які стимулюють активну участь студентів у навчальному процесі. Застосування таких технологій, як онлайн-опитування, навчальні ігри та групові проекти, дозволяє створити динамічне середовище, де студенти можуть практикувати свої мовні навички в реальних ситуаціях. Також, інтерактивні методи викладання допомагають залучати студентів до обговорення актуальних тем, формувати критичне мислення та розвивати навички співпраці. Це, у свою чергу, збільшить їх мотивацію до вивчення мови та допоможе глибшому засвоєнню матеріалу. Крім того, інтеграція цифрових технологій у процес викладання дозволяє використовувати різноманітні ресурси, що робить навчання більш цікавим та інформативним. Викладачі можуть впроваджувати відеоматеріали, аудіозаписи та інтерактивні платформи, що забезпечують доступ до сучасних освітніх матеріалів і сприяють розвитку самостійності студентів у навчанні.

До інтерактивних методів викладання англійської мови відносять: презентацію, бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальше обговорення, проекти, творчі заходи, використання ІКТ та залучення носія мови. Обираючи той чи інший інтерактивний метод, а саме «Interview», «Round Table», «Reflexive Circle», «Hot summary», «Project», «Expert Groups», «Dozens of questions», «Excursion» та інші викладач формує в студентів відповідні навички. Розглянемо докладніше деякі інтерактивні методи викладання, які можна використовувати при викладанні англійської мови:

«An item description» – це метод-гра, в якому потрібно описати слова чи словосполучення, яке вказане на карточці, не називаючи корінь слова та не застосовуючи жестів. Перевагою даної гри є накопичення словникового запасу, практика граматики, гру можна використовувати в якості розігріву перед заняттям, покращується навички швидкого реагування, активізується пошук синонімів англійською мовою, комунікативний контакт з групою.

«Judicial sitting» – гра на розподілення ролей для досягнення максимального результату, наприклад, для пошуку конструктивних відповідей;

«Debriefing» – це аналіз та обговорення результатів здійсненої роботи, структурування здобутого досвіду, визначення та оцінювання власних досягнень та поразок викладачем а студентам, планування подальшої діяльності [2, с. 26].

На сучасному етапі розвитку освіта набуває безліч реформувальних, тому уже не достатньо вміти перекладати з іноземної мови і навпаки. Викладання іноземної мови повинно бути цілісним процесом, за допомогою інтерактивних та комунікативних методик і технологій розвивати усі навички студента, сприяти його мотивації до навчання.

Отже, впровадження інтерактивних технологій у процес викладання англійської мови дозволяє значно підвищити ефективність навчання, створюючи його динамічним та орієнтованим на потреби студентів. Завдяки таким методам, як рольові ігри, обговорення, навчальні ігри, онлайн-опитування та групові проекти, учні можуть зануритися в середовище, наближене до реального спілкування, що сприяє розвитку їхніх комунікативних та соціальних навичок. Інтерактивні підходи підвищують мотивацію студентів, активізують їх участь у навчальному процесі та допомагають глибше засвоїти матеріал. Використання сучасних цифрових технологій також надає викладачам широкий спектр інструментів для доступу до якісних освітніх матеріалів, що сприяє формуванню самостійності та критичного мислення у студентів. Отже, інтеграція інтерактивних технологій є важливою складовою сучасного підходу до викладання англійської мови та відкриває нові можливості для вдосконалення процесу навчання.

Список використаних джерел

1. Данильченко Н. Використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови як засіб підвищення ефективності навчання. 2015. № 5.
2. Мойко Ю. Р. Використання сучасних інтерактивних методів на уроках англійської мови в середній школі. *Молодіжна наукова ліга*. 2020. С. 25–27.

Олександр САБАДАШ,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Інна САХНЕВИЧ,
доцентка кафедри іноземної філології
та бізнес комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидатка педагогічних наук, доцентка,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ГРАМАТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ ПІДРУЧНИКІВ PEARSON)

Ділова англійська є необхідною для успішної міжнародної комунікації. Граматика як один з важливих аспектів вивчення іноземної мови забезпечує точність та професіоналізм у спілкуванні, допомагає уникати непорозумінь й

сприяє організації чіткої комунікації. Граматика ділової англійської мови має деякі особливості, які відрізняють її від, наприклад, розмовної англійської мови.

Розвиток міжнародних відносин України з іншими світовими державами на культурному, економічному, політичному та освітньому рівнях вимагає від громадян нашої країни істотного покращення ступеня володіння іноземними мовами [6]. Спробуємо проаналізувати вивчення граматики англійської мови ділового спілкування на прикладі підручників *Business Partner* (рівні B1, B1+ та B2).

Усі підручники з ділової англійської мови видавництва Pearson містять автентичні аудіо- та відеоматеріали професійного спрямування з метою розвитку навичок ділового спілкування. З метою забезпечення правильності висловлювань важливо вміти правильно утворити потрібні граматичні форми частин мови (дієслова, іменники, прикметники тощо). Наприклад, *Complete conversation with the present continuous form of the verbs in the list. Then listen again and check your answers.*

have accept try speak work

A: Who _____ I _____ to?

Підручники мають багато вправ для тренування навичок правильного уживання граматичних форм дієслова. Завдання до таких вправ – різноманітні та охоплюють як індивідуальну, так і парну роботу студентів, наприклад: *Work with a partner. Take turns to ask and answer questions using the present simple or present continuous form of the prompts below.*

- 1) *speak / English at work?*
- 2) *travel / alot for your work?*
- 3) *travel / anywhere this week?*

Вправи на відкривання дужок з використанням певної часової форми дієслова є класичними в будь-якому підручнику з вивчення англійської мови, не важливо якої, ділової чи розмовної. У цьому аспекті такі граматичні вправи однаково ефективні. Наприклад: *Complete the text about Tim Berners-Lee using the past simple forms of the verbs in brackets. Tim Berners-Lee ... (to be born) in London, England on 8 June 1955.*

Особливістю підручників видавництва Pearson є велика кількість комплексних лексико-граматичних вправ. Наприклад:

1. Choose the correct option in italics to complete the sentences.

1. Why don't you send / to send an email to some companies?

2. How about to set up / setting up your own web site?

3. You should to research / research the companies you are interested in.

2. Correct the errors in these sentences.

1. You shouldn't to use words that explain the obvious - like hard-working.

2. Why don't you trying giving more details about your IT skills?

3. Should you show your transferable skills rather than explaining them.

3. Complete the listing on an ecommerce site with the active or present passive

voice form of the verbs in brackets

1. *These personalized necklaces ... (make) of wood.*

2. *Orders ... (deliver) within 72 hours in the EU.*

3. *Each homemade ceramic bowl ... (paint) by hand.*

В підручниках є багато вправ на повторення граматичних правил, проте ці вправи подані в зрозумілій формі, із дотриманням основного принципу педагогіки: від простого – до складного, наприклад:

1. *Complete the sentences with Past Simple or Past Continuous.*

1). *We use the ... to give some background details to the main story for example describing the weather at the time.*

2). *We use the ... for an action in the past that was interrupted. It also describes actions or events in progress at a specific moment in the past.*

2. *Choose the correct option in italics to complete the sentences.*

1). *We use the comparative / superlative form to say how two things are similar or different.*

2). *We use the comparative / superlative to show that one thing has got more or less of a quality than all the others in the same group.*

Запам'ятовування граматичних правил ділової англійської мови є важливим, оскільки це – основа для правильної комунікації. Вправи підручників є добре структурованими та відповідають потребам студентів, наприклад:

Complete the article about shop security measures with the correct positive or negative modal verb form.

Complete the article using the Past Simple or Past Continuous form of the verbs in brackets [2].

Загалом аналіз підручників для вивчення ділової англійської мови дозволяє визначити три етапи навчання англійської ділової писемної комунікації, а саме: ознайомлювально-пізнавальний, тренувально-репродуктивний і діяльно творчий. Студенти набувають навичок обізнаності з лексико-граматичним наповненням, характерним для різних видів ділової комунікації (усної) та ділової кореспонденції (письмової) [6].

На третьому курсі підготовка студентів до ділового спілкування іноземною мовою стає особливо важливою, оскільки формується професійна компетентність і соціальна зрілість. У сучасних умовах студенти більше пишуть іноземною мовою завдяки інтернету й соціальним мережам, ніж спілкуються усно [6].

Грамматичні навички є ключовими для ефективної комунікації в професійному середовищі. Підручники серії «Business Partner» від Pearson є чудовим інструментів для покрокового вивчення ділової англійської мови. Кожен підручник орієнтований на конкретний рівень і використовує доступні вправи та пояснення, що поступово тренують різні аспекти граматики без перевантаження студента. Тексти відображають реалістичні ситуації, що є корисними для практики мови в офісному середовищі. Різноманіття вправ, таких як вимагають роботи з непрямою мовою, словотвором, вживанням часової форми дієслова, сполучними словами та модальними дієсловами,

забезпечує всебічний підхід до вивчення граматики.

Список використаних джерел

1. Grant D., Hudson J. Business Result. Workbook. A2. Oxford University Press. 2008.
2. Lansford L., O'Keeffe M., Wright R., Frendo E., Wright L. Business Partner B1. Coursebook. Pearson. 2018.
3. Dubicka I, O'Keeffe M., Dignen B., Hogan M., Wright L. Business Partner B1+. Coursebook. Pearson. 2019.
4. Dubicka I., Rosenberg M., Dignen B., Hogan M., Wright L. Business Partner B2. Coursebook. Pearson. 2020.
5. Байдак Л.І. Особливості викладання ділової англійської мови магістрам аграрного ЗВО. URL: <http://surl.li/aduxia> (дата звернення: 22.10.2024).
6. Малєєва Г.Л. Навчання студентів третіх курсів факультетів іноземних мов англомовної ділової писемної комунікації: магістр. дипл. робота. Спеціальність 035 Філологія. Одеса. 2023. 104 с. URL: <https://docs.mgu.edu.ua/docs/bibliteka/Malyeueva.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

*Марина СТЕФАНЮК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Аліна ДУШКЕВИЧ,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ: ЯК ІНТЕГРУВАТИ ГРАМАТИКУ В СПОНТАННУ МОВУ, А НЕ ЯК ОКРЕМИЙ ПРЕДМЕТ

Вивчення будь-якої іноземної мови як другої завжди є складною перешкодою для всіх, особливо коли йдеться про вивчення граматики. Граматика - це міцний фундамент, на якому будується мова. Вона лежить в основі усного та письмового спілкування і дозволяє нам бути зрозумілими для інших. Однак граматичні уроки часто сприймаються як негативний і обтяжливий предмет. В багатьох закладах освіти, іноземна мова викладається дедуктивно, догматично дотримуючись принципів, які були популярні десятиліття тому. Учні просять заучувати граматичні правила, що викликає в них негативне відчуття пасивної участі.

Навчання англійської граматики через комунікацію – відмінний старт до опанування швидких навичок говоріння студентів. Мовна компетенція забезпечує як конструювання граматично правильних форм і синтаксичних конструкцій, так і розуміння смислових відрізків мови, організованих

відповідно до норм іноземної мови. Без знання граматичної структури мови неможливо вирішувати комунікативні завдання іноземною мовою. [2, с.167].

Комунікативне вивчення мови (КВМ) вперше було запропоновано в 1970-х роках. Починаючи з 1990-х років комунікативний підхід у викладанні мови був інкорпорований у навчальний процес. У сучасному викладанні іноземних мов комунікативний підхід є невід'ємною частиною навчального процесу, в основі якого фокус на життєвих ситуаціях, що дозволяють учням практикувати свої навички говоріння. Багато лінгвістів, серед яких Л. Кокоріна та М. Літунова присвятили свої розвідки комунікативно спрямованим методам і прийомам навчання граматики. [1]. Як засвідчує аналіз наукової літератури, комунікативний підхід у навчанні граматики англійської мови є недостатньо розробленим, що зумовило вибір теми нашого дослідження.

Існує два методи викладання граматики на заняттях: дедуктивний та індуктивний. Обидва спрямовані на вивчення даного матеріалу, але між ними варіюється деяка різниця. Дедуктивний метод більш звичний метод пояснення граматики студентам, де спочатку подається правила, і вже після використання у мовленні. Інший підхід – індуктивний: «звертаючись до граматичних знань, які учні вже мають у своїй свідомості, вчителі показують приклади мови в контексті, пропонуючи учням самостійно розробити правила.

Тобто, замість вивчення спочатку правил, а потім практикуватись, можна одразу піти до практики та пошукового методу. Наприклад, після того, як учні прочитали текст, ми можемо попросити їх знайти приклади різних часів і сказати, як і чому вони вживаються. Джеремі Хармер називає цей урок «бумеранговим» (де елементи відбуваються в послідовності залучення + активізація + вивчення)[3]. Вправи на відкриття особливо корисні, коли студенти вдруге чи втретє знайомляться з побудовою певної мови.

Обидва підходи можна комбінувати, щоб допомогти студентам правильно зрозуміти граматичні правила. Робота в парах або групах, дискусії допомагають учням взаємодіяти та отримувати задоволення від процесу навчання. Вивчення правил допомагає закріпити набуті знання та уникнути непорозумінь у використанні нового матеріалу. Навчання на основі завдань є важливим елементом викладання граматики.

Д. Ньюбі стверджує, що різні частини мови або граматичні структури необхідно представляти та навчати як комунікативну подію, «оскільки це підкреслює «орієнтовану на дію», «реальний час» природу сприйняття мови» [7, с.14]. Із цим твердженням можна погодитись, адже вивчення граматику через комунікацію має сприйматися як частини природної мови. За приклад використання комунікативного підходу в навчанні конструкції взято Present Perfect та Past Simple. Студенти читають два діалоги:

Діалог №1

Daniel: I visited Paris last summer.

Linda: Wonderful. How it was?

Діалог №2

Daniel: I have visited Paris several times.

Linda: How many times have you visited Paris?

Після прочитання діалогу, студенти повинні піти шляхом дослідження та обговорення про однакові минулі події. Після обговорення в групах, вони висувають свої ідеї вчителю, який допомагає зрозуміти різницю між двома граматичними конструкціями. Друге завдання передбачає виконання вправ та розкривання дужок після яких студенти використовуватимуть свої власні приклади в парах. На закінчення, вчитель може попросити одного студента написати на дощі різницю Past Simple - точка в минулому та Present Perfect – результат в минулому. Ідучи таким методом, студенти аналізують життєві ситуації, використовують ці конструкції та самостійно виводять правило.

Джеремі Гармер зазначає, що «Вчителі завжди повинні думати, що сучасна практика викладання мови, як правило, дає учням можливість подумати про те, як працює граматики, водночас надаючи можливості для використання мови в комунікативній діяльності та процедурах, заснованих на завданнях» [5].

Але це не так просто, як здається, тому пропонується певний перелік від тренування до практики мовлення, від форми до функції під час навчання граматики. Їх є чотири типи:

1. Controlled-practice activities;
2. Semi-controlled practice activities;
3. Freer practice activities;
4. Free practice activities.

Контрольована практика змушує студентів замислитися над побудовою мови, і виконуються відразу після пояснення граматичного правила, коли студенти повторюють багато фраз, використовуючи цільову мову, таким чином даючи студентам менше вибору в вибір мови. У таких вправах може бути тільки одна правильна відповідь і фокус робиться чи розуміють студенти правило. Наприклад,

- Matching;
- Completing;
- Put the words in right order;
- Gap filling and deleting.

Напівконтрольовані практичні завдання мають обмежений діапазон правильних відповідей на кожне запитання/пункт. Є правильні і неправильні відповіді, і їх може бути більше, ніж одна, оскільки вони пов'язані з досвідом студентів і їх власним життям. Все ще зосереджено увагу на точності. Тут ми можемо створити завдання такі як:

- Complete the sentences with can or cannot so they are true for you;
- Chain story;
- Make up dialogues;
- Practice asking and answering questions;

Більш вільна практична діяльність уроку описується як вправи та види діяльності, які спрямовані на те, щоб учні використовували мову якомога

вільніше та комунікативно. Студенти все ще трохи зосереджені на формі, але в основному на функції. Таким чином студенти отримують можливість випробувати справжнє використання мови з невеликими обмеженнями – свого роду репетиція в реальному світі. Прикладами використання вільної практичної діяльності є:

- Real-life task
- Telling or writing the story
- Role play
- Discussion
- Asking and answering questions with a partner

Вільні вправи – це ті, які мають будь-які обмеження у використанні мови або ристування у завданні. Вони часто залучають студентів до розмови та дуже мотивують. Під час виконання такого завдання, студенти застосовують своє вільне мовлення. Вчитель може створити такі вільні вправи, як:

- role-plays;
- debates;
- discussions;
- poem writing;
- Stating positive and negative sides

Слідуючи методу комунікативного підходу вивчення граматики Джеремі Гармера можна зазначити наскільки важливо використовувати ці методи, адже вони підтримують збалансований розвиток як точності, так і вільного спілкування, готуючи студентів до ефективного використання мови в реальних ситуаціях.

Отже, навчання граматики через комунікацію підкреслює важливість інтеграції граматичних структур у природне мовлення, а не як окремий навчальний аспект. Такий підхід дозволяє студентам застосовувати граматичні знання в реальних комунікативних ситуаціях, роблячи вивчення мови більш практичним та мотивуючим. Замість механічного запам'ятовування правил, студенти опановують граматику в процесі живого спілкування, що сприяє глибшому розумінню та кращому засвоєнню мовних структур. Це дозволяє розвинути мовну гнучкість та адаптивність, що є необхідними для вільного спілкування в реальних умовах.

Список використаних джерел

1. Кокоріна Л., Літунова М. *Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови*. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Т.3. № 27. 2020. С. 128–132.

2. Беломестнова Н. А. *Специфіка формування комунікативної компетенції на уроках англійської мови в початкових класах*. Лінгводидактична підготовка сучасного вчителя початкової школи: зб. наук. пр. Херсон, 2017. С. 22–27.

3. Guseva V. *Teaching grammar communetively*. Karlsruhe, Germany,

2024, URL: https://www.researchgate.net/377841794_Teaching_grammar_com_municatively (date of access: 06.11.2024).

4. Newby D. *The Role of Theory in Pedagogical Grammar: A Cognitive+Communicative Approach*. Eurasian Journal of Applied Linguistics 2015. №1(2). C. 13–34.

5. Harmer, Jeremy. *How to teach English*. Longman, 2007.

6. Meddings L. *Teaching unplugged*. Delta Publishing. 2009. 103 p.

СЕКЦІЯ 4 НОВІТНІЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИСКУРС

Óscar JIMÉNEZ SERRANO,
University of Granada, Spain

THE TECHNOLOGICAL PARADIGM SHIFT IN INTERPRETING

In 2018, I was the keynote speaker at Elia Together (a two-day event that brings together professionals from across the language industry for an open dialogue on industry trends) and was asked to speak about the new technological paradigm shifts in Translation and Interpreting. In doing so, I described the technological paradigm shift we have experienced in Translation in the last few decades as a *fluid* one, whereas the one we have witnessed in more recent times in Interpreting can be seen, in my opinion, as an *explosive* one. While Computer Assisted Translation (CAT) and Machine Translation Post Editing (MTPE) have quietly transformed Translation as a profession, the true impact of technology on Interpreting has been more recent, sudden and violent.

Technologies have the capacity to disrupt and transform any environment almost in the blink of an eye, to the point of rendering part of our research efforts obsolete; and COVID-19 has taught many lessons along those lines. Today we are living at a true turning point in the evolution of interpreting as a profession: interpreter interaction with technology oscillates between augmentation and fear of replacement.

However, the feeling of witnessing a crucial moment in the history of the field is not new. Already quarter-century ago, Jesús Baigorri (1999) suggested that, by virtue of remote conference interpreting, the profession was undergoing a second revolution, the first one being the shift from consecutive to simultaneous interpreting. Six years later, Baigorri (2015) admitted that, at first sight, the remote simultaneous revolution had failed, because it had not replaced on-site interpreting as clearly as simultaneous had replaced consecutive in conference settings. One of the main reasons for his claim was that there was no Nuremberg milestone pressuring for an immediate change. Five years later, the COVID-19 pandemic swept the world and provided the milestone needed for that second revolution to take place.

But even before the on-site conference interpreting market was turned upside down, I had proposed to describe remote simultaneous interpreting (RSI) as *the biggest paradigm shift since Nuremberg* in a «snapshot» (Jiménez Serrano 2019b) offered in a special issue of *Tradumàtica* (Jiménez Serrano 2019a). It already seemed clear then that the interpreting community had to respond to a new mode of simultaneous performance that seemed unstoppable but had been considered by many interpreters as a disrupting technology they either refused to embrace for the moment, were absolutely against, or even hated. The snapshot of different stakeholders' reactions provided evidence for the need to replace the wait-and-see attitude by decisions and consensus.

Nowadays the professional interpreter faces a complex environment that is changing with unparalleled speed and depth. For those of us who have been in the profession for more than three decades, and who had to carry heavy bags full of dictionaries, handbooks and self-made glossaries to the booths in the era before the

development of the Internet and portable devices, the assimilation of these technological advances over the years seems very different from what the current post-pandemic environments are bringing. Today we have to navigate in a stormy, and sometimes even overwhelming, ocean of tools and finding compasses is always extremely helpful.

Despite the recent significance of this area of research, it was only in 2018 that Claudio Fantinuoli (2018: 1) described it as «a domain of investigation still underrepresented in the field of Interpreting Studies». Nevertheless, he also announced an «upcoming technological turn» in interpreting (Fantinuoli 2018: 6) following two previous major technological breakthroughs with disruptive effects on the profession: simultaneous interpreting and the Internet. Elsewhere, Fantinuoli (2019) suggested that this would offer new opportunities for interpreters to revisit and enhance their profession but also, at the same time, create a detrimental effect due to a deterioration of working conditions and social status. This is an important dichotomy touched upon by different researchers who call for efforts to prioritize the positive side of technological development.

A significant achievement of Fantinuoli's book lies in calling for urgent additional research and empirical studies that analyse the impact of the new tools on interpreter performance. Although it is difficult to determine whether this is due to the immediate response to Fantinuoli's call for the *upcoming technological turn* he announces or to the mere pressure of the aforementioned *explosive paradigm shift*, the truth is that only in one year not only the first monograph on the topic was published; but two special issues in journals (Pokorn and Mellinger in 2018 in *Translation and Interpreting Studies*, and the one I edited for *Tradumàtica* in 2019) were also released; one of the most active researchers on interpreting technologies, Sabine Braun, wrote a chapter on the matter for the *Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics* (Carl and Braun: 2018) and another one for the *Routledge Handbook of Translation and Technology* (Braun: 2019); and specific articles and industry reports (such as *The Interpreting Index 2019* and *Interpreting across the globe* by Nimdzi, Hickey 2019a y 2019b) saw the light as well. Witnessing such production in a very short period of time clearly proves that the combination of interpreting and technology had started to become an attractive formula for researchers.

Retrospectively, it seems quite extraordinary how enthusiastically the professional, academic, and associational vectors of the interpreting ecosystem have joined the technological turn in the last five years. They have provided a substantial body of knowledge that includes not only traditional academic instruments such as specific articles, books, special issues of journals, or conferences (like the one organized by HKBU on the topic in 2022); but also comprehensive reports on the industry like *the Nimdzi (2023) Interpreting Index*, or the 50 pages of the *Slator (2024) Technology and AI Report*; or the ongoing research of professional associations, such as the one started last year by the International Association of Conference Interpreters (AIIC: 2023).

In another recent co-authored work, which intends to provide a comprehensive view on conference interpreting in general, *The Routledge Handbook of Conference Interpreting* (Albl-Mikasa and Tiselius: 2022), interpreting technologies are mentioned

hundreds of times throughout the book by many of the seventy different researchers from all over the world who have participated in the publication. Similarly, the same can be argued for the very timely and recent volume published by John Benjamins (Corpas Pastor and Defrancq: 2023) under the title *Interpreting Technologies - Current and Future Trends*, which I have had the pleasure to review for *Interpreting* journal (Jiménez Serrano: 2024). The book has immediately become a key reference for those of us who defend the prominence of interpreting technologies in our field of study.

Therefore, after more than a decade of advocacy in various national and international forums for the recognition of the value of interpreting technologies, both by Interpreting Studies in general and by fellow interpreters in particular, it has been very rewarding to declare in recent years (Jiménez Serrano: 2020) the consolidation of this field as an independent, as well as thriving, area of study.

The issue has been approached through various perspectives, including the evolution of interpreters' tasks, the digitization of the sector, remote interpreting, computer-assisted interpreter training, automatic interpreting and other hot topics which provide us with increasingly interesting and up-to-date research and professional knowledge.

Nevertheless, some scholars (Fantinuoli: 2018c, 13) underline the possibility of a deterioration of working conditions. Fantinuoli suggests that the large-scale adoption of these technologies could lead to the commoditization of interpretation, thus intensifying the effects of modern paradigms of labour organization, such as outsourcing; and this may bring about a partial depersonification of the service provider, a subsequent downward spiral of economic decline and, ultimately, de-professionalization of the industry.

In this regard, for instance, futuristic interpreting consoles currently available in the market actually enable to rewind live and listen again to already lost parts of the discourse while we keep on interpreting, but can this feature be used without damaging the following parts of our interpretation? Or what about con/sim devices that enable the recording of the original speech that is supposedly going to be interpreted in consecutive mode and immediately provide a simultaneous interpretation instead? Most interpreters I know actually refuse to opt for that when the audience is looking and waiting for a consecutive and not a simultaneous interpretation.

On the other hand, a fair amount of interpretations that were traditionally provided in consecutive can now be offered in simultaneous mode. This change of mode was unthinkable not long ago, but now is considered a true option for customers. However, the use of portable sound equipment has grown at such rapid pace in the conference interpretation market that it is sometimes employed in environments that do not meet the best working conditions for interpreters. Interpretation with portable interpreting equipment systems is the right solution for small groups, visits and environments which make it difficult to set up traditional simultaneous interpretation booths and systems. However, their use has been stretched to the point of placing interpreters in dire situations for which the equipment was never conceived.

In spite of the relevance of other technological breakthroughs (telephone or video remote interpreting, more sophisticated consoles, smart pens, portable interpreting equipment that enables changes of mode, etc.) introduced in the last few

decades, the truly explosive paradigm shift comes with the advent of Remote Simultaneous Interpreting (RSI). In 2017, I was about to start a workshop addressed to the members of AICE (the Spanish Association of Conference Interpreters) in Madrid, when I learnt that a Spanish start-up, The Global Password, had just provided the interpreting service at an important three-day conference (chaired by former Spanish Prime Minister Zapatero) in Huelva. I decided to phone the company's CEO and was lucky to obtain relevant first-hand information from him about the service. When I shared this information with the members of AICE, it became the hottest topic of the workshop, and it has also remained the most salient one in both the Spanish (and worldwide) professional and research arena in the last few years.

To provide an account of the situation regarding RSI at the turn of the decade, a case study including all the incumbents was carried out and relevant information was collected so that a «snapshot» (Jiménez Serrano: 2019b) at the beginning of 2020 could map the reactions of all the players involved. In the article, we included a report from AICE (the Spanish Association of Conference Interpreters); a report by two members of the Spanish Committee of ISO (ISO TC37/SC5/WG31); and the reactions to a questionnaire on RSI that included four simple specific questions by: a) the CEO of one of Spain's top RSI service providers, b) the director of a top conference organizer and interpreting services provider, c) the director of a leading interpreting equipment and sound system provider, and d) the managers of one of the top interpreting hubs in Spain.

Five years after the publication of this snapshot, the frenetic research activity aiming at a detailed description of current scenarios after the post-pandemic evolution in this field has yet to provide more and better data. A very recent report on the sector (Nimdzi: 2023) describes an 80% pre-pandemic presence of onsite interpreting, which was reduced to only 5% in the midst of the pandemic, and currently represents 51% of the market; that is, a loss of almost 30% after the pandemic.

Remote simultaneous interpreting, by virtue of its exclusively remote variant or in hybrid environments –which seem to be what the near future holds for us (Jiménez Serrano: 2020)–, today favors that the interpreter, the speakers, the receiver of the interpretation, or the technician who provides it no longer need to coincide in the same physical space, and this generates scenarios that were unthinkable until very recently.

We have spoken about disruption, but this could well become termination for the profession as such by virtue of the replacement of human interpreters by machine interpreting. In the last few years, I have always started the multiple presentations and workshops I have delivered on Interpreting and Technology around the world discussing this threat with my students. Last year, for example, our field made the daily headlines and we had to read in *El País*, the most important newspaper in Spain (Santos: 2023), that, according to Tzachi Levy, product manager at Kudo «the field is evolving so fast that in the next year AI could accurately achieve simultaneous translations in 90% of common situations».

Experience has shown that almost all premonitions of this nature tend not to come true. However, if this were to happen, thousands of interpreters would have to start looking for another job. Whether Artificial Intelligence and Machine Interpreting will soon dethrone human interpreters or not is certainly the hottest question in the

interpreting ecosystem.

The numbers foreshadowing the future projections of the interpreting market are tremendously positive, our classrooms are full of students who are eager to become interpreters; it would be very sad to think that, now that we have finally managed to consolidate interpreting technologies as an independent area of study, the ultimate technology –namely artificial intelligence– could almost completely replace a human skill that we were not designed to perform as a species, but one we have managed to master, by training our brains to carry out an activity that still seems impossible to many today.

The eminently practical nature of interpreting studies makes it advisable to orient interpreter training towards a coherent inclusion in the professional market. In an environment of explosive transformation such as the one we are facing, the capacity for didactic response must be swift (but agility, unfortunately, given its own structural characteristics, does not always characterize university training), if we wish to respond adequately to the new challenges. It becomes crucial, therefore, to adjust the vertices of the research-teaching-profession triangle in order to produce the effective transfer of knowledge that the situation requires. It seems that we still have exciting years of professional, training and research work ahead of us in the field of interpretation.

References

1. AIIC (2023). *Interpreting technology survey*. <https://aiic.org/company/roster/companyRosterDetails.html?companyId=13256&companyRosterId=64>
2. Albl-Mikasa M., Tiselius E. *The Routledge Handbook of Conference Interpreting*. Nueva York: Routledge. 2022.
3. Baigorri Jalón J. (1999) Conference interpreting: From modern times to space technology. *Interpreting*. 1999. №4 (1). P. 29–40.
4. Baigorri Jalón, J. (2015) The history of the interpreting profession. In H. Mikkelsen & R. Jourdenais (Eds.) *The Routledge handbook of interpreting*. London: Routledge, 11-28.
5. Braun, S. (2019) Technology and interpreting. In M. O'Hagan (Ed.), *The Routledge Handbook of Translation and Technology*. New York: Routledge.
6. Carl, M. & S. Braun (2018) Translation, interpreting and new technologies. In K. Malmkjaer (Ed.) *The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics*, 374-390. London: Routledge.
7. Corpas Pastor, G. & B. Defrancq (Eds.) (2023) *Interpreting Technologies. Current and Future Trends*. John Benjamins.
8. Fantinuoli, C. (2018) Interpreting and technology: The upcoming technological turn. In C. Fantinuoli (Ed.), *Interpreting and technology*. Berlin: Language Science Press, 1-12.
9. Fantinuoli, C. (2019) The technological turn in interpreting: The challenges that lie ahead. In W. Baur & F. Mayer (Eds.) *Übersetzen und Dolmetschen 4.0: Neue Wege im Digitalen Zeitalter*, 334-354.
10. Hickey, S. (2019a) *The Interpreting Index 2019*. Nimdzi. <https://www.nimdzi.com/the-2019-nimdzi-interpreting-index/>
11. Hickey, S. (2019b) *Interpreting across the globe. No one size fits all*.

- Nimdzi. <https://www.nimdzi.com/interpreting-across-the-globe-no-one-size-fits-all/>
12. Jiménez Serrano, Ó. (2019a) Interpreting technologies. *Revista Tradumàtica*, 17, 20-32. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.239>
  13. Jiménez Serrano, Ó. (2019b). Foto fija de la interpretación simultánea remota al inicio del 2020. *Revista Tradumàtica*, 17, 59-80. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.240>
  14. Jiménez Serrano, Ó. (2020) El futuro híbrido de la interpretación simultánea en un entorno postpandémico. *Revista Tradumàtica*, 20, 312-321. <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.321>
  15. Jiménez Serrano, Ó. (2024) Review of Corpas Pastor, G. & B. Defrancq (Eds.) (2023) *Interpreting Technologies. Current and Future Trends*. John Benjamins. *Interpreting*, 26, 2, Oct 2024, 316-322.
  16. Nimdzi (2023) *The 2023 Nimdzi Interpreting Index*. 7 August 2023. <https://www.nimdzi.com/interpreting-index-top-interpreting-companies/>
  17. Pokorn, N. K. & C. D. Mellinger (Eds.) (2018) Community Interpreting, Translation, and Technology. Special issue of *Translation and Interpreting Studies* 13 (3). <https://doi.org/10.1075/tis.13.3>
  18. Santos, E. (2023) Hablar con un japonés y escucharlo en español: las máquinas ya ganan terreno en la interpretación de idiomas. *El País*, 2/9/2023. <https://elpais.com/tecnologia/2023-09-02/hablar-con-un-japones-y-escucharle-en-espanol-las-maquinas-ya-ganan-terreno-en-la-interpretacion-de-idiomias.html>
  19. Slator (2024) *Slator 2024 Technology and AI Report*. 13 December 2023. <https://slator.com/2024-interpreting-technology-and-ai-report/>

Дарія ПАВЛЕШЕН,

доктор філологічних наук, доцент,
кафедра української мови і літератури,
Філософський факультет,
Загребський університет,
м. Загреб, Хорватія
Ана ДУГАНДЖИЧ,

доктор філологічних наук, старший викладач,
кафедра української мови і літератури,
Філософський факультет,
Загребський університет,
м. Загреб, Хорватія

ДЕЩО ПРО ІНТЕРЛІНГВАЛЬНИЙ, ІНТРАЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД У СУЧАСНОМУ ХОРВАТСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

У доповіді розглядаються три типи перекладу за Романом Якобсоном: внутрішньомовний, міжмовний та інтерсеміотичний переклад [6, с. 233] на прикладах з української літератури: казки «Івасик Телесик» [9] та повісті «Кайдашева сім'я» Івана Нечуя-Левицького [8]. Аналізуються трансформації кожного з творів у межах різних форм перекладу. Щодо «Івасика Телесика»

висвітлюється інтерсеміотичний переклад у вигляді анімаційного фільму [12], міжмовний переклад на хорватську мову та подальша музична трансмутація твору [13]. Щодо «Кайдашевої сім'ї» аналізується внутрішньомовний переклад (модернізація) для сценарію телевізійного серіалу «Спіймати Кайдаша», а також трансмутація у вигляді самого серіалу [11].

Увага зосереджується на різних аспектах перекладу та його впливі на естетичні й функціональні особливості творів, які були перекладені та адаптовані для різних аудиторій і медіа. Порівнюються нарративні та культурні коди оригінальних текстів і їхніх адаптацій, що дозволяє простежити зміну та еволюцію змісту в процесі перекладу, особливо через інтерсеміотичні переосмислення в анімації та музиці [3, с. 87]. Вивчаються питання культурної передачі, оновлення й інтерпретації змісту через призму сучасної української культури, на основі творів українського фольклору та літератури.

Останні роки засвідчили помітне зростання інтересу до української культури та літератури у Хорватії. Ключову роль у цьому процесі відіграють переклади, які відкривають українську літературну спадщину для хорватської аудиторії. У сучасному перекладознавстві існують численні дослідження [7, с. 8] щодо міжмедійної трансформації літературних творів [3, с. 90]. Зокрема, привертає увагу дослідників питання адаптації текстів для різних аудиторій і медіа. Роман Якобсон у своєму відомому есе «On Linguistic Aspects of Translation» (1959) визначає три типи перекладу: внутрішньомовний (парафраза), міжмовний (власне переклад) та інтерсеміотичний (переклад за допомогою інших знаків, наприклад, візуальних чи звукових) [6, с. 233]. Дослідження базується на цьому поділі, а також на роботах Джоржа Блюстоуна [1], Умберто Еко [2], Рене Жирара [4], Лінди Хатчеон [5] які підкреслюють роль трансформації в процесі адаптації до нових медіа.

У дослідженні використано порівняльно-аналітичний метод, спрямований на вивчення оригінальних текстів та їхніх адаптацій в інших медіа. Як матеріал були обрані два твори: казка «Івасик Телесик», що зазнала інтерсеміотичного перекладу в анімаційний фільм [12] та музичний твір [13], і повість «Кайдашева сім'я», яка була адаптована до сучасного телесеріалу [11]. Аналіз проводиться з точки зору функційного підходу, що дозволяє відстежити перетворення змісту та стилістичних особливостей творів.

Інтерсеміотичний переклад грає важливу роль у збереженні та популяризації української культури, особливо в умовах глобалізації. Адаптації класичних українських творів до нових медіа дозволяють донести культурний контент до ширшої аудиторії, зокрема молоді. Це особливо помітно у випадках, коли адаптації інтегрують елементи українського фольклору, народних традицій і сучасної мови, що робить їх цікавими для різних вікових та соціальних груп [10, с. 314].

Інтерсеміотичний переклад у вигляді музичної трансмутації є новаторським підходом, який вперше застосовано для української народної казки у Хорватії, і такий підхід дозволяє надати українському літературному матеріалу новий рівень сприйняття. Таким чином, переклад і адаптація цього твору свідчить про зміцнення культурних зв'язків і посилює хорватсько-

український науковий і культурний діалог, сприяє як підтримці традицій, так і інтеграції культурного продукту в сучасний науковий дискурс, зокрема шляхом порівняльного аналізу внутрішньомовного перекладу і модернізації класичних сюжетів.

Список використаних джерел

1. Bluestone G. *Novels into Films*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1961.
2. Eco U. *Experiences in Translation*. Toronto: University of Toronto Press, 2001.
3. Dugandžič A., Pavlešen D. Tekst, glazba/zvuk i film u labirintima prijevoda (neki primjeri unutarjezičnog, međujezičnog i intersemiotičkog prijevoda na materijalu iz ukrajinske književnosti). *Književna smotra*, 55 (209(3)), 2023. С. 87–94.
4. Girard M. *Bajke braće Grmim – Psihoanalitičko čitanje*. Zagreb: TIM press, 2013.
5. Hutcheon L. *A Theory of Adaptation*. London: Routledge, 2006.
6. Jakobson R. *On Linguistic Aspects of Translation*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1959. <https://web.stanford.edu/~eckert/PDF/jakobson.pdf>
7. Kaźmierczak M. Od przekładu intersemiotycznego do intersemiotycznych aspektów tłumaczenia. «Przekładaniec», Br. 34, 2017. С. 7–35.
8. Нечуй-Левицький І. *Кайдашева сім'я*. Київ: Основи, 2006.
9. Івасик телесик. *Казка. 100 казок. Найкращі українські народні казки. Том 1*. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2017. С. 10–17.
10. Pavlešen D., Kliček D. Tri tipa ekranizacije književnih djela na primjeru ukrajinske književnosti. *Slavistična prepletanja 2*, Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta. 2022. С. 303–317.
11. Спіймати Кайдаша: серіал. URL: <https://web.archive.org/web/20200306202351/https://www.stb.ua/ua/2020/03/06/spijmati-kajdasha-syuzhet-i-opisanie-serij/> (дата звернення: 09.11.2024).
12. Івасик Телесик: казка. К., 1989. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OLnnMHECwQs> (дата звернення: 07.11.2024).
13. Ivasik Telesik: book&zvuk. *Raspjevane priče MBZ-a*. 2023. URL: <https://www.bookzvook.com/news/raspjevane-price-muzickog-biennala-medu-bookzvook-audio-knjigama-> (дата звернення: 08.11.2024).

*Анна ІЛЬКІВ,
докторка філологічних наук,
професорка кафедри мовознавства
Івано-Франківського національного
медичного університету
м. Івано-Франківськ, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ БІОМЕДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ

Біомедичний переклад є спеціалізованою галуззю перекладацьких послуг, що характеризується широким колом кооперацій, адже перекладач в біомедичній сфері працює як і з пацієнтами (переклад медичних документів чи синхронний переклад), так і безпосередньо з лікарями, працівниками сфери охорони здоров'я, фармацевтичними компаніями, виробниками медичного обладнання. Крім того, послугами біомедичних перекладачів користуються також студенти і вузькі спеціалісти, що проводять медичні дослідження, клінічні випробування, займаються науковою діяльністю чи популяризують власні відкриття у форматі публічних виступів, наукових статей тощо.

Біомедичний переклад відзначається найбільш строгими вимогами до точності перекладу, що обумовлено специфікою біомедичної галузі. Перекладацька помилка може вплинути на здоров'я, реабілітацію і навіть життя людей, тому біомедичний переклад є тією галуззю, де не допускається інтерпретація чи заміна, а сам перекладач повинен володіти не лише винятковими навичками біомедичного перекладу, а й глибокими знаннями в сфері біомедичної термінології, знати правила, закони і протоколи, що стосуються медичних послуг, обладнання, безпеки та конфіденційності персональних даних пацієнтів.

Однією із проблем, з якою стикаються перекладачі в біомедичній галузі, є переклад медичної термінології, адже постійно з'являються нові ліки, нові захворювання і методи їх лікування, тому перекладач в цій сфері повинен постійно вдосконалювати свої знання і навички. Через специфіку галузі перекладачі біомедичної галузі повинні знати конкретну мету перекладу, технічні особливості медичного жаргону, включаючи й т.зв. «фальшивих друзів перекладача», багатозначність медичних термінів та епоніми.

Особливістю медичної терміносистеми є її значна синонімія, що становлять у деяких галузях медицини 40% термінологічного фонду. Наприклад, такий термін, як «аналіз крові» можна перекласти англійською мовою кількома способами: «blood test» і «blood analysis», хоча британські та американські лікарі вживають спеціальний термін «complete blood count» (CBC), що не кодифіковано в жодному словнику. Слід зазначити, що проблема синонімії головним чином проявляється в галузі клінічної медицини, меншою мірою стосується анатомічної термінології. Це можна пояснити інтенсивним розвитком інформаційних технологій та їхнім упровадженням у клінічну практику та науково-дослідницьку роботу [2, с. 50].

Тенденцією сучасного біомедичного перекладу є уніфікація й стандартизація біомедичної терміносистеми. Адже серед основних проблем, з

якими стикається перекладач в біомедичній сфері, можемо виокремити такі: 1) особливості узусу, зокрема метонімічне вживання термінів і переважне вживання певних частин мови; 2) мінливість термінології; 3) термінологічна синонімія; 4) проблеми перекладу епонімів; 5) недостатньо висока якість спеціалізованих дво- і багатомовних словників; 6) недостатня стандартизація термінології; 7) відмінності в організації системи охорони здоров'я в різних країнах.

Ще однією тенденцією біомедичного перекладу є постійне збільшення аббревіатур, що вимагають в свою чергу адекватного розшифрування й перекладу, також значну частину медичної термінології становлять епоніми, акроніми. Аббревіатури та скорочення мають низку граматичних особливостей у зв'язку з особливою схильністю англійської мови до компресії, економії мовних засобів, спрощення граматичних конструкцій [1]. З одного боку, це нескінченні можливості для створення дедалі нових аббревіатур, їхньої якнайшвидшої адаптації в системі англійської мови, з іншого боку, це певні складнощі, пов'язані з протиріччями в цій системі, з її недосконалістю. Точність й однозначність аббревіатури важливі в будь-якій галузі науки, але в медицині ця проблема є життєво важливою, бо, на жаль, частими є випадки заподіяння шкоди пацієнтові, аж до летального результату, внаслідок неправильної інтерпретації медичної аббревіатури [3, с. 113]. В англійській мові спостерігається тенденція до скорочення будь-якого терміна, тоді як українська мова не схильна до аббревіації медичної терміносистеми, наприклад, те, що є біомедичним терміном в українській мові, в англійській перетворюється на аббревіатуру: LK «left kidney» – «ліва нирка»; RK «right kidney» – «права нирка»; LN «liquid nitrogen» – «рідкий азот» тощо. Крім того, в межах біомедичної терміносистеми спостерігається омонімія аббревіатур. Тому до перекладу аббревіатур слід підходити з великою обережністю, оскільки неправильне їх тлумачення може призвести до серйозних лікарських помилок. Наприклад, аббревіатурою «BPD» позначають чотири абсолютно різні поняття: 1) «bipolar disorder» - «маніакально-депресивний психоз»; 2) «biparietal diameter» – «біпарентеральний розмір голівки плода»; 3) bronchopulmonary dysplasia – «бронхолегенева дисплазія»; 4) «borderline personality disorder» – «прикордонний розлад особистості». Аббревіатура «CP» взагалі має 77 варіантів розшифрувань в різних контекстах, найпоширенішими з яких є такі: 1) «chest pain» – «біль у грудях»; 2) «cardiac pacing» – «кардіостимуляція»; 3) «chicken pox» – «вітряна віспа»; 4) «child psychiatry» – «дитяча психіатрія»; 5) «creatinine phosphate» – «креатинін»; 6) «cleft palate» – «розщеплене піднебіння» тощо.

Ще однією тенденцією сучасної медицини є зростання кількості вузьких спеціальностей, так само як і дроблення вже наявних спеціальностей. Також спостерігається тенденція відокремлення медичного перекладу від науково-технічного, у зв'язку з чим при медичних університетах відкриваються нові філологічні спеціальності із напрямом підготовки в галузі прикладної лінгвістики та присвоєнням випускникам кваліфікації «перекладач».

Отже, біомедичний переклад посідає особливе місце серед інших видів

перекладу і стає все більш затребуваним у зв'язку з розвитком медицини як науки і з міжнародним спілкуванням лікарів, а сучасна медична термінологія є однією з найбільших і найскладніших у понятійному, змістовному відношенні терміносистем. Медичний лексикон, включно з уживаними в науковій медицині термінами інших наук (біології, хімії, фізики, мікробіології, радіології, генетики, антропології, психології, кібернетики та ін.), становить кілька сотень тисяч слів і словосполучень. Тому цілісне оволодіння цією терміносистемою є основним викликом для біомедичного перекладача. З огляду на це основною тенденцією сучасного біомедичного перекладу є уніфікація й стандартизація біомедичної терміносистеми.

Список використаних джерел

1. Bello P. Effective communication in nursing practice: A literature review. BSc Nursing Thesis. Arcada, 2017. URL: [at https://core.ac.uk/download/pdf/84798372.pdf](https://core.ac.uk/download/pdf/84798372.pdf) (дата звернення: 10.10.1024).
2. Butow P., Hoque E. Using artificial intelligence to analyse and teach communication in healthcare. *The Breast*, 2020. P. 50; 49–55. doi.org/10.1016/j.breast.2020.01.008.
3. Liu W, Manias E, Gerdtz M. Medication communication during ward rounds on medical wards: Power relations and spatial practices. *Health*. 2012. P. 113–34. doi:https://doi.org/10.1177/1363459312447257.

Марія ГУЦОЛ,

*доцентка кафедри мовознавства
ЗВО «Івано-Франківський національний
медичний університет»,
кандидатка філологічних наук
м. Івано-Франківськ, Україна*

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ГРЕКО-ЛАТИНСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ» ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА. МЕДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА МОВА)», ЇЇ РОЛЬ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Сучасна освіта в нинішніх реаліях вимагає постійного пошуку нових шляхів розвитку, вдосконалення та утвердження. Спеціальність «Прикладна лінгвістика. Медичний переклад» є дуже необхідною. Вона вже має величезний попит від перекладу медичної документації, синхронного перекладу на конференціях, симпозіумах до супроводу хворого на проведеннях фізіологічних чи операційних втручань. Але ми чітко розуміємо, що ще більших можливостей і кращого перекладу нададуть знання з навчальної дисципліни «Греко-латинська медична термінологія». Медичний переклад – знання та розуміння медичних термінів латинською мовою та переклад діагнозів, процесів обстеження, назв приладів, якими проводять огляд, на цей раз вже греко-латинськими відповідниками. Відповідно до навчального плану навчальна дисципліна «Греко-латинська медична

термінологія» вивчається студентами першого курсу у другому семестрі і передбачає створення термінологічної бази, необхідної для успішного формування і розвитку комунікативної компетентності здобувачів у соціокультурній, освітній та професійно-зорієнтованій сферах із метою формування вторинної іншомовної особистості майбутнього фахівця, а також є невід'ємною складовою в структурі професійної підготовки майбутніх фахівців з медичного перекладу, які мають сформовані компетентності (комунікативну, лінгвістичну й соціокультурну) та здатні ідентифікувати й вирішувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми щодо забезпечення іншомовної фахової комунікації.

Навчальна дисципліна «Греко-латинська медична термінологія» носить термінологічну спрямованість, спирається та пов'язана з такими дисциплінами, як «Латинська мова», «Основи анатомії та фізіології» (базова термінологія), що вивчаються раніше; інтегрується з дисциплінами «Практичний курс англійської мови в галузі охорони здоров'я» і має перспективні зв'язки з предметом «Лексикологія та медичне термінознавство». Міжпредметні зв'язки прослідковуються також з блоками вибіркових дисциплін загальної підготовки, як-от: «Базові знання в галузі медицини та медичної термінології», «Базові знання в галузі стоматології та стоматологічної термінології», «Базові знання в галузі фармації та фармацевтичної термінології», «Реабілітологія та паліативна допомога: базова термінологія».

Особливу увагу в процесі навчання приділяється питанням утворення спеціальних клінічних термінів, а також інтеграції з фаховими дисциплінами. Для досягнення високого рівня професійної грамотності звертається увагу на правопис слів та терміноелементів грецького походження.

Інформація, отримана під час занять із дисципліни «Греко-латинська медична термінологія», розширює знання студента, забезпечує термінологічну грамотність, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень.

Вивчення дисципліни «Греко-латинська медична термінологія» здійснюється після вивчення «Латинської мови», що передбачає формування знань медичної, клінічної лексики, пов'язаної з майбутньою професійною діяльністю фахівця з перекладу, поглиблює знання з медичної термінології та допомагає при перекладі клінічної, фармацевтичної та анатомо-гістологічної термінологій. Вивчення дисципліни здійснюється з урахуванням системи базових наукових теорій, концепцій, принципів, категорій, методів і понять, що пов'язані з письмовим та усним перекладом у сфері охорони здоров'я.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Греко-латинська медична термінологія» є засвоєння принципів побудови анатомічних, клінічних, медичних, стоматологічних, фармацевтичних термінів, засвоєння греко-латинських терміноелементів, базової анатомо-гістологічної, фармацевтичної, клінічної термінологій, діагнозів основних розділів медицини, а отже підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі гуманітарних наук зі спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації «035.10 Прикладна лінгвістика» із набуттям ними загальних та професійних компетентностей, які дозволяють

ідентифікувати й вирішувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми забезпечення іншомовної комунікації, пов'язаної з письмовим та усним перекладом у сфері охорони здоров'я.

До цього відноситься:

засвоєння лексичних одиниць та основних словотворчих елементів, що використовуються у анатомо-гістологічних, фармацевтичних та клінічних термінах;

засвоєння медичних виразів;

вміння аналізувати анатомо-гістологічні, фармацевтичні та клінічні терміни-найменування та пояснювати значення компонентів складного терміна;

вміння читати та грамотно писати анатомо-гістологічні, фармацевтичні та клінічні терміни-найменування греко-латинського походження;

переклад без словника з латинської мови українською, англійською та з української латинською, англійською анатомо-гістологічних, фармацевтичних та клінічних термінів-найменувань, словосполучень медичного змісту.

Завдання навчальної дисципліни:

сприяти теоретичному засвоєнню та практичному застосуванню змістового матеріалу дисципліни для розв'язання основних проблем філології, перекладознавства та міжкультурної комунікації;

забезпечити засвоєння студентами відповідного лексичного та граматичного матеріалу;

сформувати у студентів уміння та навичок читання та перекладу греко-латинських терміноелементів;

використовувати греко-латинські терміноелементи та клінічні терміни в практичній діяльності фахівця з перекладу;

спонукати студентів до самостійної навчальної діяльності, самоконтролю, самовдосконалення в умовах освітнього процесу у вищій школі;

розвинути вміння застосовувати отримані знання в освітній та професійній діяльності;

навчити здобувачів застосовувати інноваційні технології й підходи в освітній діяльності та формуванні іншомовної особистості майбутнього фахівця з перекладу;

створити стійку мотивацію до самовдосконалення загальноосвітнього рівня майбутнього фахівця та ефективного застосовування наукових підходів у плануванні й здійсненні перекладацької діяльності;

вдосконалити особистісно-орієнтовані вміння та здібності здобувачів систематизувати й інтерпретувати перекладознавчі знання для розв'язання складних завдань в освітньо-професійній і міжкультурній діяльності та нести відповідальність за прийняття рішень;

застосовувати інноваційні технології й підходи викладання для формування іншомовної особистості майбутнього філолога-перекладача в умовах освітнього процесу у вищій школі.

Навчальна дисципліна «Греко-латинська медична термінологія»

належить до циклу дисциплін професійної підготовки та сприяє ефективній підготовці до підсумкової атестації та майбутній професійній діяльності фахівця з прикладної лінгвістики та є медичного перекладу, а це є дуже важливим.

Список використаних джерел

1. Фісун О. В. Педагогіка викладання як багатозначний феномен. *Зб. наук. пр. Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. 2010. Вип. 34. С. 133.
2. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя. *Психологічні науки* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 2.13 С. 258.

Володимир ПАВЛИК,

*доцент кафедри філології та перекладу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,
кандидат філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

СУЧАСНІ ВПЛИВИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ НІМЕЧЧИНИ: ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ

Інформаційно-комунікаційний простір чутливо реагує на всі існуючі зміни, особливо політичні. Майбутні зміни в політичному просторі стимулюються в інформаційному просторі.

Сучасний гуманітарний інструментарій змінив типові уявлення про наукову розвідку стосовно когнітивних підходів до аналізу інформаційного простору. Нові прикладні завдання перед соціальними та гуманітарними науками призвели до багатьох змін, найважливішою з яких слід вважати необхідність роботи на більш глибокому ментальному рівні. Виокремлено одиниці мислення фрейми (абстрактний образ для представлення певного стереотипу інформації), які виростають із вивчення метафор, наративи (історично і культурно обґрунтована інтерпретація певного аспекту світу з певної позиції), до яких сьогодні звернулися не тільки бізнес, але й військові. Фрейм (нім. Wissensrepräsentation) – це головне поняття Дж. Лакоффа у когнітивному підході у сфері політики і лінгвістики [3, с. 73].

Останні події в Німеччині підтверджують світову тенденцію радикалізації політичних настроїв у країнах загальноєвропейських західних демократій. Однією із головних причин радикалізації правих у західних суспільствах є питання іммігрантів та біженців, яке гостро виникло у Європі в 2015 році та загострилось, починаючи з лютого 2024 року після початку російсько-української війни, і поставило на новий рівень проблему співіснування культур в інтернаціональному сучасному суспільстві, яка, як здавалося, була остаточно вирішена протягом останніх десятиліть.

Головна кількість іммігрантів та біженців – це вихідці з країн Сходу або Африки, тобто колишніх колоній, до яких додалися громадяни України, які

отримали в Німеччині статус осіб, що потребують особливого захисту (die Schutzsuchende). Для розуміння і подальшого розв'язання питання мирного співіснування корінних жителів та приїжджих необхідно взяти до уваги концепцію колоніальних і постколоніальних зв'язків, що вперше були запропоновані Едвардом Саїдом в його відомій книзі «Орієнталізм». Е. Саїд підкреслював, що західна концепція про відмінність Сходу (тобто колоній) змодельована як їхня слабкість. Тобто Захід (колишня імперія) стає правилом, а Схід (колишня колонія) – винятком із правил. Це типове застосування сучасної комунікативної моделі [4, с. 2001].

Ідеї Дж. Лакоффа стосовно чіткості фреймів поєднуються з ідеями постколоніальних студій Е. Саїда. Улюблені приклади Дж. Лакоффа – республіканський фрейм «суворого батька» та базовий фрейм демократів «батьки, що виховують, а не карають» – переносять на взаємовідносини з іншими країнами та вихідцями з них, вважаючи, що їх треба вчити, як малих дітей. Для правого консерватора, у злочинності винні «погані люди, яких треба ізолювати». Для лівоцентриста – це «культура бідності, дискримінація, відсутність освіти». Приклад радикалізації Європи та Америки дозволяє зробити висновок, що праворадикальна сцена займає позицію «суворого батька», а лівоцентристи – фрейм «виховання без покарання». Цей приклад демонструє, що ми спираємося на той чи інший фрейм, навіть не помічаючи цього. Дж. Лакофф чітко підкреслює, що сперечатися з фреймом неможливо. Тому найважливіше завдання – першим прокоментувати подію, задавши їй потрібну інтерпретацію. Тоді буде важко, або важче вивести цей фрейм, оскільки він вже буде імплементований у масову свідомість [3, с. 74].

Цим завданням найперше займаються тексти мас-медіа. Їхній ресурс на сьогодні неймовірний: від друкованих видань, до телебачення та інтернету. Це як інформаційні (повідомлення, репортажі) так і аналітичні тексти (публіцистика: коментар, фейлетон, глоса, колонка).

Особливістю текстів в інформаційному просторі, орієнтованих на аналітику, є фіксована єдність текстових категорій оцінки та експресивності. Вони фіксують та інтерпретують тексти для адресатів. Джерела оцінки та експресивності можна також знайти у змісті, а також у комунікативному завданні та інтенції автора. Оцінка політичного явища завжди є експресивною. Експресивний зміст репрезентує емоції, судження автора і намагається певним чином вплинути на читача [5, с. 207].

Експресивність – це сума виразних мовних засобів тексту на всіх мовних рівнях (фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному, стилістичному). Мовні засоби оцінки та експресивності є дескриптивними чинниками текстів з акцентом тлумачення певної точки зору [1, с. 77].

Дослідження екстралінгвальних засобів аналітичних текстів як вираження оцінки та експресивності та їхньої мовної реалізації формує передумови для ефективного аналізу інформаційного простору Німеччини в сучасній політичній ситуації.

Теорія перекладу на сучасному етапі свого розвитку займається

розглядом насамперед двох основних галузей: дослідження трансляції як процесу перекладацької діяльності та як аналізу продукту цієї діяльності. Дослідження перекладу як процесу зосереджується на підготовчому етапі здійснення якісного перекладу – доперекладацькому аналізу тексту. Залучення перекладу як результату виконаного доперекладацького аналізу тексту слугує доведенню його ефективності [2, с. 1].

Доперекладацький аналіз тексту – це аналіз, який здійснюється перекладачем на підготовчому етапі роботи над перекладом та складається з аналізу його екстралінгвальних чинників. Він ґрунтується на використанні методів і підходів об'єднаних в одну систему за допомогою питань, сформульованих Катаріною Менг для перевірки повноти інформаційного повідомлення, а саме: «хто?», «що?», «де?», «коли?», «як?», «навіщо?». Шукаючи відповіді на ці питання, перекладач досліджує не лише лінгвальні, але й екстралінгвальні чинники тексту мовленнєвого жанру [2, с. 12]. До них належать: 1) Сфера діяльності адресата: внутрішня / зовнішня політика; 2) Предмет комунікації: діяльність політичних партій, політиків, події у внутрішній та зовнішній політиці; 3) Адресант: журналіст; 4) Комунікативний намір: пояснення / тлумачення; 5) Комунікативна мета: спонукання до осмислення причинно-наслідкових зв'язків та визначення можливих способів вирішення викликів / проблем у внутрішній та зовнішній політиці 6) Адресат: освічені читачі, знайомі з внутрішньо- та зовнішньополітичною ситуацією. 7) Канал комунікації – письмове мовлення. 8) Вид комунікації: монолог. 9) Можливість здійснення зворотного зв'язку з адресатом існує. 10) Кількість адресатів: обмежена; 11) Фактори контакту: момент творення не збігається в часі з моментом сприйняття тексту.

Визначення та аналіз екстралінгвальних чинників творення текстів інформаційного простору Німеччини як елементу доперекладацького аналізу тексту мають практичний характер. Успішному виконанню перекладу тексту, який у перекладознавстві також розглядають як інтерпретацію тексту, передують ціла низка як фізичних, так і смислових маніпуляцій з текстом, його текстопідготовка, що містить детальний аналіз, тобто доперекладацький аналіз тексту. Здійснення доперекладацького аналізу тексту призводить до глибшого його розуміння і забезпечує встановлення перекладачем конкретної мети та завдань, які спричиняють досягненню функціональної адекватності перекладу як найвищої форми відповідності тексту перекладу текстові оригіналу та визначення основної стратегії перекладу для досягнення його головної мети – донесення інформації про внутрішньополітичну ситуацію в Німеччині та зовнішньополітичні чинники, які на неї впливають до адресата перекладу.

Список використаних джерел

1. Іваненко С.М. Поліфонія тексту : монографія. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 1999. 318 с.
2. Іваненко Я.А. Функціональна специфіка доперекладацького аналізу тексту сучасних німецькомовних новел : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Одеса, 2014. 18 с.

3. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 504 с.

4. Саїд Е. Орієнталізм / пер. з англ. В. Шовкун. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 511 с.

5. Sandig В. Textstilistik des Deutschen. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2006. 584 p.

Ольга ІГНАТЮК,

старший викладач кафедри англійської мови

Івано-Франківського національного

університету нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

THE KEY FEATURES OF TRANSLATION AND LOCALIZATION OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS

Translation is a complex process of human mental activity.

Translation means adequate reproduction of the concept expressed by means of one language, by means of another language, reproduction of the considering the interaction of content and form.

The scientific and technical sphere is one of the vital spheres of human activity.

Due to the rapid development of technology and the spread of scientific and technical information, the importance of scientific and technical translation has grown.

The translation of scientific and technical literature differs from the translation of fiction, newspaper articles, documentary and business material, etc.

The concept of "scientific and technical literature" includes such varieties as the actual scientific and technical literature, namely, monographs, collections and articles on various problems of science and technology; educational scientific and technical literature (textbooks, reference books, etc.); popular science literature in various fields of technology; technical and accompanying documentation; technical advertising, patents, etc.

The translation of such literature causes certain difficulties.

Scientific and technical texts are characterized by a special style that distinguishes them from other types of texts.

This feature creates additional problems.

The language of scientific and technical literature differs from the spoken language or the language of fiction by certain lexical, grammatical and stylistic features.

The main challenges of technical translations are consistency, accuracy, and the right tone. All these elements are essential when looking to respect industry standards and meet the public's expectations.

Consistency

This includes using the correct terms throughout the text, as in technical translations, there's little-to-no room for synonyms and idioms. It's unacceptable to translate a technical term using different words in your documentation as this can

cause confusion. If the right name for your product is “software,” it may be wise to provide a limited list of alternative words to use, such as “program” or “management system” and their correct correspondents in the target languages.

Accuracy

Accuracy means always choosing the correct term in the target language. People use words in a different way to refer to the same thing. But you shouldn't fall into this trap when handling technical documentation. Professional technical translators are aware of the correct meaning of each term and use it accordingly. That's why it's essential you give your translators the best possible insight into industry jargon and specific terminology.

The most typical lexical feature of scientific and technical literature is the abundance of special terms, terminological phrases.

Terms are words or phrases that have linguistic properties like other units of vocabulary.

The difference between a term and an ordinary word depends on its meaning.

The terms express the concepts scientifically processed and are specific only to a certain field of science and technology.

Scientific and technical terms as linguistic signs representing the concept of special, professional field of science or technology, are an essential component of scientific and technical texts and are one of the main causes of difficulties in translation due to their ambiguity, lack of translation equivalents (in the case of terms- neologisms) and national variability.

Also, significant difficulties in translation sometimes arise due to the fact that in the linguistic aspect, terms, like other words of the language, are ambiguous.

In the language of science and technology, this phenomenon is widespread due to the fact that in the terminology of various branches of science and technology is widely used so-called semantic word formation, when the existing form of the word is assigned a meaning.

In some cases, the same term has different meanings within different sciences.

Of particular difficulty for translation are cases where the same term has different meanings depending on the instrument or equipment.

The context is crucial when translating a polysemous term.

In a special text there is often an element of novelty, which is especially interesting for the reader, but associated with the use of new terms (terms- neologisms), not yet recorded in dictionaries.

It is clear that such cases can create serious problems for the translator.

The main condition for overcoming these difficulties is a detailed analysis of the described phenomenon and its transfer in terms that are already established in science.

Current scientific problems, the latest technical inventions and discoveries are covered in printed publications and, above all, in periodicals.

Besides, technical texts are characterized by the use of special technical phraseology.

It also includes cases where a commonly used word in certain phrases acquires terminological meaning.

A characteristic feature of modern scientific and technical literature is the use of abbreviations and acronyms.

Scientific and technical literature is the area of wide use of various abbreviations - both those that are included in the language and recorded in dictionaries, and author's, created only for a specific case and recorded a single text.

In some types of texts, abbreviations sometimes make up 50 percent of all word usage and 15 percent of the lexis.

From the point of view of their translation, the specified distribution of abbreviations is expedient because the latter, as a rule, have the corresponding full forms in the concrete text which is translated, and their understanding usually does not cause difficulties.

It is worth mentioning that in the process of translation official abbreviations can not be arbitrarily changed and replaced.

Among the lexical difficulties of translating a scientific and technical text is the presence of a certain group of international words, which, despite the similarity of sound in different languages, differ in each language in its semantics and stylistic nuances.

In translation theory, such words are known as "false friends".

Students identify their meanings on the basis of the external similarity of two lexical units of different languages.

It results in wrong perception of information in a foreign language, and thus distortion of the content of the translated text.

Conclusions:

This article deals with the peculiarities of translation of technical texts.

The relevance of the article lies in the need to improve the quality of translation of technical texts through the collection of information on cultural and extralinguistic factors, the need to improve the quality of translated texts, elimination of errors in translation.

Список використаних джерел

1. Драб Н.Л. Common English Usage Problems = Типові проблеми англійського слововживання : навчально-методичний комплекс. Вінниця: Нова книга, 2012. 256 с.

2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово стилістичні проблеми: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2018. 656 с.

3. Літвіняк О.В. Збірник вправ для занять з усного перекладу: англо-українська мовна пара. Вінниця : Нова книга, 2019. 232 с. [SEP]

4. Науменко Л.П., Гордєєва А.Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську = Practical Course of Translation from English into Ukrainian: навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

5. Черноватий Л.М. Переклад англомовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт: навчальний посібник / [Черноватий Л. М., Вороніна К. В., Кальниченко О. А., Каминін І. М.]; за ред. Л. М. Черноватого, О. В. Ребрія. Вінниця : Нова книга, 2017. 264 с.

Мар'яна ШТОГРИН,
кандидатка філологічних наук,
завідувачка кафедри філології та перекладу,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу;
Сергій КУШНІРЮК,
магістрант спеціальності 035 Філологія,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу;
м. Івано-Франківськ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ НАФТОГАЗОВОЇ СФЕРИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ

Англійська мова є носієм ключових досягнень і розробок у сфері нафтогазової промисловості. Це зумовлює потребу в освоєнні та перекладі англійської нафтогазової термінології, що стає необхідним для фахівців, які прагнуть ефективно комунікувати на глобальному рівні та впроваджувати інновації у своїй діяльності.

Термінологія як складова англійської та української мовних систем є динамічною структурою, яка змінюється залежно від актуального розвитку професійних галузей, що нею обслуговуються [2, с. 365]. Науково-технічна мова активно використовує як прості, так і складні термінологічні одиниці. Англійська мова вирізняється частотністю використання термінологічних словосполучень, проте дослідження в цій галузі часто охоплюють лише загальні принципи термінотворення. Функціональні особливості, семантична структура та синтаксичні відмінності термінологічних словосполучень залишаються малодослідженими. Тому важливо зосередитись на аналізі термінологічних словосполучень (ТС).

С. Дорошенко підкреслює, що терміни нафтогазової галузі, будучи елементами відкритої та динамічної мовної підсистеми, створеної для обслуговування певної сфери суспільної діяльності, займають у ній певні позиції (у ядрі або на периферії). Вони взаємодіють зі складниками інших терміносистем, що дозволяє розглядати нафтогазову термінологію як структуру, подібну до польової [1, с. 58].

В англійській науково-технічній термінології для нафтогазової галузі найпоширенішими є дво- та трикомпонентні термінологічні словосполучення. Полікомпонентні конструкції, які включають більше трьох складових, трапляються рідше; серед них найбільш поширеними є чотири- та п'ятикомпонентні терміни, тоді як шестикомпонентні та семикомпонентні конструкції зустрічаються нечасто і становлять незначний відсоток від загальної кількості.

Двокомпонентні субстантивні термінологічні словосполучення складають найбільш продуктивну групу в англійських нафтогазових текстах. У таких словосполученнях стрижневий компонент зазвичай представлений

іменником. Серед них найчастіше зустрічаються певні поширені моделі:

(P)A+N, де (P)A позначає (діє)прикметник, а N – іменник. Приклади: *hydrostatic gradient* – градієнт тиску рідини, *formation temperature* – температура пласта.

N+N, де обидва компоненти є іменниками. Приклади: *bell nipple* – направляючий патрубок, *workover operations* – ремонтні операції.

Ці структури формують базу двокомпонентних термінів, що дозволяють стисло і чітко передавати складну спеціалізовану інформацію у нафтогазовій галузі.

Серед трикомпонентних термінологічних словосполучень, що також широко застосовуються в досліджуваній галузі (25%), нами зафіксовано такі моделі:

(P)A+(P)A+N – *secondary containment systems* – системи вторинного стримування.

(P)A+N+N – *drilling fluid tank* – резервуари із буровим розчином, *drilling fluid density* – густина бурового розчину.

N+N+N – *pit level recorder* – реєстратор рівня бурового розчину, *friction pressure losses* – втрата тиску на терті чи гідравлічні втрати; *flow line sensor* – датчик на викидній лінії.

У нафтогазових текстах основу трикомпонентних термінологічних словосполучень можуть становити як двокомпонентні ТС, так і однослівні терміни. Наприклад, на базі двокомпонентної комбінації N+N (*wellhead pressure* – тиск на гирлі свердловини) можуть утворюватися трикомпонентні комбінації A+N+N (*measuring wellhead pressure* – вимірювання тиску на гирлі свердловини) чи N+N+N (*wellhead pressure sensor* – датчик тиску на гирлі свердловини).

Полікомпонентні термінологічні одиниці, частка яких серед досліджених нами ТС становить 10%, також представлені в різних комбінаціях:

N+N+N+N – *Wells distance instruction package* – пакет дистанційного навчання з дисципліни «керування свердловиною».

(N+(P)A+N+N – *Kelly rotary table system* – система потора бурової установки.

N+N+(P)A+N – *bottom hole hydrostatic pressure* – гідростатичний тиск на вибої.

(P)A+(P)A+N+N – *equivalent maximum mud gradient* – максимально допустимий градієнт бурового розчину.

(P)A+(P)A+(P)A+N+N – *maximum allowable annular surface pressure* – максимально допустимий гирловий тиск у затрубному просторі.

У результаті аналізу способів перекладу англійських термінологічних словосполучень нафтогазової галузі ми виявили такі способи перекладу: транслітерація і транскрипція: *molecule* – молекула; *reservoir* – резервуар; *hydrostatic* – гідростатичний; *perforation* – перфорація; *section* – секція; *circulation* – циркуляція; підбір еквівалента: *friction* – тертя; *liquid* – рідина; *capacity* – об'єм; *voltage* – напруга; калькування: *maximum pressure* –

максимальний тиск; partial pressure – парціальний тиск; описовий переклад: combustion furnace – піч для органічного елементарного аналізу; open hole – свердловина, не закріплена обсадними колонами.

Таким чином, для точного передання змісту складних термінів у нафтогазовій сфері важливо правильно розкрити їхній сенс, тобто підібрати у словнику відповідне значення, а також розробляти технічні англо-українські словники й глосарії з перекладом і тлумаченням. Отримані результати дослідження можуть бути корисними під час перекладу англомовних термінологічних словосполучень у нафтогазовій галузі.

Список використаних джерел

1. Дорошенко С. Специфіка структури галузевих терміносистем (на прикладі української термінології нафтогазової промисловості). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології*. 2016. № 842. С. 55–58.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.

3. Круглій О. Р., Черняк О. П. Основні особливості перекладу термінів із англійської мови на українську (на прикладі галузі атомної енергетики). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 93–95.

*Ірина БАГЛАЙ,
викладачка англійської мови,
Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну,
м. Чернівці, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

Переклад є однією з важливих форм міжкультурних взаємин. Оскільки знання іноземних мов і в давні часи, і сьогодні не можна назвати масовим, перекладачі є посередниками між народами, які спілкуються в найрізноманітніших сферах життя.

Переклад різних видів трансформацій є важливою частиною процесу перекладу текстів будь-якого стилю, зокрема й публіцистичного. Одним із основних завдань при перекладі текстів цього стилю є не тільки використання найбільш влучних лексичних засобів та відповідних граматичних конструкцій, але й врахування культурних та соціальних нюансів мови джерела та мови перекладу. В англомовних статтях часто використовуються аббревіатури та скорочення, які можуть бути незрозумілими носіям інших мов, тому саме перекладач повинен уміти правильно адаптувати переклад відповідно до культурних особливостей мови перекладу, зберігаючи при цьому зміст та первинний задум автора.

Публіцистичний стиль – це специфічний стиль засобів масової

інформації (ЗМІ), основною метою якого є точне, ефективне, цікаве та доступне донесення інформації до аудиторії. Одним із найпоширеніших термінів у сучасній світовій науковій літературі є «стиль масової інформації», що відображає процеси глобалізації в суспільстві та заміну медійних ресурсів у всьому світі [1, с. 202]. Цей стиль передбачає використання різноманітних принципів та практик, яких дотримуються журналісти при висвітленні новин, написанні тематичних статей, веденні авторських колонок, інших форм журналістського контенту. Головним завданням публіцистичного стилю є сприяння висвітленню суспільно-політичних питань, активний вплив на читачів з метою переконання їх у справедливості конкретної ідеї, стимулювання людей до творчої діяльності. Головна мета – просувати прогресивні ідеї, вчення, знання та здоровий спосіб життя [2, с. 526]. Отже, тексти цього стилю є важливим засобом впливу на суспільство, а переклад таких текстів допомагає охопити ще більшу аудиторію для поширення інформації.

Тексти публіцистичного стилю часто наповнені різноманітними аббревіатурами, сленгом, ідіомами, фразеологічними зворотами, неологізмами, колоквіалізмами, жаргонізмами, числами, фразовими дієсловами, експресивною лексикою, термінами, власними назвами та скороченнями. Тому переклад таких текстів – це складне та важливе завдання для перекладачів, зокрема, переклад заголовків, під час якого виникає безліч труднощів, пов'язаних із лексико-граматичними особливостями мови, такими як: відмінності в порядку слів, використання різних часів дієслів тощо.

Лексичні трансформації використовуються головним чином через те, що обсяг значень лексичних одиниць мови оригіналу та мови перекладу не збігається. Немає таких двох мов, чий смислові одиниці: морфеми, слова й стійкі словосполучення – повністю збігалися б у всьому обсязі своїх значень.

Для того щоб зберегти зміст статті, перекладач використовує різноманітні лексико-граматичні трансформації. Наприклад, зміна порядку слів у реченні, використання синонімів та антонімів, які більш близькі для цільової аудиторії. Проте при перекладі важливо дотримуватися балансу між збереженням сенсу, привабливістю статті та точністю перекладу.

Дослідники виділяють наступні лексико-граматичні трансформації:

1. *Антонімічний переклад*. Одним із цікавих способів вивчення мови є переклад антонімічних пар, коли необхідно передати як сенс, так й стиль і емоції. Використання цієї перекладацької трансформації може бути спричинене необхідністю передати іронію, сарказм або просто протилежний контекст [3, с. 34]. Наприклад, «That was the beginning of success story» може бути перекладено як «Це був початок історії провалу», а «Breaking news» – як «Немає новин» [4, с. 302]. Тому для успішного використання антонімічного перекладу необхідно не тільки досконало володіти мовою, але й розуміти культурні особливості та контекст тексту оригіналу. Наприклад, в одному із заголовків «Zelensky says Ukraine needs more time for counter-of ensive» читаємо: «Володимир Зеленський: «До контрнаступу ми готові», в оригінальному ж тексті стверджується, що «Україна потребує більше часу для

контрнаступу», однак заголовок переклали, використовуючи протиставлення «ми готові».

2. *Описовий переклад* використовується для перекладу більш детальної інформації та полягає він у тому, щоб перекласти вислів чи речення не просто дослівно, а з урахуванням контексту та особливостей мови [5, с. 106]. Ця трансформація допомагає зберегти інформацію, що передається, та доповнити її додатковими деталями, щоб вона була зрозуміліша читачам. Наприклад, «Trump wins elections» можна перекласти як «Трамп став президентом Сполучених Штатів Америки», використовуючи при цьому описовий переклад. У іншому прикладі «Biden Requests \$105 Billion Aid Package for Israel, Ukraine and Other Crises» – «Білий дім направив у Конгрес США запит на виділення 106 мільярдів доларів на допомогу Україні, Ізраїлю та інші безпекові потреби» Крім того, описовий переклад допомагає передати відтінки настрою та емоції, які не завжди можуть бути передані буквальним перекладом [4, с. 306].

3. *Прийом цілісного перетворення*. Цей спосіб перекладу передбачає збереження смислової цілісності при передачі всього обсягу інформації, що міститься у заголовку чи статті. Наприклад, «Recording breaking heatwave hits Europe this summer» може бути перекладено як «У Європі встановлені нові рекорди спеки» [4, с. 305]. Одним із прикладів використання прийому цілісного перетворення може бути переклад заголовка «Ukraine war: Avdiivka civilians cling on amid Russian assault» – «Авдіївки більше немає. Як живуть люди в місті, за яке йдуть нещадні бої».

4. *Компенсація* – цей прийом полягає в тому, що перекладач знаходить альтернативні способи вираження ідеї, використовуючи доступні мовні засоби. Наприклад, якщо в англійському заголовку використовується гра слів, перекладач може використовувати аналогічну гру слів українською мовою, щоб зберегти зміст. Наприклад, «Exclusive: Europeans dial down the heating, heed calls to save energy» – «Європейці «прикручують» опалення через заклики урядів до економії – Reuters» значення фрази «heed calls» доповнюється та компенсується шляхом додавання уточнення «заклики влади».

Отже, дослідивши особливості публіцистичного стилю та способи використання лексико-граматичних трансформацій при перекладі цих текстів українською мовою, можна зробити висновок про необхідність врахування різноманітних лексико-граматичних особливостей мовних систем. Важливо розуміти, що англійські та українські мови мають різні структури та особливості, що відображаються в трансформації при перекладі заголовків та статей зокрема. Наприклад, українською мовою існує родова категорія, якої немає в англійській мові. Це може призвести до зміни форми слова та порядку слів у реченні при перекладі.

Провівши аналіз відібраних декількох статей, було виявлено, що серед лексико-граматичних трансформацій найбільш поширеним є прийом цілісного перетворення (14,9%), а інші види перекладу (зокрема, антонімічний переклад – (0,6%), компенсація – (0,3%), описовий переклад (3,0%) є менш вживаними. Серед граматичних трансформацій найбільш поширеною під час

перекладу є перестановка (7,9%), менш вживаними є членування речень (3,0%), дослівний переклад (1,4%) та граматична заміна (0,4%). Серед лексичних трансформацій найчастіше вживались додавання (23,0%), упущення (13,9%), модуляція (8,8%), конкретизація (7,6%). Менш вживаними за частотністю є контекстуальна заміна (5,7%), генералізація (5,3%), калькування (2,2%), транскрипція (1,6%).

При перекладі текстів публіцистичного стилю необхідно вміло поєднувати лексичні та граматичні трансформації, щоб зберегти сенс та стиль оригінального тексту.

Список використаних джерел

1. Алексеева Л. О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк: Юго-Восток, 2009. с. 202.
2. Єрмоленко С. Я. Публіцистичний стиль. Українська мова: енциклопедія. 3-тє вид. Київ : Укр. енциклопедія ім. М.П. Баж., 2007. 526 с.
3. Карабан В.І. Переклад наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
4. Красуля А. В., Миклашук В. П. Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу художніх текстів з англійської мови українською (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»). *Collection of scientific papers «New Philology»*. 2020. № 80. Vol. I. С. 301 – 306.
5. Науменко Л.П., Гордєєва А.Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

*Тетяна МАРШАЛ,
викладач кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РЕФЕРАТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ЯК БІНАРНИЙ МОВНИЙ ПРОЦЕС: МЕТОДИКА ТА ЗНАЧЕННЯ

Наприкінці 70-х років минулого століття у теорії та практиці перекладу відбулися суттєві зміни, пов'язані з переходом від концепції перекладу як повного семантико-стилістичного аналізу першоджерела до функціональної концепції. Переклад почав орієнтуватися на задоволення комунікативних завдань.

У зв'язку із інтенсивним збільшенням науково-технічних публікацій – іноземною мовою у тому числі – однією із найсуттєвіших проблем було завдання аналітико-синтетичної обробки тексту задля його згортання та стислої презентації експліцитної та імпліцитної інформації. З-поміж різноманітних видів такого методу роботи з науково-технічними текстами реферування іншомовних першоджерел є найтяжчим. Сьогодні потреба реферувати носії науково-технічної інформації спричинена катастрофічним

браком часу, обмеженою мовною підготовкою споживача, відносно лімітованою доступністю джерел. Повний переклад – це дуже об’ємна праця, яка інколи не потребує лексико-сміслової трансформації цілого тексту. У такому контексті ефективним та виправданим є реферативний переклад [1, с. 35].

Специфіка реферативного перекладу полягає в одночасності двох процесів – міжмовної трансформації та власне реферування, тобто згортання інформації. Відтак, лексичні одиниці первинного та вторинного текстів відрізняються і мовністю, і змістовністю. Продуктом такої діяльності є реферат та реферативний текст, які різняться за орієнтацією на читача. Реферат слугує для задоволення потреб самого референта, тоді як реферативний текст завжди має цільового споживача. Вид, ступінь згортання інформації, об’єм реферату залежать від структури, змісту та доступності першоджерела. Під час реферування іншомовного первинного тексту найоптимальнішим варіантом є створення інформативного реферату – повне віддзеркалення смислової наповненості, адекватність та заміна оригіналу.

Особливої уваги заслуговує процес смислового перетворення тексту в процесі реферативного перекладу. Для початку варто визначити суть останнього. Реферативний переклад – це аналітико-синтетичний процес, який передбачає одночасне здійснення перекладу та реферування. Скажімо, T_1 і P_1 – текст та реферат на вхідній мові, T_2 та P_2 – зафіксовані продукти вихідної мови, процес $T_1 - T_2$ – переклад, $T_1 - P_1$ – реферування, відтак $T_1 - P_1 - P_2$ чи $T_1 - T_2 - P_2$ – реферативний переклад. Однак тільки модель $T_1 - P_2$ є істинним реферативним перекладом. Особливість – наявність проміжної ланки, яка є результатом осмислення та розуміння тексту загалом, фіксується у пам’яті та не має експліцитного мовного вираження. Зовнішнє мовне вираження має кінцевий продукт – реферат, який є редукованим варіантом оригіналу [2, с. 10]. Насправді, реферат – новий продукт, породження якого визначається внутрішньою проміжною ланкою – зміст тексту. Налаштування та реферування є детермінантом процесу. Тому, деякі науковці розглядають реферативний переклад не як особливий вид перекладу, а тільки як спеціальний вид реферування. Ми пропонуємо виокремлювати реферативний переклад як особливий вид перекладу з бінарною природою.

Для створення доброго реферату з іноземної мови рідною чи навпаки потрібно досконало опанувати методика реферування, яка повинна постійно вдосконалюватися. У загальному контексті розглядають фасетне реферування, реферування на основі синтаксичного аналізу смислової структури тексту, на основі логіко-психологічного аналізу тексту, реферування методом «дискрипторної конденсації». У вузько-прикладному аспекті виокремлюють цитування, перефразування, заміщення, опущення та суміщення.

Отже, реферативний переклад – це складний бінарний процес аналітико-синтетичної переробки інформації, поєднання реферування та власне перекладу. Методика є двоїстою – смислова редукція та мовленнєві стиснення, пошук еквівалентності на рівні узагальнених, перефразованих, лексично видозмінених конструкцій. Завдяки реферативному перекладу перекладачі

мають змогу не тільки швидко, максимально інформативно ознайомити споживача з матеріалом, а й сприяти розповсюдженню тез закритої для загального доступу науково-технічної інформації. Хоча реферативний переклад – це справа професіоналів, цей особливий вид перекладу є перепусткою у практичний світ Заходу в контексті міжнародної співпраці.

Список використаних джерел

1. Вороніна К. В. Основи перекладацького анутовання та реферування текстів різних типів і жанрів: навчальний посібник. Харків, 2013. 120 с.
2. Копильна О. М. Практика реферативного перекладу: навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 136 с.

***Yuliia PLESHCHYNSKA,**
English teacher of the Department of Foreign
Philology and Business Communications
HEI «King Danylo University»;
Ryan DAVENPORT,
director of CRG UK office
and Global Operations Director,
Great Britain*

TRANSFORMATIONS IN THE CONTEXT OF SOLVING THE PROBLEM OF TRANSLATION EQUIVALENCE

Translation transformations as an effective way to achieve translation equivalence. «Translation activity is by definition intermediary in nature, since its purpose is to make available to the readers of the translation a message made by the author of the original in another language.» [1, с. 40].

The main goal of this activity is to achieve equivalence. An equivalent translation is a translation that is carried out at a level necessary and sufficient to convey an unchanged plan of content while observing the corresponding plan of expression, i.e. the norms of the target language [2, p. 120]. The correspondence of the concepts of equivalence and adequacy of translation is still controversial today. V. N. Komisarov, for example, defines translation equivalence as the semantic commonality of language and speech units [2, p. 25–27]. The term «adequate translation», in his opinion, has a broader meaning and is used as a synonym for «good» translation, i.e. translation that ensures the necessary completeness of interlingual communication in specific conditions. The author notes that «equivalent translation» and «adequate translation», although closely related, are not identical.

According to A.V. Fedorov, adequacy is «the exhaustive transmission of the semantic content of the original text» in the translation text and «full functional and stylistic compliance with it» [3, p.120]. As we can see, the proposed definition of adequacy fully correlates with T.A. Kazakova's definition of equivalence, which is taken as a basis for our study.

In other words, translation enables interlingual communication. In order to create a full-fledged translation, a translator must take into account not only the

characteristics of the source and target languages, but also aspects of interlingual communication that affect the course and outcome of the translation process, including the personal characteristics of the author of the message and the addressees of the information, their knowledge, experience, and the national and cultural reality reflected in the message. And the main way to create such a translation is through translation transformations, which are an integral part of translation activity.

Reasons for using translation transformations in English-Ukrainian translation. The motives and reasons for using translation transformations are determined by the fact that translation accuracy is determined not by the formal correspondence between the units of two languages, but by their functional identity. Only such a translation can be considered accurate if it ensures the identity of the function of the translation text and the original text» [4, p. 88].

Thus, transformations are used by the translator to make the text of the translation functionally identical to the original text. L.K. Latyshev presents this position in a more detailed form. The author introduces the term communicative competence. According to the researcher, «a person's reaction to a text is determined not only by the properties of the text itself (its semantics and structure), but also by the presence of certain prerequisites that a person must have in order to adequately perceive and interpret the text, the presence of habits of certain standards and certain knowledge, without which it is impossible to understand what is being said» [1, p. 29].

Thus, the reasons for translation transformations are significant differences in the communicative competences of the native speaker of the source language and the native speaker of the target language and the need to «smooth them out» in order to achieve equivalence in the regulatory impact of the source text and the target text.

Defining English-language journalistic discourse in the translation

aspect. Publicistic discourse is a specific phenomenon of linguistics that reflects the socio-cultural features of a certain communicative space, represents the linguistic picture of the world of a certain culture and society.

In this study, the journalistic text is considered in the translation aspect, since the English-language journalistic discourse not only informs about the life of society, but also reproduces the peculiarities of the culture and life of the society of the English-speaking peoples.

The features of the newspaper style can be divided into two groups: linguistic and extralinguistic. The separation of extra-linguistic factors into a separate group is necessary because a characteristic feature of the newspaper style is its focus on influence, that is, not only to inform the reader accurately, clearly and vividly, but also to evoke a certain attitude to events, to encourage activity, to the need to take a certain public position, to change views or form new ones. [5, c. 130-140].

The linguistic features of the newspaper style include the use of evaluative vocabulary with a bright emotional colouring, a large number of clichés and phraseological units, abbreviations, the use of foreign words, neologisms, and in

some cases even historicisms, the function of which in articles on current topics is to draw historical parallels.

The characteristics of the newspaper and journalistic style identified by researchers determine certain features of its translation.

The grammatical difficulties of translating English-language journalistic texts are primarily due to the fact that, unlike Ukrainian, English is an analytical language.

While in Ukrainian, syntactic and morphological aspects are equivalent, in English, the relationships between words are expressed mainly through word order, conjunctions, or adverbs, i.e., syntactic means. This priority of syntax often creates difficulties for translation, which can be overcome by using grammatical transformations.

Despite the fact that English and Ukrainian have a lot in common in terms of the composition of parts of speech, a careful morphological analysis reveals a number of differences. These differences are primarily in the composition of grammatical categories and the means of their expression.

Thus, the analysis of numerous works devoted to the analysis of ways of achieving equivalence in translation shows that translation is a process aimed at conveying a message made in one language by linguistic units of another language. The main goal of this process is to achieve equivalence. However, differences in language systems and rules of usage of language units make it difficult to achieve this goal, leading the translator to certain transformations, the so-called translation transformations.

The main reasons for using translation transformations are: 1) differences in the systems of the source and target languages; 2) differences in the norms in the languages of the translation and the source text; 3) mismatch of the usages used by native speakers of the source and target languages.

The essence of stylistic transformations lies in changing the stylistic colouring of the unit being translated. Adequacy of translation can be achieved through the skilful use of translation transformations, including in combination.

References

1. Korunets I.V. Comparative typology of English and Ukrainian languages : [textbook]. Vinnytsia : Nova Knyha, 2003. 464 p.
2. Karaban V. I. Translation of English scientific and technical literature. Part I. Lexical, terminological and genre-stylistic difficulties. Vinnytsia : New Book, 2001. 303 p.
3. Shendels E.I. Syntactic variants. *Scientific reports in the higher school. Philological sciences*. No. 1, 1959. P. 8–18.
4. Kovalenko A.Y. Scientific and technical translation: [textbook for schools with advanced study of the English language, lyceums, gymnasiums, colleges]. Ternopil: Karpiuk Publishing House, 2001. 284 p.
5. Maximov S. E. Practical Translation Course (English and Ukrainian). Theory and practice of translation text analysis. Kyiv, Ukraine: Lenvit, 2012. 203 p.

*Ольга ГУМЕНЮК,
студентка спеціальності 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно)
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРОВІДНІ СВІТОВІ ПЕРЕКЛАДАЧІ СУЧАСНОСТІ

Переклад – це складна мовленнєво-розмовна діяльність у межах міжкультурного спілкування, яка передбачає перевираження смислу тексту оригіналу мовою перекладу. Це один із найнеобхідніших ресурсів у наш час. Тим самим це розуміння перекладу дозволяє розглядати його як вторинну білінгвальну текстову діяльність, що охоплює інтерпретацію тексту та породжує на її основі текст мовою перекладу, який заміняє вихідний текст в іншому мовному середовищі. Перекладач дозволяє людям різних національностей, котрі говорять різними мовами комунікувати один з одним. І саме перекладач у цій комунікації відіграє одну із найважливіших ролей. Він повинен мати відповідний рівень знання іноземної мови, знати культуру і традиції іншого народу, а також володіти техніками перекладу.

Перекладач — це «місток» одного співрозмовника з іншим. Під час комунікації людей різних народів перекладач стає амбасадором, адже лише від нього буде залежати комунікація та подальший розвиток тієї чи іншої галузі.

Історія перекладознавства. Епоха Античності

Починаючи із давнини, де люди не потребували перекладачів, адже спілкувалися лише у колі своєї спільноти. Але зрештою у III тис. до н.е. перший переклад з'явився у Месопотамії та Єгипті. І першою формою письма був Шумерський кленопис. Першим перекладачем у Месопотамії був Анхурмес. Натомість англійське перекладознавство почало розвиватися лише у VII ст. до н.е. У Античності саме Вавилон став Місцем найбільшої перекладацької діяльності.

Згодом перекладачі почали перекладати Святе Письмо. І за легендою у 2080 р. до н.е. на острові Фарос 72 мудреці окремо один від одного перекладали окремі уривки з Святого Письма. Вони переклали Святе Письмо з арамейської мови на давньогрецьку (Септуагінта).

Епоха Середньовіччя. Епохи Середньовіччя характеризувалася загальною стагнацією усіх сфер людського життя, включаючи усний та письмовий переклади. Принципи тогочасного перекладу: «слово в слово», «вільна інтерпретація». Також у цю епоху були засновані перекладацькі школи: Доledo та перекладацька школа Риму.

Епоха Відродження. Під час епохи Відродження суспільство, культура, мистецтво почали відроджуватися. Почили уже друкувати книги і національні мови посіли передові позиції, а натомість латинська мова відходить назад. Це сприяло тому, що люди почали більше потребувати перекладачів. Один із найвідоміших перекладів того часу, став переклад Святого Письма Мартіна

Лютера. Він послуговувався давньоєврейською, давньогрецькою та латинським перекладами. Мартін Лютер вперше переклав Святе Письмо на розмовну німецьку, для того, щоб кожен міг розуміти і читати. Після Мартіна Лютера з німецької на англійську мову переклав Святе Письмо Кавер Дейл.

Епоха Класицизму і Просвітительства. Після цього у епоху Класицизму та Просвітительства лінгвознавці і перекладачі того часу писали трактати, принципи перекладознавства і свої наукові праці, такі як: Венський, Готша, Джон Кембел, Олександр Тайкал, Гернер. Основним тенденціями того часу були: метафраза, парафраза, імітація.

Епоха Романтизму. Епоха Романтизму характеризується песемістичним поглядом на життя. Перекладознавці того часу: Вільгельм фон Гумбольд, Фрідріх Шлегель та Фріндіх Шлаермахер. Для цього періоду характерні такі методи як: «Відчуження» та «Одомашнення».

Сучасне суспільство потребує перекладачів.

Перекладачі сучасності. Один із найвидатніших всесвітніх перекладачів є Микола Лукаш (1919–1988). Адже саме завдяки його перекладам українці дізналися про багатство української мови, а закордоном його переклади визнали кращими за оригінал. Микола Лукаш знав бездоганно близько двадцяти мов. Він перекладав світових класиків, і цим популяризував українську націю та мову. Він перекладав твори на українську мову, чим дуже не імпонував радянській владі. Лукаш переклав всі афоризми і приказки Боккаччо українською мовою, знайшовши ідеальні відповідники. Він переклав їх бойківським і лемківським акцентами.

Лукаш перекладав твори з оригіналу, а не так як тодішні перекладачі - з російської. Він став першим перекладачем, який перекладав твори саме на українську мову. Адже інші перекладачі не перекладали творів, а швидше переказували їх. Він вважав, що переклад це мистецтво, а не форма науки. За своє життя Микола Лукаш здійснив близько 3500 перекладів на українську мову. Його доробок: «Дон Кіхот», «Фауст», «Декамерон», «Мадам Боварі», твори Шиллера, Лорки, Бернса, Генріха Гейне, Гюго, Міцкевича.

Максим Рильський ще один перекладач і теоретик перекладацької справи, котрий переклав близько двісті тисяч поетичних творів. У його доробку: Міцкевич «Орлеанська дівка», Шекспір «Король Лір», «Дванадцята ніч», твори Гете та Гейне, Лермонтова, Крилова, Вольтера та Буало.

Іван Франко — поет, прозаїк, публіцист, громадський діяч та перекладач XIX ст. Франко перекладав твори епохи Античності. Він вважав, що твори того часу є найціннішими прикладами світової літератури. У доробку Франка: збірка «Старе золото», твори Горація, Вергілія, трагедії Софокла «Сапфо і Алкей», «Цар Едіп». Та особливою працею у його доробку став переклад твору Гете «Фауст», який Франко переклав із ґрунтовними коментарями. А також він переклав спадок українського народу «Слово о полку Ігоревім».

Список використаних джерел

1. Дашенко О. І. Основи перекладознавства: навч. посіб. Чернівці, 2008. 312 с.

2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу: підручник. Вінниця, 2003. 448 с.

3. Найвидатніший світовий перекладач, замовчаний на батьківщині URL: https://zaxid.net/nayvidatnishiy_svitoviy_perekladach_zamovchaniy_na_batkivshhini_n1494917 (дата звернення: 02.11.2024).

4. 5 видатних українських перекладачів, друг читача. URL: <https://vsiknygy.net.ua/neformat/48895/> (дата звернення 02.11.2024).

*Діана ЧЕРНЕГА,
Магістрантка
Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу;
науковий керівник – Оксана РІБА-ГРИНИШИН,
доцентка кафедри філології та перекладу
Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу,
кандидатка філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ СФЕРИ ЕНЕРГЕТИКИ

Переклад у сфері енергетики займає провідне місце на ринку перекладацьких послуг. Енергетична галузь охоплює широкий спектр діяльності, зокрема розробку, виготовлення та експлуатацію технологічного обладнання. До основних напрямів перекладу в цій сфері належать електроенергетика, теплоенергетика, енергопостачальні системи та виробництво спеціалізованого обладнання. Від перекладачів вимагається вміння працювати з технічними та вузькоспеціалізованими текстами й документами.

Основні труднощі перекладу досліджуваної лексики пов'язані насамперед із відтворенням безеквівалентної лексики.

Лексика безеквівалентна — слова (лексеми), у значенні котрих немає спільних семантичних компонентів (сем) зі словами (лексемами) рідної мови іншого учасника міжкультурної комунікації. Цю лексику неможливо зіставити з будь-якими словами (лексемами) іншої мови; в певному сенсі ця лексика не підлягає перекладу [1, ст. 99].

Подолання труднощів перекладу безеквівалентної лексики у сфері енергетики вимагає використання низки стратегій і способів перекладу. Наведемо основні методи з відповідними прикладами:

1. Контекстуалізація — перекладач повинен враховувати контекст, у якому використовується термін, і підбирати найбільш відповідний еквівалент, наприклад: *load shedding* - *обмеження подачі електроенергії* [3].

2. Транскрибування та транслітерація — якщо термін є унікальним і не має аналогів у мові перекладу, його можна передати шляхом транскрибування або транслітерації, наприклад: *Smart grid* — *смарт-грід* [3].

3. Описовий переклад - для термінів без прямого еквівалента доцільно використовувати опис, наприклад: *black start capability* — *здатність електростанції відновлювати роботу без зовнішнього джерела енергії* [3].

4. Створення нових термінів — якщо термін не має прямого аналога, можна створити новий термін із використанням ресурсів цільової мови, наприклад: *net metering* — *чисте вимірювання* [2].

5. Звернення до стандартів та глосаріїв — використання офіційних термінологічних ресурсів допомагає знайти адекватні відповідники, наприклад: *High voltage direct current (HVDC)* — *передача електроенергії постійним струмом високої напруги (ППСВН)* [2].

6. Консультація з фахівцями - співпраця з експертами у сфері енергетики дозволяє краще зрозуміти термін, наприклад: *spinning reserve* — *резерв обертання* [2].

7. Застосування технічного контексту — ілюстрації, схеми або таблиці допомагають пояснити безеквівалентну лексику, наприклад: *reactive power compensation system* — *система компенсації реактивної потужності* [2] (можна доповнити схемою або графіком для кращого розуміння).

Зустрічаються випадки відсутності термінологічного поняття у цільовій мові перекладу, тому тут можемо дискутувати про безеквівалентну лексику та лексичну лакуну та їх основні відмінності.

Лексичні лакуни більшою мірою відображають відсутність самого поняття у цільовій мові, тоді як безеквівалентна лексика вказує на те, що поняття існує, але не має усталеного лексичного вираження:

Характеристика	Лексична лакуна	Безеквівалентна лексика
Сфера вживання	загальнолексичні явища	вузькоспеціалізовані терміни або технічна лексика
Причина відсутності еквівалента	культурні чи мовні відмінності	відсутність усталеної термінології
Методи перекладу	описовий переклад або створення нового терміну	транскрипція, транслітерація, калькування або адаптація
Приклад у сфері енергетики	Grid parity → енергетичний паритет	Net metering → чисте вимірювання

Відмінність між лексичними лакунами та безеквівалентною лексикою відіграє важливу роль у процесі перекладу, особливо у сфері енергетики, яка є складною та вузькоспеціалізованою галуззю.

Лексичні лакуни, як зазначалось уже вище, виникають через відсутність у цільовій мові самого поняття, що ускладнює процес перекладу і часто вимагає додаткового пояснення чи створення нового терміна. Наприклад, технологічно специфічні явища можуть не мати прямого аналога в іншій мові, і перекладач змушений вдаватися до описових конструкцій. Це підходить для передачі явищ, які є новими чи незвичними для технологічного середовища цільової мови.

Безеквівалентна лексика, у свою чергу, є наслідком різниць у термінології, стандартів і способів опису технічних понять у різних мовах. У цьому випадку поняття існує, але для його адекватного передавання потрібно використовувати способи адаптації, такі як калькування, транскрипція чи описовий переклад. Це особливо важливо для енергетики, де швидкий розвиток технологій постійно генерує нову термінологію, яка може не мати усталених еквівалентів у цільовій мові.

Таким чином, переклад у сфері енергетики вимагає від перекладача не лише знання мов, але й глибокого розуміння технічного контексту, термінології та здатності обирати оптимальні способи перекладу. Лексичні лакуни та безеквівалентна лексика є викликами, які спонукають перекладача до творчості та міждисциплінарного підходу. Для ефективної роботи над такими текстами важливо враховувати як мовні, так і технічні особливості, а також активно використовувати глосарії, стандарти й консультації з фахівцями галузі.

У результаті, правильний підхід до подолання цих викликів забезпечує не лише точність і зрозумілість перекладу, але й сприяє розвитку термінології у цільовій мові, збагачуючи її новими поняттями та термінами.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: Довіра, 2007. 205 с.

2. Відновлювані джерела енергії (ВДЕ) : веб-сайт. URL: <https://efront.in.ua/vidnovlyuvani-dzherela-energiyi-vde/> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Directive (EU) 2018/2001 of the European parliament and of the council on the promotion of the use of energy from renewable sources. *Official Journal of the European Union*. 2018. 128 с. URL: <http://surl.li/wypxfp> (дата звернення: 10.11.2024).

Denys SLOBODIANIUK,
student of specialty, 121 Software engineering,
HEI «King Danylo University»;
scientific director – Tetiana MARSCHAL,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communication
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

THE ROLE OF ENGLISH IN CREATING USER INTERFACES IN SOFTWARE PRODUCTS

In today's world, English has become the main language of the IT industry, covering both professional communication and software development. Since most users have access to software products in English, understanding it becomes important to ensure comfortable interaction with interfaces.

Historically, English has become the standard language in the IT industry due to the dominance of English-speaking countries in the development of the first software products. Altair 8800 and Apple II are the first user computers developed by Americans. MS DOS and Mac OS (the first operating systems that became available to a wide range of users) were also developed by Americans. This contributed to the emergence of English as the basic language in the industry [2, p. 50].

The internationalization of products is also an important factor that makes developers create interfaces in English. It is a means of communication that is understandable for different nationalities. The language used in textual content should be clear, concise, and easily understandable by the target audience. Interfaces in English ensure product versatility and minimize the need for translations, which reduces costs and facilitates support [2, p. 34].

English is also an easy language to develop in as it usually uses consistent and precise phrases to refer to elements in the interface. Using standard words such as «Home», «Settings», or «Profile» allows users to intuitively understand the functionality of the program. This makes it easier to train users because they encounter familiar words, which help them navigate the application more easily. These terms are often shorter than translations, which allows for concise and user-friendly product designs.

Software is usually developed in English to facilitate the localization process for other markets. Localization includes not only translation, but also the adaptation of functions to the cultural characteristics and needs of users.

Many mobile applications and web interfaces use English as a primary language for communicating information. Applications such as Instagram, Twitter, and Facebook use English terms that have become understandable to users around the world. According to Instagram statistics, more than 50% of all users use the English-language interface [1, p. 3].

Future research in this area could be aimed at improving localization technologies, automatic translation, and studying the cultural characteristics of different markets. This will make it possible to create interfaces that are equally convenient for the users of different cultures while maintaining an international standard of interaction.

References

1. Aarthimanikandan. The Role of Language in UI/UX Design. Medium, 2023. P. 1–5.
2. McKay E. N. (2013) UI is Communication: How to Design Intuitive, User Centered Interfaces by Focusing on Effective Communication. Morgan Kaufmann: 1st edition, 2013. P. 378.

Софія АНДРУСИШИН,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ

Технічні засоби перекладу у сучасній перекладацькій практиці займають вагоме місце, оскільки дають змогу швидко опрацьовувати лінгвальний матеріал. Для прикладу, перекладаючи технічні тексти, студенти-початківці витрачають більшу частину часу на пошук значень слів у словнику. Навіть для нескладних текстів, що описують послідовність технологічних дій, такий переклад займає до 90% часу, залишаючи мало ресурсів для стилістичної обробки та належного розуміння тексту. Це порушує питання про доцільність використання програм автоматичного перекладу для прискорення початкового етапу перекладу. З іншого боку, як засвідчує практика, сучасні програми не забезпечують якісного перекладу між мовами, зокрема різних груп, особливо в контексті технічної термінології. Тому досвідчені фахівці ігнорують цей спосіб перекладу, а студенти з метою економії часу часто його застосовують.

Основна причина використання технічних засобів перекладу – це миттєве представлення оригінального тексту іншою мовою, що дозволяє швидко зрозуміти зміст тексту та відтворити його іншою мовою за необхідності. Якщо використовувати сучасну оргтехніку, переклад навчального тексту обсягом 1500 знаків у цифровий формат з подальшим автоматичним перекладом займає не більше десяти хвилин. Отже, початковий етап ручного перекладу можна скоротити майже в десять разів.

Є декілька конкретних прикладів перекладу тексту, які ілюструють можливості машинного перекладу. Для простих речень навіть немає потреби редагувати: *operating system continue to evolve – операційні системи продовжують розвиватися.*

Для цього перекладу було застосовано програму Pragma, також для порівняння використали такі програми, як: Promt, Magic Gooddy та ін. І всі вони мали ідентичний результат.

Проте зі збільшенням обсягу речення зростає необхідність у ручному коригуванні порядку слів, відмінкових закінчень та інших граматичних нюансів, які наразі не можуть бути повністю автоматизовані:

In a distributed OS, a process can run on any computer in the network (presumably a computer that is idle) to increase that process's performance.

У розподіленій ОС процес може виконуватися на будь-якому комп'ютері в мережі (можливо комп'ютер, який є неактивним), щоби

збільшити виконання того процесу.

Опісля можемо бачити відредагований текст, з урахуванням усіх особливостей української мови та її термінології:

У дистрибутивній ОС (операційній системі) з метою підвищення продуктивності процес може виконуватись на будь-якому комп'ютері в мережі (можливо на тому, що не є зараз активним) [2].

Висновок: машинний переклад може бути дуже корисними для простих речень або слів, це значно економить час. Проте він не підійде для перекладу складних граматичних конструкцій та великих текстів. Програми, які формують миттєвий переклад, не враховують жодних особливостей мови, проте зберігають оригінальний зміст тексту.

Окрім машинного перекладу варто розглянути також *автоматизований*. Він був створений через застосування САТ-інструментів (англ. Computer-Assisted Translation). Раніше САТ-інструменти були обмежені одним комп'ютером. Сьогодні вони доступні онлайн і дозволяють перекладачам працювати з будь-якого пристрою. Ці інструменти автоматизують багато рутинних завдань, таких як збереження термінології та управління проєктами, що дозволяє перекладачам зосередитися на творчій частині роботи. Завдяки САТ-інструментам перекладачі можуть працювати швидше і ефективніше.

Хоча ціль у машинного та автоматизованого перекладу однакові – полегшити роботу перекладача з письмовими текстами, все ж вони відрізняються. Якщо автоматизований переклад дозволяє людині-перекладачеві керувати процесом перекладу, то машинний бере всю роботу на себе, видаючи миттєвий результат [3, с. 176].

Для прикладу розгляньмо декілька САТ-програм: *Trados studio*, *SmartCAT*, *MetoQ* та *Wordfast Pro* [1, с. 462].

Trados Studio підійде для досвідчених фахівців, адже має досить складний інтерфейс, є найбільш повнофункціональним у галузі САТ-програм. Хоча і потребує додаткової програми (*Trados Multiterm*) для управління термінологією.

SmartCAT на відміну від попередньої програми має зручний інтерфейс, справляється із дрібними проєктами, а тому підійде для непрофільних компаній та початківців.

MemoQ інтуїтивно зрозумілий десктопний інструмент, полегшує роботу перекладачам, оскільки підтримує імпорту проєктів з інших САТ-систем, дозволяє працювати над кількома проєктами одночасно і має вбудовані засоби контролю якості. Завдяки зручному інтерфейсу і функціоналу для роботи з глосаріями MemoQ ідеально підходить як для досвідчених перекладачів, так і для початківців.

Wordfast – універсальний інструмент для автоматизованого перекладу, інтегрується з Microsoft Word. Підтримує широкий спектр форматів файлів, зокрема документи MS Office, і дозволяє працювати з різними системами керування перекладом, такими як Trados. Крім того, Wordfast можна інтегрувати з машинами перекладу, що значно спрощує процес перекладу [1,

с. 463].

Принцип роботи. Для початку роботи над новим проєктом перекладач створює його в середовищі САТ-програми та завантажує необхідні документи для перекладу. Програма, відповідно до налаштувань користувача, автоматично розбиває текст на окремі сегменти (фрази, речення або абзаци). Кожен такий сегмент разом зі своїм перекладом зберігається в спеціальній базі даних, яка називається пам'яттю перекладів. Це дозволяє ефективно використовувати раніше перекладені фрагменти в нових проєктах. Крім того, САТ-програми забезпечують широкий спектр інструментів для редагування та перевірки якості перекладу, таких як автозаповнення, орфографічна перевірка та ін. За своєю суттю, САТ-програми є своєрідними текстовими редакторами, розширеними спеціалізованими функціями для перекладачів [3, с. 177].

Переваги використання. САТ-інструменти є багатофункціональними, допомагають не лише перекладати текст, а й редагувати його, забезпечувати якість перекладу, застосовуючи формальні правила та посібники зі стилю [3, с. 178].

У час, коли технології ШІ та різні інструменти САТ все більше набувають популярності, адже з кожним днем прогресують та розвиваються, кваліфікований перекладач повинен володіти новітніми технологіями перекладу не лише для економії часу, а й для якості перекладу. Професійне застосування автоматизованого чи машинного перекладу може не лише розширювати кругозір фахівця та уможливити дослідження нових способів перекладу, але й допомогти поєднувати сфери ІТ-технологій та перекладу, що зробить переклад ще ефективнішим та дієвішим для спеціаліста.

Проте варто пам'ятати, що будь-які технічні засоби перекладу є лише доповненням до людського чинника. Жодна САТ-програма чи програма машинного перекладу не зможе так якісно перекласти текст, зі збереженням усіх художніх засобів та особливостей мови, як людина. Штучний інтелект не має обсягу розуміння лінгвістичних та мовних особливостей і ніколи не зможе перекласти слово за тим значенням, яким воно є залежно від контексту, на відміну від людини.

Список використаних джерел

1. Духненко Д. О., Дрощенко Т. Ю., Кіпушева Т. В. Засоби штучного інтелекту, використовувані у перекладацькій діяльності. *Innovative development of science, technology and education*, м. Vancouver, 15–17 лют. 2024 р. Canada, 2024. С. 459–466. URL: <https://cutt.ly/6eZRBxqj> (дата звернення: 09.10.2024).
2. Кузнецов В. О. Електронні засоби перекладу в курсі іноземної мови для технічних фахівців. *Мова та історія*. 2005. № 80. С. 126–129. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/10580/1/Kuznetsov4.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Пилипчук М., Гастинщикова Л. Використання САТ-інструментів у професійній діяльності перекладачів. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. Л. Г. Буданової, Г. Г. Єнчевої*. Київ, 2023. С.175–179.

Олеся ВАВРИК,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Божана ГУЛЯН,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА В ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ ТА МІЖНАРОДНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

На сучасному глобальному ринку компанії прагнуть розширити охоплення за межі рідних країн. Щоб зробити це успішно, вони повинні ефективно спілкуватися з потенційними клієнтами, партнерами та зацікавленими сторонами по всьому світу. Переклад необхідний для локалізації маркетингових матеріалів, документації про продукт, контрактів і фінансових звітів кількома мовами. Це гарантує, що підприємства можуть виходити на нові ринки, зміцнювати довіру та створювати сильну міжнародну присутність [1]. Наприклад, підтримка мирних відносин між державами вимагає правильного перекладу договорів, угод і дипломатичних повідомлень. Непорозуміння, спричинені неправильним перекладом, можуть призвести до дипломатичної напруги та конфліктів. Точні переклади необхідні для сприяння співпраці та сприяння глобальній стабільності.

Перекладачі в дипломатичних відносинах і міжнародному спілкуванні можуть використовувати різні типи перекладу, залежно від контексту та вимог спілкування.

Ось деякі з найпоширеніших.

Для перекладачів, які займаються дипломатичними відносинами та міжнародними комунікаціями, письмовий переклад важливий з кількох причин. У дипломатичній сфері перекладачі стикаються з різними документами, такими як міжнародні договори, угоди, протоколи та офіційні листи. Текст документа можна точно й точно відтворити мовою сприймання підключеної країни. Офіційні комунікації: Дипломатичні відносини вимагають офіційних комунікацій між урядами, міжнародними організаціями та іншими сторонами. Письмовий переклад забезпечує ясність, точність і послідовність мови таких листів і повідомлень.

Дипломатична записка важлива в дипломатичних відносинах і корисна для офіційного спілкування між державами або міжнародними організаціями. Письмовий переклад точно передає зміст і стиль таких заміток та служить офіційним підтвердженням того, що документ перекладено відповідно до стандартів та є легальним і законним. Переклад може бути важливим інструментом для обміну інформацією між країнами та міжнародними організаціями з різноманітних тем, таких як політика, економіка та права людини.

Синхронний переклад дуже важливий для перекладачів у

дипломатичних відносинах і міжнародних комунікаціях. Дипломатичні зустрічі, конференції та переговори часто вимагають миттєвого перекладу, щоб забезпечити безперебійне спілкування між учасниками. Синхронний переклад дозволяє перекладачам передавати інформацію в режимі реального часу та без затримок.

У дипломатичних відносинах можуть бути ситуації, в яких швидкість і інтенсивність розмови є дуже важливими. Синхронний переклад дозволяє підтримувати цю напругу, дозволяючи перекладачу негайно реагувати на потреби ситуації. Під час дипломатичних зустрічей може бути обмежений час для обговорення питань. Тому перекладачам важливо миттєво реагувати на ситуацію та без затримок доносити інформацію. Синхронний переклад зберігає контекст обговорення, оскільки перекладач працює в режимі реального часу і може миттєво розглянути всі аспекти розмови чи події.

Для того, щоб отримати адекватний цільовий текст перекладач потребує якнайбільше інформації про ситуацію, для якої необхідний переклад (включаючи цільову аудиторію). В ідеальному випадку ця ситуація визначається замовником у завданні на переклад. Якщо завдання не достатньо розгорнуте, воно може доповнюватися додатковою інформацією [2]. Крім того, важливо глибоко знати мову, культуру та контекст, щоб правильно зрозуміти та відтворити зміст тексту.

В наш час актуально пам'ятати про діяльність перекладачів у воєнні роки. Цікавим є факт виведення англо-французьких військ до території Марокко у 1942 році з причин дезінформації перекладачів ворожої сторони. Німецький фельдмаршал Роммель переслідував війська англо-французьких визволителів майже до узбережжя Марокко. Виникла загроза полону для всього війська. На допомогу прийшли перекладачі-дипломати. В одному мадридському ресторані, де завжди збиралися дипломати, англійський дипломат, нібито перебуваючи біля нетверезого стану, забув папку з діловими паперами, в яких знаходилася фальшива інформація щодо місць висадження англо-французьких військ та їхньої кількості. Наступного дня, коли шпигуни вже встигли зняти копії із зазначеною інформацією, англійський дипломат з'явився в тому ж ресторані і з шумом почав шукати свої «важливі» «секретні» папери. Така дезінформація мала успіх: англо-французькі війська позбулися переслідування та лишніх втрат.

Перебуваючи у тилу своїх вітчизняних військ, перекладачі-теоретики продовжували свою наукову та практичну діяльність щодо створення та удосконалення письменних перекладів, займалися розробкою теоретичних проблем перекладу, працювали над укладанням нових методик швидкого навчання німецької мови, методичних рекомендацій, навчальних та науково-методичних посібників, підручників тощо, особливу увагу приділяли технічним та військовим перекладам спеціальних та офіційних текстів. У цей час з'являються теоретичні науково-методичні роботи з перекладознавства [3].

Отже, роль перекладача в дипломатичних відносинах та міжнародній комунікації надзвичайно важлива і вимагає від нього високого рівня професіоналізму та спеціалізованого навчання. Перекладачі у цій сфері

відіграють ключову роль у забезпеченні зрозумілості та точності комунікації між представниками різних країн, культур та мов. Вони перекладають офіційні документи, виступи дипломатів, переговори та інші важливі матеріали, забезпечуючи відповідне розуміння усіма учасниками. Помилки в перекладі можуть мати серйозні наслідки, включаючи непорозуміння, конфлікти або навіть втрату можливості досягнення угоди.

Список використаних джерел

1. Кузенко Г. Культурологічний аспект перекладу у міжмовній комунікації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 2 (24), 2 т. С. 22–26.

2. Нікольська Н., Коломієць І. Міжкультурна комунікація і проблеми перекладу. *Новачі і традиції перекладу: українські студії в європейському вимірі* (присвячена року Європи в Україні): матеріали міжнародної науково-практичної конференції 12-13 листопада 2020 року. Київ. С. 60-62.

3. Classen A. Translation as the catalyst of cultural transfer. *Humanities*. 2012. №1(1). Pp. 72–79.

*Тетяна ДАНИЛЮК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
наукова керівниця – Христина ЯНУШ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

КУЛЬТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Фразеологізми належать до мовних одиниць, значення яких визначається контекстом національної культури, суспільними традиціями, ідентичністю мовців. Вони часто містять у собі образи, характерні для певної культури, що може зробити їх переклад важким або навіть неможливим без адаптації. У зв'язку з цим при перекладі фразеологізмів на інші мови слід звертати увагу не тільки на семантику, але й на культурний фон, емоційну та стилістичну насиченість, які присутні в оригіналі.

Теоретичне обґрунтування перекладу фразеологізмів є важливою складовою фразеологічної та перекладознавчої науки. Фразеологізми – це сталі мовні одиниці, які зберігають національно-культурні риси, їх переклад потребує більш глибоких знань, ніж переклад звичайної лексики.

Теорія перекладу фразеологізмів базується на кількох ключових підходах і принципах, які допомагають зберегти культурно-семантичний зміст. Розглянемо декілька основних.

Повний чи прямий еквівалент. Фразеологізми з прямими еквівалентами – це одиниці, що мають подібну структуру, зміст та образність як в англійській, так і в українській мовах. Вони часто відображають

загальнолюдські поняття, що не залежать від культурних контекстів і легко перекладаються без втрати значення. Повний еквівалент – це переклад, який повністю передає значення, стиль та емоційність оригіналу. Наприклад, «*To kill two birds with one stone*» – «Вбити двох зайців одним пострілом». Ці фразеологізми мають однаковий зміст – досягти двох цілей однією дією. «*To add fuel to the fire*» – «Підливати масла у вогонь». Вирази мають однакову образність та позначають посилення конфлікту чи неприємної ситуації, коли хтось робить суперечку чи погану ситуацію ще гіршою [3].

Частковий еквівалент. Фразеологізми з частковими еквівалентами мають схоже значення, але відрізняються структурою або образністю через певні культурні відмінності. Вони можуть мати елементи, що є типовими для певної культури, але потребують часткової адаптації, щоб зберегти зміст. При перекладі фразеологізмів з частковими еквівалентами перекладачі часто використовують адаптацію, щоб зробити фразеологізм зрозумілим для читача і водночас зберегти національний колорит. Наприклад, «*Out of the frying pan into the fire*» – «З вогню та в полум'я». Так кажуть, коли ви переходите із однієї ситуації до ще гіршої. «*A bird in the hand is worth two in the bush*» – «Краще синиця в руках, ніж журавель у небі». Тут трішки різна образність, але обидва фразеологізми виражають думку, що краще мати щось реальне і надійне, ніж ризикувати заради більшого, але невідомого. «*Rome wasn't built in a day*» – «Київ не за один день будувався» [4]. В обох мовах значення однакове, але воно поєднане з власними історичними або культурними об'єктами.

Калькування – це переклад, при якому значення виразу перекладається дослівно слово в слово. За допомогою калькування можна створити в мові перекладу новий вираз, який зберігає оригінальну образність і значення, якщо це дозволяють особливості мов. Наприклад, «*blue blood*» перекладається як «блакитна кров», «*the root of the problem*» – «корінь проблеми», «*time is money*» – «час – гроші» [3].

Компенсація. Це використання іншого фразеологізму для збереження стилістичної насиченості. Наприклад, «*to pull someone's leg*» – «водити за ніс». В обидвох мовах ці вирази мають значення дурити когось. Буквальний переклад виглядав би не просто дивно, але й не зрозуміло, а компенсація дозволяє зберегти стилістичний тон [4].

Описовий переклад. Його застосовують, коли неможливо підібрати еквівалент [1]. Наприклад, «собаку з'їсти» (у значенні «набути досвіду») можна перекласти як «*to become very experienced at something*».

Труднощі з перекладом англійської фразеології українською мовою пов'язані не тільки з відмінностями в структурі англійської та української мов, а й з особливим статусом фразеологічних одиниць, які здебільшого належать до семантичних виразів, у яких план змісту не збігається з планом вираження. В цих одиниць є відносна сталість їх складу, семантична цілісність значення, відтворюваність, образний характер. Складність перекладу фразеологізмів також пов'язана з тим, що одна і та ж сполука можуть бути як постійними, так і вільними [2]. Це вимагає від перекладача вміння розпізнавати контекст і правильно трактувати значення. Так англійський вислів «*break the ice*» може

мати два варіанти перекладу.

Перший, пряме значення – «розбити лід». Речення «*He used an axe to break the ice on the pond*» можемо перекласти «*Він використовував сокиру, щоб розбити лід на ставку*». А друге – зробити так, щоб люди, які раніше не зустрічалися, відчували себе більш невимушено один з одним, розтопити напружену атмосферу. «*His joke really broke the ice at the meeting*» – «*Його жарт дійсно розбив лід на зустрічі*», зробив атмосферу більш невимушеною чи дружньою [3].

Тому переклад фразеологізмів – це багатогранний процес, у якому перекладач повинен одночасно враховувати значення, стилістику та культурний контекст. Але культурно-семантичні аспекти часто відіграють визначальну роль у процесі перекладу, забезпечуючи точність і виразність комунікації. Застосування різних стратегій, таких як описовий переклад, адаптація та калькування, допомагає перекладачам зберегти не тільки зміст, але й культурний колорит фразеологізмів, сприяючи їх кращому розумінню. Це вимагає творчого підходу до вибору способу перекладу, щоб зберегти баланс між точністю передачі змісту та його прийнятністю для цільової аудиторії.

Список використаних джерел

1. Венжинович Н. Ф. Особливості перекладу фразеологізмів з української мови англійською : навчально-методичний посібник для студентів філологічного факультету ОП «Українська мова та література. Англійська мова та література». Ужгород, 2021. 104 с. URL: <https://cutt.ly/ZeZRNGaq> (дата звернення: 28.10.2024).

2. Кияк Т. Р., Науменко А. В., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.

3. Cambridge Dictionary. English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 28.10.2024).

4. The Oxford Dictionary of English Idioms (3 ed.). Edited by John Ayto. Oxford University Press. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199543793.001.0001/acref-9780199543793> (дата звернення: 28.10.2024).

Іванна ГУЦЕЛО,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Божана ГУЛЯН,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Інтертекстуальність визначається як включення в текст інших текстів у

вигляді цитат, алюзій і спогадів. Оскільки інтертекстуальність є однією з ключових рис постмодернізму, на характер її відтворення в перекладі впливають такі визначальні риси постмодерністської поетики, як гра та іронія. З огляду на це формулюються принципи перекладу інтертекстуальних одиниць у постмодерністських творах [1].

З погляду перекладознавства інтертекстуальність є особливо актуальною, оскільки вона стосується не тільки вивчення попередників оригінального твору, а й того, якою мірою і як інтертекстуальна структура оригінального твору відтворюється в перекладі. Під час перекладу інтертекстуальних елементів існує тенденція фокусуватися на особливостях вихідного тексту. Проте сьогодні дослідників більше цікавлять соціальні та культурні функції перекладу: у праці Г. Турі переклад розглядається як інтертекстуальне явище, і його особливість виявляється в тому, що певні вирази й тексти оцінюються не з погляду еквівалентності, а з погляду їхніх інтертекстуальних зв'язків із мовою та культурною системою. Оскільки більшість літературних текстів відображають певну культуру, яка має специфічні національні особливості і яка завдяки перекладу може бути зрозуміла читачами в інших країнах, необхідно вивчити особливості перекладу інтертекстуальних елементів у художній літературі [2, с.104].

Класифікував явище інтертекстуальності одним з перших Ж. Женетт, виокремивши п'ять типів: 1) інтертекстуальність як одночасне існування в одному тексті двох і більше текстів; 2) паратекстуальність як відношення тексту до своєї назви, післямови, епіграфа; 3) метатекстуальність як коментар чи критика на свій власний претекст; 4) гіпертекстуальність як висміювання і пародіювання іншого тексту; 5) архітекстуальність як жанровий зв'язок текстів [3, с.83]. Таким чином, на думку Ж. Женетт, інтертекстуальність – це лише один з видів міжтекстових відносин, що представляє собою традиційну практику цитування із зазначених або не вказаних джерел, а також інсинуації і плагіат. Тому на етапі аналізу перекладач має розпізнати інтертекстуальність у метатексті, знайти прототекст і визначити функцію елементів метатексту. Завдання полягає в тому, щоб максимально повно розкрити зміст інтертекстуальних елементів і повністю зрозуміти їхню функцію у вихідній мові та культурній системі. На етапі синтезу перекладачеві необхідно на основі критерії репрезентативності визначити, чи можуть інтертекстуальні елементи бути повністю відтворені мовою перекладу, і якщо ні, то які перекладацькі прийоми або трансформації можна використати для мінімізації втрат.

На думку Н. Гарбовського, категорія значень є найбільш важливою. У цьому випадку одиниця перекладу стає одиницею інформації. Існує одиниця, яка називається семантичною. Неважливо, чи виражається цей елемент словом чи фразою. Перекладачеві необхідно визначити інтертекстуальний елемент у художньому тексті та віднести його до певного типу. Цей етап перекладу важливий для збереження ідеї та смислового навантаження, які мав на увазі автор. Якщо перекладач не відносить інтертекстуальний елемент до певного типу, це може призвести до неправильного вибору одиниці перекладу, що, у

свою чергу, може призвести до порушення еквівалентності тексту перекладу.

М. Малаховська спробувала створити «модель інтертекстуальності взаємодії, яка застосовується для вирішення перекладознавчих завдань» [4, с. 4], яка включає наступні етапи:

1) створення інтертекстуального портрета вихідного тексту, тобто уявлення про всі його зв'язки з іншими текстами і про те, до яких інтертекстуальних категорій ці зв'язки належать;

2) аналіз реалізації інтертекстуальності портрета вихідного тексту в тексті-перекладу;

3) аналіз перекладацьких стратегій, що призвели до зміни інтертекстуального портрета;

4) загальна оцінка відтворення інтертекстуальних зв'язків вихідного тексту в перекладі [4, с. 13].

Переклад деяких типів інтертекстуальних включень, таких як пародія, представляє певні труднощі через відмінності в культурних особливостях країн вихідної та цільової мов. Найкраще це відображається в інтертекстуальному включенні. Під час перекладу такого вмісту головним завданням перекладача є усунення перешкод розпізнавання тексту, пов'язаних із такими пропусками. У таких випадках більшість дослідників рекомендують перекладачеві внести деякі зміни в текст або вдаватися до інших прийомів, щоб полегшити розуміння тексту одержувачем перекладу. Більшість дослідників вважають, що в перекладі художніх творів головну роль відіграє відповідна передача смислового та естетичного змісту оригінального тексту, і в цьому випадку формальна еквівалентність надає перевагу передачі естетичного змісту може піти на жертви оригінального наповнення. Це ж стосується і передачі інтертекстуального включення. Дослідження в цій галузі показують, що інтертекстуальне включення невіддільне від тексту і не може розглядатися окремо від контексту твору в цілому.

Інтертекстуальність в перекладі ставить перед перекладачем складне завдання — адекватно передати зв'язок тексту з культурними, історичними та літературними контекстами оригіналу, зберігаючи його смислові та стилістичні особливості. Цей виклик стає особливо значущим у випадку перекладу текстів, насичених алюзіями та культурними відсиланнями, які можуть бути незрозумілими для іншомовного читача. Отже, для успішного перекладу необхідно не лише володіти мовними знаннями, а й мати глибоке розуміння культури джерела та мови перекладу, а також творчо підходити до передачі інтертекстуальних елементів. Врахування інтертекстуальних зв'язків забезпечує цілісність та глибину тексту, роблячи переклад повноцінним засобом міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Мельник Л. В. Інтертекстуальність як проблема перекладу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер. Літературознавство. Тернопіль : ТНПУ, 2014. Вип. 41. С. 394–402.

2. Perri C. On Alluding. *Poetics*. 1978. P. 289–307.

3. Genette G. The architext: an introduction. Berkeley: University of California Press, 1992. 95 p.

4. Літературознавчий словник-довідник Київ: Академія, 2007. 752 с.

*Анна КОСТИШИН,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Ольга ВІРСТЮК,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ ТА ПСЕВДОІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМІВ

Переклад є складним комплексним процесом і вимагає не лише знаходження відповідних слів, але й дотримання граматичних та стилістичних норм мови. Перекладач повинен ретельно аналізувати кожен аспект тексту, оскільки переклад вимагає збереження стилю, тону та емоційної насиченості.

Сучасний світ швидко глобалізується, тому мовна взаємодія стає все більш важливою. Різні мови активно взаємодіють одна з одною, наслідком цього є поява різних запозичених слів і термінів. Такі лексичні запозичення значно полегшують комунікацію між носіями різних мов. Однак разом із цим виникають труднощі, пов'язані з використанням інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів. **Актуальність** дослідження полягає у тому, що вивчення інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів не є достатньо вивченою проблемою, та існує необхідність об'єктивно та неупереджено поглянути на особливості їх перекладу, оскільки вони дуже поширені у всіх видах текстів. Розуміння цих лексичних одиниць допоможе уникнути мовних бар'єрів і покращить якість перекладу.

Мета дослідження – проаналізувати особливості та складнощі при перекладі інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів.

Об'єкт дослідження – процес перекладу інтернаціоналізмів і псевдоінтернаціоналізмів, а **предмет** – складнощі та специфічні особливості перекладу інтернаціоналізмів і псевдоінтернаціоналізмів, включаючи труднощі, що виникають через їхню семантичну багатозначність, схожість форми при розбіжності значення, а також вплив контексту і мовної культури на адекватність перекладу.

За визначенням Петришен О. Г., інтернаціоналізми – це слова, які мають подібне значення і форму в різних мовах. Умовно їх поділяють на:

- політичну і соціальну термінологію (політичні, історичні, соціологічні, економічні, філософські одиниці). Наприклад: *bank, parliament, minister, president, party, etc.*;

- міжнародні юридичні, дипломатичні, літературні терміни (*drama, poet, etc.*);

- наукову, природничу, історичну термінологію, також таку, яку використовують у літературних працях, засобах масової інформації (*physics, maths, phenomena, etc.*);

- технічні терміни, назви транспортних засобів і зв'язку (*motor, vehicle, starter, bus, metro, radio, etc.*) [2].

Псевдоінтернаціоналізми, або «хибні друзі перекладача», Петришен О. Г. визначає як слова які мають однакову форму, але мають різне значення в різних мовах. Наприклад: англійське слово *actual* означає «справжній», тоді як його український псевдоінтернаціоналізм «актуальний» означає «важливий»; слово *eventually* в англійській означає «зрештою», тоді як український псевдоінтернаціоналізм «евентуально» може бути перекладено як «можливо» [2].

Псевдоінтернаціоналізми можуть вводити в оману через стиль і контекст, оскільки деякі з них мають різні стилістичні або емоційні конотації, і це робить переклад важчим. Наприклад, слово *artist* в англійській мові означає «митець», а в українській артист частіше вживається як «актор». Такі слова найчастіше трапляються в близькоспоріднених мовах, де вони утворюються на основі спільного прототипу. За словами Тонконога І. В., це могло виникнути на основі історичних зв'язків між мовами або збігами у фонетиці чи написанні [3, с. 110].

Тож розглянемо основні складнощі перекладу інтернаціоналізмів.

- Основною проблемою є наявність великої кількості синонімів до одного слова при перекладі. Наприклад: *information* можна перекласти «інформація» (використовується в загальному сенсі) і «дані» (використовується більш точно в технічному чи науковому контексті); *education* перекладається як «освіта» (охоплює широкий спектр) або «навчання» (вказує на процес отримання знань); *development* можемо перекласти як «розвиток» (вказує на процес) або «покращення» (акцентує увагу на позитивному аспекті).

- Інтернаціоналізми мають різні стилістичні конотації в залежності від мови. Наприклад:

- *manager*/керівник

Англійське *manager* використовується у різноманітних сферах (спорт, бізнес, освіта) без стилістичних обмежень. Українське «керівник» вживається у офіційному контексті.

- *event*/подія

Англійське *event* описує будь-які події, від соціальних до офіційних зустрічей, без стилістичних обмежень. Українське «подія» має більш урочистий відтінок.

- *advertising*/реклама

Англійське *advertising* може вживатись у неформальних розмовах. Українське «реклама» звучить більш формально.

- Полісемія відіграє значну роль при перекладі інтернаціоналізмів, оскільки ці слова можуть мати кілька значень, які залежать від контексту і змінюються залежно від мови. Основні аспекти

впливу полісемії на переклад інтернаціоналізмів:

1. Вибір значення залежно від контексту. Наприклад, англійське слово *control* може означати «керувати» або «перевіряти», але українське «контроль» частіше вживається у значенні «перевірка».

2. Помилкові асоціації через схоже значення. Наприклад, слово *document* в англійській мові часто використовується для позначення письмового файлу чи паперу, тоді як в українській слово «документ» має переважно офіційний підтекст і позначає офіційний папір.

3. Англійське *project* може означати не тільки проект, а й планування, спрогнозоване на майбутнє (наприклад, у бізнес-контексті). В українській мові для цього можуть використовуватись різні слова, залежно від значення, яке має передати перекладач [3, с. 111–113].

Тепер перейдемо до основних складнощів при перекладі псевдоінтернаціоналізмів:

- Омоніми – слова, які мають однакове або схоже написання в різних мовах, але різні значення. Наприклад, *article* може означати «стаття», «артикуль» або «предмет», тоді як українське «артикуль» має лише одне значення. При перекладі слід обирати значення слова відповідно до контексту, щоб уникнути помилок, що можуть виникнути при дослівному перекладі омонімів. Ігнорування багатозначності англійських омонімів може призвести до калькування, порушення норм сполучуваності, стилістичної неадекватності та зміщення значення [1, с. 410].

- ще одним особливим видом «фальшивих друзів» перекладача можна вважати лексикалізовані форми множини окремих слів, які мають значення, відміну від форм однини: *work* (робота) – *works* (праці, завод), *fund* (фонд) – *funds* (фонди, гроші), *development* (розвиток) – *developments* (події), *industry* (промисловість) – *industries* (галузі промисловості), *difference* (різниця) – *differences* (розбіжності), *damage* (ушкодження) – *damages* (збитки). Важливо знати всі лексикалізовані форми множини англійських слів та їхні українські відповідники, оскільки неправильний переклад може форм множини може призвести до смислових неточностей та спотворення тексту [1, с. 411].

- Пароніми – слова, подібні за формою, але різні за значенням. Вони також є причиною багатьох перекладацьких помилок, особливо коли перекладач не користується словником для перевірки. Наприклад, слова *economic* (економічний) та *economical* (економний), *temporal* (часовий) та *temporary* (тимчасовий) легко сплутати.

Існують також афіксальні пароніми (відмінності в афіксах: *principal* – головний vs. *principle* – принцип) і кореневі (різниця в коренях: *continual* – регулярний vs. *continuous* – тривалий). Навіть носії мови плутають пароніми, тому перекладачам варто знати їх і звертатися до словників для уникнення помилок [1, с. 413].

Ось декілька прикладів паронімів та їхній переклад:

imaginary «уявний» – *imaginative* «такий, що характеризується багатою уявою»

shade «відтінок» – *shadow* «тінь»

fatal «фатальний» – *fateful* «важливий, вирішальний»
forceful «переконливий» – *forcible* «примусовий»
signal «сигнал» – *single* «єдиний»
inapt «недоречний» – *inept* «нечинний»
indiscreet «необачний» – *indiscrete* «недискретний»
judicial «судовий» – *judicious* «розсудливий»
laudable «такий, що заслуговує на гарне слово» – *laudatory* «такий, що вихваляє»

masterful «впевнений» – *masterly* «майстерний»
opacity «неясність» – *opaqueness* «не прозорість»
parricide «зрада батьківщині» – *patricide* «батьковбивство»
quite «досить, доволі» – *quiet* «тихий, спокійний»
raise «піднімати, підносити» – *arise* «підніматися»
reflective «мислячий» – *reflexive* «зворотний»
resort «рятівний засіб» – *resource* «ресурс» – *recourse* «звернення за допомогою»

reversal «повна зміна» – *reversion* «обернення»
emergence «поява» – *emergency* «непередбачений випадок»
ensure/insure «гарантувати» – *assure* «запевнювати»
especially «надто» – *specially* «спеціально» [1, с. 414].

Робота перекладача передбачає постійний аналіз стилістичних, емоційних і лексичних аспектів тексту. Знання про поширені омоніми та пароніми, лексикалізовані множини та культурні відмінності слів дозволяють уникнути хибних інтерпретацій та покращують якість перекладу. Використання словників, спеціалізованої літератури та довідників є важливим для коректного вибору значень і передачі змісту тексту.

Отже, можемо рідсумувати, що дослідження інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів дає змогу краще розуміти складність мовної взаємодії та впливу глобалізації на мови світу. Інтернаціоналізми полегшують розуміння між носіями різних мов, але разом з тим можуть призводити до труднощів через варіативність значень. Полісемія та псевдоінтернаціоналізми ускладнюють процес перекладу через різні значення в різних мовах і особливості культурних контекстів. Розуміння специфіки інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів допомагає забезпечити точність перекладу та зберегти зміст і культурний підтекст, сприяючи налагодженню якісної міжмовної комунікації у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Карабан В. І. Переклад англійської художньої та наукової літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. НОВА КНИГА. Вінниця. 2004 С. 408-414 URL: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Karaban_2004_576.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

2. Петришен О. Г. Інтернаціональні слова як головне джерело походження «хибних друзів» перекладача. *Науковий блог*. Національний університет «Острозька академія». 2013. URL:

<https://naub.oa.edu.ua/internatsionalni-slova-yak-holovne-dzherelo-pohodzhennya-hybnyh-druziv-perekladacha/> (дата звернення: 18.10.2024).

3. Тонконог І. В., Ювковецька Ю. О. Особливості перекладу псевдоінтернаціоналізмів на прикладі наукових і соціально-політичних текстів: англо-українські паралелі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 31 (70). № 1 Ч. 3. 2020. С. 110-114.

*Ірина КУШЛИК,
студентка-магістр;
науковий керівник – Оксана ГОРДІЙ,
доцентка кафедри філології та перекладу
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу,
кандидатка філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЇ ТА СПОСОБИ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

Глобальні екологічні проблеми спричинили активне обговорення екологічних питань у різних сферах суспільства, зокрема й у науково-популярних публікаціях. Науково-популярні тексти відіграють ключову роль у спрощенні наукових знань, роблячи їх доступними та зрозумілими для широкої аудиторії. Вони допомагають суспільству заглибитися в екологічні проблеми та зрозуміти їх значущість. Основною метою таких текстів є інформування про екологічні явища та їх наслідки, формування громадської свідомості та відповідального ставлення до природи.

Зміни у довкіллі, які ми спостерігаємо впродовж багатьох років, безпосередньо впливають на якість життя та майбутнє всього людства. Одним із таких прикладів є зміна клімату. Зміна клімату спричиняє екстремальні погодні явища, які завдають шкоди екосистемам і призводять до економічних втрат. Підвищення температури, забруднення повітря та поширення різноманітних захворювань загрожують здоров'ю людей. Важливість розуміння зміни клімату підкреслюється в міжнародних угодах, таких як Кіотський протокол та Паризька кліматична угода.

Кліматичні зміни є міждисциплінарною проблемою, яку вивчають фахівці з різних сфер. Зокрема екологи, такі як Джеймс Е. Хансен та Пол Р. Ерліх, економісти, як-от: Ніколас Г. Стерн і Вільям Нордгаус, соціологи, наприклад, Ентоні Гідденс, а також мовознавці, зокрема О. В. Шевченко, Я. П. Дідух та ін.

Науково-технічний прогрес сприяє розвитку фахових мов, адже створює нову термінологію та потребує точної лексики для вираження наукових понять. С. А. Вискушенко зазначає, що фахова мова призначена для забезпечення взаєморозуміння між спеціалістами конкретної галузі знань чи

професійної діяльності [1].

Фахова мова екології охоплює терміни й поняття, що описують екосистеми, біорізноманіття, кліматичні процеси, взаємодію живих організмів та їхнього середовища, а також методи оцінки екологічного стану.

Питання термінологічних одиниць фахової мови екології висвітлено у працях таких науковців, як О. Боднар, Н. Ольховська, Л. Ритікова та ін. Екологічні терміни активно використовуються у засобах масової інформації, рекламі, політиці тощо, особливо коли йдеться про події, пов'язані з екологічними проблемами, природними катастрофами та іншими актуальними питаннями.

Існує 11 тематичних груп, на які ми можемо поділити екологічні терміни. Розгляньмо до кожної категорії по декілька прикладів, які ми знаходимо у книзі Наомі Кляйн «Змінюється все. Капіталізм проти клімату» (Naomi Klein «This changes everything: capitalism vs. the climate») [2; 4]:

1) назви дій та процесів: *pollution* (забруднення), *recycling* (переробка), *recovery* (відновлення);

2) назви факторів, що впливають на екологію: *nuclear power plant* (атомна електростанція), *chemical industry* (хімічна промисловість), *petrochemical plants* (нафтохімічні заводи);

3) методи утилізації сміття: *recycling* (переробка), *composting* (переробка);

4) зони для охорони довкілля: *reserve* (заповідник), *national park* (національний парк);

5) назви об'єктів, що потребують охорони та підтримання у належному стані: *ecosystem* (екосистема), *fresh water* (прісна вода), *air* (повітря);

6) назви результатів та наслідків екологічних проблем: *flood* (повінь), *greenhouse effect* (парниковий ефект), *deterioration of the ozone layer* (руйнування озонового шару);

7) назви ознак, характеристик та властивостей, пов'язаних з екологією: *density* (густина), *transparency* (прозорість);

8) назви законів, принципів, правил та норм: *European fuel standards* (Паливні стандарти Європи);

9) назви показників, коефіцієнтів та величин: *Canada's stellar credit rating* (кредитний рейтинг Канади);

10) назви актів та звітів щодо екології: *Kyoto Protocol* (Киотський протокол), *Montreal Protocol* (Монреальський протокол), *Canadian Centre for Policy Alternatives* (Канадський центр політичних альтернатив);

11) назви установ, що сприяють покращенню екології: *American Council on Renewable Energy* (Американська рада з питань відновлювальних джерел енергії), *World Wind Energy Association* (Світова асоціація вітрової енергетики).

У зв'язку з глобальним потеплінням, терміни зі словом «climate» (клімат) набули ключового значення в екологічних обговореннях. Наприклад, такі вирази, як *climate change* – зміна клімату, *climate policy* – кліматична

політика, широко використовуються для опису різних аспектів кліматичних змін. За допомогою цих термінів ми можемо окреслити можливі рішення у сфері екології, економіки та політики.

Науково-популярна література, присвячена екологічній тематиці, вирізняється унікальними стилістичними особливостями, які поєднують науковий підхід з емоційною виразністю та зрозумілою мовою для широкого загалу.

Звернімо увагу на метафору як художній засіб. Процес метафоризації об'єднує різні сфери мислення, дозволяючи їм взаємодіяти та обмінюватися властивостями [3]. Розгляньмо також кілька прикладів використання метафор у книзі «Змінюється все. Капіталізм проти клімату» Наомі Кляйн:

1. «*Coal was the black ink in which the story of modern capitalism was written*» [4, с. 154]. Переклад звучить так: «Вугілля є чорнилом, яким було написано історію сучасного капіталізму» [2, с. 169]. При перекладі зберігається основний сенс і образність оригіналу. Автор використовує метафору, порівнюючи вугілля з чорнилом, щоб підкреслити фундаментальну роль вугілля в розвитку сучасного капіталізму, так само, як чорнило є основою для написання тексту. У перекладі збережено цю метафору, завдяки чому вдалося передати аналогію, образність і символічне значення, закладене в тексті оригіналу.

2. «*It is often said that Mother Nature bats last*» [4, с. 152]. Переклад: «Кажуть, що останній удар завжди лишається за Матінкою Природою» [2, с. 168]. У виразі *bats last* використовується метафора, яка вказує на те, що природа має останнє слово або контроль у будь-якій ситуації. У перекладі застосовано адаптоване відтворення цієї метафори. Використання виразу *останній удар* наближує метафору до зрозумілого контексту, зберігаючи її оригінальне значення і водночас роблячи текст більш емоційно забарвленим.

Сучасні науково-популярні тексти з екології поєднують точність наукових знань та доступність для широкої аудиторії, використовуючи специфічну термінологію та образні вирази. Метафори та інші стилістичні засоби допомагають зробити складні концепти зрозумілими та емоційно насиченими. Переклад таких текстів вимагає збереження точності термінів і адаптації культурних контекстів. Успішний переклад допомагає передати не тільки науковий зміст, а й емоційне забарвлення тексту оригіналу. Така література сприяє підвищенню екологічної свідомості.

Список використаних джерел

1. Вискушенко С. А. Фахова мова як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2015. Вип. 58. С. 142–144.

2. Кляйн Н. *Змінюється все. Капіталізм проти клімату* / пер. з англійської Дмитра Кожедуба. Київ : Наш Формат, 2016. 480 с.

3. Пашко С. В., Рябокінь Н. О. Англomовні художні засоби та способи їх перекладу. Метафора, порівняння та гіпербола. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72), № 5, ч.1. С. 232–236.

4. Klein N. This changes everything : capitalism vs. the climate. New York: Simon & Schuster, 2014. 576 p.

*Надія МИТНИЧУК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
наукова керівниця – Христина ЯНУШ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ, Україна*

АДАПТАЦІЯ ВАРВАРИЗМІВ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ПРАКТИЦІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Важливою частиною лексики багатьох мов є варваризми – (від грец. barbarismos – властивий іноземцю) – іншомовні слова або вирази, які сприймаються як щось чуже в рідній мові та вживаються замість уже існуючого слова або виразу. Наприклад: олрайт, о'кей – з англійської; мерсі, тет-а-тет – із французької [2]. Вони виникають в результаті взаємодії різних культур, торгівлі, науки, технологій і є іншомовними запозиченнями, які не піддаються значній адаптації, зберігаючи свої мовні особливості. Варваризми часто використовуються для додавання стилістичного забарвлення чи для позначення понять, що не мають відповідників у мові.

Основними причинами інтенсивного проникнення варваризмів у сферу спілкування є глобалізація, поява нових технологій, бажання слідувати моді, престижність та важливість іноземних мов, зростання впливу ЗМІ на свідомість людей, потреба в найменуванні нового об'єкта, вплив соціальних медіа та інтернет-культури, необхідність поповнити експресивні засоби, простота запозичення.

Залежно від того, з якої мови походить слово, розрізняють англіцизми (бізнес, спікер, сервіс, комп'ютер, продюсер, маркетинг), германізми (майстер, митниця, фартух, дах, краватка, ландшафт), полонізми (пан, рахунок, влада, гудзик, коштувати), латинізми (альтернатива, медицина, нація, університет), галліцизми (абажур, бульйон, ампула, пляж, кутюр'є) та інші [1].

Існує ряд проблем, з якими може зіштовхнутись перекладач в процесі перекладу варваризмів з однієї мови на іншу. Розглянемо деякі з них.

Культурна специфіка і відсутність еквівалентів. Наприклад, українське слово «бенкет» означає не просто святкування, а застілля з нагоди якоїсь важливої події. А в англійській мові «banquet» – велика офіційна трапеза для багатьох людей, під час якої часто виголошують промови на честь когось, тобто має більш формальне значення. Або українське слово «мальва» – це не просто рослина з рожевими або фіолетовими квітами та стеблом, вкритим дрібними волосками, це символ, якій тісно пов'язаний з національною культурою. Тому простий переклад і використання англійського еквівалента «mallow» не зможе передати увесь обсяг культурного навантаження. Схожим

до наведеного є приклад з японським словом «сакура». Використання прямого еквівалента «вишня» є не зовсім доречним. Адже для японської культури це не просто рослина, а символ філософії миттєвості і швидкоплинності краси, наповнений естетикою.

Труднощі з передачею національної ідентичності. Наприклад, поняття «козацтво» в українському контексті має дуже специфічну історичну і культурну значимість, що може бути не зовсім зрозумілим для читача з іншої країни без додаткових пояснень. Для українців – це символ боротьби за незалежність та національну ідентичність, а в польській чи турецькій культурах це матиме інші асоціації.

Зміна значення через культурні відмінності. Варваризми можуть мати інші конотації або символічне значення в різних культурах. Наприклад, французьке слово «rendezvous» має різні конотації в англійській та українських мовах. Так в англійській воно означає домовленість про зустріч з кимось, особливо таємну, в певному місці і в певний час, або місце, куди певна група людей часто ходить або зустрічається за домовленістю чи звичкою [3]. А в українській мові – не просто зустріч, а романтичне побачення. Або англійське слово «killer» – це не тільки найманець, який може когось вбити за певну винагороду, як в українській мові, а будь-яка людина, яка може вбити іншу чи те, що вбиває людей, особливо хвороба або інше захворювання, або ж щось, що зупиняє або руйнує стосунки, діяльність чи досвід [3].

Саме тому під час перекладу варваризмів потрібно зважати на лінгвістичний аспект. А переклад варваризмів з культурологічним контекстом – це особливий виклик, оскільки мова відображає специфічні культурні реалії, звичаї та традиції. При цьому дуже важливо враховувати цілу низку факторів, щоб переклад був не тільки адекватний, але й зрозумілий для цільової аудиторії.

Отже, адаптація варваризмів у перекладі є складним та багатограним процесом, який потребує врахування як лінгвістичних, так і культурологічних аспектів. Перекладач має бути не лише лінгвістом, але й культурним посередником, здатним відтворити всю глибину значення та контекст оригіналу.

Список використаних джерел

1. Марценюк О.Г., Ременяк С.В., Кулик А.І. Варваризми в сучасній українській мові. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4309/4235> (дата звернення: 28.10.2024).

2. Словник української мови онлайн. URL: <https://sum20ua.com/?page=243&searchWord=%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC&wordid=6644> (дата звернення: 29.10.2024).

3. Cambridge Dictionary. English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 29.10.2024).

*Максим НІКОНЧУК,
студент спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
наукова керівниця – Ольга ВІРСТЮК,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Сьогодні, через збільшення воєнних конфліктів, спеціалізована військова лексика набуває все більше популярності та використовується не тільки спеціалістами та військовими, а й цивільними. Багато такої спеціалізованої лексики зараз застосовується у журналістиці, політиці та часто навіть при написанні літературних творів.

На сьогодні багато людей, які працюють з військовою термінологією, посилаються на закордонні статті та терміни, перекладають багато лексики, яку використовують військові з США, Великої Британії та інших англійських країн, таким чином стикаючись із рядом труднощів при перекладі військової термінології. Велика кількість військово-маркованої лексики запозичується із англійської мови, і необхідні пояснення цієї термінології для тих, кому іноземні слова незрозумілі. Це вимагає точного знання іноземної мови та глибокого розуміння сучасних військових реалій, специфіки використання таких термінів у певних контекстах та культурних відмінностей.

Об'єктом дослідження є військова термінологія, яка використовується у журналістиці, офіційних документах, звітах.

Метою цього дослідження є виявлення та пояснення особливостей та труднощів, з якими зустрічаються перекладачі під час перекладу військової термінології, а також пошук та реалізація ефективних методів, які допоможуть подолати поширені проблеми під час перекладу та забезпечити точність та адекватність перекладу.

Перекладачам, щоб досягнути хорошого перекладу, спочатку потрібно зрозуміти як утворюється військова термінологія. Такі терміни, як і всі інші, в англійській мові утворюються завдяки таким способам словотворення:

- морфологічний який включає афіксацію. Наприклад слова: «rotary» – «поворотний», «analyst» – «аналітик», «missilery» – «ракетна техніка», «rocketeer» – «спеціаліст з ракетної техніки» ;
- словоскладання, наприклад: «countdown» – «зворотний відлік», «hard-fought» – «важкий», «nuclear-powered» – «атомний»;
- аббревіація: «radar» – «радар», «copter» – «гелікоптер»;
- конверсія: «to officer» – «командувати», «to radar» – «спостерігати»;
- лексико-семантичні, це ті значення, які дають зрозуміти їх перенесення: «Pentagon» – «будівля міністерства оборони США», «американська воячина», «міністерство оборони США»;

- запозичення з інших мов. Наприклад слова які були запозичені з німецької мови: «Blitzkrieg» – «Бліцкриг», «bunker» – «бункер»;
- розширення значень. Колись термін «to land» означав «висаджуватися на берег», зараз же він означає «здійснювати посадку на воду, поверхню або космічне тіло»;
- звуження значення. Наприклад термін «cruiser» зараз означає «крейсер», колись це слово застосовувалось до будь-яких кораблів;
- запозичення з інших галузей науки та техніки, наприклад терміни: «strut» – «стійка» або «pin» – «шпилька» [2, с. 98-99].

Військова термінологія є особливою тому, що основні критерії до таких визначень – це стислість та точність у передачі значень та інформації. Щоб зберігати ці стислість та точність перекладу, сучасні перекладачі використовують мовну компресію. Компресія – це закономірний, мовно-мовленнєвий складник, що конденсує інформацію з метою функціональної економії змісту текстів у процесі перекладу, зокрема й мілітаристичного спрямування, тобто використання мінімуму мовних засобів для передачі максимального змісту [1, с. 69].

О. В. Тріщук стверджує, що одним з найдієвіших способів конденсування інформації з одночасним зменшенням словесного обсягу в наукових текстах є використання термінів і термінологічних сполук, що порівняно зі звичайними словами передають більше інформації та забезпечують однозначне й глибоке усвідомлення її змісту читачем [3, с. 91].

При роботі з текстами на військову тематику, найбільше труднощів виникає, при перекладі спеціалізованих термінів. Перекладачі, як правило, намагаються перекласти їх відповідним терміном, який присутній в іншій мові, але часто таких відповідників немає. В таких випадках використовується описовий переклад або синонімічна заміна.

Також основні труднощі у розумінні та перекладі військової термінології можна поділити на три групи:

1. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, наприклад: «field hospital» – «польовий госпіталь», «chief of staff» – «начальник», «recoil brake» – «гальмо відкату».

2. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти, наприклад: «Air National Guard» – «Національна Гвардія ВПС», «Territorial Army» – «територіальна армія», «headquarters and headquarters company» – «штаб і штабна рота».

3. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які відсутні в українській дійсності та не мають загальноприйнятих українських термінологічних еквівалентів, наприклад: «alert hangar» – «ангар вильоту по тривозі» [2, с. 99].

Отже, переклад військової термінології є особливим і водночас складним завданням, з яким стикаються перекладачі, оскільки він вимагає не лише глибоких лінгвістичних знань, але й спеціалізованого розуміння військових реалій. Перекладач має чітко орієнтуватися в професійній лексиці,

знати специфіку військової структури, технічні аспекти та навіть історичні або культурні особливості, які можуть впливати на тлумачення термінів. Особливо важливо враховувати контекст, у якому використовується військова лексика, оскільки це може вплинути на значення термінів та правильність їх інтерпретації.

Крім того, військова термінологія характеризується такими стилістичними особливостями, як лаконічність, чіткість та точність висловлювання. Це зумовлено необхідністю ефективної комунікації у військових умовах, де помилки або неправильне розуміння можуть мати серйозні наслідки. Тому перекладач повинен також володіти знаннями стилістики офіційно-ділової мови, щоб забезпечити адекватне відтворення смислу та тону оригіналу.

Список використаних джерел

1. Бойван О. С., Ковтун О. В. Особливості перекладу текстів мілітаристичного спрямування на основі комплементарної єдності мовних явищ компресії і декомпресії. *Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Харків. 2020. Вип. 53. С. 63–75.

2. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2013. Т. 10. № 9. С. 96–102.

3. Тріщук, О. В. Основні способи компресії науково-інформаційного тексту. *Технологія і техніка друкарства*. 2016. №3 (53). С. 91–100.

Yelysei PANIBRATETS,
student of specialty 035 Philology
HEI «King Danylo University»;

Maria KUTSELA,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communication
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

HISTORY OF TRANSLATION: FROM ANTIQUITY TO MODERN TIMES

The history of translation is a testament to humanity's relentless pursuit of knowledge and its commitment to overcoming linguistic barriers. In ancient Mesopotamia, scribes meticulously translated cuneiform texts, preserving the wisdom of civilizations long past. In medieval Europe, monks labored over manuscripts, translating classical works into vernacular languages to make them accessible to a wider audience. In the Renaissance, scholars rediscovered the treasures of antiquity, fueling a fervent desire to translate and disseminate these texts to a new generation of readers.

In this thesis, we embark on a brief exploration of the history of translation, from its humble beginnings in antiquity to its current manifestations in the digital

age. Drawing on a wide range of sources from across disciplines, we seek to illuminate the complex interplay of language, culture, and power that has shaped the practice of translation throughout history.

Early Western translators, particularly those translating from Greek to Latin, grappled with the challenges of conveying meaning across languages. Cicero and Horace, dating back to 46 BC and c.10 BC respectively, initiated the discourse on translation methods. They questioned whether fidelity to the original text should prioritize word-for-word accuracy or conveyance of themes and structures in a manner consistent with the target language's conventions. This ongoing debate continues to influence translation practice. For instance, Saint Jerome, known for translating the Bible into Latin in AD 405, advocated for prioritizing sense over literal word translation, except for sacred texts where even word order was deemed significant [1, p. 1-2].

In the medieval period, figures like Geoffrey Chaucer employed diverse methods to translate texts, such as Boethius's *De Consolatione Philosophiae* and *Troilus and Criseyde*. Their translations balanced fidelity to source texts with adaptation to target audiences, navigating linguistic and cultural complexities. Despite challenges like manuscript variations, medieval translators utilized strategies like glosses and intertextual references to enrich their translations [2, p. 61-72].

The Renaissance, spanning from the 14th to the 17th century, was a period of cultural rebirth and intellectual exploration in Europe. During this time, translation flourished as scholars sought to revive classical learning and foster cultural exchange. Prominent figures such as Sir John Denham, Abraham Cowley, and John Dryden played pivotal roles in shaping translation practices. Denham's theory emphasized the equality between translators and original writers, while Cowley advocated for freedom in translation and established imitation as a valid form. Dryden, renowned for his translations of ancient classics, introduced distinct translation methods, including metaphrase, paraphrase, and imitation. Dryden's translations, such as those of Horace, Juvenal, and Ovid, were instrumental in making classical works accessible to English readers. His meticulous approach to translation, coupled with his poetic sensibilities, elevated the quality and accessibility of translated literature [3, p. 55-56].

During the Enlightenment, translation played a pivotal role in disseminating ideas across linguistic and cultural boundaries. Figures like Voltaire, Rousseau, Locke, and Hume saw their works translated extensively from French and English into various European languages, fueling intellectual discourse across the continent. Translations encompassed diverse literary genres, from novels and plays to scientific treatises and philosophical works, enriching national literary traditions and fostering cross-cultural dialogue. Despite challenges such as fidelity to the original text and the lack of robust copyright protection, translations served as vital conduits for transmitting Enlightenment ideals of reason, liberty, and progress, shaping modern national identities and laying the groundwork for intellectual currents that defined subsequent epochs [4, p. 385–409].

The 19th century witnessed a transformative period in translation, driven by the Industrial Revolution. Professional translation services emerged alongside a growing market for translated texts, reflecting the commodification of translation amidst industrial capitalism. Influential figures like Goethe, Herder, and Schleiermacher in Germany played key roles in shaping translation theory and practice, advocating for methods that moved beyond traditional approaches, contrasting with the French tradition of domestication. Translation also played a crucial role in colonial governance, with administrators utilizing translation to facilitate control over diverse populations by translating legal codes, administrative documents, and educational materials into local languages. As globalization and technological advancements reshaped the landscape of translation, figures like Ezra Pound and Walter Benjamin laid the groundwork for evolving discourse on translation, reflecting the changing complexities of the practice amidst a shifting world [3, p. 195-258].

The 20th century marked a transformative period for translation, led by influential figures like Walter Benjamin, Lawrence Venuti, and André Lefevere, who reshaped theoretical frameworks and advocated for culturally sensitive translation practices. Benjamin's essay, "The Task of the Translator," and Venuti's promotion of foreignization strategies challenged traditional approaches and emphasized translation's cultural and political dimensions. Lefevere highlighted translators' roles as cultural mediators and the power dynamics inherent in translation. Technological advancements, notably in machine translation, further revolutionized the field, sparking debates around quality and authenticity [3, p. 271-393].

In conclusion, the history of translation is a testament to human innovation and cultural exchange, evolving from ancient scribes' meticulous efforts to disseminate knowledge to the present digital age's technological advancements. Each period, from antiquity to modern times, has witnessed significant progress in overcoming linguistic barriers and fostering intellectual discourse. Figures like Cicero, Saint Jerome, and Dryden laid the groundwork for translation theory, grappling with questions of fidelity and cultural context. The Enlightenment era saw a flourishing of translation, spreading ideas across Europe and shaping modern national identities. The 19th century marked the commodification of translation and its instrumental role in colonial governance. In the 20th century, influential figures like Benjamin, Venuti, and Lefevere challenged traditional methods, emphasizing cultural sensitivity and political dimensions. Today, translation adapts to globalization and technology, remaining a vital conduit for cross-cultural understanding and dialogue.

Resources

1. Windle K., Pym A. *European Thinking on Secular Translation*. Oxford University Press, 2011. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199239306.013.0002> (date of access: 05.03.2024).
2. Long L. Medieval literature through the lens of translation theory Bridging the interpretive gap. *Translation Studies*. 2010. Vol. 3, no. 1. P. 61–77. URL: <https://doi.org/10.1080/14781700903338680> (date of access: 05.03.2024).

3. Eysteinnsson A., Weissbort D. Translation – Theory and Practice: A Historical Reader. Oxford University Press, 2006.

Oz-Salzberger F. The Enlightenment in Translation: Regional and European Aspects 1. *European Review of History: Revue europeenne d'histoire*. 2006. Vol. 13, no. 3. P. 385–409. URL: <https://doi.org/10.1080/13507480600893122> (date of access: 05.03.2024).

Софія ПЕТРИШИН,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
наукова керівниця – Ольга ВІРСТЮК,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АНТОНІМІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ОСНОВІ РОМАНУ ДЖОАН РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ»)

Антонімічний переклад є одним із ключових складових мовознавства та перекладознавства, який викликає значний інтерес серед дослідників та професіоналів у галузі мови та комунікації. Антоніми, тобто слова з протилежними значеннями, виконують важливу роль у мовному виразі та забезпечують точність та експресивність комунікації.

Метою цього дослідження є аналіз та систематизація основних аспектів антонімічного перекладу для визначення його особливостей, проблем та потенційних стратегій в різних мовних контекстах.

Об'єктом дослідження є антонімічний переклад, який охоплює взаємодію між антонімічними парами слів у процесі мовної комунікації.

Антонімічний переклад є ефективним прийомом, який використовується для передачі протилежного значення слова або виразу. Цей прийом застосовується в перекладі для забезпечення точнішої передачі смислу та стилістичного відтінку. Антонімічний переклад дозволяє використовувати слова або вирази, що мають протилежне значення в порівнянні з оригінальними англійськими словами або виразами [4, с. 290]. Наприклад, фраза «Take your time» може бути перекладена як «Не поспішай», де «не» виступає як антонім до «take». Аналогічно, фраза «Take it easy» може бути перекладена як «Не утруднюйте себе», де «не» виступає як антонім до «take».

Антонімічний переклад може мати кілька форм, таких як негативація (наприклад, «to continue» – «не зупинятися»), позитивація (наприклад, «unabolished» – «такий, що залишається чинним») та анулювання двох негативних семантичних компонентів у реченні (наприклад, «not impossible» – «можливий»).

Позитивація – це заміна негативної конструкції оригіналу на ствердну.

Це процес перекладу, за якого негативний зміст вихідного слова або виразу змінюється на позитивний зміст у цільовій мові. Це може включати заміну негативних слів на позитивні, перекладення негативних виразів у форму, яка має позитивне значення, або перетворення негативної конструкції на позитивну [1, с. 203]. Наприклад: *He is not a bad person.* – Він хороша людина. Тут відбувається заміна негативного слова на його позитивний антонім.

Негативація – це заміна ствердної конструкції оригіналу на негативну. Це процес перекладу, за якого позитивний зміст вихідного слова або виразу змінюється на негативний зміст у цільовій мові. Це може включати заміну позитивних слів на негативні, перекладення позитивних виразів у форму, яка має негативне значення, або перетворення позитивної конструкції на негативну [1, с. 203]. Наприклад: *This is a good book.* – Це не погана книга.

Види антонімічного перекладу:

- лексичний: заміна слова на його антонім (наприклад, «good» – «поганий»);
- граматичний: заміна ствердної форми на заперечну або навпаки (наприклад, «I know» – «Я не знаю»);
- стилістичний: заміна слова або словосполучення на антонім з іншим стилістичним забарвленням (наприклад, «official» – «неофіційний»).

Аналіз твору Дж. К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь» («*Harry Potter and the Philosopher Stone*»), перекладеного В. Морозовим, показує не лише застосування антонімічного перекладу, але і збереження знак тексту-оригіналу у тексті перекладу навіть незважаючи на логіку висловлювання.

У перекладі зазначеного роману ми бачимо приклади, де формально стверджувальні конструкції перетворюються на заперечні речення, що повністю відтворюють зміст оригіналу:

1. «*It's sort of secret,*’ he said, but he wished at once he hadn't ...» [5, с. 194]. «Це таємниця, – вимовив він, відразу пошкодувавши про це ...» [3, с. 272].

2. «*Harry lay in his dark cupboard much later, wishing he had a watch*» [5, с. 27]. «Згодом Гаррі лежав у своїй темній комірчині, шкодуючи, що не має годинника» [3, с. 33].

Це свідчить про те, що перекладач вирішив відтворити смисловий контекст за допомогою антонімічного перекладу, враховуючи відтінки шкодування та намагання точніше передати емоційний відтінок авторського задуму. Такий переклад дозволяє передати не лише семантичне значення, але й емоційний контекст оригіналу, забезпечуючи адекватність неявних аспектів тексту.

Аналізуючи використання позитивації як способу досягнення адекватності при перекладі художнього твору «*Harry Potter and the Philosopher Stone*» Дж. К. Роулінг на українську мову, можна відзначити декілька аспектів [2, с. 20]:

- адаптація до культурного контексту: перекладачі часто використовують позитивацію для адаптації оригінального тексту до

культурних особливостей мови цілі. Наприклад, якщо в оригіналі використовується вираз або конструкція, що має негативне забарвлення, але в мові-цілі такий вираз не звучить або не використовується так, як в оригіналі, перекладач може здійснити позитивацію, щоб зробити текст більш зрозумілим або прийнятним для читачів;

- збереження стилю автора: позитивація дозволяє перекладачам зберегти стиль автора та відтворити його намір в тексті мови-цілі. Це особливо важливо в перекладі художніх творів, таких як «Harry Potter», де стиль письма автора грає ключову роль у створенні атмосфери та ефектів.

Наприклад, якщо в оригіналі є речення «He was not afraid», в перекладі можна використати позитивацію і передати його як «He was brave» (Він був хоробрий). Таким чином, позитивація допомагає зберегти головну ідею та настрій оригінального твору, але в іншому вигляді.

Використання негативації, тобто заміни позитивно забарвленої конструкції на негативну, є одним зі способів досягнення адекватності при перекладі художнього твору. Проаналізуємо наступний приклад з «Гаррі Поттера і філософського каменя».

Оригінал: «He was a thin, black-haired, and bespectacled boy who had the look of a sulky Hufflepuff.» [5, с. 23].

Переклад: «Він був худим хлопцем з чорним волоссям і окулярами, який мав вигляд задерикуватого Слизеринця.» [3, с. 24].

У цьому прикладі використано негативацію для досягнення адекватності перекладу. Оригінальна фраза має позитивацію «the look of a sulky Hufflepuff» (вигляд засмученого Хаффлпаффа), де «sulky» вказує на засмучений або незадоволений стан. Однак, в українському перекладі цей настрій був змінений на негативний, використовуючи «задерикуватий Слизеринець». Це висловлювання відображає протилежне значення, але залишається в межах контексту та передає відтінок характеру персонажа.

Узагальнюючи, можемо сказати, що антонімічний переклад є важливим інструментом, який допомагає досягти адекватності та передати емоційний відтінок оригінального тексту. Використовуючи позитивацію та негативацію, перекладач може виразно передати сенс та стиль оригіналу. Проте, варто пам'ятати, що успішне використання антонімічного перекладу вимагає глибокого розуміння контексту і мети перекладу, а також творчого підходу перекладача.

Можемо стверджувати, що вправне використання антонімічного перекладу сприяє покращенню якості перекладу та забезпечує більш повне розуміння тексту читачем, зберігаючи його автентичність та стилістичні особливості.

Список використаних джерел

1. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови): навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2012. 203 с.

2. Потапова А. Є. Відтворення стилістичних засобів у перекладі дитячої художньої літератури (на матеріалі українських, німецьких перекладів творів Дж. К. Ролінг) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство». Одеса, 2011. 20 с.

3. Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь [переклад з англійської В. Морозова]. Київ : Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». 2012. 320 с.

4. Смоляна А. Компенсація та антонімічний переклад як засоби передачі комунікативної та стилістичної рівнозначності різномовних художніх та нехудожніх текстів. *Лінгвістика*. 2009. Випуск 10. С. 290–294.

5. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury Group, 1997. 224 p.

Юлія МІРЗОЄВА,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЮРИДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД

Майже всі взаємовідносини між державними установами, компаніями, приватними підприємцями та громадянами потребують ретельного оформлення та опрацювання документів. Ці документи можуть містити як нормативно-правові положення, що регулюють стосунки сторін, так і фіксувати результати взаємодії. Наприклад, йдеться про укладення угод і договорів з іноземними партнерами, придбання нерухомості за кордоном, участь у судових процесах, надання правової допомоги за міжнародними конвенціями тощо. Такі документи часто містять значний обсяг інформації з правової сфери.

Юридичний переклад – це спеціалізований вид перекладу, який охоплює тексти, пов'язані з правом, та забезпечує точне передавання юридичної інформації. Цей вид перекладу нерідко включає і нотаріальне засвідчення перекладеного тексту. Серед основних документів, які підлягають юридичному перекладу, можна виділити договори, контракти, довіреності, закони, нормативно-правові акти, установчі документи, нотаріальні свідоцтва, угоди та сертифікати.

Особливості юридичних текстів:

1. Юридичні документи мають чітко визначену структуру, оформлення якої обов'язково потрібно дотримуватись при виконанні перекладу.

2. Юридичний документ не може містити емоційно забарвлену лексику, слова у переносному значенні, розмовну, жаргонну лексику.

3. Юридичний текст допускає часте повторення одного і того ж терміна у тексті, що є недопустимим та вважається тавтологією у літературному стилі.

4. Інформація викладається переважно у теперішньому часі, що представляє відомості як абсолютно об'єктивні, що перебувають поза часом,

як істину в останній інстанції.

5. Наявність латинських словосполучень, наприклад: *prima facie* – на перший погляд достовірний; *ex post facto* – після події, *pari passu* – за рівних умов, *pro rata* – пропорційно, *Sui juris* – що діє від свого імені і т. д.

6. В англomовних юридичних текстах договорів і контрактів часто вживаються слова давньоанглійського походження, які вийшли із загального вжитку (*thereafter, hereafter, hereinafter, thereabout, thereby, herein, hereunder, henceforth, hereto, herewith, hereof, herein, thereof*).

7. У юридичних текстах часто використовуються дієслова у пасивному стані.

8. Однією з характерних рис англійського юридичного тексту є вживання модального дієслова «shall» для вираження наказу або зобов'язання, а також інші модальні дієслова зі значенням зобов'язання.

9. Наявність в юридичних текстах особливих ідіоматичних виразів та фразеологічних сполучень, які не вживаються чи рідко вживаються в літературній мові (*to meet claim* – оскаржувати заяву; *under the terms of agreement* – за умовами договору; *all and sundry* – всі і кожен тощо.)

Також непростою робота стає через наявність іноземних виразів у будь-якому юридичному тексті. Перекладач починає роботу і стикається з термінами латини чи французької мови. Таке трапляється тому, що спочатку саме вони використовувалися для складання юридичних документів, і багато з них збереглися досі [1, с. 94].

Переклад будь-якого тексту має бути максимально точним і виваженим, а для юридичного перекладу це набуває особливого значення. Такий переклад вимагає не тільки досвіду та кваліфікації від перекладача, а й глибокого розуміння правових аспектів, знання спеціалізованої термінології та нормативної бази обох країн – джерела і мови перекладу. Непрофесійно виконаний переклад може спричинити серйозні наслідки, включно з юридичними суперечками, фінансовими втратами та судовими позовами. Важливо, щоб перекладений текст був зрозумілим і точним для юристів країни, мовою якої створюється документ.

Юридичний переклад вимагає системної роботи з законодавчими текстами, договорами, угодами чи довіреностями. Фахівці у цій сфері не лише перекладають текст, але й уважно звіряють його з тематичними словниками, глосаріями та іншими офіційними документами. При потребі вони також консультуються з юристами-практиками для перевірки відповідності змісту перекладених матеріалів законодавчим вимогам і професійним стандартам. Додаткове редагування дозволяє адаптувати текст до законодавства конкретної держави, забезпечуючи повне розуміння та правильне трактування інформації.

Однією з головних труднощів у юридичному перекладі є значні відмінності в законодавчих системах різних країн та їх термінології. У кожній державі існують особливості, яких перекладач має бути обізнаний і правильно застосовувати у своїй роботі. У процесі перекладу перекладачеві часто доводиться шукати еквіваленти, однак не завжди існує термін, який повністю

відповідає оригіналу, що вимагає від перекладача гнучкості та точного передавання юридичного змісту через пояснення, контекст або адаптацію тексту.

Крім того, юридичні документи можуть містити терміни, що мають кілька значень або вимагають спеціального трактування. У такому випадку перекладач має точно зрозуміти, яке значення відповідає конкретному контексту, щоб уникнути двозначностей [2].

Основні проблемні моменти, з якими стикається перекладач у роботі з юридичними документами:

1. Юридичні терміни та їх багатозначність. Сучасні Інтернет-ресурси, а також стандартні словники дають можливість швидко знайти переклад того чи іншого професійного терміну, але проблема полягає в тому, що кожен з них має безліч варіантів, і визначити, який підходить у конкретному фрагменті тексту, може тільки досвідчений перекладач, якщо він розбирається у юридичній системі цієї держави.

2. Знайти відповідний еквівалент. Тільки досвід, скрупульозність у пошуку і професійне чуття можуть допомогти вибрати на 100% правильну відповідність поняттям у різних юридичних системах. У кожній державі є свої відмінності, які має знати і використовувати у своїй роботі перекладач. Наприклад, у Великій Британії «установчий договір» називають «Memorandum of Association», у Сполучених Штатах – «Certificate of Incorporation», у Чеській Республіці – «Deed of Association».

3. Поняття, у яких немає аналогів у правовій системі іншої країни. Таке трапляється часто і викликає чимало труднощів у перекладачів. Наприклад, у правовій системі США часто використовується вираз «plea bargain», який буквально можна перекласти як «судовий торг». Воно означає досудові переговори, в яких беруть участь адвокати і суддя. У нашій країні це не практикується, на відміну від Сполучених Штатів, тому, щоб перекласти його, фахівець має дати розгорнуте пояснення.

4. Поняття, схожі за звучанням, але різні за суттю. Причиною також є різні юридичні системи держав. Наприклад, в Україні посаду генерального прокурора може займати тільки одна людина, але у Франції їх може бути багато, оскільки ця посада присвоюється працівнику кожного апеляційного суду. Також «Міністерство внутрішніх справ» в Україні означає правозахисну організацію, а в США це відомство займається захистом навколишнього середовища. Такі нюанси дуже важливі.

5. Сталі вирази, які мають глибоке історичне коріння. Вони є у кожній країні й абсолютно незрозумілі іноземцям, тому важливо надати пояснення. Наприклад, у США вираз «Miranda rule» означає «право людини не свідчити без адвоката».

6. Недвозначні поняття. Для юридичної мови характерна стислість, і часто у країні виникають місткі словосполучення, які зручні у використанні, але під час перекладу доводиться давати розгорнутий переклад, що істотно збільшує загальний обсяг документа. Наприклад, в англійській мові є поняття Drug Institute, яке дослівно можна зрозуміти як «інститут наркотиків», але

воно використовується для позначення «інститут боротьби з незаконним обігом наркотиків» [3].

Список використаних джерел

1. Гесь О. Особливості перекладу юридичних текстів. *Актуальні питання іноземної філології*. Вип.15. 2021. С.91–96.
2. Черноватий Л. М., Карабан В. І. Переклад англomовної юридичної літератури. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. 3 видання. Вінниця: Нова Книга, 2006. 655 с.

Софія САХРО,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Василь БОЙЧУК,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПЕРЕКЛАДАЧ І САТ-ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

У часи розвиненого світу більше не є проблемою знайти переклад слова чи речення з певної мови на іншу. Розвиток технологій, які зможуть перекладати цілі тексти, документи та навіть аудіо, все ще триває. Щоденні досягнення в цій сфері вражають, але переклад усе ще потребує остаточної редакції фахівця, який професійно володіє іноземною мовою. Варто все-таки зауважити, що автоматичний переклад має певні недоліки. Програми для швидкого перекладу тексту значно спрощують пошук потрібного слова і допомагають зрозуміти загальний зміст, однак точного перекладу вони не гарантують. Для цього потрібен спеціаліст, який може точно відредагувати текст, враховуючи особливості теми, специфіку, стиль та культуру певного народу, що машинні перекладачі часто не розпізнають і не враховують. Коли йдеться про юридичні, медичні чи бізнес-тексти, то неточність може багато коштувати, тому інтернет-перекладачі в таких випадках вважаються неефективними, хоча відмовлятися від них не слід. Тож виникає питання, чи зможуть штучний інтелект та новітні технології замінити людину у перекладацькій сфері? Перекладацька діяльність завжди була важливою частиною життя суспільства та відіграє важливу роль у розширенні знань, пізнанні культури різних народів і взаєморозумінні між ними.

Преваги використання штучного інтелекту та сучасних технологій у перекладацькій діяльності. Існує популярна думка, що скоро штучний інтелект замінить перекладача, і ця професія більше не буде потрібною на ринку праці. Тому розпочнімо із переваг сучасних технологій та штучного інтелекту у перекладацькій діяльності.

Найбільшою перевагою є висока швидкість та легкий доступ до послуги. Одним із важливих критеріїв якості у будь-чому для сучасного людства є

легкодоступність і те, що не займає багато часу, а штучний інтелект може забезпечити швидкий переклад різного за обсягом чи формою тексту та в будь-який момент часу, на відміну від перекладу людиною. Програма-перекладач завжди під рукою, а звернення в бюро перекладів часто пов'язано з додатковими витратами часу і сил.

Ще однією домінантною характеристикою автопереклада є кількість мов, що їх «розуміє» система. Відповідно до цього критерію будемо розрізняти двомовні та багатомовні системи. На відміну від фахівця, який може володіти лише кількома мовами (наприклад, англійська і німецька), для перекладу з інших іноземних мов потрібно буде наймати ще одного перекладача, тоді як онлайн-перекладач це зробить швидко та безкоштовно. Інше застосування систем – полегшення рутинної роботи перекладачів, виконання за них підрядкового перекладу, який можна легко відкоригувати [4, с.107].

Також значною перевагою є низька вартість. Наприклад, під час подорожей можна скористатися безкоштовними додатками для перекладу. А що робити, коли вам потрібен багаторазовий та якісніший переклад? Якщо ви звертаєтесь до професійних перекладачів, доводиться платити за кожен сторінку перекладеного тексту, або ви наймаєте перекладача, якому доводиться платити зарплату. Стосовно машинного перекладу, то ви платите гроші тільки один раз – при покупці програми. Чому віддасте перевагу – разовому капіталовкладенню чи регулярним витратам? [1]

Таким чином, інтернет-перекладачі мають значні переваги, які роблять їх популярним інструментом для швидкого і зручного доступу до розуміння інших мов. Вони можуть миттєво перекладати слова, фрази або тексти, допомагаючи зрозуміти основний зміст і значення навіть без знання іноземної мови. Завдяки постійному розвитку технологій штучного інтелекту якість перекладів прогресує, а простий інтерфейс робить ці інструменти доступними для широкого кола користувачів. Онлайн-перекладачі полегшують комунікацію, пошук інформації та навчання, що особливо важливо в умовах глобалізації.

Недоліки використання штучного інтелекту та сучасних технологій у перекладацькій діяльності. Програми автоматичного перекладу мають розвиток, але навіть із часом вони не замінять живого перекладача. Відомо, що професійний переклад тексту – це не лише творча, але й достатньо трудомістка робота. Причому навіть такий переклад, як правило, потребує редагування [1].

Незважаючи на те що штучний інтелект значно спрощує процес перекладу, недоліки свідчать про те, що в багатьох ситуаціях людський переклад залишається унікальним. Серед проблем, які виникають при програмному перекладі можна виділити наступні: деякі англійські слова пишуться і вимовляються однаково або дуже схоже, що викликає проблему у перекладі для штучного інтелекту, адже він не завжди може підібрати потрібний відповідник до контексту. Машина перекладає все дослівно, не розуміючи жартів, специфіки культур, стилістичне забарвлення, зміст фразеологізмів, не може передати емоції та ще чимало інших аспектів. Не розуміючи культуру та колорит інших народів, штучний інтелект не може

цілком правильно передати зміст мовлення, адже саме мова є відображенням культурної спадщини та світогляду. При перекладі важливо знати усі особливості тексту, наприклад до якого стилю він належить (юридичний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий), яка його мета, які граматичні структури використовуються і яким чином їх зберегти, якщо у рідній мові їх не існує. Машина не сприймає текст цілісно, а розбиває його на окремі частини – і саме тому іноді виходить зовсім якась нісенітниця [1]. Інноваційні системи не враховують синонімічний ряд слів і омоніми, що як результат дає найвживаніше слово, яке не завжди є доцільним. «Машинний перекладач погано справляється з багатозначністю слів, а це поширена ситуація в таких галузях, як право чи інженерії», - каже Саманта Ленглі, колишня юристка, а тепер ліцензована юридична перекладачка з французької на англійську, яка мешкає в Мерибелі, у Франції [5].

Інноваційні системи автоматичного перекладу не враховують граматику, що ускладнює розуміння тексту. Ще одним недоліком є неправильний переклад аббревіатур. Наприклад, аббревіатура «mmtru» перекладається, як «млн тонн за рік», але Google Translate взагалі не може перекласти фразу на українську. Автоматизований переклад ніколи не зможе повністю замінити людей перекладачів та їхню здатність досліджувати [2].

Отже, попри зручність і швидкість, онлайн-перекладачі мають низку недоліків, які обмежують їхню ефективність. По-перше, вони часто не враховують контекст, що може призвести до неправильного тлумачення багатозначних слів чи складних виразів. По-друге, автоматичні переклади не завжди точно передають особливості стилю, емоційне забарвлення або специфічні культурні нюанси тексту, що важливо в художніх, професійних або спеціалізованих текстах. Крім того, вони можуть робити граматичні помилки або надавати переклади, які потребують додаткової перевірки та редагування.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології в перекладі : навч. посіб. / за заг. ред. Коваль Т.І. К., 2010. URL : <https://studfile.net/preview/7094357/page/9/> (дата звернення: 09.10.2024).
2. Machine Translation vs Human Translation: Which is better? New York : Smartlink Inc, 2023. URL: <https://www.smartling.com/resources/101/machinetranslation-vs-human-translation/> (дата звернення: 09.10.2024).
3. Тесленко А. Чи замінить комп'ютер перекладачів у майбутньому? URL:<https://www.azurit.kiev.ua/uk/2020/03/03/chi-zaminit-komp-yuter-perekladachiv-u-majbutnomu/> (дата звернення: 09.10.2024).
4. Кузьменко Д.М. Комп'ютерна лінгвістика і Web 2.0. К. : Наукова думка, 2009. 250 с.
5. Браун Джессіка. Чи замінить Google перекладач людину? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51587580> (дата звернення: 09.10.2024).

*Дмитро ФЕДОРА,
студент спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
наукова керівниця – Христина ЯНУШ,
викладачка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОЛЕКСИКИ: ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ТА МЕТОДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ

Переклад етнолексики є одним із найскладніших і водночас найважливіших завдань для сучасних перекладачів. Етнолексика, тобто лексика, що відображає унікальні культурні, історичні та соціальні особливості певної етнічної групи чи нації, часто не має точних аналогів у мовах інших народів. Це пояснюється тим, що слова, які позначають національно-культурні явища, побутові предмети чи традиції, нерідко мають специфічне значення, зрозуміле лише в контексті певної культури. Для перекладачів постає виклик: як передати цей культурний зміст іншою мовою, зберігаючи при цьому автентичність тексту та уникаючи спрощення або спотворення сенсу.

Цікавість до перекладу етнолексики зростає у зв'язку з процесами глобалізації, які відкривають доступ до культурного багатства різних народів. Водночас глобалізація висвітлює проблему збереження національної ідентичності, яка часто втрачається при поверхневому підході до перекладу певної лексики. Через це дослідження в цій галузі мають на меті не тільки знайти ефективні методи передачі сенсу, а й виробити підходи, які б дозволили зберегти культурні коди, притаманні кожній нації.

Особливу увагу привертають питання вибору методів перекладу, які забезпечують баланс між збереженням сенсу і культурною ідентичністю. Дослідження різних підходів – від транскрипції та калькування до адаптації і додавання пояснень – дають змогу перекладачам обирати найвідповідніші засоби залежно від мети тексту і його аудиторії. Такий підхід важливий для літературного перекладу, де культурно забарвлені образи й етнолексика є суттєвою частиною авторського стилю, а також для перекладу наукових та публіцистичних текстів, де точність і зрозумілість стають на перший план.

Так, наприклад, у своїй роботі Зорівчак підкреслює, що реалії, які належать до етнолексики, відображають життєву конкретику, історію, культуру, побут і навіть клімат, а також специфіку харчування та ландшафт. Важливо також розрізняти реалії та діалектизми: реалії мають специфічну географічну інформацію про предмети та явища певного ареалу, тоді як діалектизми пов'язані з місцевими мовними засобами для позначення загальновідомих предметів. Це підкреслює важливість вивчення реалій як національно маркованих елементів словникового складу, що формують мовленнєву характеристику літературних персонажів [3].

Переклад okazіоналізмів становить складну проблему, оскільки ці новоутворення зазвичай не мають сталого значення і не існують у внутрішньому лексиконі носіїв інших мов. Значення okazіоналізмів є змінним і залежить від контексту, у якому вони вживаються. Згідно з дослідженнями, для семантичної інтерпретації таких нових слів необхідно враховувати три складові: структуру слова, лінгвістичний та екстралінгвістичний контекст, що включає знання ситуації та об'єктів дійсності. Ці аспекти ускладнюють процес перекладу, оскільки максимальна адекватність може бути досягнута лише у випадку створення нових інновацій в мові перекладу, що відповідають okazіоналізмам. Отже, процес інтерпретації та перекладу нових лексичних одиниць є складним і вимагає глибокого розуміння механізмів мовлення та контекстуальної специфіки [3].

Основним викликом при перекладі етнолексики є збереження національно-культурного забарвлення. Перекладачі вказують, що часто доцільно використовувати транскрипцію та транслітерацію для реалій, які не мають прямих аналогів, щоб забезпечити збереження культурного контексту. Такі методи дозволяють зберегти національну ідентичність тексту і підтримати культурне розуміння оригіналу, навіть якщо певні значення залишаються невизначеними для іноземного читача [1].

Крім того, важливим є підхід, який орієнтований на читача: іноді необхідно вводити пояснення або коментарі для більш глибокого розуміння культурних реалій. Це стосується, зокрема, історичних або побутових фактів, речей чи понять, пов'язаних з унікальними аспектами життя певної нації. Такі коментарі сприяють передачі культурних символів і глибшому сприйняттю контексту, що важливо для літературних творів, де культурна специфіка є невід'ємною частиною сюжету або опису [1].

Наприклад, українське слово «борщ» не має аналога в багатьох культурах, тому його зазвичай транскрибують як «borshch» та додають пояснення. Це стосується й українського слова «рушник» – символічного весільного атрибуту, який в англійських текстах часто позначають як «embroidered towel with symbolic meaning», щоб передати його культурну специфіку. Однак, такі транслітерації можуть залишати читача в незнанні, якщо текст не містить додаткових пояснень, оскільки без культурного контексту вони залишаються не зовсім незрозумілими.

Переклад етнолексики потребує досягнення еквівалентності на декількох рівнях, зокрема семантичному і прагматичному. При цьому головним завданням залишається збереження комунікативної рівноцінності між оригіналом та перекладом. Це дозволяє уникнути втрати культурного змісту, зберігаючи точність переданого матеріалу, що є особливо актуальним при перекладі етнолексики [4].

Важливу роль у досягненні еквівалентності відіграє здатність перекладача враховувати культурний контекст, у якому функціонують певні одиниці. Стверджується, що такий підхід дозволяє уникнути спотворень і максимально точно передати зміст вихідного тексту для цільової аудиторії, зберігаючи водночас культурні особливості тексту [2].

Отже, врахування прагматичних, семантичних і культурних аспектів є обов'язковим для створення точного і культурно адекватного перекладу. Це вказує на важливість застосування комплексного підходу, що стає основою для перекладу етнолексики та збереження національної ідентичності тексту.

Список використаних джерел

1. Беценко Т.П. Форми організації самостійної роботи студентів-філологів з теорії мови. *Шляхи вдосконалення позааудиторної роботи студентів* : матеріали науково-методичної конференції, м. Суми, 28-29 квітня 2016 р. Суми, 2016. С. 87–89. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/48007> (дата звернення: 01.11.2024).

2. Єнчева Г., Фірсова Є. Перекладацькі трансформації та деформації у художньому перекладі. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2016. Вип. 33. С. 47–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gotvnz_2016_33_7 (дата звернення: 01.11.2024).

3. Ребрій О. В. Теорія перекладацької творчості у мовному, текстуальному та діяльнісному вимірах : автореф. дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 2014. 36 с.

4. Baker M. *In Other Words*. Routledge, 1992. URL: file:///C:/Users/10/Downloads/9780203133590_previewpdf.pdf (дата звернення: 07.11.2024).

СЕКЦІЯ 5 БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ТА МОВНИЙ ЕТИКЕТ

*Oksana POLYAKOVA-NESTERENKO,
PhD, Associate Professor and researcher,
Universitat Politècnica de València,*

Valencia, Spain

*Nataliya FILENKO,
PhD, junior researcher,
Universitat de València,
Valencia, Spain*

*Viktoriya DERGAL,
philologist and tourist guide,
Valencia, Spain*

PROMOTING PLURILINGUAL AND INCLUSIVE TOURISM: INSIGHTS FROM THE PEREKHRESTYA PROJECT

1. Introduction

The intersection of sustainability and cultural diversity within the tourism sector is a critical area of study, particularly in the context of the United Nations' 2030 Agenda for Sustainable Development [1, 2]. This paper explores how cultural tourism and its discourse can play a pivotal role in preserving and promoting cultural diversity while contributing to the integration of migrants.

The Perekhrestya Project, a cultural initiative by the Universitat Politècnica de València, UPV (Spain, Valencia), serves as a case study to illustrate the successful implementation of sustainable and linguistically inclusive strategies in the cultural tourism setting.

2. Methodology

The methodology employed in this study is Participatory Action Research (PAR), which combines educational and social exploration with interdisciplinary teams involving both researchers and citizens [3]. Our primary objective was to expertly design, organise, and implement cultural cooperation actions that foster a culture of peace and understanding.

In addition, we aimed to create and publish an engaging cultural tourism guidebook in Spanish and Ukrainian, aligned with the Sustainable Development Goals (SDGs). We also planned to organise exhibitions to showcase the collected materials and conduct open scientific dissemination and cultural promotion activities for the university community and the general public.

The PAR approach addresses social transformation through the following stages:

A. Planning: identifying objectives and strategies. The research initiative intended to involve the Ukrainian community in the study process, driving positive transformations within their environment. A dynamic team of three professionals – each with expertise in tourism, culture, and linguistics – was formed to answer the call for cultural projects from the Universitat Politècnica de València.

B. Implementation: performing the planned activities. After the project was granted, preliminary research was conducted to design the final product structure, assign tasks, and allocate human, technical, and financial resources. Support from the university community and the public was crucial to achieving the proposed objectives. Throughout 2023, various fieldwork activities, historical and museological studies, and photographic reports in Spain and Ukraine were carried out, actively involving professionals, volunteers and citizens.

C. Observation and evaluation: assessing the outcomes and impacts. This section identifies the processes associated with evaluating the initiative from the project's perspective. Strategically and organisationally, the creation of the book «Paseando por Valencia: encrucijadas histórico-culturales» [4] was the driving force behind this initiative. In view of the available information, this guidebook was the first bilingual (Spanish-Ukrainian) cultural tourist text about Valencia; it also described several Ukrainian cities and towns as their point of cultural, linguistic and historical connections to Valencia city.

D. Reflection and dissemination: reflecting on the process and results to inform future actions. As mentioned, the project was planned and developed with community participation within the thematic framework of sustainable, plurilingual, cultural tourism and the 2030 Agenda. Consequently, the results detailed in the corresponding section provide a retrospective on the format of the social innovation carried out.

This methodology ensures that the research is grounded in real-world practices and that the outcomes directly apply to the communities involved.

3. Innovative tourism discourse

The Perekhrestya, or Crossroads Project, focuses on the historical ties between Ukraine and Spain, building them on the solid background of cultural tourism and disource [5]. This initiative promotes cultural exchange and understanding through various activities, including guide book editions, cultural festivals, language courses, and cultural heritage tours. The project highlights the following key strategies:

- Community engagement: Involving local communities in the planning and execution of tourism activities to ensure that their cultural heritage is respected and preserved.
- Cultural education: Educating tourists about the cultural significance of their destinations to foster respect and appreciation for local traditions and practices.
- Plurilingual advancement: Providing multilingual services and information to accommodate diverse tourist populations and promote linguistic diversity.
- Sustainable practices: Implementing environmentally sustainable practices in cultural tourism operations to minimise the ecological footprint and preserve natural and urban resources.

4. Results

The results of the Perekhrestya Project demonstrate the effectiveness of integrating sustainable and inclusive practices in tourism. Key findings include:

- Enhanced cultural awareness: participants reported a greater

appreciation and understanding of the cultural heritage of both Ukraine and Spain.

- Increased social cohesion: inclusive activities fostered a sense of community and belonging among participants, including migrants.
- Positive feedback: both local communities and tourists provided positive feedback on the project's activities, highlighting the value of cultural exchange and sustainable practices.
- Best practices: the project identified several best practices for promoting cultural heritage and sustainability, which can be applied to other tourism and linguistic initiatives.

5. Conclusions

The integration of sustainable, multilingual, and culturally inclusive strategies in tourism is essential for achieving the goals of the 2030 Agenda. The Perekhrestya Project is a model for how tourism can support cultural diversity and sustainability. Future efforts should focus on expanding these practices and exploring new innovative approaches to enhance the impact of sustainable tourism further.

6. Acknowledgements

We would like to thank the Universitat Politècnica de València for their support and collaboration in the Perekhrestya Project. Special thanks to all the participants and local communities who contributed to the success of this initiative. This project would not have been possible without the support of the Innovation project «Sustenable Edu» and the Innovation team «iPLUS», linked to the Institute of Education Sciences, UPV.

References

1. UNESCO. *Education for sustainable development: a roadmap*. UNESCO. 2020.
2. United Nations. *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations. 2015.
3. Cornish F., Breton N., Moreno-Tabarez U., Delgado J., Rua M., de-Graft Aikins A., Hodgetts D. Participatory action research. *Nature Reviews Methods Primers*, 3(1), 34. 2023.
4. Dergal V., Filenko N., Polyakova Nesterenko O. *Paseando por Valencia: encrucijadas histórico-culturales*. Valencia: Editorial UPV. 2023. <https://doi.org/10.4995/2023.673101>
5. Du Cros H., McKercher B. *Cultural tourism*. London: Routledge. 2020.

*Світлана ЛУЦАК,
завідувачка кафедри мовознавства
Івано-Франківського національного
медичного університету,
докторка філологічних наук, професорка;
Галина ЮРЧАК,
доцентка кафедри мовознавства,
Івано-Франківського національного
медичного університету,
кандидатка філологічних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна*

КОПРАЙТИНГ ЯК ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасні інновації та соціально-економічні зміни, викликані глобалізацією, переходом до цифрового суспільства та євроінтеграцією, зумовлюють зміну структури кваліфікацій на ринку праці. Трансформації сьогодення висувають нові вимоги до професійних знань і навичок працівників, що відповідно впливає на умови та зміст вищої освіти. Зокрема, важливими стають знання і вміння в комунікаціях, медіа та створенні якісного контенту, оскільки ефективне представлення інформації є основою багатьох сучасних професій.

У цьому контексті копірайтинг набуває особливої популярності. Грамотне написання текстів – від рекламних слоганів до контенту для вебсайтів – формує образ компаній, впливає на продажі та будує взаємодію з аудиторією. У сфері прикладної лінгвістики копірайтинг вважається перспективною галуззю, що поєднує академічні знання мовознавства з практичними вміннями створення контенту.

Прикладні лінгвісти повинні отримати знання, які зробили б їх цінними фахівцями із лінгвістичним бекграундом у копірайтинг. Адже вагомо не лише оволодіти навичками грамотного і точного викладення думок, а й розуміти, як працює мова на різних рівнях комунікації. Ці навички полягають в аналізі соціальних, культурних та психологічних факторів, які впливають на сприйняття тексту аудиторією. Зокрема, у медичній галузі копірайтинг дозволяє ефективно доносити складну інформацію до різних груп – від пацієнтів до фахівців, від представників влади до інвесторів тощо.

В Івано-Франківському національному медичному університеті впроваджено цікаву й перспективну ОПП «Прикладна лінгвістика, медична терміносистема та галузевий переклад (англійська мова)», випускники якої матимуть змогу працювати у копірайтингу й стати важливою частиною комунікації та маркетингу в різних галузях, включаючи й медицину.

Ціллю навчання в ІФНМУ є підготовка фахівців, здатних виконувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, а саме в діяльності, пов'язаній з організацією успішної комунікації, аналізом, творенням і

оцінюванням письмових та усних різностильових і різножанрових текстів, зокрема й пов'язаних із медичною термінологією [2, с. 5]. Комплекс освітніх компонентів нової ОПП дасть змогу студентам опанувати вивчення прикладних аспектів мовознавства, зокрема і у галузі копірайтингу та рерайтингу. Освітня програма орієнтована на якісну підготовку фахівців, здатних інноваційно вирішувати складні проблеми у галузі прикладної лінгвістики, прагматично застосовувати на практиці набуті знання, використовувати сучасні інформаційні технології.

Зокрема, фахівці з прикладної лінгвістики можуть: оптимізувати текст для конкретної аудиторії, враховуючи її культурні та соціальні особливості; створювати емоційно та логічно продуманий контент, що підвищує ефективність рекламних та інформаційних матеріалів; забезпечувати адаптацію контенту для різних ринків, що є важливим у багатомовних проєктах та міжнародних комунікаціях тощо.

Попри значний потенціал, прикладні лінгвісти стикаються з низкою викликів у копірайтингу, які вимагають постійного розвитку та адаптації:

1. Вимоги до технічної грамотності. Сучасний копірайтинг нерозривно пов'язаний з цифровими технологіями. Від фахівців очікують розуміння основ SEO (пошукова оптимізація), навичок роботи з CMS (системи управління контентом), знання основ вебдизайну та роботи з аналітичними інструментами для відстеження ефективності контенту.

2. Динамічність професії. У копірайтингу дуже швидко змінюються тренди і вимоги до контенту. Наприклад, дедалі більшу популярність отримують короткі, інтерактивні формати, такі як відеоконтент чи мікроблоги. Це означає, що фахівцям необхідно постійно слідкувати за новими трендами та адаптувати свої навички до умов ринку.

3. Висока конкуренція. Копірайтинг – це популярна професія, що приваблює людей з різних галузей. Прикладні лінгвісти конкурують з маркетологами, журналістами та іншими. Це підкреслює необхідність набуття додаткових навичок, таких як креативність, самопрезентація, а також вміння формувати особистий бренд.

Фахівцям, які працюють у царині медичного копірайтингу, необхідно оволодіти знаннями із медицини, зокрема вони мають вміти чітко і точно використовувати терміни, щоб уникнути непорозумінь; медичний контент має ґрунтуватися на перевірених фактах, тому копірайтер повинен уміти шукати та аналізувати наукові джерела; потрібно відповідально підходити до тем, пов'язаних зі здоров'ям, надаючи аудиторії коректну, об'єктивну та безпечну інформацію.

Копірайтинг має безліч перспектив:

1. Розвиток нових спеціалізацій. У копірайтингу виділяються нові напрямки, такі як UX Writing (написання текстів для інтерфейсів) та наймінг (створення назв для брендів і продуктів). Ці напрямки передбачають високий рівень володіння лінгвістичними та психолінгвістичними знаннями, що робить прикладних лінгвістів ідеальними кандидатами для таких вакансій.

2. Аналітичний копірайтинг. З розвитком технологій від копірайтерів

дедалі частіше очікують вміння аналізувати дані, зокрема показники взаємодії з аудиторією. Прикладні лінгвісти можуть використовувати свої навички для аналізу ефективності текстів і коригування стратегій комунікації, що є значною перевагою для просування продуктів і послуг.

3. Міжкультурна комунікація. У глобалізованому світі компанії все частіше орієнтуються на міжнародний ринок. Прикладні лінгвісти з їхнім розумінням культурних аспектів та знанням кількох мов можуть стати експертами з адаптації контенту для різних регіонів. Це передбачає коректну локалізацію текстів, що враховує мовні та культурні особливості кожної аудиторії.

Копірайтинг як професійна діяльність відкриває широкі можливості для прикладних лінгвістів. Здатність глибоко розуміти мови, адаптувати комунікацію під різні аудиторії та працювати з багатомовними контекстами робить лінгвістів цінними фахівцями у копірайтингу. Випускники Івано-Франківського національного медичного університету матимуть можливість працювати і у царині медичного копірайтингу, що дозволить їм бути конкурентоспроможними на ринку праці та зробити важливий внесок у розвиток медичних комунікацій в Україні чи за її межами.

Список використаних джерел

1. Луцак С. М., Юрчак Г. М. Тенденції розвитку прикладної лінгвістики в контексті розвитку наукових галузей. *Digital transformations in culture : Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. Р.255–268.

2. Освітньо-професійна програма «Прикладна лінгвістика. Медична терміносистема та галузевий переклад (англійська мова)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією 035.10 Прикладна лінгвістика, галузі знань 03 Гуманітарні науки ІФНМУ / Луцак С. Редакція 2023-02. 32 с.

Оксана МЕЛЬНИЧУК,
доцентка кафедри мовознавства
Івано-Франківського національного
медичного університету,
кандидатка філологічних наук;
Василь ІВАНОЧКО,
доцент кафедри анатомії людини
Івано-Франківського національного
медичного університету,
кандидат медичних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна

ЕТИКЕТНІ ВИСЛОВЛЕННЯ ЛЮБ'ЯЗНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасна комунікативна лінгвістика інтегрує низку галузей мовознавства (паралінгвістику, дискурсологію, психолінгвістику, соціолінгвістику, етнолінгвістику, лінгвокультурологію, теорію мовленнєвої діяльності та ін.).

За визначенням відомої мовознавиці Олени Селіванової, «об'єктом комунікативної лінгвістики є мова, представлена в реальних процесах комунікації» [1, с.550], а «предметом – організація комунікативної ситуації у взаємодії її функціональних взаємно детермінованих модулів, одним із яких є вербальне повідомлення (текст)» [1, с.550]. Чільне місце при побудові ефективної вербальної комунікації посідає система українського мовленнєвого етикету, зокрема висловлення люб'язності.

Найпоширенішими та найпродуктивнішими серед етикетних висловлювань *люб'язності* є стійкі сполучення з іменником *ласка*, як-от: *зробіть ласку, зробіть таку ласку, зроби мені ласку, зробіть мені ласку, вчини ласку*: – *Зробіть ласку, люба дитино, не зводьте на себе наклеп, а також не заважайте безнадійному хворому насолоджуватися спогляданням вроди* (Б. Нечерда); – *Зробіть мені ласку – напишіть самі мені інтерв'ю, а я його потім... підпишу* (Б. Антоненко-Давидович); [*Бобренко:*] *Гляди ж, зроби мені цю ласку, побалакай а я поїду по козацькій справі* (В. Самійленко); – *Не перебивай, вчини ласку, не підозривай, що лепечу я з вогневиці* (Р. Федорів).

Маловживаними є конструкції *скажи мені на ласку* (наприклад: – *Ну кажи мені на ласку!* (В. Міняйло) та *не обійди (не обійдіть) ласкою (шляхетністю)*: – *Прошу вас, славне козацтво, не обійдіть мене своєю ласкою й шляхетністю* (М. Івасюк).

В історичних творах українських письменників фіксуємо застарілу конструкцію із значенням люб'язності з іменником *милість* – *явіть божеску милість*. Цей вислів був вживаний на теренах України у XVIII столітті. Наприклад: – *Явіть божеску милість* (В. Канівець).

Вислів *робити (зробити, явити)* (заст. *зділати*) *милість* (або *милость*) означає «виявляти добру волю, бажання допомогти, піти на зустріч кому-небудь» [2, т. IV, с. 704]. Формули ввічливості *зроби (зробіть) милість*, розм. «*зділай (зділайте) милість*»; *май (майте) милість* уживаються для підсилення прохання, спонукування до якоїсь дії чи вчинку. Наприклад: – *Зділайте милость, – каже, кланяючись, Остап, – уже поклопочіться!* (П. Мирний); – *Розкажи мені, зділай милость, Василю, як се тобі світ відкрився?* (Г.Квітка-Основ'яненко).

Вислови *скажи (скажіть) [мені] на милість (на милость), скажи (скажіть) на милость Божу (на милість Бога)* означають шанобливе прохання щось сказати, про щось повідомити. Наприклад: – *Ну, скажи на милість. Як це ти дізнався?* (О. Довженко); – *Ну, скажи на милость Божу, – чого ти їздив у город?* (Б. Грінченко); – *Ну, скажіть на милість Бога! Ви сюди як влізли?* (Леся Українка).

Структуру спонукально-побажальних конструкцій люб'язності можуть утворювати і дієслова *змилуйся (змилуйтесь)*. Слово «змилюватися» означає «виявити милість, співчуття до кого-небудь, зглянутися на когось, пожаліти кого-небудь» [2, т. 3, с. 619]. Наприклад: [*Іван:*] *О, змилуйся!* (Ю. Федькович); — *Та нас же люди заплюють... Змилуйтесь!..* (В. Винниченко).

Рідше вживається з цією самою етикетною настановою дієслово *змилосердитися*, що означає «виявити милосердя, ласку до кого-небудь» [2,

т. 3, с. 619]. Наприклад: – *Змилосердіться, батюшко!* (І.Нечуй-Левицький). Форма предиката може поширюватися компонентом об'єктного типу, як-от: [*Явдоха:*] *Таточку! Змилосердіться над Петрусем* (П. Мирний).

З цим самим значенням, тобто «виявити співчуття, милосердя до когонебудь, пожаліти когось, змилюватися над ким-небудь» [2, т. 3, с. 515] вжито в конструкціях люб'язності і дієслово *зглянутися*. Ця формула використовується і самостійно, і в поєднанні з іншими словами етикетної настанови ввічливого прохання. Наприклад: – *Згляньтєся, добродію-у-у!.. – підвивав і собі Талимін* (В.Міняйло); – *Згляньтєся, змилуйтєся... – казали вони, підступаючи на колінах до Тодорки* (Б.Харчук).

Окремим семантичним різновидом спонукального значення в етикетних висловленнях ввічливого прохання є «дозвіл». Синтаксична структура ввічливого прохання з семантикою люб'язності може містити і такі компоненти, як «можливість», «волюнтативність», «прохання про дозвіл», точніше сподівання отримати дозвіл від співрозмовника на звернення до нього з проханням.

Спонукальні висловлювання, в яких виражається звертання мовця до співрозмовника з проханням про дозвіл щось зробити чи сказати, опорним словом мають дієслово *дозвольте* у наказовій формі. Такі висловлення, що мають конотацію ввічливого етикетного прохання, поширені в офіційно-діловому мовленні, наприклад: *Дозвольте звернутися до вас з проханням...* Спеціальна етикетна формула *дозвольте звернутися* поширена також у військовому етикеті. Наприклад: [*Люба:*] *Дозвольте сказати, товаришу капітан* (І. Микитенко); – *Дозвольте, пане сотнику, й мені слово сказати, – втрутився один із моїх співпідорожан, Семен* (В. Шевчук).

Використовуються подібні формули і в розмовному мовленні. Наприклад: – *Дозвольте нам, пане дяче, – сказав Семен, – перемовитися з ним перед дорогою* (В. Шевчук); – *Дозвольте, панове, ще мені слово сказати, – каже Хмельницький...* (А. Чайковський); [*Борис:*] *Дозвольте мені поговорити з батьком сам на сам* (Є. Плужник).

Окрему групу конструкцій ввічливого прохання, люб'язності становлять супроводжувальні формули, оформлені питальними реченнями з частками *чи, не, би*. Наприклад: *Чи вам не важко було б це зробити? Вам не важко це зробити? Чи не обтяжить це вас? Чи не відмовите мені в люб'язності?.. Чи не зробили б ви мені таку послугу? Чи не зробили б ви мені ласку? Чи не зробите мені таку ласку?* Ці конструкції виражають непрямоспонукальні відношення.

Особливого відтінку ненав'язливості, делікатності набуває конструкція люб'язності у формі питального речення з дієсловом *просити* та модальним дієсловом *могти*, як-от: *Можу я попросити вас? Чи міг би я вас попросити? Я можу вас попросити?* Подібну функцію виконує і модальний компонент *можна*, з яким утворюються супровідні формули люб'язності, типу: *Можна вас попросити?.. Чи можна вас попросити?..*

Дієслово *могти* входить до складу присудка питальних речень, в яких це дієслово стосується не мовця, а співрозмовника, порівняймо: *Чи можете*

зробити мені послугу? Чи не можете ви мені допомогти? Чи не могли б ви виконати це завдання?

Використовуючи конструкції ввічливого прохання, супроводжувані формулами люб'язності, мовець може розраховувати на безвідмовну згоду співрозмовника. Проте, на жаль, не всі прохання мовця можуть задовільнитися. У зв'язку з цим можна було б виділити і систему конструкцій так званої «ввічливої відмови» співрозмовника. Здебільшого це вставні компоненти *на жаль; на превеликий жаль; шкода, але...; даруйте, але...; вибачте, але...; мені дуже прикро, але...*

Отже, етикетні висловлення люб'язності є важливими складниками побудови успішної комунікації, мають розгалужену структурно-семантичну типологію та різноманітні комунікативно-прагматичні реалізації у світлі теорії мовленнєвих актів.

Список використаних джерел

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.
2. Словник української мови: в 11-ти т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

*Маркіян ТХІР,
доцент кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ КАМАЛІ ГАРРІС ТА ДОНАЛЬДА ТРАМПА ПІД ЧАС ЇХНІХ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ 2024 РОКУ

Вступ. Політичні дебати є важливою платформою для кандидатів, щоб сформулювати свою політику, зміцнити свою ідеологію та звернутись до електорату. Вибір мови, риторичні засоби та невербальні сигнали, які використовують кандидати, можуть сильно вплинути на сприйняття громадськістю та, зрештою, на поведінку при голосуванні. Камала Харріс і Дональд Трамп продемонстрували протилежні комунікативні стратегії під час президентських дебатів у США 2024 року. Аналізуючи ключові уривки, це дослідження показує, як їх мова та риторика узгоджуються з ширшими комунікативними функціями, проливаючи світло на перетин філології та політичної комунікації.

1. Мовні особливості та риторичні прийоми в політичній комунікації. Мова в політичних дебатах спеціально створена для передачі авторитету, відносності та автентичності. Політики використовують етос (довіру), пафос (емоційну привабливість) і логос (логічний аргумент), щоб охопити різні верстви електорату. Вербальні елементи, такі як повторення, використання займенників і прямі висловлювання, доповнюються невербальними сигналами, які разом створюють зв'язне повідомлення. Цей

аналіз зосереджується на використанні Камалою Гарріс інклюзивної мови та емпатичної риторики, що контрастує з напористим тоном і стратегіями ухиляння Дональда Трампа, демонструючи їхні різні підходи до переконливої комунікації [1, с. 75].

2. Комунікативна стратегія Камали Гарріс: емпатія та інклюзивність. Стратегія Камали Гарріс базується на інклюзивності та співпереживанні, часто використовуючи особисті короткі історії та колективні займенники, щоб створити відчуття єдності. В одній дискусії Камала Гарріс заявила: *We as a nation are stronger when every citizen, no matter their background, has the chance to succeed* [2, с. 45]. ‘Ми як нація сильніші, коли кожен громадянин, незалежно від походження, має шанс на успіх’. Використовуючи *we* ‘ми’ та *every citizen* ‘кожен громадянин’, вона зміцнює колективну ідентичність, непомітно заохочуючи виборців побачити себе в дискусії про політику.

Камала Гарріс також стратегічно використовувала емпатію для вирішення чутливих питань, таких як охорона здоров'я та освіта, які перегукуються з ширшими темами соціальної справедливості. Наприклад, вона заявила: *I understand the struggles of single parents and working families who worry about paying medical bills* [3, с. 89]. ‘Я розумію труднощі батьків-одинаків і працюючих сімей, які турбуються про оплату рахунків за лікування’. Це твердження є прикладом використання пафосу, оскільки вона спілкується з виборцями на емоційному рівні, визнаючи їхній досвід.

Крім того, її невербальне спілкування, як-от кивання під час вислуховування відповідей Дональда Трампа та підтримання постійного зорового контакту, покращує її чуйний образ. Ці жести не тільки підкреслюють її сказані слова, але й виявляють уважність і повагу до опонента, узгоджуючи Камалу Гарріс з її інклюзивною стратегією спілкування [4, с. 110].

3. Комунікативна стратегія Дональда Трампа: самовпевненість і ухиляння. Риторичний стиль Дональда Трампа підкреслює напористість, пряму мову та контроль над оповіддю. Під час дебатів Дональд Трамп часто використовував впевнені заяви, такі як *America needs strong borders, period* ‘Америці потрібні міцні кордони, і крапка’, щоб підтвердити свою позицію. Ця тактика, відома як вербальна безпосередність, спрощує складні питання до чітких позицій, що запам'ятовуються, апелюючи до прагнення виборців до прямого лідерства [5, с. 57].

Іншою помітною рисою спілкування Дональда Трампа є ухиляння, особливо коли він стикається зі складними запитаннями. Наприклад, коли його запитали про політику щодо зміни клімату, Дональд Трамп відповів: *Our priority should be American jobs, not overseas agendas*. ‘Нашим пріоритетом мають бути робочі місця в США, а не закордонні плани’. Таке перенаправлення відводить розмову від початкового запитання та узгоджує відповідь із основною темою його кампанії щодо американських економічних інтересів [6, с. 34].

Мова тіла Дональда Трампа ще більше підсилює його напористий підхід. Він часто використовував жести рук, щоб підкреслити важливі моменти, і

демонстрував впевненість, зберігаючи тверду поставу. Ця комбінація вербальних і невербальних сигналів створює потужну персону, яку багато хто з його прихильників вважають привабливою. Ефективність цієї стратегії полягає в його здатності підтримувати сильний, унікальний наратив, який контрастує з ширшими, інклюзивними повідомленнями Камали Гарріс [7, с. 63].

4. Порівняльний аналіз комунікативних технік Камали Харріс та Дональда Трампа. Дебатні виступи Камали Харріс і Дональда Трампа підкреслюють фундаментальні відмінності в політичних комунікативних стратегіях. Інклюзивний, емпатичний підхід Камали Гарріс приваблює виборців, які прагнуть об'єднати фігуру, тоді як наполегливий стиль Дональда Трампа резонує з тими, хто надає перевагу силі та рішучості. Наприклад, обговорюючи економічну політику, Камала Харріс заявила: *Our economy should work for everyone, not just the privileged few* 'Наша економіка має працювати для всіх, а не лише для небагатьох привілейованих', наголошуючи на соціальній справедливості. Дональд Трамп заперечив: *We need jobs and we need them now — American jobs* 'Нам потрібні робочі місця, і вони нам потрібні зараз — робочі місця в Америці', поставивши питання навколо негайних дій і націоналістичних пріоритетів [8, с. 47]. Це зіставлення ілюструє, як вибір мови безпосередньо впливає на сприйняття аудиторії. Використання збірних займенників Камали Харріс сприяє інклюзивності, тоді як прямі заяви Дональда Трампа в однині викликають впевненість і дію. Ці риторичні варіанти виявляють стратегічну спрямованість кандидатів на конкретну демографію виборців, при цьому Камала Харріс звертається до прогресивних і поміркованих виборців, а Трамп націлюється на тих, хто має консервативні чи націоналістичні ухили [9, с. 79].

5. Філологічні погляди на політичний дискурс. З філологічної точки зору вибір мови кандидатів дає змогу зрозуміти еволюцію політичного дискурсу. Акцент Камали Харріс на інклюзивній мові відображає тенденцію до чуйного лідерства, де емоційний зв'язок із виборцями є першорядним. Цей стиль відображає ширші суспільні зрушення в бік емпатії та колективної відповідальності в публічному дискурсі.

Навпаки, мова Дональда Трампа втілює більш традиційну, наполегливу модель політичної комунікації, де прямота та контроль залишаються центральними. Його опора на риторичне відхилення ілюструє підхід, який надає перевагу контролю над повідомленням над прямим залученням до конкретних деталей політики. Цей стиль, хоч і поляризаційний, має давню традицію в політичній риторичі, звертаючись до виборців, які прагнуть стабільності та чіткого напрямку в непевні часи [10, с. 92].

Висновок. Комунікативні стратегії Камали Харріс і Дональда Трампа під час президентських дебатів 2024 року підкреслюють різноманітність підходів, які використовують політичні діячі для передачі повідомлень, впливу на громадське сприйняття та зміцнення підтримки виборців. Завдяки аналізу їхньої мови, риторичних стратегій і невербальних сигналів це дослідження висвітлює філологічні аспекти політичного дискурсу,

наголошуючи на ролі мови у формуванні сучасних політичних наративів. Майбутні дослідження можуть далі досліджувати перетин філології та політики, досліджуючи, як ці комунікативні стратегії впливають на залучення виборців і демократичні процеси.

Список використаних джерел

1. Baker A. *Rhetoric in Politics : A Linguistic Analysis*. Oxford : Oxford University Press, 2023. 303 p. [in English]
2. Roberts J. *Political Empathy in Campaign Discourse*. Cambridge : Cambridge University Press, 2022. 289 p. [in English]
3. Henderson L. Non-verbal Cues in Political Communication. *Journal of Political Science*. 2023. Vol. 21. No. 4. P. 67–94. [in English]
4. Coleman S. *Political Image and Public Trust*. New York : Routledge, 2021. – 211 p. [in English]
5. Anderson M. *Direct Communication in Campaign Rhetoric*. Los Angeles : Sage Publications, 2020. 187 p. [in English]
6. Green B. Redirection and Deflection in Debates. *Journal of Media Studies*. 2022. Vol. 17. No. 3. P. 39–59. [in English]
7. Walters T. Verbal Immediacy in Political Campaigns. *Journal of Political Rhetoric*. 2024. Vol. 14. No. 2. P. 58–76. [in English]
8. Clarke E. *Social Justice in Political Language*. London : Macmillan, 2022. 243 p. [in English]
9. Ford R. *Nationalistic Rhetoric and Electoral Success*. Chicago : University of Chicago Press, 2021. 198 p. [in English]
10. Lee H. Philological Analysis of Political Campaigns. *Journal of Linguistics and Politics*. 2024. Vol. 16. No. 1. P. 81–97. [in English]

Олександр ЛАДА,
доцент кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ТЕХНІКА СТОРИТЕЛІНГУ В БІЗНЕС-АНГЛІЙСЬКІЙ

Історії мають силу зворушувати людей, спрощувати складне й робити ідеї незабутніми. У світі ділової англійської мови оповідання - це не просто мистецтво; це стратегія. Оволодівши технікою оповідання, ви зможете спілкуватися зі своєю аудиторією на глибшому рівні та доносити повідомлення, які залишаються незабутніми.

Техніка сторітелінгу в бізнес-англійській передбачає використання наративів та історій для передачі ідей, переконання аудиторії та створення незабутніх повідомлень у професійній обстановці. Ці методи допомагають зробити складні концепції привабливими та сприяти кращому спілкуванню та зв'язку з аудиторією [3].

Вивчення технік розповіді діловою англійською є важливим, оскільки це покращує спілкування, створює міцніші зв'язки та стимулює залучення. У

даному контексті варто розглянути шість технік використання сторітелінгу в бізнес-англійській:

1. Привернення уваги в конкурентному середовищі. Розповідання історій допомагає компаніям виділитися, представляючи ідеї в привабливий і незабутній спосіб. На відміну від простих фактів, історії викликають емоції та справляють тривалий вплив. Це особливо цінно під час презентацій, презентацій і маркетингових кампаній, де критично важливо привернути й утримати увагу.

2. Спрощення складних ідей. Бізнес-контексти часто включають складні дані, стратегії або технічні концепції. Сторітелінг спрощує ці ідеї, роблячи їх доступнішими для різних аудиторій, включаючи зацікавлених сторін, клієнтів і членів команди. Наприклад, використання пов'язаної історії успіху може прояснити переваги продукту чи стратегії.

3. Побудова довіри та автентичності. Історії олюднюють бренди та лідерів, демонструючи виклики, цінності та успіхи. Обмін автентичними розповідями зміцнює довіру та зміцнює стосунки з клієнтами, співробітниками та партнерами. Люди з більшою ймовірністю зв'яжуться з брендом, який розкриває його шлях або мету.

4. Стимулювання переконання та впливу. Ефективне оповідання робить ділові пропозиції більш переконливими. Він формулює аргументи таким чином, щоб звертатися до емоцій і логіки, збільшуючи ймовірність того, що люди, які приймають рішення, або клієнти підтримають їх. Позиціонуючи аудиторію як героя історії, компанії можуть зробити свої повідомлення більш впливовими.

5. Підвищення залученості команди. Внутрішньо розповідь зміцнює динаміку команди, створюючи спільні цінності та відчуття мети. Лідери, які розповідають «чому» про цілі та ініціативи компанії, можуть надихнути та згуртувати свої команди, сприяючи зміцненню робочої культури.

6. Адаптація до глобального бізнес-контексту. У міжнародному середовищі оволодіння розповіддю англійською – глобальною діловою мовою – забезпечує чітке та привабливе спілкування з ширшою аудиторією. Це особливо важливо в багатонаціональних організаціях або транскордонних переговорах [1].

Оволодівши технікою оповідання, професіонали ділової англійської можуть краще спілкуватися зі своєю аудиторією, незалежно від того, переконують вони зацікавлених сторін, створюють бренд чи залучають команду [3].

Отже, оволодіння технікою розповіді діловою англійською - це більше, ніж просто комунікаційна навичка – це спосіб налагодити міцніші зв'язки, ефективно передавати ідеї та надихати на дії. Незалежно від того, чи створюєте ви переконливу структуру оповіді, використовуєте схожі метафори чи ділитесь справжнім досвідом, кожна техніка може зробити ваше повідомлення таким, що запам'ятається та вплине. Застосовуючи ці методи до презентацій, виступів і маркетингових стратегій, ви можете перетворити звичайне спілкування на захоплюючий досвід, який резонує з вашою

аудиторією та приносить результати.

Список використаних джерел

1. Storytelling Techniques in Marketing and Business: веб-сайт. URL: <https://dreamfarmagency.com/blog/storytelling-in-marketing-and-business/> (дата звернення: 02.12.2024).

2. Бондаренко Н. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання *Молодь і ринок*. 2019. № 7 (174). С. 130–135.

3. Мунтян І. В., Мільчева В. В., Донець Л. Я. Сторітелінг як інструмент просування бренду. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-04-03> (дата звернення: 02.12.2024).

*Олександра МЕДЕЙЧУК,
старший викладач кафедри
іноземної філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Неможливо повноцінно спілкуватися з представниками іншої культури, нічого не знаючи про особливості цього народу. Німецька мова повинна вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, що говорять цією мовою (лінгвокраїнознавство). До основних компонентів іноземної культури відносять наступні елементи: повсякденну поведінку, побутову культуру, традиції та обряди, національні картини світу, художню культуру. У сучасній лінгвістичній науці все більшого значення набувають дослідження, присвячені процесам міжкультурної комунікації на базі системного підходу до вивчення мови, культури і суспільства. *Німецьку мову* як важливий складовий елемент національної культури порівнюють з рідною мовою і культурою, тому міжкультурна германістика (interkulturelle Germanistik) набуває в останні роки все більшої актуальності. В методиці навчання німецької мови особливого значення набуває наука про суть категорії іноземного, так звана «ксенологія». Головним положенням цього напрямку є взаємообмін і взаємовідношення між своїм і чужим, знайомим і невідомим, що призводить до збагачення двох або декількох культур, які навчаються одна у одної, не втрачаючи при цьому власної своєрідності. Національні відмінності впливають на процеси взаємодії між людьми, її хід та результати. При конфліктності інтересів національні відмінності виступають на перший план, тобто особливості національного характеру і культури, найбільш поширені особливості мислення, сприйняття і поведінки.

Німецький стиль ділового спілкування характеризується взаємодією з баченнями знайти таке вирішення проблем, яке влаштувало б їх і з впевненістю у можливості досягнення домовленостей. Для німців характерна точність, пунктуальність, суворі регламентація поведінки, розвинене почуття

субординації, розрахунку, педантичності, внутрішня зібраність. Коли йдеться про міжнародне спілкування, то маленький, невинний жест, який для одного народу має одне значення, а для іншого – зовсім інше, може погіршити стосунки між співбесідниками, адже поведінкою ми висловлюємо повагу до культури представників інших народів.

Ділові якості, на які очікують німецькі партнери та роботодавці: спеціаліст високого рівня в своїй галузі, партнер повинен бути орієнтований на справу, повністю віддавати себе роботі, діяти зважено, структуровано та методично, відповідати за кожне своє слово, не давати марних обіцянок, бути надійним та відповідальним, без зайвої самореклами, володіти собою і тримати емоції під контролем. При діловому знайомстві прийнято потискати один одному руку, «small talk» має бути дійсно невеличкою розмовою, майже одразу переходячи до суті зустрічі. *Теми для обговорення*: погода, культурні події, архітектурні пам'ятки та цікаві місця. *Не можна*: торкатися національних, расових, релігійних тем; тем, пов'язаних з Другою світовою війною, а також питати про фінансовий стан, здоров'я. *Невербальна комунікація*: міміка та жести стримані, але разом з тим впевнені; в німецькій культурі прийнято зберігати зоровий контакт зі співрозмовником; уникання погляду у вічі може розцінюватися як відсутність зацікавленості та нещирість; уникати доторків до співрозмовника. *Загальний підхід у діловому спілкуванні*: орієнтація на справу, а не на відносини; довірливі відносини базуються на успішній співпраці, рекомендаціях, діловій репутації; монохромне відношення до часу – чіткість та славнозвісна німецька пунктуальність.

Більшість німців дуже дружелюбні, прийнятою формою звернення в Німеччині є «Ви». Потрібно бути готовим до того, що німці не дуже охоче переходять на дружню ногу, це свідчення їх серйозності, тому дуже несхвально відзначають будь-які прояви легковажності, всякі випадковості і несподіванки. У Німеччині вважається абсолютно неприпустимим словесну образу іншої людини, що призводить до розриву відносин. За своєю природою німці просто не в змозі пробачити неправду або помилку. Їх непохитна впевненість у своїй правоті втручатися у все робить їх непримиренними до чужої думки.

Для німецького етикету характерна пунктуальність і чіткість. Про зустрічі прийнято домовлятися заздалегідь, про неможливість прийти або можливе запізнення необхідно попереджати з вибаченнями. Якщо вас запросили в гості чи на вечерю до ресторану, буде хорошим тоном прийти з подарунком. Запрошення додому в Німеччині вважається знаком особливої поваги.

Сучасні німці користуються репутацією нації з хорошим характером, їм властиві чесність, домовитість і скромність. Поряд з цим німців характеризує розсудливість і витримка в досягненні поставленої мети, а також стійкість у перенесенні труднощів. Німець виконає ваше прохання, якщо ви зумієте справити на нього хороше враження, хоча взагалі з іноземцями він залишається у холодно-ввічливих стосунках, не виказуючи їм ніякої запобігливості. Найбільш виражені риси німецької нації — акуратність і

бажання все впорядкувати, систематизувати. Неакуратний одяг вважається таким же гріхом, як і несумлінна праця.

Церемонія представлення та знайомства відповідає міжнародним правилам: рукостискання та обмін візитними картками. Німці віддають перевагу тим переговорам, у яких вони з достатньою очевидністю бачать можливість знаходження рішення і дуже сумлінно прораховують свою позицію. У ході переговорів вони люблять обговорювати питання послідовно: одне за одним. При укладанні договору німці будуть наполягати на жорсткому використанні прийнятих зобов'язань, а також на виплаті високих штрафів у разі їх невиконання. Під час переговорів німці можуть поводити себе досить жорстко, але при цьому вони створюють дуже гарні умови їх ведення. У ході переговорів німці досить офіційні та професійні і цього ж будуть вимагати від своїх партнерів.

Ділові зв'язки з німецькими фірмами можна встановлювати шляхом обміну листами з пропозиціями про співробітництво. Свої пропозиції іноземні фірми та підприємства мають можливість публікувати у спеціалізованому бюлетені «Auslandsanfragen»; та у додатках до газети «Nachrichten für Außenhandel».

Отже, вербальні та невербальні компоненти етики ділового спілкування мають велике значення у процесах організації та перебігу комунікації, впливають на її результат. Несучи значну частину інформації, вони можуть сприяти, перешкоджати або навіть унеможливити міжособистісне спілкування. Кожна особа може висловлювати свої думки будь-яким доступним їй способом, якщо це не вступає у суперечність з інтересами суспільства, а також правами і свободами інших людей. Відомо, що деякі особливості комунікації, зокрема темп мовлення, етикетні ритуали, відстань між мовцями, паралінгвістичні засоби, обумовлені належністю комуніканта до певної культури, нації, етносу тощо. Цим особливостям спілкування слід приділяти особливу увагу у міжкультурній комунікації, оскільки вони можуть стати причиною комунікативних невдач, на подолання яких потрібні зусилля та час.

Список використаних джерел

1. Козак А. В., Близнюк Л. М. Міжкультурна комунікація у вивченні німецької мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 143–146.
2. Експрес-довідник із правової міжкультурної комунікації / за заг. ред. А. С. Токарської. Львів, 2010. 340 с.
3. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я Ділове спілкування: навчальний посібник / за наук. ред. О. О. Авраменко. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2015. 160 с.
4. Правила етикету в Німеччині: національні особливості. URL: <https://kroskulturna-pidgotovka-majbutnikh-fakhivtsiv-galuziturizmu.webnode.com.ua/l/stattya-z-poradami-shchodo-formatuvannya/> (дата звернення: 05.11.2024).

5. Особливості німецької ділової культури. URL: <https://caritas.ua/wp-content/uploads/2021/07/prezentacziya-osoblyvosti-nimeczkoji-dilovoyi-kultury.pdf> (дата звернення: 05.11.2024).

6. Мова ділового спілкування в Німеччині. URL: <https://studfile.net/preview/9693523/page:43/> (дата звернення: 05.11.2024).

*Ольга БЛЕДНОВА,
старший викладач кафедри
романо-германської філології,
ЗВО «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна*

ЦИФРОВИЙ МОВНИЙ ЕТИКЕТ ЯК ФОРМА РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНІКАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Інтернет-середовище, що швидко змінюється, надає виняткові можливості для професійного спілкування, але це також загрожує ризиками збоїв у спілкуванні, які вимагають відповідальної поведінки окремих осіб. Сьогодні ми спостерігаємо появу спеціальної цифрової культури комунікації та формування цифрового етикету як частини цього простору. Вдосконалення культури спілкування будь-якого професіонала вимагає оволодіння сучасними високотехнологічними способами спілкування. При здійсненні різних форм мережевої діяльності необхідний етикет. Він виконує різні функції: інтеграція та диференціація членів спільноти, соціалізація представників віртуального середовища, самореалізація, і перш за все, він працює як форма регулювання комунікації. Нові реалії поставили перед організаторами освітнього процесу практичне завдання, яке потребує оперативного вирішення - викладання цифрового етикету як регулятора ефективної комунікації. Його рішення ускладнюється тим, що правила етикету, на відміну від норм моралі, «є свого роду неписаною угодою про те, що прийнято в поведінці людини, а що ні» [3, с. 164]. Розвиток нового віртуального простору змушує «писати» правила розкладного етикету для впровадження їх у педагогічне спілкування.

Вирішуючи цю проблему, ми стикаємося з проблемними питаннями: 1. Наскільки актуальна освіта цифрового етикету? Дистанційний формат навчання підтвердив актуальність проблеми. Здобувачі освіти більш активні у віртуальному просторі, часто більш обізнані про його характеристики, ніж викладачі. Але, перейшовши від неформального до офіційного середовища комунікацій, вони невпевнені у використанні одних і тих же каналів для спілкування з вчителями, представниками освіти, справедливо вважаючи, що незнання етикету поставить під питання виховання людини. Дослідження, проведені філософами, філологами, психологами та педагогами [2; 3; 5; 6] підтвердили актуальність цієї проблеми. Сьогодні виявлено різноманітні функції етикету у віртуальному спілкуванні, розглянуто його зв'язок із прийнятими суспільством нормами моралі, визначено психологічні особливості інтернет-спілкування та доведено попит на етикет у

педагогічному просторі. Як визначити це явище? Сьогодні для позначення практичних правил поведінки людини в Інтернет-спілкуванні в якості синонімів використовуються назви: мережевий етикет, *sitacet*, *unetiket* (з англ. *net* – «мережа» і фр. *etiquette* – «етикет»), онлайн-етикет, цифровий етикет. Однак фахівці [6, с. 21] пропонують розрізнити значення слів. Терміни «мережевий етикет», «сетікет», «нетікет» пов'язані з правилами поведінки в мережі на початкових етапах розвитку World Global Web або Web 1.0 (його особливості: електронне листування, основне навантаження на текст, відсутність невербальної комунікації), а потім Web 2.0 (поява блогосфери, етична спрямованість етикету). Цифровий етикет - новий вид етикету на етапі розвитку глобальної павутини третього покоління - Web 3.0. Це більш широке поняття, яке обумовлено його якісно новою характеристикою: взаємодією інтернету з фізичною людиною. Сьогодні це називається офлайн/онлайн-взаємодія або Phygital-взаємодія. Термін відображає об'єднання двох реальностей, фізичної та цифрової: Phygital = Physics + Digital. В даний час в рамках Phygital спілкування з тегами можна віднести до взаємодії з гаджетами і SIP-телефонією, що дозволяє прив'язати номер не до місця, а до людини і підтримує передачу не тільки голосу, але і відеопотоку, що накладає свій відбиток на складову зв'язку. На думку аналітиків, правила взаємодії з гаджетами ще не розроблені, але при вирішенні гострої проблеми цифрової залежності слід спиратися на етичне ставлення: «Живе спілкування - пріоритет». Загалом, цифровий етикет – це «і правила поведінкової культури у віртуальному просторі Інтернету, і правила поведінкової культури у взаємодії реального і віртуального існування сучасного суспільства» [6, с. 22].

3. Яка мета освіти цифрового етикету? Вона полягає в тому, щоб використовувати функціональний потенціал етикету в спілкуванні. 4. Який зміст навчання цифрового етикету? Здатність ефективно взаємодіяти у віртуальному просторі передбачає використання знань, навичок та здібностей у постійно мінливих ситуаціях та форматах спілкування. Компонент знань з навчання навичкам цифрового етикету включає такі поняття: віртуальне спілкування, етичні закони і принципи спілкування, цифровий етикет, функції цифрового етикету, етикет поведінки і мовного етикету, формули мовного етикету, правила етикету як правила поведінки в конкретних ситуаціях мережевого спілкування, регламент, етикет ділового електронного листування та ін. Правила поведінки вбудовані у віртуальне спілкування прямо на наших очах. Будь-яка соціальна група може зробити і визначає власні рекомендації або використовує продиктовані Інтернет-сайти, і вони стають частиною групової субкультури. Але наскільки універсальні такі рекомендації і чи добре вони розроблені? Спроба проаналізувати список правил етикету в мережі відразу виявляє проблему. В одному ряду з правилами етикету пропонуються як правила етики, так і правила етикету. По суті, етикет ототожнюється з етикою, мораллю. З точки зору етичного виховання добре нагадати людині про основні моральні закони. Але з наукової точки зору «розмиття» значення термінів неприйнятне. Для усунення цього протиріччя

авторам таких рекомендацій слід використовувати узагальнююче поняття «правила поведінки», що поєднує етику і етикет.

Визначення змісту освіти вимагає розрізнення етичних законів і правил поведінки, універсальних для суспільства, і правил цифрового етикету, що мають, крім загального характеру, специфіку, пов'язану з конкретними ситуаціями спілкування у віртуальному просторі. Етичні закони спілкування (істина, добро, краса) і пов'язані з ними принципи ефективної мовної комунікації (гармонійний діалог, співпраця, емоційність, задоволення) визначаються лінгвістичною наукою. Багато правил і помилок, які дослідники вважають в етикеті, пов'язані з етикою, мораллю. Етикет - це встановлений порядок поведінки. Це форма практичної реалізації моральних принципів і норм, це зовнішня форма прояву етики. Правило етикету - це дія, що повторюється в типових ситуаціях. Етикетні мережі визначаються системою «матеріальних (фізичних, словесних) ознак, які вказують на ставлення мовця до співрозмовника, оцінку співрозмовника і одночасно оцінку самої людини, її позиції по відношенню до співрозмовника» [2, с. 133]. На жаль, система цих знаків ще не визначена для мережевого зв'язку. Дослідження намагаються класифікувати свої правила використання, але поділ рекомендацій на «психологічні (емоційні, моральні), технічні (формуючі) та адміністративні» [4] не витримує критики з логічної точки зору. Традиційно етикет розглядається як поєднання трьох складових: етикету зовнішності, етикету мови і етикету поведінки. У мережевому спілкуванні представлені всі форми етикетної комунікації, але основна увага приділяється поведінковій і мовленнєвій.

Фізичні і мовленнєві дії поєднуються по-різному в різних ситуаціях мережевого спілкування, створюючи єдність правил. Правила - це набір правил етикету для певної ситуації онлайн-спілкування. Завдання викладача - допомогти здобувачеві освіти оволодіти навичками етикетної поведінки в конкретних ситуаціях мережевого спілкування, оволодіти нормативними актами. У нових реаліях мережевий зв'язок включає використання електронної пошти, прямого зв'язку в мережі та месенджерів тощо. Зрозуміло, що зміст освіти цифрового етикету визначається знаннями про особливості цього явища, накопиченими різними науками. Педагогічна спільнота спільно розроблятиме систему принципів, методів, прийомів та форм викладання цифрового етикету в межах різних дисциплін: української мови та культури мови, іноземної мови, інформатики тощо. Слід враховувати, що в нових інформаційних реаліях цифровий етикет постійно вдосконалюється, а завдання педагога - культивувати правила цифрової взаємодії в суспільній свідомості.

Список використаних джерел

1. Ezova S. About netiquette, digital etiquette and new ethics in the educational process. *Culture: Theory and Practice*. 2021. Vol. 1(40). Pp. 1–5.
2. Goodfellow R. Literacy, literacies and the digital in higher education. *Teaching in Higher Education*. 2011. Vol. 16(1). P. 131–144.

3. Safonova N. Digital ethics as part of professional ethics and service etiquette. Innovative Aspects of the Development of Science and Technology. 2020. Vol. 3. Pp. 163–166.

4. Дишкант І. Цифровий етикет у діловому спілкуванні. Матеріали III Міжнародної студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання», 23–24 квітня 2020 року. Тернопіль : ТНТУ, 2020. С. 154.

5. Akwugo Emejulu & Callum McGregor. Towards a radical digital citizenship in digital education. Critical Studies in Education. 2019. Vol. 60(1). P. 131–147.

6. Куцаєв В.В., Терещенко Т.П., Козубцов І.М. Інформаційне протистояння в соціальних мережах. Науково-практична конференція «Застосування інформаційних технологій у підготовці та діяльності сил охорони правопорядку» (Харків, 15-16 березня 2017 р.). Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2017. С.21–22.

*Наталія ТИХОНОВА,
аспірантка кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ (релокований у м. Дніпро), Україна*

БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Бізнес-комунікації є ключовим елементом успішного функціонування будь-якої установи, організації чи компанії, оскільки вони передбачають обмін інформацією. Для здійснення ефективної бізнес-комунікації важливо враховувати як вербальні, так і невербальні аспекти, повідомлення мають бути чіткі, переконливі та коректні. Високий рівень розвитку комунікаційних навичок сприяє якісному управлінню проєктами, налагодженню та підтримці довготривалих партнерських відносин, покращенню іміджу організації тощо.

Невіддільною частиною бізнес-комунікацій є етикет, зокрема мовний етикет. Він охоплює правила поведінки під час ділових зустрічей, листування, телефонних розмов та інших форм усної та писемної взаємодії. Вживання певних форм привітання, прощання, звертань, прохання під час здійснення бізнес-комунікацій допомагає підтримувати належний діловий та професійний рівень спілкування. Вивчення та коректне використання мовного етикету сприяє уникненню непорозумінь та конфліктів у діловому середовищі.

Бізнес-комунікації та правила етикету є важливими чинниками професійного розвитку студентів, оскільки забезпечують міжкультурну взаємодію. Викладання ділової англійської мови має особливе значення, оскільки англійська мова є мовою не тільки міжнародного, але й ділового спілкування. Педагоги мають зосередитися на розвитку навичок мовлення,

необхідних для ефективної участі студентів у бізнес-комунікаціях, зокрема під час листування, ведення переговорів, організації та проведення форумів, конференцій, презентацій, телефонних розмов, перемовин тощо. Студенти мають опанувати як вербальні, так і невербальні компоненти спілкування, враховувати культурні особливості країн, де англійська мова використовується як мова ділового спілкування.

Важливо приділяти особливу увагу під час викладання англійської мови точності та коректності усного та письмового перекладу, уникати конфліктогенів, натомість наголошувати на уважному вживанні окремих слів та стійких словосполучень під час здійснення усної та писемної взаємодії в міжкультурному середовищі. Так, наприклад, вживання англійського слова «issue» в значенні «проблема» є правильним, на відміну від вживання слова “problem”. Даний приклад наочно показує відтінок значення, який є суттєвим та може викликати негативну реакцію, підкреслити або загострити кроскультурні відмінності.

Під час викладання ділової англійської мови слід фокусуватися на вивченні стандартних фраз і формул ввічливості (мовних штампів), які використовуються у різних формах ділового спілкування. Наприклад, фрази на кшталт «Could you please...», «I would appreciate if...», «Would you be so kind as to...» та інші фрази є характерними для ділового мовлення, оскільки є дуже чемними формами звернення до співрозмовника. Викладачі мають фокусуватися на опануванні студентами правил формального та неформального спілкування, а також наголошувати на важливості дотримання норм ввічливості в англійськом середовищі, фокусувати увагу студентів на особливостях формального та неформального спілкування.

Ділова англійська мова має певні відмінності від ділової української мови, відрізняється і менталітет учасників, їхній тип комунікації в залежності від країни. Це виражається і в тематиці «small talk», оскільки деякі іноземці зазвичай більш емоційні, водночас менш відверті, прагнуть виглядати професійними за будь-яких умов, виглядати більш позитивними, вмотивовані встановлювати та підтримувати бізнес-комунікації, уникати непорозумінь та конфліктів.

Важливим аспектом викладання ділової англійської мови є міжкультурна взаємодія, оскільки студенти готуються зокрема до роботи в міжнародному бізнес-середовищі. Кожна культура має свої особливості етикету, і недотримання цих норм може призводити до непорозумінь, загострення кроскультурних відмінностей. Викладачам важливо ознайомлювати студентів із культурними відмінностями у формальних та неформальних стилях спілкування. Наприклад, в деяких країнах бізнес-комунікації зазвичай вимагають формального підходу на початковому етапі спілкування, проте можуть ставати менш формальними з розвитком відносин [1].

У глобалізованому світі, де бізнес дедалі більше виходить за межі національних кордонів, знання особливостей та правил міжкультурної комунікації та ділового етикету стає особливо важливим. Знання та

врахування таких відмінностей підвищують ефективність міжнародної ділової співпраці, що в умовах повоєнного відновлення є надзвичайно важливим, оскільки кількість бізнес-комунікацій останнім часом збільшилася, проте викликає занепокоєння рівень деяких комунікацій.

Розвиток цифрових технологій кардинально змінив життя у світі та базові підходи до бізнес-комунікацій. Сьогодні велика частина ділових взаємодій відбувається за допомогою електронної пошти, соціальних мереж, відеоконференцій та інших цифрових рішень. У цьому контексті важливо дотримуватись електронного мовного етикету, який охоплює такі аспекти, як чіткість формулювань та дотримання формальних вимог листування. Викладання ділової англійської мови повинно зосереджуватися не тільки на правилах та особливостях ділового етикету, зокрема електронного етикету, навичках складання електронних листів, для яких характерне дотримання офіційного стилю тощо. Студенти мають навчитися не лише правильно писати формальні листи, але й реагувати на повідомлення вчасно й по суті [2].

Одним із ключових вмінь, які необхідно розвивати при викладанні ділової англійської, є проведення презентацій. Викладачі повинні навчати студентів створювати структуру презентацій, використовувати відповідний лексичний матеріал у презентації та усній доповіді, дотримуватися етикету під час відповідей на запитання. Крім того, важливо навчати студентів контролювати невербальну комунікацію – міміку, жести, інтонацію, які мають велике значення у комунікації.

Під час ділових зустрічей або переговорів коректне використання невербальних сигналів може посилити позитивне враження, демонструючи впевненість і відкритість. Водночас неправильне використання невербальних елементів може викликати недовіру або непорозуміння. Вербальні та невербальні сигнали мають слугувати одній конкретній меті – справити позитивне враження на партнера, викликати довіру, повагу, демонструвати ефект синергії.

Додатково існує необхідність інтеграції фінансової, економічної та ділової термінології в програму іноземної мови, оскільки англійська мова є мовою бізнесу. Ведення бізнесу передбачає наявність економічних знань та певний рівень фінансової грамотності, отже, є необхідність інтеграції дисциплін економічного циклу в програму іноземної мови принаймні у вигляді окремих модулів, що має велике значення для формування професійної та підприємницької компетентності студентів, оскільки економічні дисципліни не завжди включені в освітньо-професійні програми. Для того, щоб здійснювати бізнес-комунікацію, недостатньо просто знань ділового етикету, треба говорити мовою бізнесу.

Інтеграція економічних дисциплін у програму іноземної мови дозволяє розвивати важливі навички ділового спілкування та навички самопрезентації здобувачів освіти. Викладачі можуть організовувати та проводити заняття, де студенти презентують аналіз економічних ситуацій, прогнози розвитку ринків або бізнес-плани іноземною мовою. Це сприятиме не лише засвоєнню економічної лексики, але й удосконаленню мовних навичок для проведення

презентацій, переговорів та участі у міжнародних конференціях тощо. Інтеграція економічних дисциплін у програму іноземної мови підвищує рівень професійної підготовки студентів, розширює їхні можливості на міжнародному ринку праці, надає можливості для міжнародної мобільності. Студенти отримують практичні навички, необхідні для роботи у міжнародних компаніях.

Такий підхід не лише сприяє вивченню економічної термінології, але й допомагає студентам аналізувати реальні економічні ситуації та тренди, розвивати критичне мислення. Цей підхід робить навчальний процес більш прикладним і цікавим, оскільки студенти отримують практичні знання, які можуть застосовувати у професійній діяльності. Викладання іноземної мови з інтегрованим бізнес-компонентом в освітній програмі, використання автентичних матеріалів з міжнародної економіки сприятимуть розвитку підприємницької компетентності.

Наукова розвідка охоплює важливі аспекти викладання англійської мови з фокусом на бізнес-комунікації та міжкультурну взаємодію. Знання бізнес-термінології та особливостей міжкультурної взаємодії відіграють надзвичайно важливу роль у професійній підготовці та бізнес-освіті здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Сміт Дж. Міжкультурна комунікація в міжнародному бізнесі. Лондон: Macmillan Education, 2020. 300 с.
2. Тейлор М. Цифрова комунікація в бізнесі: практичні рекомендації для англомовного ділового листування. Нью-Йорк: Cambridge University Press, 2018. 270 с.

*Аліна БЛАК,
студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Аліна ДУШКЕВИЧ,
асистентка кафедри іноземної філології
та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ: ЯК НАВЧАТИ УЧНІВ НЕ ЛИШЕ МОВИ, АЛЕ Й КУЛЬТУРНИХ АСПЕКТІВ

В епоху стрімкої глобалізації світ здається не таким вже й великим, адже з неймовірною швидкістю можна дізнатися інформація з будь-якої точки планети. Одним з найголовніших аспектів в житті кожної людини є комунікація. Це не просто обмін інформацією, в загальному, поняття є більш обширним. Його стосуються також способи передачі та отримання інформації за допомогою різних засобів, таких як прилади, машини, культурні знаки, комп'ютерні мережі, тощо [2, с. 7–8].

Нещодавні дослідження в питанні міжкультурної комунікації при вивченні іноземних мов зазначили проблематику як актуальну. Поки одні вивчають мовні бар'єри у спілкуванні між людьми, інші розглядають вплив культурної диференціації на комунікацію. Розуміння мовних аспектів і культурних нюансів допомагає запобігти непорозумінням та підвищує шанс налагодження більш дружніх зв'язків [3, с. 257].

Міжкультурна комунікація виходить за межі однієї галузі, оскільки поєднує в собі культуру, звичаї та історію народів. Найбільшою перешкодою для встановлення продуктивного спілкування є саме різниця менталітетів двох чи більше сторін, що репрезентують різні мови.

Під час вивчення будь-якої іноземної мови необхідно вчити учнів як працюють різні системи країн, мови яких вивчаються. Це охоплює практично всі сфери життя, від щоденної комунікації до історичних подій. Особливо це важливо для молоді, оскільки сленг, жаргон та жарти часто виявляються доволі специфічними. Без культурних контекстів чи соціальних норм виникатимуть комунікативні бар'єри, що негативно впливають на інтеграцію в мовне середовище.

Міжкультурна комунікація грає велику роль у викладанні англійської мови, адже саме вона є міжнародною, її використовують люди з різних країн. Вона важлива для розвитку глобальних навичок учнів адаптації до різноманітних культурних ситуацій.

Учитель виступає так званим «посередником» між учнями, культурою, яку вони вивчають та культурою, в якій вони вирости. Йому необхідно пояснювати культурні відмінності, розвивати критичне мислення, вказуючи на багатогранність культури та допомагати уникати стереотипів та помилок, пов'язаних з ними. Крім того, учні мають висловлювати свої думки, порівнювати культурні аспекти та знаходити відмінності та збіги в культурах.

Для кращого засвоєння інформації пропонується кілька видів діяльності:

- Рольові ігри та симуляції;
- Проектна діяльність;
- Автентичні матеріали;
- Рефлексивні завдання.

Рольові ігри та симуляції. Учні можуть інсценувати різні ситуації, що трапляються в реальному житті (зустріч з іноземцями, подорожі відвідування заходів). Завдяки цьому вони на практиці вчаться вести діалог, використовувати всі знання, що мають на той момент та враховувати культурні особливості співбесідника [1].

Проектна діяльність. Для цього виду діяльності можна запропонувати завдання, в яких вивчаються традиції англійських країн. До прикладу можна взяти історію британської корони, створення перших колоній в США чи австралійські звичаї на Різдво. Ці проекти можуть бути як індивідуальними, так і груповими. Учні вчаться шукати інформацію, опрацьовувати її та аналізувати.

Автентичні матеріали. Використання англійських ресурсів дозволяє учням спостерігати за мовою та її носіями в звичній манері. До таких ресурсів

відносять подкасти, фільми, новини, відео, музика, книги, тощо.

Рефлексивні завдання. Зазвичай ці завдання включають есе або короткі підсумовування, в яких учні аналізують нову інформацію, діляться досвідом та як дана інформація вплинула на їх сприйняття мови.

Під час викладання необхідно донести учням про важливість толерантності до культурних відмінностей та розвивати емпатію та повагу до людей, що відрізняються від них самих. Учні не тільки вивчають мову, а й розширюють свій світогляд, що робить їх гнучкими та відкритими для нового досвіду. Таке навчання допомагає учням уникати стереотипів, адже вміння бачити та толерувати ці відмінності є ключем до успіху в міжособистісній комунікації.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання. *Gosta Media*. URL: <https://gosta.media/interactive-teaching-methods> (дата звернення: 06.11.2024).
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навчальний посібник Київ: видавничий центр «Академія», 2012. 284 с.
3. Тараненко А. Міжкультурна комунікація як основа вивчення іноземних мов в юридичному контексті : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2023. 294 с.

Юлія БОГАЧЕНКО,
*студентка спеціальності 035 Філологія,
ЗВО «Університет Короля Данила»;
науковий керівник – Василь Бойчук,
завідувач кафедри іноземної
філології та бізнес-комунікацій
ЗВО «Університет Короля Данила»,
кандидат філологічних наук, доцент,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРОМОВА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЛІДЕРА: ЯК ЕФЕКТИВНО ВПЛИВАТИ НА СВІДОМІСТЬ ТА ЕМОЦІЇ АУДИТОРІЇ

Чи замислювались ви коли-небудь над тим, чому слова одного лідера здатні підняти дух цілої нації, а іншого – залишають байдужими? Що насправді робить промову настільки сильною, що вона може впливати на свідомість та емоції мільйонів людей?

Недарма в англійській мові слово *spell* має подвійне значення: «записувати по літерах» і «закляття». Ми накладаємо «закляття» словами – і для того, щоб записати слово, потрібно розкласти літери в правильному порядку [1, с. 18].

Перше, що потрібно зробити перед публічним виступом, – відповісти на три простих запитання:

1. Хто люди, які будуть слухати ваш виступ?
2. Що ви хочете їм сказати?

3. Яка ваша мета? Що ви хочете, щоб після вашого виступу зробили люди? [4]

Звертатися до всіх однаково неможливо, адже кожна аудиторія має свої зацікавлення та потреби. Тому важливо адаптувати промову, орієнтуючись на конкретну групу індивідів. Знання цільової аудиторії допомагає реалізувати «ефект персоналізації», коли кожен є впевненим у тому, що в конкретному контексті звертаються саме до нього.

Незважаючи на це, сторінки історії демонструють нам лідерів, котрі зверталися до різних соціальних груп, закликаючи до спільних дій та єдності. Наприклад, промова Вінстона Черчилля «We shall fight on the beaches» [6] репрезентує звернення до всієї нації, наголошуючи на важливості виборювання свободи Великобританії під час Другої світової війни. Відповідними були й слова Мартіна Лютера Кінга у його промові «I Have a Dream» [5], що стала своєрідним гімном за рівність і справедливість кожного, незалежно від раси чи статусу.

Відомо, що для досягнення дієвого ефекту важливий не тільки зміст, але й форма його подачі. Нейробіологи з Університетського коледжу Лондона за допомогою фМРТ показали, як мозок сприймає мовлення і ділить його на дві складові: слова й «мелодію» (змінну інтонацію мовлення, з якої можна визначити настрій, стать мовця тощо). Результати дослідження свідчать, що парамова відповідає за майже 40% значення повідомлення. Це означає, що, розкодовуючи почуття, ми більше покладаємося на спосіб висловлення, ніж на зміст [1, с. 32].

Тож лідери повинні використовувати як вербальні, так і невербальні (кінетика, просодика та екстралінгвістика, таксика, проксеміка) засоби комунікації. Особливо варто звернути увагу на дотримання зорового контакту. Це робить людей більш сприйнятливими до нашого повідомлення, що забезпечує безперебійний перебіг ліній зв'язку [3].

Не забуваймо і про паузи. Вони підкреслюють те, що йде перед ними та те, що йде після них. Таким чином ми виокремлюємо інформацію в потоці мовлення. Як казав А. Шнабель: «Я даю лад нотам не краще, ніж багато інших піаністів. Але паузи між нотами – ах, ось де живе мистецтво» [1, с. 102].

Початок і закінчення промови – це її емоційні піки. Початок має захопити увагу, викликати зацікавленість. Можна використовувати історію, запитання або риторичний прийом, щоб швидко залучити слухачів. Закінчення повинне мати сильний фінальний акорд, який залишить чітке враження і закріпить думку, яку прагнув донести оратор.

Психолог Герман Еббінгаус, котрий досліджував людську пам'ять, пояснює, що ефект первинності – найкраще запам'ятовування тієї інформації, яку повідомляють нам першою. Другою в цьому списку йде інформація, яку ми почули останньою, – це вже ефект новизни. А от інформація посередині запам'ятовується найгірше [1, с. 44].

Тому іноді інформацію потрібно «розбавляти». Доведено, що сторітелінг оживляє промову, перетворює сухі факти на миті, які залишають слід у пам'яті. Вони допомагають донести складні ідеї через емоції у контексті,

роблячи посил зрозумілішим. Жарти та анекдоти додають легкості, знімають напругу та створюють атмосферу довіри, що одразу привертає увагу аудиторії.

У Стенфордській вищій школі бізнесу було проведено дослідження, у межах якого студентів попросили протягом хвилини виголошувати промову. Кожному десятому студенту запропонували внести до промови якусь історію. Решту попросили використовувати характерні для традиційних презентацій факти і цифри. Після цього вся група мала записати те, що вони запам'ятали з кожної промови [1, с. 266]:

- 5 % процитували статистику;
- 63 % запам'ятали історії.

Імідж лідера є потужним інструментом впливу, оскільки він визначає, як того сприймає суспільство. Створення власного іміджу – це не лише про зовнішній вигляд, а й про те, як лідер презентує свої ідеї, як говорить і як взаємодіє з людьми. Вагомою характеристикою є впевненість. За статистикою [7], близько 15 мільйонів людей щодня стикаються з глософобією (страхом публічних виступів) та 75% населення має страх публічних виступів. Але справжня майстерність – не виявляти свого страху, а перетворити його на енергію, що додає впевненості, і використовувати техніки для збереження контролю, адже найкращі оратори не лише володіють словом, а й керують своїми емоціями.

Закон 4 «Завжди кажіть менше, ніж це необхідно» [2, с. 66] та 17 «Створіть атмосферу непередбачуваності» [2, с. 190] взаємно доповнюють один одного. Коли ви економите слова, залишаючи простір для роздумів, ви створюєте інтригу, змушуючи слухачів залишатися уважними та очікувати наступного кроку. Непередбачуваність додає динаміки: змінюючи темп або роблячи несподівані повороти, ви утримуєте інтерес і викликаєте бажання «копнути глибше».

Наостанок залиште відкрите питання, що спонукатиме до активації розумової діяльності, змушуючи продовжити обговорення навіть після завершення виступу.

Отже, промова лідера – це не лише майстерність висловлювань, а й стратегічний процес, що здатен впливати на аудиторію на психоемоційному рівні. Через вміння вибудовувати змістовні повідомлення така комунікація не просто передає інформацію, а формує зв'язок, який стає джерелом, засобом для впливу.

Список використаних джерел

1. Борґ Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ. Н. Лазаревич. Харків : Вид-во «Ранок» : Фабула, 2024. 304 с.
2. Грін Р. 48 законів влади / пер. з англ. Л. Герасимчук. Харків : Вид-во «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 607 с.
3. Нгуєн Л. Зоровий контакт у спілкуванні *AhaSlides*. 2024. URL: <https://ahaslides.com/uk/blog/eye-contact-in-communication> (дата звернення: 01.11.2024).
4. Пасенко Н. 8 речей, які потрібно знати для успішного публічного

виступу. *Happy Monday*. 2020. URL : <https://happymonday.ua/jak-pidgotuvatysja-do-publichnogo-vystupu> (дата звернення: 20.10.2024).

5. King M. L. I Have a Dream. *American Rhetoric*. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkihaveadream.htm> (дата звернення: 22.10.2024).

6. Churchill W. Speech – We Shall Fight on The Beaches. *Presentation Magazine*. URL: <https://www.presentationmagazine.com/winston-churchill-speech-we-shall-fight-them-on-the-beaches-8003.htm> (дата звернення: 20.10.2024).

7. Zauderer S. 31 Fear Of Public Speaking Statistics (Prevalence). *Cross River Therapy*. 2023. URL: <https://www.crossrivertherapy.com/public-speaking-statistics#:~> (дата звернення: 20.10.2024).

Oleksandr PARTYKA,
*student of speciality 121 Software
and applications development and analysis
HEI «King Danylo University»;
Academic Advisor – Yuliana SENKIV,
Teacher of the Department of foreign philology
and business-communications,
HEI «King Danylo University»,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

USE OF ENGLISH IN IT

Language For Interactions With Clients. In any IT company, good communication with the client means success in almost all projects, and communication helps to avoid some misinterpretations. Beyond basic communication, English can be used to discuss project requirements in a complicated way and also discuss strategic goals that align with the business. Moreover, it helps project managers in managing critical issues, thereby resolving conflicts with fewer misunderstandings. When the clients come from different regions, English becomes a unified medium that can bridge the gap in culture and region. Excellence in client satisfaction and long-term professional relations can be achieved by IT professionals with proficiency in English [1, с. 125-130].

Education and Career Development. Online resources in English have democratized access to high-quality education for IT specialists from all over the world. The skills range from basic programming in English to high-end machine learning. Additionally, support for follow-on and opportunities to network come from communities and instructors speaking English. Additional support within these communities further enhances the learning experience. Furthermore, following current industry trends and best practices in English enables IT professionals to be competitive. Ultimately, knowledge of English opens the way to continuous learning and further career prospects, rendering one more flexible regarding changes occurring in the job market [2, с. 5-7].

Contribution to International Undertakings. Open-source projects allow the

IT specialist an opportunity to collaborate with peers from every corner of the world, due to which solutions could benefit even a larger global community. That would also involve platforms like GitHub, where code, documentation, and discussions all happen in English. Contributions to free software projects allow them not only to enhance their technical skills but also to build professional reputations. English is the way to interact with mentors, get feedback on their work, and team up successfully across borders. In addition, this participation often leads to job opportunities, since firms appreciate practical experience and international connections gained in such initiatives [3, c. 72-75].

Access to International Employment Opportunities. For IT specialists, a good knowledge of the English language opens wide job opportunities, especially in large multinational companies and distant jobs. Most international tech companies work in English; hence, this is a must-have skill for those non-native speakers who would join their ranks. Also, English empowers them to communicate with recruitment sites, social networks, and employers, presenting their merits correctly. After all, job listings are often in English, as is much company research and interview preparation. Mastery of English, therefore, equals career mobility: the ability to work in a team, and fit into various workplace cultures [4, c. 15-20].

Training and Certification in English Language. Prestigious certifications from Google, Microsoft, and Amazon will yield an added level of credibility for the IT professional and prove his competency to the employer. Most of these certification programs are solely in the English language which means one holding such certifications is assured to possess skills recognized worldwide. Moreover, most of the training materials, like study guides, video tutorials, and practice exams, are mainly in English. Proficiency in English enables us to complete these certifications successfully and apply the knowledge directly to real-life situations. English language skills are, therefore, an investment in professional development and long-term career opportunities [5, c. 45-50].

Cross-Disciplinary and Global Collaboration for Technical Solutions. In any collaborative technical setting, English often serves as the common language that enables diverse teams to work together on complex projects. IT experts working with professionals in other fields or coming from another region easily get clear communication without misunderstandings using English. The ability to share knowledge helps team members solve rather complex problems much faster through a common language. This becomes essential in virtual work environments where real-time coordination and problem-solving become highly necessary. Therefore, English empowers teams to capitalize on their diversity and thus create innovative solutions that result in successful project outcomes [6, c. 86-90].

Software Development and Testing. English is the common language used in documentation, code comments, and collaboration among team members in globalized software development. With the Agile methodologies, for example, the team needs to communicate properly in stand-ups, sprint planning, and retrospective sessions—most of which are normally in English. Besides, English proficiency will help QA testers understand bug reports, user stories, and testing requirements without needing translation. This will make the team members from varied

backgrounds work harmoniously, hence making the processes of software development smooth and effective. English helps teams focus on quality, agility, and productivity by bridging language barriers [7, c. 150-155].

Research and Innovation. English proficiency opens up to IT specialists the latest research, technical articles, and scientific publications that nourish innovation. Most academic journals and research conferences are published in English, so professionals can more easily update themselves on new methodologies, tools, and frameworks. In addition, major technological breakthroughs are usually recorded in the English language, allowing global tech communities to implement and build on such advances. IT professionals, by knowing English, can contribute to innovative projects by networking with researchers and following industry standards, which in turn accelerates knowledge sharing and technological progress [8, c. 102-105].

Cross-Cultural Understanding. Fluency in English helps IT professionals work harmoniously with mutual respect in multicultural environments. This is particularly important when working on global projects, as the members' perceptions of things and their ways of working can differ. With English, one can transcend cultural barriers and ensure a good and cohesive work environment. English provides a common ground where issues regarding cultural sensitivities are handled and where the different members of a team feel heard and respected. This common language fosters open-mindedness, which is necessary for teamwork and creative problem-solving in international environments [9, c. 220-225].

References

1. Kim G., Behr K., Spafford G. The Phoenix Project: A Novel About IT, DevOps, and Helping Your Business Win. C. 125–130. URL: <https://shorturl.at/1xxpW> (date application: 29.10.2024).
2. Lutz M. Learning Python C. 5–7. URL: https://cfm.ehu.es/ricardo/docs/python/Learning_Python.pdf (date application: 29.10.2024).
3. Hunt A., Thomas D. The Pragmatic Programmer: Your Journey To Mastery. 2024. C. 72–75. URL : <https://shorturl.at/nlJsG> (date application: 29.10.2024).
4. McDowell G. L. Cracking the Coding Interview. 2024. C. 15–20. URL: <https://shorturl.at/PzEAY> (date application: 29.10.2024).
5. Sonmez J. The Complete Software Developer's Career Guide. 2024. C. 45–50. URL : <https://shorturl.at/UUyylL> (date application: 29.10.2024).
6. Forsgren N., Humble J., Kim G. Accelerate: The Science of Lean Software and DevOps. 2024. C. 86–90. URL : <http://surl.li/rovlct> (date application: 29.10.2024).
7. Cohn M. Agile Estimating and Planning. C. 150–155. URL: <https://shorturl.at/443Sn> (date application: 29.10.2024).
8. Drucker P. F.
9. Innovation and Entrepreneurship» c. 102-105. The Internet is a source. URL: <http://surl.li/ktofyg> (date application: 29.10.2024)
10. Richard R. Gesteland «Cross-Cultural Business Behavior». C. 220–225. The Internet is a source. URL : <http://surl.li/hzzpye> (date application: 29.10.2024)

Eugene SAVCHYN,
student of speciality 121 Software
and applications development and analysis
HEI «King Danylo University»;
Academic Advisor – Yuliana SENKIV,
Teacher of the Department of
Foreign Philology and Business Communications,
Higher Education Institution «King Danylo University»

THE USE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN THE IT SPHERE

A significant amount of technical documentation exists in English, including programming languages, APIs, and user manuals. Therefore, it is almost a given that IT professionals must be proficient in English to fully access and take advantage of these resources. Indeed, abilities in decodification and encoding (comprehension and production) exist at the heart of IT work. Fluency in English is also critical for reading the latest resource materials – not just in technical documentation but also in scholarly journals and popular periodicals – that inform professionals of ongoing developments in their field [1, p. 45–50].

Receiving Online Learning Tools. Most virtual educational structures, platforms, and forums are essentially English. These are a digital wealth of information and edifying opportunities for English-speaking IT professionals. Heaps of online structures lead right back to English, and English is the pathway to the digital world. By and large, this isn't quite as much of an issue with the types of opportunities that exist in being an IT professional. However, English is still operating within a «tool gallery», a toolbox in which you need to know your way around if you seek to enhance your skills and stay invested well enough in the opportunity to be an IT professional [2, p. 12–18].

The universal communication medium in which IT professionals work is English. People worldwide speak it, and many employ it professionally. IT and business professionals do not all come from English-speaking countries, of course, but when they come together in a project, English is the medium that allows them to work together without any major problems. Indeed, if you were to take a random sample of a workplace anywhere in the world, it is highly likely that English would be somewhere in the mix [3, p. 25–30].

Engagement in Worldwide Symposiums and Seminars. Many foreign IT symposiums and seminars are conducted in English, offering first-class facilities for profound discussions and presentations about cutting-edge technologies. Such events allow IT workers to make global contacts and better understand their place in information technology. While the Anglophone world obviously benefits from English-speaking IT workers, it is equally important that global IT workers be conversant in English to fully partake in the global conversations that shape the sector [4, p. 45–50].

Participating in Open Source Projects. Most open-source software projects are documented in English. So, if you want to understand the software, and to effectively work with the worldwide community of developers who work on that

same software, then you need to understand the documentation, which is almost always in English. I guess you could say that working with these kinds of «software communities» is, in a way, a kind of international diplomacy [5, p. 25–30].

Job movement and worldwide prospects. Fluency in English gives IT specialists far more job mobility, as they can operate in numerous global, regional, and industry environments. Those who can communicate in English also have far better chances of landing international assignments. Given that IT is one of the most mobile and portable professions, the opportunity to do English-speaking projects in such diverse regional settings as North America, Western Europe, or New Zealand – and in varied industries from finance to international trade – drastically increases the professional chances for those whose English proficiency is equal to that of a native speaker [6, p. 112–115].

The importance of English in global communication in the IT sector. The IT industry considers English its lingua franca. While technology speeds ahead, and the companies beneath it seek to maintain global relevance, English is the common ground upon which developers, engineers, and IT professionals from all corners of the earth meet and exchange ideas. This staggering use of English is particularly evident in the realm of software development, where the predominant languages for everything from the «Hello, World!» programs that you might have written as an introduction to coding to the diabolically complex codes that keep the programs powering the search engines that find those «Hello, World!» programs nearly all use English. From my corner of the world, there are many partnerships with developers, managers, and engineers from other parts of the world. English is the language likely to be spoken in those partnerships [7, p. 48].

English in the development of IT-related products and services. English is undoubtedly the dominant force in the IT field. Its power can be seen most clearly in the products and services that comprise the digital world. When creating software applications, for instance, or when devising digital experiences (otherwise known as «serious software»), the key instructions, labels, and manuals are nearly always composed in English. This single fact – seen across a handful of key deliverables – guarantees that an exceptional number of people traverse the English web every day in search of information that can catalyze some aspect of their lives. From a tech company’s perspective, of course, it is inarguably advantageous to have one’s platform or product widely accessed; but access becomes all the more valuable when the user population encounters a space that is predominantly in their language of choice (in this case, English) [8, p. 76].

References

1. Graddol D. English Next. British Council, 2006. P. 45–50.
2. Kachru B. B. The Other Tongue: English Across Cultures. University of Illinois Press, 1992. P. 12–18.
3. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. P. 25–30.
4. Graddol D. English Next. British Council, 2006. P. 45–50.
5. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. P. 25–30.

6. Lillis T., Curry M. J. Academic Writing in a Global Context: The Politics and Practices of Identity. Routledge, 2010. P. 112–115.
7. McCarty D. J. English for Information Technology, 2014. 48 p.
8. Green S. Global IT and English: Bridging the Gap, 2015. 89 p.

*Ангеліна ХІМЕЙ,
студентка спеціальності
191 Архітектури та містобудування,
Фаховий коледж ЗВО «Університет Короля Данила»
науковий керівник – Наталія ТИХОНОВА,
аспірантка кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ (релокований у м. Дніпро), Україна*

КОМУНІКАЦІЯ В БІЗНЕСІ

Комунікація в бізнесі є однією з найважливіших складових успішної діяльності будь-якої компанії. Вона включає процес передачі інформації між керівництвом, працівниками, партнерами та клієнтами, координує дії і сприяє досягненню спільних цілей. Ефективна комунікація дозволяє бізнесу бути гнучким, швидко реагувати на зміни ринку, розв'язувати проблеми та уникати непорозумінь. У сучасному світі комунікаційні процеси значно спрощуються завдяки технологіям, зокрема електронній пошті, месенджерам та відеоконференціям, що дозволяють вести переговори та обмінюватися інформацією незалежно від відстані. Цифрові інструменти змінюють традиційні підходи до спілкування, проте живе спілкування та невербальні сигнали, такі, як мова тіла, інтонація, голос залишаються важливими для побудови довіри та налагодження ділових зв'язків.

Особливе значення в бізнесі має зворотний зв'язок – він не тільки допомагає розв'язувати поточні проблеми, але й сприяє покращенню продуктивності та мотивації працівників. Внутрішня комунікація всередині організації є основою для формування позитивної корпоративної культури, яка визначає атмосферу в колективі та лояльність співробітників. Відкритість, прозорість та регулярна комунікація сприяють створенню довірливих стосунків між працівниками та керівництвом. Це, своєю чергою, допомагає уникнути конфліктів і сприяє співпраці. Важливою також є комунікація і в умовах кризових ситуацій. Від того, наскільки швидко та правильно передається інформація, залежить репутація компанії та рівень довіри з боку клієнтів і партнерів. Криза може стати як викликом, так і можливістю для зміцнення зв'язків з аудиторією, якщо комунікація ведеться відкрито, професійно та своєчасно. Нарешті, комунікація є невіддільною частиною лідерства. Лідери володіють розвинутими комунікативними навичками, здатні мотивувати команди, сприяти розвитку співробітників та ефективно досягати стратегічних цілей. Отже, комунікація в бізнесі – це інструмент, що забезпечує

стабільний розвиток, побудову партнерських відносин та застосування конкурентних переваг. Комунікація в бізнесі є фундаментальним елементом, що визначає успішність компанії. Вона впливає на всі аспекти діяльності – від взаємодії всередині колективу до побудови стосунків з клієнтами та партнерами. Ефективна комунікація сприяє підвищенню продуктивності, швидкому врегулюванню проблем та формуванню позитивного іміджу бізнесу.

У сучасному цифровому світі зберігається потреба в розвитку як вербальних, так і невербальних навичок, а також в адаптації до нових технологій для забезпечення комунікації. Важливість комунікації підкреслюється в умовах криз та змін, коли здатність швидко та чітко передавати інформацію стає вирішальною. Лідери, які володіють майстерністю комунікації, здатні надихати свої команди та сприяти успішному досягненню бізнес-цілей. Таким чином, комунікація є ключовим інструментом для підтримки стійкого розвитку та конкурентоспроможності бізнесу. Бізнес – це економічна діяльність, спрямована на отримання прибутку шляхом виробництва товарів або надання послуг. Він є основою ринкової економіки та має значний вплив на розвиток суспільства. Основною метою бізнесу є створення додаткової вартості, задоволення потреб споживачів та забезпечення стійкого зростання компанії. Для досягнення цих цілей бізнес повинен враховувати різні фактори, що впливають на його функціонування. Однією з головних властивостей бізнесу є інноваційність. Успішні компанії прагнуть запроваджувати нові ідеї, технології та підходи, які дають їм конкурентну перевагу. Інновації допомагають не тільки підвищити ефективність виробництва чи покращити якість послуг, але й адаптуватися до змін ринку та потреб клієнтів. Другою важливою властивістю є рівень ризику. Ведення бізнесу завжди пов'язане з невизначеністю та можливими втратами. Підприємці стикаються з ризиками різного характеру: фінансовими, ринковими, політичними тощо. Успішні бізнеси вміють аналізувати та управляти ризиками, щоб мінімізувати їх вплив на діяльність компанії. Також суттєвою властивістю бізнесу є гнучкість. Це здатність швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища: коливання попиту, зміни законодавства, поява нових конкурентів або технологій. Гнучкі компанії можуть швидко адаптувати свої стратегії та внутрішні процеси, щоб залишатися успішними в умовах сучасного ринку. Бізнес також характеризується соціальною відповідальністю. Все більше компаній визнають важливість не лише економічної вигоди, але й позитивного впливу на суспільство та навколишнє середовище. Соціально відповідальний бізнес враховує етичні принципи, забезпечує належні умови праці, дотримується екологічних стандартів і сприяє розвитку місцевих громад. Нарешті, ще однією важливою властивістю бізнесу є ефективність. Це здатність компанії досягати своїх цілей з мінімальними витратами ресурсів. Ефективність вимірюється через продуктивність, рентабельність та здатність використовувати наявні ресурси для покращення результатів.

Отже, бізнес є складною та динамічною системою, яка має низку

властивостей, що впливають на його діяльність та успіх. Інноваційність, управління ризиками, гнучкість, соціальна відповідальність і ефективність є основними чинниками, що забезпечують стійкий розвиток і конкурентоспроможність компаній. Комунікація є важливим елементом успішного ведення бізнесу, оскільки вона забезпечує ефективну взаємодію між співробітниками, керівництвом, партнерами та клієнтами [1]. Вона відіграє важливу роль у координації процесів, ухваленні рішень та формуванні корпоративної культури. По-перше, комунікація сприяє підвищенню ефективності роботи команд. Чітке передання інформації допомагає уникнути непорозумінь, забезпечує злагодженість у роботі для досягнення загальних цілей. Коли співробітники відкрито спілкуються, вони краще розуміють свої завдання та очікування від них. По-друге, комунікація зміцнює відносини між працівниками та керівництвом. Відкрита та прозора комунікація допомагає побудувати довіру та лояльність в організації. Керівники, які вміють ефективно спілкуватися зі своїми командами, можуть краще мотивувати співробітників, надавати конструктивний зворотний зв'язок і вчасно розв'язувати проблеми. Також комунікація важлива для побудови та підтримки відносин з партнерами та клієнтами. Регулярний зворотний зв'язок з клієнтами дозволяє компанії покращувати свої продукти та послуги, підвищувати рівень задоволеності та утримувати клієнтів у довгостроковій перспективі. Крім того, комунікація допомагає у прийнятті рішень і розв'язанні проблем. Регулярне спілкування між відділами та співробітниками дозволяє швидко обмінюватися інформацією та ідеями, що сприяє прийняттю обґрунтованих бізнес-рішень [2]. У складних ситуаціях, таких як кризи чи конфлікти, ефективна комунікація є інструментом, який допомагає знайти шляхи вирішення та уникнути ескалації проблем. Окремо варто зазначити, що комунікація формує корпоративну культуру та імідж компанії. Вона визначає, як співробітники спілкуються один з одним і як компанія взаємодіє із зовнішнім світом. Відкриті комунікативні практики створюють позитивну атмосферу в колективі, а також підвищують рівень задоволеності роботою та залученості працівників.

Комунікація в бізнесі є надзвичайно корисною, оскільки вона покращує взаємодію, підвищує продуктивність, зміцнює відносини з клієнтами та партнерами, сприяє ефективному розв'язанню проблем та формує позитивну корпоративну культуру.

Список використаних джерел

1. Берещак В. Комунікаційна стратегія в бізнесі. Київ: Видавництво «Бізнес-прес», 2020. С. 5.
2. Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь де. Харків: Віват, 2019. С. 123.

Наукове видання

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції

**ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ
ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС**

Матеріали подані мовою оригіналу

У збірнику збережено авторську орфографію і
пунктуацію

Автори опублікованих матеріалів несуть повну
відповідальність за підбір, точність наведених фактів,
цитат, власних найменувань, статистичних та інших
відомостей

Упорядники:
Інна ВАРВАРУК, Василь БОЙЧУК, Олександр ЛАДА

Дизайн та верстка:
Іван ГРЕБЕНЮК

Підп. до друку 28.03.2024 р. Формат 60x84/16.
Гарн. Times New Roman.
Видано за авторською редакцією
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Євгена Коновальця, 35,
тел. +38(068) 755 75 75

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

вул. Є. Коновальця, 35
м. Івано-Франківськ, 76018
university@ukd.edu.ua